

Novae observationes circa crisium praedictionem ex pulsu, nullo habitu respectu ad signa critica antiquorum: primum à Francisco Solano de Luque ... et a variis aliisque deinde medicis factae. Novis casibus, monitisque generalibus, de natura crisium ... / Auctore à Iacobo Nihell ... ex Anglico Latine reddidit, & Dissertationem de natura humana adjunxit Wilhelmus Noortwyk, M.D. Accedit D. G. C. Schelhammeri ... Disquisitio epistolica de pulsu.

Contributors

Nihell, James
Solano de Luque, Francisco, 1684-1738
Noortwyk, Wilhelm.
Schelhammer, Günther Christoph, 1649-1716

Publication/Creation

Trajecti ad Rhenum [Utrecht] : Apud Ioannem Paulum Krausium, 1753.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/fu7w9s6w>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

66
E XII. P₁₈

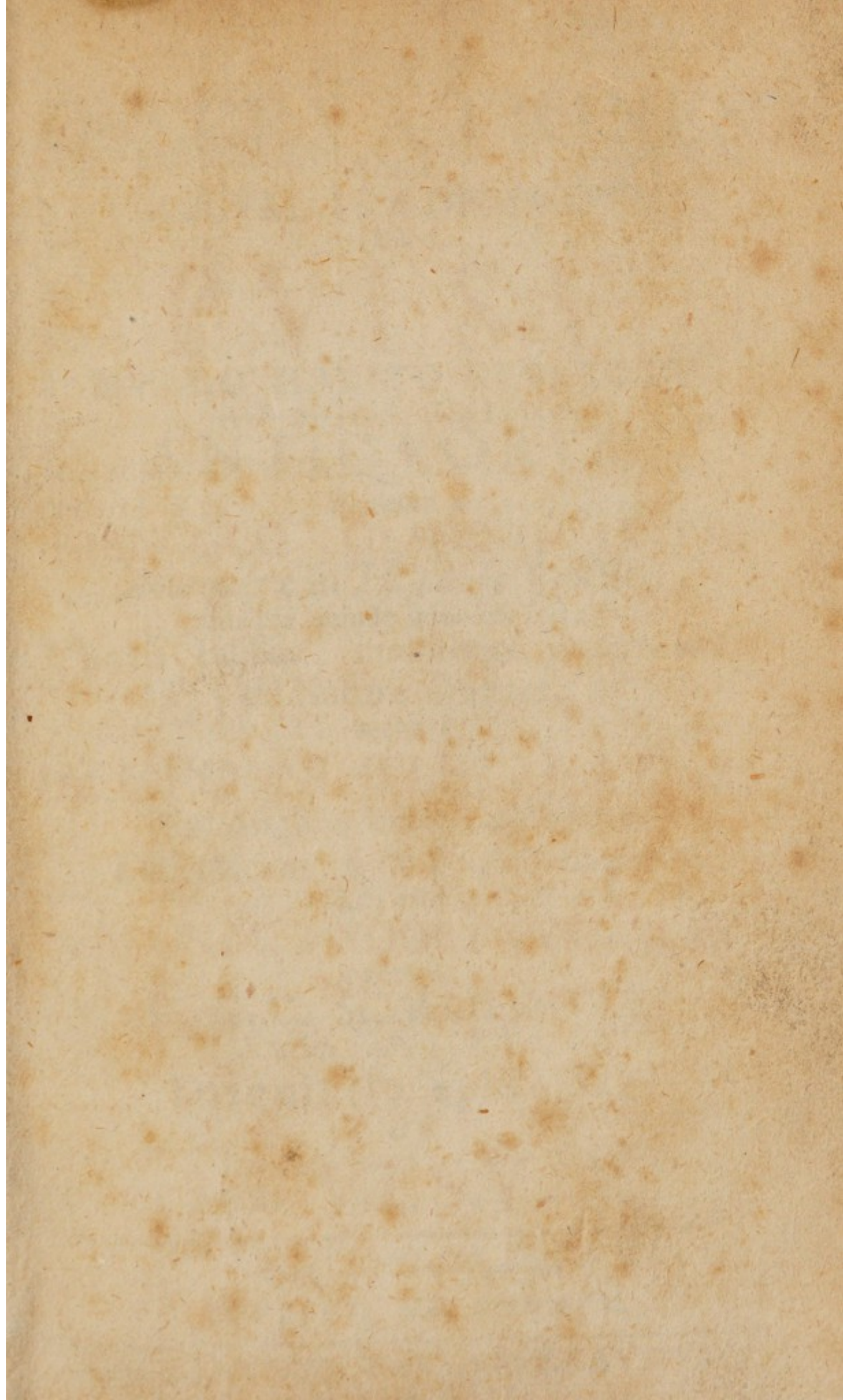
38762/A

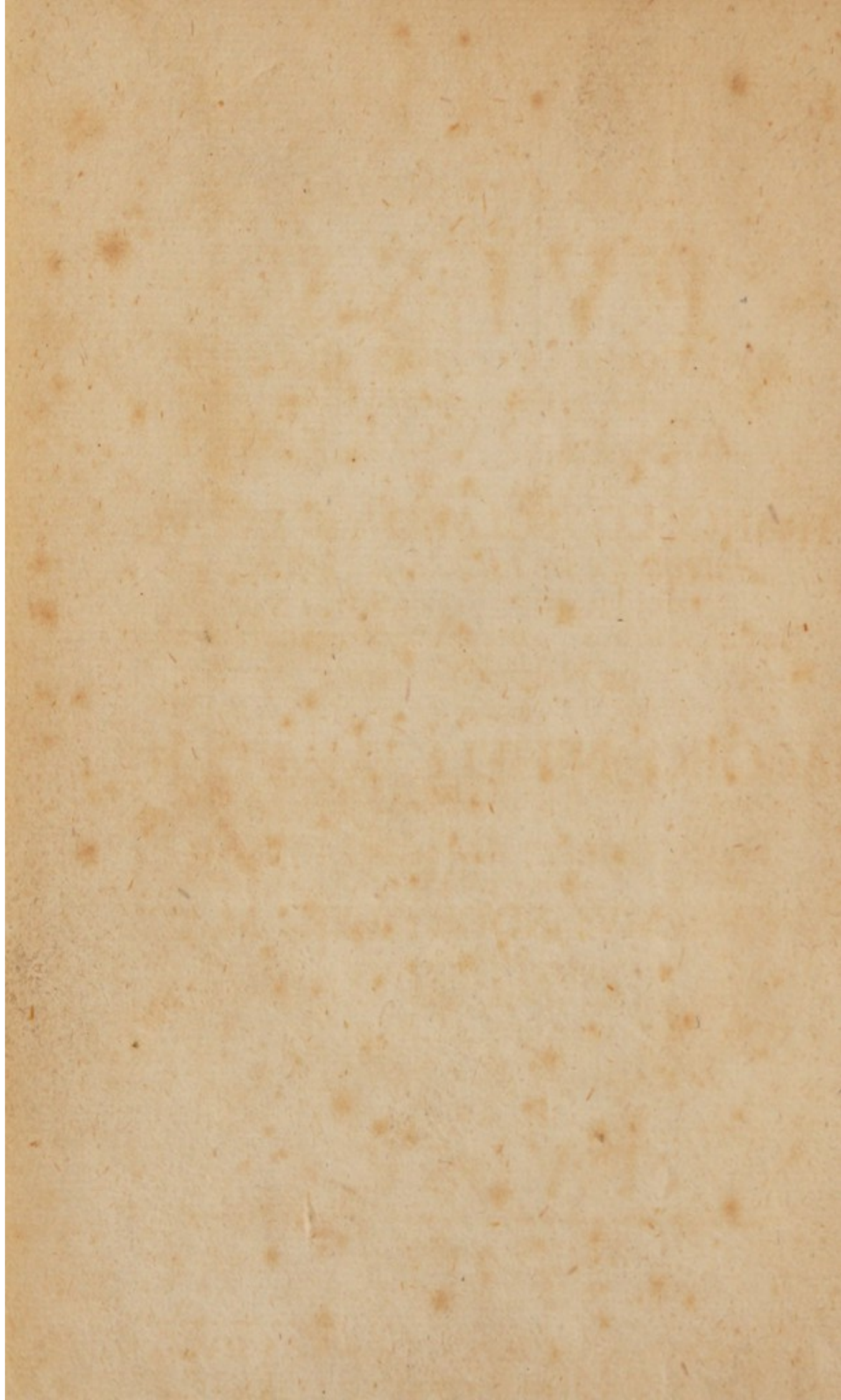
R 4081

NIHELL, J.

~~By~~

~~Am~~

46667
NOVÆ
OBSERVATIONES
Circa
CRISIVM PRÆDICTIONEM
EX

PVLSV

NVLLO HABITO RESPECTV
AD SIGNA CRITICA
ANTIQVORVM:

Primum à
FRANCISCO SOLANO DE LVQVE

Antequeræ in Hispania Practico,
aliisque deinde Medicis factæ;

Novis casibus, monitisque generalibus
de Natura Crisium,
auctæ a

IACOBO NIHELL, Med. Doct.

Ex Anglico latine reddidit, &
Differtationem de Natura humana
adjunxit

WILHELMVS NOORTWYK, M. D.
accedit

D. G. C. SCHELHAMMERI
P. P. prim. in Acad. Kilon. &c.

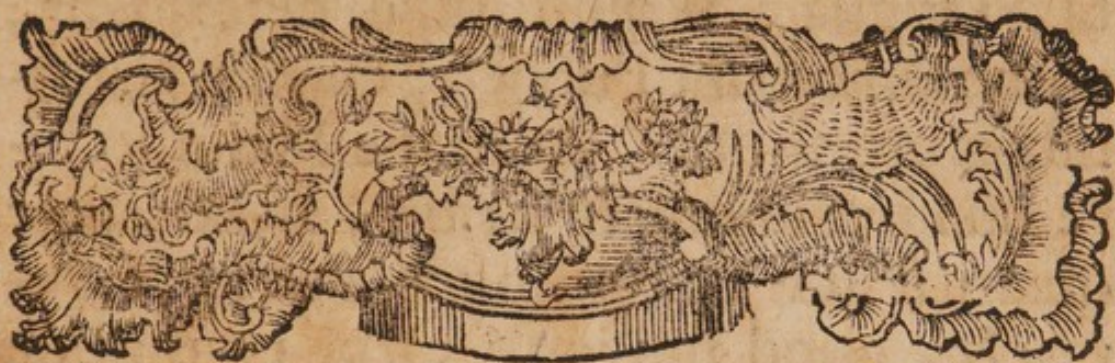
Disquisitio epistolica
de

PVLSV.

πρὸς τὸ ἀντίγραφον
TRAJECTI AD RHENVN.

Apud IOANNEM PAVLVM KRAVSIVM,
MDCCLIII.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

ARS LONGA, VITA BREVIS. Ver-
rissimum, notissimumque,
Effatum HIPPOCRATIS, quod
nemo, rerum gnarus, ne-
gat, adfirmat quivis. Sed, licet de ab-
soluta Axiomatis illius veritate plane con-
victi simus omnes, ita nihilominus agi-
mus, ac si, e diverso, ARS BREVIS, VITA
LONGA, foret. Gravis profecto, & Hu-
manæ Rationi omnino contrarius, Er-
ror! Artem, jam inde difficilem, ipsi
etiamnum difficiliorem efficimus. Sa-
pientiores olim Proavi uni sese Idiomatici
adstringebant, unaque, Scientiis dica-
ta,

ta, Lingua, si quid utile detexissent, communicabant Publico, cunctis Nationibus profuturi. At hodie Materno fere quilibet Idiomate scribit, haud aliter quam si suæ tantummodo Patriæ viveret, &, quod universo Orbi commune esse oportuerat, Bonum Exteris invideret. Hinc nescit *Italus*, quid *Gallus* observaverit, nec *Gallis* iterum *Anglorum* Inventa profunt; nisi, molesto opere, Linguas Alienas addiscere, ac, utilioribus sæpe Studiis relictis, ad prima denuo Litterarum Rudimenta regredi, sicque repuerascere, præoptarint. Hoc autem quam injucundum sit plurimis, vel inde patet, quod vix centesimus quisque Tædia hæc devorare valeat. Hisce Laboribus facile nos invicem possemus eximere, si ad Antiquam (quod sperare vix ausim) Universalem Linguam rediremus. Quo facto, longe melius haud dubie Humano Generi consultum foret. Innumeris Hominum Miseriis Medela petitur: sed optimi quique Medici ingeminant: QUANTUM EST, QUOD NESCIamus! Ulterius igitur perpolienda Ars: Idque longe optime exsequemur, si omni eam extraneo liberemus Onere, &, quod jam discen-

discendis Linguis nequicquam confu-
mendum est, tempus fructuosioribus
Studiis impendamus. Communis om-
nium Miseria est; communem itaque
contribuamus Operam; & faciles mutuo
impertiamur nostra. Sic spes est, mul-
to magis provehendam Scientiam, quam
si inutili velo plurimorum, aliunde licet
capacissimorum, oculis obtegatur. Me-
morabilis ad rem nostram in SACRIS
PAGINIS † Historia legitur: Construebant
Turrim BABEL; crescebat Moles, quam-
diu una Lingua loquerentur Artifices;
his vero multiplicatis, statim subsistit to-
ta: manifesto indicio, quantum Lingua-
rum Varietas Operis cujuscunque Incre-
mento noceat. Certissimum utique
Deus ipse quondam Impedimentum cen-
suit; &, luculentissimo harum Obser-
vationum Testimonio, de eadem adhuc
hodie Veritate convincimur. Eas olim an-
te An. 1737. SOLANUS ediderat; sed, *Hispa-
nico* Idiomate conscriptæ, intra ejusdem
Regionis limites suffocatæ sunt; donec in
NIHELLII, ibidem, favente casu, degentis,
manus inciderent: qui, ad breve Com-
pendium reductas, secundo demum Præ-
lo,

† Genes. Cap. XI.

lo, Anno 1741, tradidit. Sed quotus-
quisque est, cui id etiam, diu admodum,
vel ipso Nomine, notum fuit? & cur?
nisi quod *Anglico* Idiomate conscriptum
esset? Interim Rem sane gravissimam
continet, &, pro Humani Generis Sa-
lute, si quæ unquam fuit, Inquisitione
dignissimam. Quinque jam elapsi sunt
Anni, ex quo prodiit Libellus iste. Ec-
quid, obsecro, tanto tempore profeci-
mus? quotquot, aut de Opusculo hoc,
aut de Re ipsa, generali solummodo Ser-
mone, meminerunt, vel unus est, vel
nemo. Tantum abest, ut aliquod adeo
memorabili Negotio Incrementum ac-
cesserit. Atque ita pulcherrima sæpe In-
venta semisepulta latent, nec ad illam,
quam cæterum acquirerent, Perfectio-
nem unquam forte deducuntur. Feli-
cius haud dubie successisset, si, commu-
ni Lingua, non suis tantum credidisset
Auctor tanti Ponderis Negotium, sed
omnium etiam Exterorum Diligentia
commendasset. Quidquid sit, merito
saltem major inde Spes haberi potest.
Quapropter in animum induxi, *Angli-
cum* hunc Libellum interpretando, Peri-
culum facere, numquid, ea ratione, ma-
jori

jori impoſterum Rei Publicæ Emolument-
to ſerviat. Qua de re nullus dubito.
Multa certiffime, in Opusculo hoc, fide
majora deprehendet Lector: ſed ſolidis
adeo Teſtimoniis confirmata, ut vel hæc
credenda ſint, vel prorſus nihil. Judica-
bit quiſque, an vera dixerim, poſtquam
pervolvit totum. Nullis ego Admini-
culis animos præoccupare velim. Le-
gant Medici, examinent, concludant.
Unum dixerò (quod, ſi quam in Repub-
lica Medica fidem merui, amovendis
forte præmaturis, quæ incredibilis adeo
res, prima fronte, certo certius offeret,
Præjudiciis ſervire poſſit), me aliqua de
ejusdem rei Veritate Experientia inſtru-
ctum eſſe. Præjudicia hæc, lecto Ope-
re, ultro quidem, ni fallor, evaneſce-
rent; haud inutile tamen, meo judicio,
fuerit, iisdem, in ipſo limine, aliquantu-
lum occuriſſe. Liceat, quæ obſervavi,
paucis edicere. Vix primum de Inven-
to *Solaniano* Rumorem ſubaudiveram,
cum, ecce, ad Puellam Hydropicam vo-
cor, 20 circiter Annorum Virginem. Pri-
ma, qua accederem, vice, Veſperi ſcil.,
Puſum irregulariter Intermittere, per-
ſenſi. Mixturam dedi ex Cardiacis, quæ

Constipatam hætenus Alvum nullatenus
movere possent ; tacite expectaturus
Eventum. Postero mane redeuntem sta-
tim rogabat Mater, numquid Mixturæ
Purgantia miscuisssem ? Filiam etenim
quater Liquidam Alvum exonerasse. Ma-
nifestissimum sane Diarrhœæ, Intermit-
tentem Pulsum excipientis, Testimonium.
Iterum : 20^a Julii 1746, hora 10^a matu-
tina, Ægro adfui, quem, ex Primarum
Viarum Saburra, Continua Remittens
Febris prehenderat. Dies Morbi 14us
erat. Æger ipse firma Compagne robu-
stus, 25 Annorum, adfuetus laboribus.
Aliquot ante diebus, ea passim præscri-
pseram, quæ solvere, & per Alvum ex-
pellere, saburram possent ; mitiora ta-
men : hinc blande hætenus purgatus,
foetidam, fuscam, subnigram quando-
que, materiem rejecerat ; semel etiam
pauillum Sanguinis permistum fuit. Eo
ipso Nycthemero, quinquies adhuc si-
mitem deposuerat Alvum, fuscam sc.,
satisque, licet aliquanto minus, olidam.
Denique, ea die (20^a Julii) explorans Pul-
sum, validum, & febrilem, reperi, sed,
quod inprimis memorabile, satis evi-
denter Dicrotum. Observavi, quod
mo-

monuerat Nihellius *, secundum Ictum, si fortius nonnihil comprimerem, omnino evanescere; sed, si molli tantummodo digito tangerem, sensibilis denuo resurgebat. Secundus ille Ictus Primo longe minor erat, ad quamlibet Diastolen Continuus; & de Vertigine querebatur Ager. Rogavi igitur, an Narium Hæmorrhagiam passus esset? nesciebat ipse; sed, quæ adstabat, Soror, Cervicalis Indumentum, sanguineis aliquot maculis conspersum, se vidisse, testata est; quas & ego deinde conspiciatus sum. Quatuor, vel quinque, erant, non magnæ, diluti Coloris. Jussi, ut attenderent, an major forte copia excerneretur. Simplicem interea, ex Aq. hord., Nitr., Rob. Ribes., & Sambuc., Mixturam exhibui, quæ Naturæ Impetum mutare nequaquam posset. Postridie, hora circiter II^a, redeunti, nullum Sanguinem adparuisse, relatum est; sed, septies, ad minus, simili, ut supra, materie, Purgatus fuerat; & continuabatur Vertigo. Explorando Pulsum, percepi Dicrotum: Secundus Ictus, ad quamlibet, uti prius, Diastolen, sed multo va-

A 5 lidi-

* Pag. 106. in Notula.

lidior, Primoque fere æqualis, aderat;
& hunc ille excipiebat subito. Iteravi
Mixturam. Sequenti mane, 22^a sc.,
septies iterum, prægresso nycthemero,
Alvum evacuasce, indicarunt; sed melio-
ri materie: Febris imminuta plurimum,
nitidior Lingua, sanum fere Lotium,
Vertigo nulla, & Secundus Ictus vix sen-
sibilis, adparuerunt. Petii, numquid San-
guinem percepisset? Decem circiter Gut-
tas e Naso dimiserat. Abinde, neque
ullus amplius Pulsus Dicrotus, neque ulla
Hæmorrhagia, prodiit. Constat igitur,
aliquem, Pulsu Dicrotum inter ac
Hæmorrhagiam, Nexum dari; in præ-
cedenti Casu, licet totus Impetus deor-
sum ruere videretur, certissime nihilomi-
nus observatum. De Pulsu Inciduo,
fateor, nihil etiamnum, propria Expe-
rientia, edoctus sum, sed Amicus qui-
dam, fide dignissimus, sequentem Casum
obtulit. Initio Decembris 1745, *Lei-*
densis Civis meum imploravit auxilium.
Post meridiem accedenti narrabat, ter se
Intermittente Tertiana Febre laborasse,
jamque, ob incredibilem Anxietatem,
nescire, quid ageret. Observavi Pul-
sum, qui valde Irregularis videbatur:
sed,

sed, magis magisque attentus, perfecte
(ut SOLANUS vocat) Incidium deprehen-
di. Sex, septemque, Pulsationibus in-
crescebat regulariter; statimque iterum,
a septima vel octava exorsus, novam Pe-
riodum inchoabat: sicque, iisdem plane
Periodis, continuabatur in posterum. Ho-
râ septima rediens, inveni Pulsum, di-
stinctius adhuc, fortiusque, easdem Pe-
riodos decurrentem. Certior hinc, fu-
turæ per Sudores Crisis spe, suasi, ut
nulla Medicamina, Naturam forte tur-
batura, adsumeret; Calidum solummo-
do servaret Corpus; & Lac ebutyratum,
cum Hordeo mundato coctum, coenaret,
uti proposuerat. Hora decima, eadem
Vesperî, tertia jam vice, reversus sum;
Pulsumque Incidium, prægressis simi-
lem, sed multo etiamnum distinctiorem,
reperi. Quarto nunc Tertianæ Paroxysmo
adficiebatur, leniori tamen (nec, in u-
niversum, valida etiam ante Febris fue-
rat). Ex omnibus his, ipsum, instanti
nocte, admodum Sudaturum, præfagii.
Sequenti mane, se totum fere profusissi-
mis Sudoribus ea nocte diffluxisse, retu-
lit; Anxietatem autem integre fere eva-
nuisse. Æqualem Pulsum, & Naturalem,
ob-

observavi. Dies hic Intercalaris erat, & perfecte intermittebat Febris. Post meridiem redii, sed nihil Incidui Pulsus adparuit. Horâ circiter quinta, iterum visitavi Ægrum; jamque denuò Pulsum Inciduum detexi; qui, hora septima, increverat, & distinctior longe, hora decima, sentiebatur; minori tamen vi, quam præcedenti die, feriebat digitum. Novum inde, sed minorem, ea nocte proditurum Sudorem annuntiavi. Sequenti manè, omnia, ut dixeram, contigisse, testatus est. Disparuerat Pulsus Inciduus, Morbusque, ea Crisi, omnino Judicatus videbatur. Post meridiem nihilominus Ægro adhuc semel adfui: sed, bene se valere, dixit, & pro Cura grates reddere. In alio præterea Febricitante Ægro Pulsum Inciduum observavi; sed unica tantum vice: huncque etiam Sudor Criticus sequebatur. Accuratissima sane Observatio! eaque inprimis Novitate memorabilis, quod, cum SOLANUS nunquam ultra quatuor Increcentes Ictus animadverterit †, hic tamen sex, septemque, similes successivi Ictus singulas quasque Periodos absolverent. Patet igitur,
haud

haud imaginarium esse SOLANIANUM illum, inter prædictos Pulsus & relativas eorundem Crises, Nexum; sed revera subsistere; caute tamen, &, a gnaro Medico, legitime distinguendum: etenim, Pulsus tales non semper ejusmodi Crises denotare posse, attentior quivis statim percipit. Ex. gr. Quadraginta circiter Annorum Vir, post Peripneumoniam, in Phthisin Pulmonalem incidit: unde, assidua Tussi, vehementer concutitur; tandemque in Dorso acquirit Tuberculum, quod sensim in insignem Gibbum augetur, cui admota manus Pulsum, Carpi Pulsui perfecte synchronum, deprehendit. Manifestum ergo Aneurysma. Diu, multumque, tortus, infelix Æger subita denique Hæmoptoë suffocatur. Hæc ex Relatione D. TRONCHIN, aliorumque, qui viventem sæpe examina-verant, habeo. Sed Cadaveris Dissectioni, cum DD. TRONCHIN, VAN LEENT, aliisque Med. Doctoribus, & Chirurgo Boom, ipse præsens interfui. Gibbus erat ingens, æquabilis, à sinistra Scapula, per Dorsum, ad Lumbos usque, exporrectus, mollis, elasticus. Supertensa Cutis

tis colorem naturalem servaverat : in medio solummodo Gibbi Vesicula cernebatur, Gangrænosa quasi, exigua; rupta, parum Liquoris effluxit, quod eadem seorsum conclusum fuerat: ex Gibbo enim nihil prodiit. Inciso Thorace, inveniebatur Pulmo, arctissime ubique accretus, Pleuræ, Pericardio, Diaphragmati, &c. Aperto Pericardio, Cor, erecta sursum basi, apice perpendiculariter Diaphragmati insistebat; satis cæterum Naturale. Prudenter separato Pulmone, in sinistro latere Aorta adparuit, in amplitudinem Vesicæ Urinariæ majoris inflatæ expansa, totaque hac mole intra Pectus adsurgens. Substantia hujus, in univ ersum loquendo, nec crassior naturali evaserat, nec gracilior; sed in ejusdem tunicis passim, Scirrhusa quasi, tubercula sentiebantur. Saccus ille hinc inde inæquabiliter nonnihil collapsus erat; incipiebatque mox sub Arcu Aortæ, cum Cordis basi elevatæ; & continuus ad Diaphragma usque protendebatur. Aperta hæc, adeo enormiter dilatata, Aorta coagulato Cruore copiosissimo plena erat; purgata autem, tota postica parte, per am-

ambitum, Zona crassiore Dorso firmissi-
me concreta conspiciebatur, ita ut nulli
hic Extravasationi locus foret. In Aortæ
fundo, Costæ Cariosæ, & fragiles, imo
&, proximæ his, Corporum Vertebra-
rum partes Cariosæ occurrerunt. Sed,
quod inprimis stupendum, Tribus Am-
plis Hiatibus, 1°. inter 6^{am}. & 7^{am}., 2°.
inter 7^{am}. & 8^{am}., 3°. inter 8^{am}. & 9^{am}.,
Costam, perforata Aorta cum Gibbo,
simili coagulato Cruore repleto, com-
municabat: ita ut totus Gibbus nihil ef-
set nisi coagulatus Cruor, intra Cavum
hoc Accessorium conclusus, quod Cute,
a naturali habitu vix mutata, circumscri-
bebatur: sed Margo Gibbi, quæ is Dor-
sum tangeret, interius, Substantiam
monstrabat, fungosam, rubellam, sub-
cartilagineam, satis crassam, cujus ope,
per universum ambitum, Cutis adeo fir-
miter Dorso coaluerat, ut, prodigioso
Naturæ Artificio, Sanguinem & hic
coërcere potuerit, ne ultra Gibbum dif-
flueret. Substantia hæc Tunica Adipo-
sa videbatur, ea ratione mutata; quæ
Gibbi Cutem Dorso firmiter adstringe-
bat; Cute cæterum, ibidem etiam loci,
sanis

sanissima. Musculi ubique, una cum
Cute, elevati erant; sed extenuati admo-
dum; quin & hinc inde, deleti quasi,
vix reliquerant vestigium. Ecquis mira-
retur, obsecro, si, in ejusmodi Casu,
Intermitteret Pulsus? nec ullus, credo,
futuram inde Diarrhœam concluderet.
Hæ certe, aliæque, nimis generalium
Regularum Exceptiones sunt; minime
tamen ipsam Rerum Veritatem destruunt.
Sed abunde in his exspatiatus est NIEL-
LIUS. Desistam igitur: &, tribus modo
verbis, quod restat, expediam. Auctoris
Verba, quam potui, proxime, Interpre-
tando, secutus sum: subinde tamen, re-
liâta Litera, expressi Sensum. Hoc ipsa
Linguarum Diversitas non suavit modo,
sed coëgit. Durus cæterum, nauseosus,
vixque intelligendus, sæpe evasisset Ser-
mo; ne jam quidem, fateor, satis com-
ptus, attamen nonnihil tolerabilior. Sen-
tiet, qui susceperit, quanti constet, ejus-
modi Libros Latine reddere. Si quam,
tædioſo Opere, apud te, Lector, Gra-
tiam meruisse, videar; si majori inpo-
ſterum Rei Publicæ emolumento Suc-
cessus respondeat; Gaudebo. Primarius
uti-

utique mihi Scopus fuit, Humani Ge-
neris Saluti consulere; quæ si unquam
promoveri poterit, hujusmodi certe In-
ventis promovendam, legitima, maxi-
maque, Spes est. Vale, Lector, tuque,
pari, quo a me offertur, animo, ac-
cipe.

P. S. Una de re monere te prætermis-
ram, Lector. Operosum in Libelli
Calce *Indicem* deprehendes, multo la-
bore ac studio a D^o. H. DE BOSCH, *Me-*
dicinæ Doctore, sollicitissimè concin-
natum, eo certe, qui in Editione An-
glica reperitur, longè accuratiorem.
Huic igitur soli ea de re & Laudem
reddere convenit & Grates.

DOCTORI MEAD

Regis Medico.

VIR CELEBERRIME!

Quemadmodum sententia tua
de emolumento, quod ex
secuturis Observationi-
bus in Medicinam, hu-
manumque genus, redundare
possit

possit, stimulus est maxime honorificus, qui me incitare valeat, ut eas Publico communice-
m, sic, quod hic iisdem nominis tui pignore adjici concedis pondus, efficacissima præparatio est, ut Opus hoc ab Erudito Orbe sine præjudicio recipiatur.

Nosti, Domine, hoc, quod tracto, subjectum, primo intuitu, maxime forte omnium, quæ hac ætate in Publicum prodierunt, objectionibus expositum esse. Revocare ex tenebris diu neglectam, & oblivioni fere traditam, Crisium observationem, pro molimine antiqua & explosa præjudicia resuscitandi facile traduci poterit. Novas circa Pulsum Observationes proponere, negotium, quod mul-

multorum adhuc viventium Medicorum memoria ultra omnem modum & comprehensionem mille intricatis subtilitatibus, antiquis & modernis, exteris atque domesticis, oneratum fuit, non improbabiler chymæricum & absurdum videbitur: sed inprimis Crisium prædictionem suscipere via tam insolita, & inopinata, Pulsu scilicet, maxima verisimilitudine, adfectata singularitas existimari poterit, & hypothesis arbitraria. Adeo periculosum est Auctoris molimen, cujus primarium subiectum rebus stipatum est, quæ diu in vituperationem ceciderunt! Hæ, ad primam etiam mentionem, statim occurrunt menti sub contemptibili obsoletorum errorum idea, noxiam in reliquum subiectum spargunt umbram, totumque una communi

inutilitatis accusatione involvunt. Hujusmodi præjudicium generaliter omne ulterius examen circa intentionem Auctoris executionemve præcludit, Opusque nondum lectum neglectui & oblivioni damnat.

His, aliisque similibus, difficultatibus secuturæ Observationes probabiliter submergerentur, simul atque apparerent, nisi auctoritas quædam, tanti in Medicina momenti, ac tua, impetuosum Criticum ad pacatiorem mentem revocaret, eique attentionem persuaderet ad facta, quæ propono.

Opus,

Opus , quod & novum & utile judicatum est a Viro tam eminenti eruditione , tam annosa experientia , instructo , mox quandam dignitatis speciem acquirit , omni de levitate ejus præconceptæ opinioni superiorem , & in objectum maxime seriæ attentionis evadit. Haud ergo adulatio fuerit , agnoscere , quodcunque , ab hoc Opere , Publico accessurum sit emolumentum , id magna ex parte tibi adscribendum fore.

Sic , arte salutari a te ipso , prospero successu , exculta , alios etiam ad ejusdem profectum excitando , nobilissimum magnæ , quam obtinuisti , famæ usum facis.

*Patere, Celeberrime Vir, ut
vere tester, esse me omni reverentia
eximii adeo dotibus debita*

*Humillimum tuum, & obse-
quiosissimum servum,*

JACOBUM NIHELL.

PRÆFATIO.

M omentum sequentis
 Operis in duabus
 præcipue rebus
 consistit, videlicet in
 novitate, & in veritate, factorum,
 quæ continet. Facta hæc & no-
 va & rara esse, facile ab unoquo-
 que Lectore agnoscetur, qui ea,
 quæ hactenus de Pulsibus, respe-
 ctu Crisium, scripta sunt, haud
 B 5 igno-

ignorat. Non igitur infumam
tempus probando id, quod cer-
tus sum in lectione hujus Operis
a nemine negandum esse. Sed
alterum, factorum nempe veri-
tas, delicatioris magisque dubiæ
naturæ est, & sinistra, quæ sem-
per ea proportionem, qua novum
& mirabile subjectum est, in
mente nascitur, suspicioni expo-
situm. Summa igitur ratione
expectari potest, ut illud hic,
quantum fieri potest, solidissime
pertractetur. Historiæ Crisium
per sudores, diarrhœas, & hæ-
morrhagias, unice per Pulsum,
quædam tribus, quædam qua-
tuor diebus, antequam contin-
gerent, prædictarum, nisi additis
documentis sustententur, inven-
ta veluti fabulosa, aut ridiculæ
incantamentorum narratiuncu-
læ,

læ, videri debent. Ut vero tam naturales, tam legitimæ, suspensiones adhibitæ in hujusmodi casu fraudis removeantur, necessarium evadit, erudito Orbi significare, qua auctoritate ac fide illa, quæ præsentis Operis molem efficiunt, facta Publico offerantur: hocque optime ex sequenti relatione apparebit.

Anno 1737, Opus a FRANCISCO SOLANO DE LUQUE, Medicinæ Doctore, *de prædictione crisiûm ex Pulsu*, sub titulo *Lapidis Lydii Apollinis*, Hispanico idiomate conscriptum, a Domino *Petro Roxo*, membro honorario Academiae Medicæ *Madritensis*, & Nosocomii *Sti. Joannis de Dios Gadi-*
bus Medico, mihi tradebatur,
 quo

quo tempore *Anglico* ejusdem
urbis Commercio Medicam o-
pem præstabam. Narrabat mi-
hi, aliqua sese experientia de
Solaniani inventi veritate instru-
ctum esse, & de ignava conter-
raneorum suorum insensilitate
conquerebatur, qui tanti ponde-
ris negotium, tam novum, tam-
que validis factorum testimoniis
stabilitum, quale ipsi istud, quod
memoratus Doctor proposue-
rat, videbatur, omnino negli-
gerent.

Novitate & momento Subje-
cti perculsus, plus quam vulgari
diligentia librum lego. Auctoris
Observationes summam mihi
admirationem pariunt, talesque
videntur, quales amicus meus
repræsentaverat. Totum nego-
tium

tium maximo candore propositum invenio, nova signa critica planissime descripta, nexum inter hæc & relativas eorum crises stabilitum per facta, facta ipsa testimoniis confirmata personarum maxime honorabilium illius civitatis, in qua contigerant, Medicorum præcipue, Auctoris nostri æmulorum in Praxi, quos impossibile erat, de qualicunque in ejus favorem collusione habere suspectos; *collusione* scil. contra naturam, quæ famam ejus ac fortunam in proprium ipsorum detrimentum per apertum mendacium atque imposturam adaugeret. Postquam Auctor noster Lectores suos examinandæ factorum, quæ adlegat, veritati, materiæque ad propriæ experientia lancem ponderandæ, hoc mo-

modo aptos reddidit, eosdem serio ad utrumque hoc examen invitat. Concipi non poterat, tot omnium ordinum, quot ipse nominabat, testes in simplici materia Facti decipi potuisse, nec etiam ausisse ipsum, publice eorum auctoritate abuti, ut fictitiam quandam hypothesein exornaret. Itaque *Solani* Observationes omnibus candoris, ac publicæ fidei, quæ optari possent, conditionibus instructæ videbantur. Nihilominus ut in tanti momenti negotio ne minimo quidem dubio locus foret, *Antequeram* petere decrevi, quæ civitas trium modo dierum itinere *Gadibus* distabat, ut factorum ejus veritatem examinarem coram, siquæ talia, qualia ipse repræsentaverat, deprehenderentur, penitissimam

mam in nova ejus arte prædican-
 di Crises, sub ipsius auspiciis, mi-
 himet experientiam compara-
 rem. Magna me humanitate re-
 cipiebat, cunctasque, quas desi-
 derare poteram, opportunitates
 procurabat, libere circa prægres-
 sas ejus Observationes inquiren-
 di, videndique illas, quæ eo, quo
Antequeræ morabar, tempore,
 duorum nempe mensium spatio,
 occurrerunt. Hoc intervallo
 cum omnis fere conditionis ho-
 minibus, quos ipse in libro suo
 factorum testes nominaverat, fre-
 quenter conversabar. Inter hos
 varii erant primi ordinis ac cha-
 racteris Viri, qui omnes, nullo
 excepto, casus, in quibus eorum
 mentio facta fuerat, confirma-
 runt. Maxima parte etiamnum
 in vivis erant, paratique jureju-
 ran-

rando attestari dicta. Generalis hic & uniformis omnium ordinum, præsertim Medicorum, consensus in testimonium factorum illorum (rei, in qua nulla illusio esse poterat) summus auctoritatis & fidei gradus est, quem rerum hujusmodi indoles admittit, & convincens evidentia videbitur, dum variæ ejus Observationes in sequentibus paginis perlegendur.

Si quæ insuper ad persuasione-
nem conditiones requirerentur,
invenientur hæ in factis similibus,
post *Solani* Observationes, ab aliis
Medicis, me ipso, imo & quibus-
dam Auctoris familiaribus, adno-
tatis, qui, licet in Medicina hos-
pites, attamen sufficientem ex
Lapide Lydio supra dicto rei hu-
jus

jus cognitionem acquisiverant, ut
 Observationes aliquot satis felici-
 ter concinnarent, uti in decursu
 præsentis Operis *Parte 1^a. Sect.*
2. cap. 3. Observ. 6. adparebit.
 Ipse ego plerisque Dominorum
 istorum, quos hic respicio, fami-
 liaris fui; certusque sum, nul-
 lam illis rationem fuisse, ut facta
 supposititia Orbi obtruderent;
 quin & adfirmare audeo, quod
 nulla illis, quos intime novi, cau-
 sa sufficere potuisset, ut ad vilem
 adeo imposturam seducerentur.
 Novi aliquos, qui cæco contra
Solani Observationes præjudicio
 occupati, talia ne quidem facta
 animadvertabant, quæ ipsismet
 hac methodo occurrerent, donec
 post manifestam quorundam ca-
 suum evidentiam eosdem negli-
 gentiæ suæ puderet, tandemque

mera experientiae vi convincerentur. Peculiarem de me ipso mentionem praetermittam, sed ex modo, quo universum subiectum tracto, Lectori de candore meo relinquam judicium; conscius enim sum, unicam hanc, meo respectu, esse posse, ac fore, judicii ejus regulam.

Quantumvis jamjam memorata facta, ea scil. quae *Solani* Observationibus posteriora sunt, ultra omnem praejudicii ac cavillationis potestatem convincentia invenientur, minus tamen delectamentum, minorem admirationem, pariunt, ac illa, quae ante ipsum fortuito observata sunt, dum ne vel minima adhuc rei hujus suspicio, nulla imaginationis ex novitate inclinatio, aderat, dum-

dumque igitur facta ipsa, mera
 propriæ suæ evidentiae vi, præju-
 dicia temporum, & Observato-
 rum incuriam, perrumpere de-
 buerunt. Facile concipitur, quam
 paucae ejusmodi Observationes
 expectari possint. Nihilominus
 rarissimam unam in *Prosperi
 Alpini* scriptis conservare, Provi-
 dentiae placuit; factum, quod
 post Auctoris hujus ætatem in Ad-
 versariis Medicis obscurum man-
 sit, & universæ Facultati impe-
 netrabile, mysterium; jam vero
 ope luminis ab Observationibus
Solanianis recepti elucidatur, &
 manifestum in hujus favorem te-
 stimonium evadit, ut in Operis
 conclusione apparebit. Neque
 tamen unica istius generis est ista
Prosperi Alpini Observatio, alte-
 ram *Wierus* suppeditat, quæ &

ipsa loco proxime memorato enarrabitur.

Hæc est Evidentia, qua Facta, in hoc Opere, Publico oblata sustententur; & sane raro in favorem quarumcunque hætenus in Medicina divulgatarum Observationum tam multæ, tam solidæ, demonstrationes concurrerunt.

Præter Facta sua, Leges quasdam pro prædictione Crisium ex Pulsu erudito Orbi communicavit *Solanus*: Leges, quas ex longa Observationum circa hoc negotium collectarum serie deduxerat. Verum hæ longe alia ratione considerandæ sunt, ac Facta. Nihil familiarius est, quam erronea ex verissimis datis conclusio. In hanc erroris speciem delapsus est

est Auctor, urgendo rem, leges-
que suas libere nimis & universa-
liter construendo, quemadmo-
dum ego *in secunda bujus Operis*
parte propria experientia de-
monstrabo, & solers quivis Me-
dicus in prima ejus circa inter-
mittentem Pulsum generali regu-
la immediate percipiet.

Attamen talis error præcipue
in Auctore nostro excusari pote-
rat, cujus eruditio in Medicina,
& Philosophiæ Naturalis cogni-
tio, pro infelici in ipsius patria do-
ctrinæ statu, nimis infirma erat,
profundas illas & validissimas im-
pressiones sustinendo, quas in-
gens novorum rarissimorumque
Factorum numerus in ejusdem
imaginatione excitaverat. Mo-
nitum hoc necessarium duxi, ut

omni præmaturæ exceptioni ,
 quæ contra Opus hoc, respectu
 errorum quorundam palpabi-
 lium, qui in statutis de Crisium
 prædictione legibus sese offerunt,
 in universum adduci posset , oc-
 currerem. Speroque , fore ut
 Lectori placeat , suum eatenus
 iudicium suspendere, donec vide-
 rit, qua evidentia materiam hanc
in 11^a. hujus Operis parte dispo-
 fuerim , eo magis, quod, prius-
 quam facta legerit, legitimus in
 hoc casu iudex esse nequeat.

Quando obitus Doctoris *Ro-*
xo, amici mei, qui integram mi-
 hi in Nosocomio *Gadensi S^{ti}. Jo-*
annis de Dios, quascunque vel-
 lem , Observationes faciendi li-
 bertatem concesserat, brevique
 post secutum iter, una cum aliis
 non-

nonnullis impedimentis, duobus hisce proxime elapsis annis omnes mearum juxta *Solani* methodum Observationum ulteriores progressus inhibuerant, earundem editionem differre maluissem, donec magis Demonstrativae evaderent, nisi sequentes circumstantiae dilationem istam dissuasissent: prima est exiguum emolumentum, quod ab illis expectari potest, quae circa hanc materiem Publico tradidit *Solanus* in *Lapide suo Lydio*, qui crassum ac taediosum volumen *in folio* constituit, ubi primarium Subjectum immenso inutilium digressionum, dissertationum, orationumque, in perplexum ratiociniorum ac factorum labyrinthum confusarum, numero suffocatum est. Etenim is, quamvis diligens

Observator, educationis suae infortunio, communi patriae suae vitio, ad methodice scribendum omnino ineptus erat. †

Secunda circumstantia est ipsius obitus, qui brevi, postquam *Antequeræ* valedixeram, accidit, dum mea persuasione correctam & succinctam Observationum suarum editionem praepararet; quae ita, una cum variis eximiis factis, ipsius aliorumque perspicacia de novo observatis, penitus perierunt. Tertia est *Hispanorum* Medicorum neglectus & incuria, qui, licet ad accuratam *Inventi Sola-*

† Revera anno 1737. ab *Emanuele Gutierrez de Los Rios* M. D. cum auctoris consensu editum fuerat in majoris formæ 12. *Lapidis Lydii compendium*, sed iudicio carens editor tunc etiam ex authographo tantum supra memoratae farraginis transcripserat, quantum in volumen adeo angustum cogi posset, additis ex *Helmontiana* Philosophia mille ineptiis.

Solaniani perquisitionem, cum *Antequeræ* degerem, excitati, idem, simul atque Auctor exspiraverat (neque enim ultra jam applicabatur aemulationis stimulus,) ne minima quidem ulterio-
ris inde auxilii relictæ spe, dereliquerunt. Itaque totum gravissimi hujus negotii pondus integre ad me devolvitur. Proprii autem fati incertus, imprudentissimum fore existimavi, eorum, quæ de hac materie servaveram, editionem differre, sub dubia spe, perfectiores istis, quas jam inde feceram, Observationes impo-
sterum communicandi; eo magis, quod ex amplitudine & diversitate Subjecti, difficultatibusque, in præsentis Praxis statu nitidæ & exquisitæ Observationi repu-
gnantibus, convictus sim, rem

hanc unius hominis diligentiam longè excedere. Quapropter Collegarum meorum in ea pervestigatione auxilium tempestive provoco. Fateor, ad laboriosum ipsos pensum, & subtilem rerum indaginem, sollicito: verum ita demum *Angli* Medici erunt, quorum felix ad artis profectum applicatio per universam *Europam* abunde innotuit.

Ut rei hujus examen curiosis faciliatur, ab omnium circumstantiarum, circa Pulsus criticos *Solani*, & significatas per dictos Pulsus Crises, hætenus observatarum, succincta descriptione sequens Opus incipio. Proxime procedo ad particularia exempla Facti, quibus Observationum ejus veritas evincitur.

Sic-

Sicque *in prima Operis parte* illo præcise statu, quo, cum proprias meas Observationes inchoarem, inveni, totum propono negotium.

Secunda Pars proprias meas Observationes continet, easque, quæ mihi ab amicis fuerunt communicatæ; omnes candide relatas; una cum talibus correctionibus, animadversionibusque, quæ circa *Solanianas* de Crisium prædictione regulas, materiam Facti hactenus observatam, & totius finem usumque, necessariæ videbantur.

Si forte leves quasdam in Factis per alios relatis incurias observaverit Lector, considerare velit, quod illa ego in privatum primo emo-

emolumentum collegerim, absque ulla intentione eadem publicandi; etenim *Solano*, ut novam & correctam suarum circa hoc Subjectum Observationum editionem curaret, persuaferam.

Post hujus obitum nullum, nisi ex ipsius Manuscripto, adæquatam instructionem recipere poteram, quod mihi, licet emere vellem, negatum fuit. Attamen illæ, quas hic respicio, incuriæ non sunt magni momenti.

Quousque numerus Observationum, quas in confirmationem rei novæ æque ac stupendæ necessarium duxi producere, permittere poterat, Factorum similitudinem evitavi. Itaque ex omnibus illis, quæ in chartis habeo,

beo, selegi talia, quæ, peculiarium suarum circumstantiarum respectu, minimam inter se invicem similitudinem gererent; sed, quantamcunque adhibuerim curam, in quadraginta sex circa idem generale Subiectum datis Observationibus incommodum hoc integre vitari non potuit. Sed nec etiam in severæ veritatis Opere luxuriantis illius varietatis blandimenta requirit Lector, quæ non restricta fictionis libertas admitteret.

Expectabunt forsitan Lectorum aliqui, fore, ut in hoc Opere de celebrata adeo *Sinensium* in explorandis Pulsibus arte mentionem faciam. Verum, etiam si mira admodum de famosis his Asiaticis tam scripta quam narra-
ta

ta fuerint, modernusque etiam Auctor in iisdem explicandis ac sustinendis plurimum laboris impenderit *, cuicunque ea tantum perlegere placuerit, quæ de hoc Subiecto ex optimis *Sinensium* Medicorum Autographis in *Sinarum historia*, nuper a *Patre du Halde* edita, reperiuntur, ille quidem, quod tam ineptas nugas, crassasque absurditates, quales ibi relatæ sunt, silentio prætermiserim, facile condonabit.

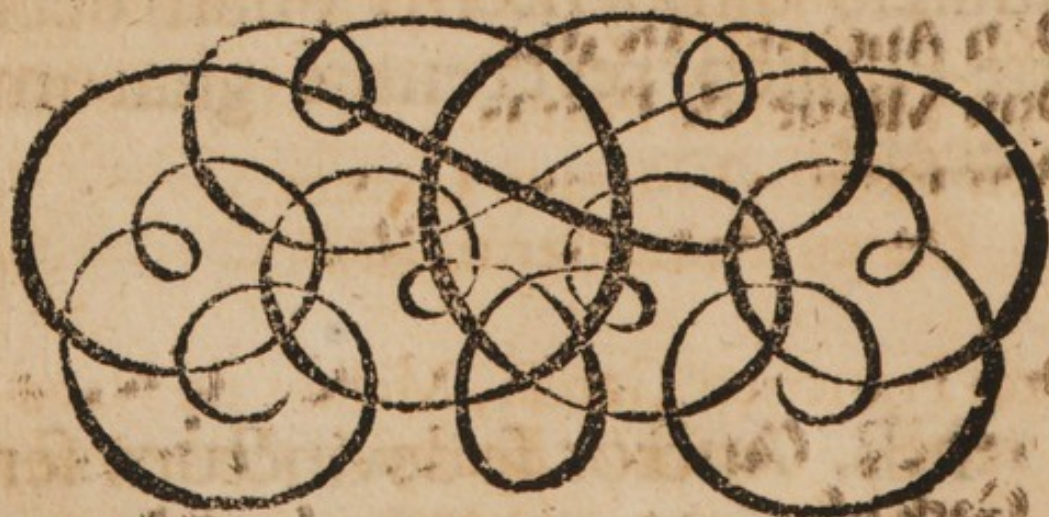
Tandem, ut satisfiat talibus, qui ex præsentis Praxis statu contra qualemcunque Crisium Observationem exceptiones formare volent; peculiare de hoc Subiecto Caput addidi, quod, spero, per-

* *In the Physicians Pulsewatch.*

perleget Lector, antequam ex vulgo receptis Crisium notionibus absolutum aliquod de sequenti Opere iudicium statuatur. Ausim promittere, quod & hoc, & reliqua, absque ullo partium studio, ea brevitate, iis in ratiocinando cautelis, pertractata inveniet, quæ Auctorem, tam privato suo iudicio diffidentem, quam debita Publico reverentiæ gnarum, decent.

NB. Auctor se devinctum sentiet Medicis, qui Facta quædam ad præsens Opus relativa ipsi communicare haud dedignabuntur. Adsignanda erunt Auctoris nomine *to the Grecian Coffeehouse in De-*

De vereux-court, Londini. Eadem
cum hisce æquitate aget, quam
nunc, sequentium Dominorum
respectu, observatam vident.

CATALOGUS MEDICORUM,

Qui SOLANI *Observationes pro-*
pria experientia confirmarunt,
& illustrarunt.

Don Francisco Thomas de Zayas, *Regiæ*
Catholicæ Majestatis Familiæ Medi-
cus, dum viveret, honorarius.

Don Antonio Alvarez.

Don Miguel de Porras.

Don Joseph Vincente Gomez.

Omnes Antequeræ Medici.

Don Francisco Garcia, Mallen de Nava-
rette, *Capituli Ecclesiæ Cathedralis*
Gadensis, dum viveret, Medicus.

Don Pedro Roxo, *Gadibus quondam Me-*
dicus Nosocomii S^{ti}. Joannis de Dios,
& membrum honorarium Academiæ
Medicæ Madritensis.

Don Raphaël de Fuentes.

Don Nicolas Rexano.

Malagenses Medici.

D

Don

Don Pedro Castan, Casæ Vermejæ *Medicus*.

N. N. Medicus Loxensis, cujus nomen in memoriam revocare nequeo.

Don Christoval Solano de Luque, *Dotoris Solani filius, Medicinæ Studiosus.*

Don Juan de Pedraza y Castilla, *Philosophiæ & Medicinæ Baccalaureus.*

TABULA CONTENTORUM.

PARS I.

SOLANIANAS Crisium ex Pulsu prognoses continens, una cum variis factis, per quæ Observationum eius veritas in uniuersum adseritur.

SECTIO I.

Nova signa & leges pro variarum Crisium prædictione ex Pulsu, juxta SOLANUM.

CAPUT I.

Signa & leges pro prædictione Hæmorrhagiæ criticæ per nasum. pag. I

CAPUT II.

Signa & leges pro prædictione Diarrhœæ criticæ, junctæque huic Crisis per Vomitum vel per Urinam. 6

CAPUT III.

*Signa & leges pro prædictione Sudoris
critici.* 9

CAPUT IV.

*Generales quædam animadversiones
circa supra dicta Signa & Crises.* 12

SECTIO II.

*Continens varia facta, quibus Obser-
vationum SOLANIANARUM veritas
circa prædictionem Crisium ex Pulsu in
universum evincitur.* 17

CAPUT I.

*Exempla prædictionis Hæmorrhagia-
rum criticarum per nasum.* 20

CAPUT II.

*Exempla prædictionis Diarrhœarum
criticarum.* 30

CAPUT III.

*Exempla prædictionis Sudorum criti-
corum.* 40

CAPUT IV.

Exemplum prædictionis Icteri critici. 49

CAPUT V.

*Exempla similium Observationum ex
ANTIQUIS.* 52

PARS II.

*Varias novas circa idem Subiectum
Observationes continens, una cum anim-
adversionibus in SOLANI NAS præ-
dictionis leges, & monitis quibusdam
generalibus de natura Crisium, earum-
que apud ANTIQUOS consideratio-
ne, & apud MODERNOS negle-
ctu.*

S E C T I O I.

Productum propriarum mearum Observationum circa nexum a SOLANO observatum inter ante memoratos Pulsus & Crises.

C A P U T I.

Productum propriarum mearum Observationum circa Pulsum dicrotum. 65

C A P U T II.

Productum propriarum mearum Observationum circa Pulsum intermittentem. 69

C A P U T III.

Generales animadversiones circa totum Subjectum. 71

C A P U T IV.

Monita quædam generalia de natura Crisium, earumque apud ANTIQUOS
con-

*consideratione, & apud MODERNOS
neglectu.* 91

SECTION II.

*Continens exempla quædam peculiaria
ex propriis meis Observationibus circa
supra memoratos Pulsus & Crises, cum
variis selectis casibus mihi per amicos
communicatis.*

CAPUT I.

*Novæ Observationes circa Pulsum
dicrotum.* 130

CAPUT II.

*Novæ Observationes circa Pulsum in-
termittentem.* 158

Additum est singulare Caput, primi
 ortus Observationum SOLANIA-
 NARUM brevem historiam exhi-
 bens.

173

LECTORI
 per paravi. Oblectamur, vel
 & qui esse possit, arbitratum sum, si hoc
 loco, variam Caloris ac Frigoris, in illa
 Civitate per integrum Annum observat.
 successione Publico communicarem, &
 eo magis, quod Thermometra, quibus
 utus sum, FARENHEITIANA fuerint.
 tam aequalis inter se, & tam communis
 ut illis cum hisdem experimentis ad

LE-

LECTORI.

Chartarum mearum aliquas per-
 volvendo, occurrit Diarium
 Thermometricum, quod *Gadi-*
bus paravi. Oblectamento cuidam, vel
 & usui, esse posse, arbitratus sum, si, hoc
 loco, variam Caloris ac Frigoris, in illa
 Civitate per integrum Annum observati,
 successionem Publico communicarem;
 eo magis, quod Thermometra, quibus
 usus sum, FARENHEITIANA fuerint,
 tam æqualia inter se, & tam communia,
 ut instituta cum iisdem experimenta ad

generalem quandam regulam reduci, si-
bique mutuo fatis facile & accurate
comparari, queant.

Factæ sunt Observationes istæ in um-
bra Cubiculi, radiis solaribus nec expo-
siti multum, nec subtrahiti; adeoque
Aëris, quem Incolæ *Gadenses* in univer-
sum intra tecta sua respirant, naturalem
Temperiem significant. Sed & animad-
vertendum est, ut erroneæ earundem
ad alia loca applicationes evitentur, Aë-
rem *Gadibus*, æstate æque ac hyeme,
omnium forte *Andalusie* Civitatum tem-
peratissimum occurrere.

Juxta exactissimas Observationes, quas,
sub jamjam memoratis conditionibus,
triennii spatio instituere potui, calor &
frigus inter gradum 49 & 81, primum
frigoris, alterum caloris, extremum, per
Anni circuitum decurrebant.

A fine

A fine Novembris, ad Aprilem usque
Thermometrum raro supra gradum
60um. adscendit.

Decembri, Januario, & Februario, in
universum sub 56°. mansit.

A fine Martii, usque ad medium cir-
citer Junii, plerumque inter 60 & 70
indicavit.

A medio circiter Junii, usque ad finem
fere Septembris, ut plurimum inter 70
& 76 perstitit; a 72 ad 75 consuetus
erat limes; raro subsidebat ad 70, aut
ad 78 elevabatur; licet semel, post Ven-
torum Inconstantiam, Augusto Mense, ad
64 subsedisse, iterumque ad 81 adscen-
disse, observaverim: hique extremi sunt
Termini, quos ibidem æstatis tempore
animadverti.

Ab umbra in meo Cubiculo, ad umbram in Aëre aperto, calido, circiter 4 & 6 graduum differentiam observavi.

A pleno calore Solis, Mense Julio, ad Aërem apertum frigidiusculum sequentis noctis, 15 graduum.

A fine circiter Septembris, usque ad finem Octobris, in universum inter 70 ac 60, & Mense Novembri inter 66 & 58, substitit.

In Circumstantiis supra memoratis, & consueto Cœli statu, vix aliquam differentiam inter diei ac noctis calorem deprehendere potui.

PARS PRIMA.
SOLANIANAS

CRISIUM EX PULSU
PROGNOSES

Continens,

Una cum variis FACTIS,

Per Quas

OBSERVATIONUM ejus veritas

in universum evincitur.

*Sed & accuratissime est observandus
Pulsus ; quatenus est Index Materię
Morbosę movendę, motę, excretioni
paratę, & jam incipientis secerni: nam
ibi demonstrat egregie tempus agendo
aptum præter cætera.*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

SECTION I.

Nova Signa & Leges pro variarum Crisum prædictione ex Pulsu, juxta Doctorem FRANCISCUM SOLANUM de LUQUE.

CAPUT I.

Signa & Leges pro prædictione Hæmorrhagiæ Criticæ per Nasum.

I.

Pulsus Dicrotus *ANTIQUORIUM*, qui (*LATINIS* Pulsus bis feriens) *ANGLIS* proprie *The Rebounding Pulse* vocari potest, certum indicium est futuræ Hæmorrhagiæ Criticæ per Nasum *.

II.

* Non incongruum fuerit, hic adnotasse, proximum huic Propositioni, quod unquam mihi occurrit, Monitum esse sequentem locum in *Sir John Floyer's Pulsewatch*, Vol. I. p. 138. Pulsus undosus

II.

Si Pulsus Dicrotus ad, vel circa, trigesimum quemque Pulsum adpareat, plerumque intra quatuor deinde dies, citius nonnihil vel tardius, Hæmorrhagia sequitur. Si ad quemlibet decimum sextum Pulsum recurrat, intra tres dies supervenit Hæmorrhagia. Si octavo quolibet Pulsu observetur, Hæmorrhagia intra duos dies succedit, vel intra duos dies cum dimidio. Denique si quovis quarto, tertio, secundo, Pulsu redeat, aut continuus sit, intra 24 horarum spatium Hæmorrhagia expectari debet. In genere igitur, quo brevioribus Pulsuum periodis

sus cum vibratione signum dat evacuationis menstruæ, vel hæmorrhagiarum quarundam, per nasum, alvum hæmorrhoides, &c. Locus, quem cum mille aliis verisimiliter ex Galeno desumpsit. Sed quam longe ab omni illius rei cognitione absit, cui hic a Solano insistitur, plane adparet ex absoluto ejus circa Hæmorrhagias silentio, ubi de Pulsu Dicroto loquitur p. 140, imo & ex propria ejus neutiquam intelligibili pulsus vibrantis descriptione p. 50. Vibrans Pulsus motui sagittæ comparatur, & per uehementem Cordis contractionem producitur, quæ Pulsum majorem efficit. Quantæ tenebræ! quantum hoc a quacunque Pulsus Dicroti idea distat!

dis revertitur Dicrotus, eo propius instat
Hæmorrhagia.

III.
Aliquando Natura omnia ante memo-
rata Critici Pulsus stadia regulariter per-
currit, à primo ejus circa trigesimam
quamvis Pulsationem accessu ad singu-
lam quamlibet descendendo, unde Hæ-
morrhagia sensim iisdem præcise gradi-
bus adpropinquans prænoscutur. Ali-
quando irregulariter Hæmorrhagiam ac-
celerat, vel retardat, tuncque Pulsus Di-
crotus majore vel minore Frequentia in
eadem proportionem recurrit; dumque
ille variis & incertis periodis redit, tem-
pus, quo Hæmorrhagia accidet, exacte
determinari nequit.

Nota. Ea, quæ de Pulsu Dicroto,
quoad varias Pulsationis, ad quas recur-
rit, periodos, & distantiam vel propin-
quitatem significatæ inde Crisis, in binis
hisce postremis articulis observata sunt,
de aliis etiam Criticis Pulsibus, quorum
postea fiet mentio, absque iterata hoc

respectu sub quolibet horum Pulsuum repetitione, similiter intelligenda erunt.

IV.

Si Arteria magna celeritate bis feriat digitum, & Secundus Ictus admodum subito Primum Ictum excipiat, jamjam aderit Hæmorrhagia; sique tunc aliquantulum differatur, simul ac Aeger nares emunxerit, erumpet.

V.

Hæmorrhagiæ Quantitas prænoscitur ex Vigore, quo Arteria Secunda Vice ferit, exacte comparato cum impetu Primi Ictus, siue vehemens hic, siue languidus, fuerit: sic si Arteria Secunda Vice feriat minori momento, quam primus Ictus digito impresserat, tunc parca erit Hæmorrhagia, & vicissim. Verum si Secundus Arteriæ Ictus, Primusque, æqualis Vigoris fuerint, moderata Hæmorrhagia succedet.

VI.

Eadem proportionem, qua sanguis effluit, Secundus Arteriæ Ictus gradatim debi-

5

debilitatur, donec brevi post Crisin penitus dispareat; & successiva illa Secundi Ictus remissio Hæmorrhagiæ immediate prægressæ indicium suppeditat. Hæc Animadversio, mutatis mutandis, etiam istis Pulsibus, qui alias Crises denotant, adplicari debet.

VII.

Si Pulsus Dicrotus post Hæmorrhagiam continuetur, aut de novo resurgat, alteram ejusdem generis Crisin significat, juxta regulas supra dictas. Et hoc etiam aliis Criticis Pulsibus adcommodari debet.

VIII.

Si Secundus Arteriæ Ictus in uno Carpo evidentior sit, quam in altero, Sanguis sæpe ex Nare illius lateris, in quo Secundus Ictus evidentior est, majori abundantia erumpit.

CAPUT II.

*Signa & Leges pro prædictione
Diarrhœæ Criticæ, junctæque
huic Crisi per Vomitum, vel
per Urinam.*

I.

Pulsus Intermittens certum indicium
est futuræ Diarrhœæ Criticæ, tunc-
que tantum portendit Mortem, cum ro-
bur, ad perficiendam Crisin requisitum,
deficit *

II.

Spatium temporis, Intermiffionibus
absumpti, quantitatem Materiæ, quæ
per Diarrhœam evacuabitur, vel nume-
rum Sedium, significat. Intermiffio,
quæ spatio unius Diastoles durat, vel in
qua una tantum Diastole deficit, parcam
Evacuationem innuit, vel paucas Sedes.
Ea,

* Hæc nimis universalis Propositio in secunda hu-
jus Operis Parte intra justos limites reducetur.

Ea, quæ duplicis Diaſtoles ſpatium abſumit, ingentem Evacuationem ſignificat, vel multas Sedes. Ea denique, quæ duas Diaſtoles cum dimidia abſumit (longiſſima a *Solano* obſervata Intermiſſio), admodum profuſam Evacuationem, vel ingentem numerum Sedium, indicat.

Nota. Quandoquidem diverſa in variis Subjectis, quin & in eodem Subjecto variis temporibus, Pulsus Frequentia certam intervalli inter ſingulas quasque Pulſationes Menſuram haud admittit, exiſtimandum eſt, *Solanum*, licet nullam unquam huiusce rei explicationem dederit, illam in præcedenti articulo intervalli Menſuram Proportionemve ſubintellexiſſe, quam in unoquoque Aegro regulares, Intermiſſionibus mediæ, Pulſationes ad ſe invicem gerere obſervarentur.

III.

Tenſio Arteriæ, Pulſui Intermittenti conjuncta, certum eſt Vomitus Critici, Diarrhœæ ſuperaddendi, indicium.

IV.

Major minorve Arteriæ Tenſio majorem

rem minoremve per Vomitus Evacuationem, plures paucioresve vomendi Conatus, denotat. Intermissionis Duratio simpliciter junctæ Diarrhœæ Quantitatem, vel Numerum Sedium, respicit.

V.

Nunquam observavit *Solanus* simplicem Crisin per Vomitus absque Diarrhœa, neque igitur, utrum ejusmodi Crisis aliquod peculiare, *Antiquis* incognitum, Signum habeat.

VI.

Mollities Arteriæ, Intermissioni conjuncta, certum indicium est Crisis per Urinam cum Diarrhœa; & major minorve Quantitas excretionis per Urinam per majorem minoremve mollitiei in Arteria gradum denotatur.

VII.

Nunquam observavit *Solanus* simplicem Crisin per Urinam, sine ullo Diarrhœæ concursu, nec aliquod novum signum ejusmodi Crisis noverat.

CAPUT III.

Signa & Leges pro prædictione Sudoris Critici.

I.

Cum Pulsus, qui futurum Criticum Sudorem significat, hætenus non satis cognitus, neque proprio charactere insignitus, fuerit, necessarium est, peculiarem ejus Descriptionem præmittere.

II.

Species est *Pulsus Inæqualis*, in una, duabus, tribus, quatuor-ve, successivis Pulsationibus, tam altitudine, quam vigore, supra alias Diastoles insurgentis.

III.

Si hoc Pulsus Incrementum in una solummodo Pulsatione recurrit, difficulter cognosci potest, vixque indicat Sudorem Criticum, nisi Arteria post primam in digitum impressionem sensibilibiter ulterius urgeat, & profundum Carni ictum im-

primat. Tunc enim Sudorem Criticum, intra paucas ad summum horas secuturum, significat.

IV.

Verum ut constituatur novus ille, a *Solano* pro Sudore Critico detectus, Pulsus, duæ, tres, vel quatuor, successivæ Pulsationes, non tantum supra reliquas, sed & gradatim, uti ipsæ procedunt, supra se invicem, insurgere debent; secunda supra primam, atque ita porro. Quatuor hujusmodi successivas Pulsationes ad summum observavit *Solanus*. Pulsum hunc *Pulsum Inciduum* vocavit, ob analogiam ejus cum quadam Pulsus specie, quæ illo nomine in *Heredia* appellatur, & ANGLICE *The Unequal rising Pulse* (LATINÆ igitur *Pulsus inæqualiter adsurgens vel increscens*) dici potest. At tamen eum ego isto, quod ipsi imponere Auctori placuit, nomine appellabo.

V.

Pulsum hunc Auctor semper mollem deprehendit, una tantum vice excepta, qua, ante Ictericum Criticum, durus appa-

paruit*. Hicque versus Corporis superficiem motus, unicus est, quem, a Sudore distinctum, Solanus post Pulsum Inciduum observavit.

VI.

Pulsus Inciduus, cum Arteriæ mollitie, certum indicium est futuri Sudoris Critici.

VII.

Quantitas secuturi Sudoris est in ratione composita Numeri & Vigoris ictuum, in Pulsu Inciduo adsurgentium. Sic quatuor ejusmodi successivæ validæ Pulsationes, Profusum, duæ cum eadem vigoris conditione, Moderatum, tres cum pari vi, Copiosum, Sudorem præfagiunt. Aliæ combinationes æque facile occurrent.

E 5

CA-

* Vide Sect. II. Cap. 4.

C A P U T IV.

Generales quædam Animadversiones circa supra dicta Signa & Crises.

I.

Non voluit Solanus, quod supra dicta indicia omnes hæc Crises constanter præcedant, cum aliquas ipse citra ulla talia prægressa indicia observaverit. Sed, raros hujusmodi Casus esse, adserit, exceptis Sudoribus, qui particulares Februm Intermittentium Paroxysmos terminant, quos Pulsus Inciduus ut plurimum non præcedit. Id tantum statuit, quod, dum hæc signa adparent, Crises, quas innuunt, regulariter subsequantur; adeo ut ab anno 1707, vel 1708, quo nexum inter hosce Pulsus eorumque Crises primo observaverat, ad annum 1738 usque, trium modo Casuum reminisceretur, ubi significatæ per Pulsum Crises ipsius expectationi non responderant. Horum Casuum bini Narium Hæmorrhagiam

giam indicabant : quo tempore hæc in eorum uno deficeret, Frontis Dolor, vel Gravitas, supervenit, & proximo die Delirium, quod ultra mensem protrahebatur, successit. Attamen reconvalescebat Æger. Infortunatior alius post Hæmorrhagiæ Defectum sinistri Temporis dolore adfligebatur, & intra septem deinde dies, ingenti purulentæ materiæ copia per Nasum evacuata, occubuit. Tertius Casus Diarrhœam notaverat, cujus Defectum violenta Tormina, Singultus, ac Vomitus, comitabantur, unde Æger intra quatrimum peribat.

II.

Aliquando Natura illi Crisi, quæ prius per Pulsum indicata fuerat, novam aliam Crisin substituit, tuncque præcedens signum mutatur in illud, quod ad succedentem Crisin pertinet.

III.

Aliquando, dum primum in Pulsu observatum indicium adhuc subsistit, secundum aliud, imo & tertium, supervenit; hæcque simul continuantur. Tunc duæ, tresve, Crises, ab iisdem specialiter indicatæ

dicatæ, singulæ juxta Leges supra dictas, accidunt.

IV.

Frequenti Observatione detexit *Solanus*, quod, si in Hæmorrhagia Narium colorem pallidè rubrum exhibuerit Cruor, parcaque copia fluxerit, Ægri tunc lente reconvalescant; lentissime vero, si, cum eodem colore, Hæmorrhagia abundaverit.

V.

Crisium, per Pulsus indicatarum, eventus, & determinata, qua accident, hora, una cum circumstantiis quibusdam concomitantibus, maxima probabilitate prædici possunt. At, cum illa, quæ hoc respectu *Solanus* tradidit, ex *Veteribus* derivata sint, ego hæc silentio prætermittam.

Nota. Videtur hic negligere Auctor illam eventus Crisium circumstantiam, quæ in Criticæ Evacuationis Copia, adeo sollicitè ab *Antiquis* observata, consistit.

VI.

Semper Observavit Auctor, omnes illas Crises, quæ Naturæ Morbi, juxta regulas ab *Antiquis* traditas, analogæ sunt,

sunt, bene cedere, nisi robur, perfor-
mandæ, ferendæque, Crisi necessarium,
deficeret.

VII.

Si summa debilitate langueat Æger,
antequam absolvi queat Crisis, occum-
bere poterit: at talis, si accideret, casus
Observationum *Solanianarum* veritati
non nocebit.

Hæ sunt, ex longo Observationum
decurfu, pro Crisium ex Pulsu prædictio-
ne, deductæ, a *Solano* Leges. Quod
autem magno fide dignissimorum rarissi-
morumque Factorum numero hac in re
vere sustentatus fuerit, absque ullo dubio
in sequentibus Paginis adparebit. Atta-
men, de nimia Conclusionum illarum
latitudine & extensione propria experien-
tia convictus, hocce Prædicendi Systema
non aliter, quam Historicus, tradidi, ut
plane innotescere deinde possit, quous-
que rem acu tetigerit Auctor, quousque
erraverit. Agnoscendum est nihilomi-
nus, ipsum iis locis exercuisse Praxin,
quibus temperata diæta, uniformis vitæ
ratio, optimusque cœli habitus, con-
currunt, ut Morbi simplices, eorum-
que

que Crises magis regulares, efficiantur, ac quidem sub contrariis conditionibus inveniri soleant. Quid, hoc respectu, *Solano* concedere oporteat, perspicacis, & non præoccupati, Lectoris judicio relinquam. Sed quaecumque harum Prædicendi Regularum fatum fuerit, adlegata ab ipso Facta diversæ penitus naturæ erunt; priora scilicet, ab iis, quas inde deduxit, Conclusionibus non dependent, nec ullo, in subsequente ejus ratiocinio, errore debilitari poterunt. Observatorum ejus, ad quas nunc procedo, substantia semper integram suam vim atque auctoritatem retinet, ausimque dicere, talem esse, quæ naturaliter animum sciendi avidum excitare, attentionem figere, & ad ulteriorem hujusce negotii pervestigationem urgere, debeat.

SECTIO

S E C T I O II.

Facta, quibus Observationum SOLANIANARUM veritas circa Prædictionem Crisium ex Pulsu in universum evincitur.

Infinitem Pensum foret, omnes, ab Anno 1707, vel 1708, quo rem istam primum detexit, usque ad Annum 1738, quo obiit, circa hanc materiem a Solano factas Observationes chartæ tradere. Quàm inexhaustum sit Subjectum hocce, ex sequenti cujusdam Epistolæ paragra-pho facile judicari poterit, quam Anno 1735: ad Amicum Gadensem scripsit: *Nunquam metam adsequerer, si omnes illos, quos a fine Junii usque ad Septembris proxime elapsi finem observavi, casus enarrare susciperem. Hæmorrhagiæ Narium, quas, ex Pulsu Dicroto, prædixi, plusquam quinquaginta fuerunt: omnes Prognosi meæ respondebant, & duæ solummodo supra dictæ intulere mortem.*
Crises

Crises per Sudorem, quas, ex Pulsu Inciduo, prædixi, septem sunt, vel octo; & quæ per Diarrhœam contigerunt, ex Intermittente Pulsu, quinque.

Ob hanc Factorum multitudinem Crises prædicendi habitus adeo tandem familiaris evaserat *Solano*, stimulusque, quo ab insensilibus suis *Conterraneis* incitaretur, præter gloriosam, sed inanem, famam, adeo levis erat, ut, ea, quæ observaret, Facta notare, passim negligeret, donec peculiare subinde Casus attentionem ejus atque diligentiam excitarent.

In iis, quæ circa hanc materiem Publico communicavit Auctor, peculiare viginti quatuor Casuum historias tradidit, & in Litteris, postquam *Antequeræ* valedixeram, in fine Anni 1737, & initio 1738, ad me datis, tredecim novarum Observationum mentionem fecit. Casus, ab aliis, qui eosdem observaverant, dum *Antequeræ* degerem, ipsi communicati, fuere undecim; illique, quos ego ab Amicis meis habeo, novem sunt. Omnes igitur simul (a propriis meis Observationibus, de quibus alibi loquar, abstrahendo) quinquaginta septem Casus efficiunt.

Hos

Hos ipsos enarrare, nimis tædiosum foret. Ex iisdem itaque tales seligam, qui Observationum *Solanianarum* veritatem, auctoritatemque, optime in universum stabilire poterunt. In hunc finem, quædam, a Personis omni partium studio liberis confirmata, quædam etiam, ab ipsis ejus in Praxi Æmulis juramento corroborata, & iisdem consentientibus publicata, Facta, missis aliis, segregabo.

In harum Observationum Historiis varia, ab earum Scriptoribus addita, sed primario Scopo vere extranea, Monita & Accidentia prætermittam: at, si naturaliter ex Factorum circumstantiis nascentur, & manifestum sinceræ & infucatæ relationis Characterem gerant, omitti nequeunt, nisi illa, quam ab Observatorum candore recipiunt, ponderis & auctoritatis portione Facta ipsa denudentur.

Observationes istæ, quæ prima jam demum vice prodeunt, *Asterisci* ope a reliquis distinguuntur.

C A P U T I.

Exempla Prædictionis Hæmorrhagiarum Criticarum per Nasum.

* OBSERVATIO I.

*Ex Declaratione quadam Domini JOSEPHI VINCENTII GOMEZ,
Antequeræ Medici, desumpta.*

Curabam, inquit, JOANNEM ROMERUM, *Antequeræ* incolam, in *Calle Garvilanes* (sic dicta Platea), Febre Ardenti decumbentem, quam animi deliquia, aliaque periculosa symptomata, comitabantur. Vir erat sex & viginti annorum, bono habitu, temperamenti calidi elastici. Post Sanguinis Missionem, aliaque remedia, quinto die Pulsum Dicrotū observavi. Ægro itaque *Solani* Observationibus inductus, Hæmorrhagiam Narium vaticinabar; sed intra bidui solummodo spatium, quia
Se-

Secundus Ictus non continuo aderat †
 (quo Pulsuum numero iste recurreret,
 non expressit Auctor); interea omnium
 remediorum usum suspendi. Idem Pul-
 sus proximo die continuabatur; & dum
 tertio die manè ægrum inviserem, nar-
 rabat mihi, se prægressa nocte sanguinem,
 ad dimidiæ pintæ copiam, ex naribus di-
 misisse; Pulsus ejus naturalem, mor-
 bumque, ut Antiquis terminis utar, per-
 fectè judicatum, reperi.

* OBSERVATIO II.

Anno 1736, *Don Juan Pardo*, Do-
 mini *Joannis Pardi*, Nobilis primi Or-
 dinis, & in Civitate *Antequeræ* Regido-
 ris §, Filius, Febre Tertiana Continua la-
 borabat. Cura ejus gerebatur a Docto-
 re *Francisco Criado y Balboa*, Regiæ Fa-
 milia Medico honorario, qui, omnium,
 quæ applicaverat, remediorum ineffica-
 ciam expertus, *Solanum* tandem in con-
 siliū advocavit, ubi nova Sanguinis
 Missio, a priore proposita, sed ab altero
 rejecta, fuit, qui, ut sequenti die institue-

F 2

re-

† Vid. pag. 2. n. 2.

§ Membrum Magistratus.

retur, consentiebat, nisi interim, quam ex Continuo Pulsu Dicroto expectabat, Narium Hæmorrhagia erumperet. Ut vero ulterius sibi satisfacerent, ambo statim ad ægri examen regressi, unius pulsationis Intermiſſionem, Pulsui Dicroto conjunctam, omnique secunda vel tertia diastole recurrentem, animadverterunt: unde *Solanus* *, præter Hæmorrhagiam, Diarrhœam imminentem præſagiebat; quæ duodecima circiter ejusdem diei hora, uti & Hæmorrhagia octava circiter vespertina, secuta fuit. Ex eo tempore melius habebat æger.

Hujusce Observationis veritas, ab ægro ipso, ejus parentibus, ac univſa familia, mihi, cum *Antequeræ* degerem, confirmata fuit; uti & a Domino *Antonio de Heredia y Bazan*, Civitatis illius *Corrigidore* (hoc est, Supremo tam in civilibus, quam militaribus, negotiis Magistratu), notæ dignitatis & curiositatis Nobili, qui, audito casu, statim eadem vespere, hora undecima, ut sibi ipsi de hujusce rei veritate satisfaceret, sese ad ægri domum contulerat.

OB-

* Vid. p. II. n. 3.

OBSERVATIO III.

Don Antonio Alvarez, Antequera Medicus, in quadam, quam *Solano* tradidit, Declaratione, inter varios alios Casus, unum refert, ubi, observato Pulsu Dicroto, Sanguinis Missionem distulerat, quam cæterum plane indicatam existimabat. Proximo die, decreta secum Sanguinis Missionem, rediens, mirabatur, quod, ægrum foras exiisse, intelligeret, causamque tam inopinati eventus sciscitanti respondebant Familiæ, ægrum in eadem inquietudine & anxietate, uti ipsum reliquerat, perseverasse ad Auroram usque; quo tempore, crescente anxietate, delirus evaserat, moxque sanguinem dimiserat per Nares. Post vero in tranquillum somnum delapsus, & expergefactus, probe sanus, induerat vestes, & ob magni momenti negotium exiverat. Gratulabatur sibi Doctor, quod Sanguinis Missionem, quæ tam felicem Crisin potuisset avertere, distulisset.

Declaratio, unde Observatio isthæc desumpta est, a Doctore *Alvarez* juramento confirmata, ipsoque consentiente publicata, fuit.

OBSERVATIO IV.

Anno 1736. vocabatur *Solanus*, ut *Emanuelem Mercado*, robustum, laboriosum, calidissimi temperamenti, juvenem, *Antequerae* incolam, in platea *Calle Del Rastro* dicta, inviseret. Dies tunc sextus agebatur Febris Petechialis: insatiabilis sitis, intolerabilis in superficie corporis, licet interiores partes vix adficeret, ardor, Pulsusque, sine ulla insolita celeritate, parvus ac Dicrotus, aderant. Ex ultimo hocce symptomate impendentem Hæmorrhagiam ægri familiæ significabat Doctor; sed, hanc in illius indolis morbo perniciosam fore, judicans*, frustra omnes, quas excogitare poterat, methodos adhibuit, ut eandem averteret. Tribus diversis temporibus sanguis de naso fluxit, singulisque vicibus ab ipso familiaribus prædicebatur. Post repetitas hæc Hæmorrhagias debilior pejorque evadebat æger, & diarrhœa, similiter a *Solano* prædicta, sed quam nec impedire, nec temperare, poterat ipse, nec ferre æger, intra paucos deinde dies occubuit.

OB-

* Vide p. 12. n. 6.

OBSERVATIO V.

Eodem Anno *Joannes Delgado*, ætatis circiter triginta annorum, sicco calidoque temperamento præditus, in Febrim Tertianam Continuum, quæ caput afficiebat, incidit. Secunda die (an morbi, an curationis, non exprimitur), observato Pulsu Dicroto, cujus Secundus Ictus Primum valide & celeriter excipiebat*, copiosam ipsi narium Hæmorrhagiam, intra duodecim horarum spatium, præstegiebat *Solanus*: hæcque ita contigit. Triduo sequenti, indies, pari fundamento, parem prognosin, successu pari, non sine insigni totius familiæ stupore, repetiit. Sed tandem, nimiam hanc evacuationem ratus, magna difficultate ejusdem continuationem præcavit; brevique restituebatur æger. Casus hic, continuum toto quatruiduo Miraculum, in vicinia famosus evaserat; mihi que, dum *Antequæ* versabar, ab ægroti consanguineis adfirmatus fuit.

* Vide p. 3. n. 4.

* OBSERVATIO VI.

Desumpta ex Declaratione quadam Do-
ctoris MICHAELIS DE
PORRAS.

Ego *Don Miguel de Porras*, Medicinæ Doctor, hujusque Civitatis *Antequera* incola, declaro, quod, dum Anno 1736. proxime elapso Frater meus *Don Rodrigo de Porras*, calidæ ac robustæ constitutionis juvenis, in Continuum Duplicem Tertianam Febrem incidisset, periculi cujusdam metu, quarto die Doctorem *Franciscum Solanum de Luque* in consilium advocaverim. Postquam ita, ut e re esse videbatur, consulueramus ægro, in visendo ipso *Solanus* perstitit, septimaque die mane, explorato Pulsu, Amicas & Sorores meas, quæ aderant, rogavit, ut ad emungendas nares candidum ægro strophium largirentur; se enim, ob Pulsum Dicrotum, partis illius Hæmorrhagiam expectare. Ego tunc domo aberam; sed bihorio post redeunti, inquirentique, quomodo valeret Frater, & utrum ipsi adfuisset Doctor, Amitæ & Sorores narrarunt, quæ contigerant.

Re.

Respondi ego ; bene , videbimus ! Intra horam circiter cum dimidia , dum æger nares emungeret , tanta copia erupit sanguis , ut integrum strophium commacularet . Mox advocabat familiam ; accessimus , & veritatis *Solaniani* præfagii spectatores fuimus . In cuius rei testimonium Declarationem hancce signavi ,
Antequeræ nona Octobris 1737.

Don Miguel de Porras.

* OBSERVATIO VII.

Desumpta ex Epistola ad SOLANIAM scripta.

Ego *Don Pedro Castan*, *Casæ Vermeje* Archiater Titularis , Universitatis *Gandensis* Doctor , a *Regio Protomedicato* approbatus , declaro , quod 12^a. Decembris 1735. vocatus fuerim , ut *Antonium de Luque* , ætatis 41 annorum , Febre Synocha , quarto tunc die , periculose laborantem , inviserem . Post purgationem , repetitam sanguinis missionem , variaque alia remedia , æger meus indices pejus habuit , ita ut de salute ejus de-

sperarem. Vigesima morbi die, ad ostium domus obvium se mihi offert ægri Frater *Augustinus de Luque*, totus perfusus lachrymis, dicitque, desiderare se, ut advocetur consilium: huic ego, examinato ægro, cujus Pulsus valide admodum ac celeriter pulsabat, & Dicrotus videbatur, respondeo, frustra fore; ægrum enim, antequam Medicus posset accedere, moriturum. Urget, ut, quæ maxime e re esse viderentur, præscriberem; sed, locum, quem in *Lapide Lydio* paucis diebus ante de Pulsu Dicroto legeram, mecum recolligens, ægrum simpliciter juscule suo nutriendum esse, conclusi, & expectandum eventum. Proximo mane prima Aurora visitavi ægrum, eandemque Pulsus vehementiam ac frequentiam deprehendens, sed evidentius, quam prægresso die, Dicrotum, mox declaravi familiæ, expectare me Hæmorrhagiam Narium intra bihorium, monuique, ne ulla ægro remedia applicarent, donec reverterer. Post trihorium redii, eumque tanta Hæmorrhagia diffluentem inveni, ut lecti linteamina vix essent imbibendo. Bihorii spatium durabat Hæ-

mor-

morrhagia ; quo tempore sæpe Pulsum
 ejus examinaui, ac notavi, Secundum Ar-
 teriæ Ictum gradatim decrefcere, tan-
 demque integre disparere †. Tunc va-
 ledixi ægro; omne periculum tranfiiffe,
 monui; & intra paucos deinde dies re-
 conualefcebat. Ipfe etiamnum in hac
 Civitate cum familia fua vivit. Alios
 præterea hujusmodi Cafus, fuccellu non
 minus felici, in Febribus Ardentibus, quæ
 Pleuriticis doloribus ftipatæ videbantur,
 obfervavi; quorum, fi defideraveris,
 exactas tibi Hiftorias transmittam. In
 testimonium veritatis fupra memorati
 Cafus juro, fignoque, in Mufæo meo *Ca-
 fæ Vermeje* die II. Octobris 1737.

Don Pedro Caftan.

† pag. 4. num. 6.

CA-

CAPUT II.

Exempla Prædictionis Diarrhæarum Criticarum.

OBSERVATIO I. II. III.

Declaratio Doctoris F. T. DE SAYAS.

Ego *Don Francisco Thomas de Sayas*, Regis nostri, pro Augusta ejus Familia, Medicus honorarius &c., declaro, quod, variis hisce prægressis Annis, cum Doctoribus *Rodrigo Parilla y Villalon*, & *Francisco Solano de Luque*, in varia consilia advocatus, multarum in hoc Libro * relatarum, & a *Francisco Solano de Luque* prædictarum, Crisium testis fuerim. Inter quas sequens Casus, in Domino *Geronymo Goni y Auendano*, Civitatis hujusce *Corrigidore*, nobis tribus tunc præsentibus, admodum stupendus erat.

Post-

* *Lapis lydius* indicatur.

Postquam unusquisque nostrum, in Nobili hoc Viro Pulsum Inæqualem, Intermittentem, Irregularem, animadvertisset, Dominus *Franciscus Solanus de Luque* innuit, *Ægrum* proxima die summo mane magnam anxietatem, cum tanta corporis perturbatione, passurum esse, ut adstantes, illum in mortis agonia versari, judicaturi forent. Sed omnem hunc tumultum tribus quatuorve sedibus pacandum esse. Doctor *Villalon*, egoque, nullam tunc ipsius Prognosi fidem adhibuimus, irregularitatem Pulsus aliis longe causis, quam quas *Solanus* suggererat, adscribentes. Verum extremo cum stupore Prognosis hujus adimpletionem mirabamur; Præfixo enim tempore tanta ægri anxietas erat, ut universa familia commoveretur, putaretque, ipsum revera mori, sed brevi, alvo ter quaterve deposita, integre ferere recon-valescebat. Idem, proximo die, licet serius, minori copia, & absque ullo incommodo, accidit, perfecte etiam uti *Solanus* prædixerat.

Declaro insuper, quod, cum in Fratre *Ludovico de Cuenca*, Ordinis Franciscani, in Conventu *Sræ. Mariæ Magdalene*, hujus

jus Civitatis, Monacho, in Febris cujusdam exacerbatione Inæqualem Intermittem Pulsum deprehenderet *Solanus*, succincte enuntiaverit, *Ægrum* nullo remedio indigere; *Febrim* enim post mediam noctem copiosa *Diarrhœa* terminandam fore; quæ & accidit, uti præmonuerat Doctor, nosque omnes ægrum proximo die perfecte sanum conspeximus. Huic Prognosi Doctor *Antonius Alvarez*, ego ipse, & varii ex supra dicto Ordine Reverendi Viri, intererant.

Declaro etiam, me, dum, iisdem adstantibus, Fratrem *Franciscum Diaz*, memorati Conventus *Guardianum*, Febre, magnaue anxietate, cum Intermittente Pulsu, ad secundam & tertiam pulsationem recurrente, adflictum, inviserem, Domino *Francisco Solano* dixisse, quod, si in hoc ægro Prædictio ejus deprehenderetur vera, memet de Observationum ejus certitudine plane convictum agnoscerem. Accepit Conditionem, dixitque, *Ægrum* brevi violentissimam ventris commotionem passurum esse. Intra bihottium tam vehementes intestinorum tumul-

multus & borborygmos, cum tam enormi flatuum eruptione, percepit æger, ut se Viscera ipsa explosurum crederet: his fæculenta successit sedes, post quam commode habuit. Proximo mane, aliquas in Pulsu Intermissionis reliquias detegens, *Solanus* *, ut alvi motus faciliteretur, præscripsit Clysma. Laudabilis evacuatio secuta fuit, ac deinde Pulsus Intermissio, febrisque, cessarunt, quod æque me, ac *Guardianum* ipsum, Fratrem *Michaëlem Garzia*, Ordinis Chirurgum, plurimosque alios, in stuporem rapuit.

Quoad alias Crisium, a *Francisco Solano de Luque* prædictarum, species, Hæmorrhagias Narium, & Sudores, juro me, licet hisce Prædictionibus ipse non adfuerim, easdem nihilominus a Personis omni exceptione majoribus, quorum aliquibus Facta ista acciderant, aliqui eorum in aliis testes fuerant, confirmatas audivisse. Quam ob rem, & quia ipse mecum de certitudine Prædictionum, quibus interfui, convictus sum, ne vel minimum

*. Pag. 4. num. 7.

mum ea de re dubium superest. Juro igitur, & sub signo

Don Francisco Thomas de Sayas.

* OBSERVATIO IV.

Ex Declaratione quadam Doctoris MICHAELIS DE PORRAS.

- - - Declaro insuper, quod *Maria Josephæ de Saavedra*, provectæ ætatis, cachectici, & obstructionibus stipati, habitus Domina, curis quibusdam, animique inquietudinibus, laborans, ex hypochondriaca affectione in Febrim Malignam, cum omnis nutrimenti ac remediorum ejectione per vomitum, urinæ suppressione, & adstricta alvo, delapsa, primum curæ Doctoris *Antonii Alvarez* demandata fuerit; qui, aliquot diebus elapsis, *Franciscum solanum de Luque*, & *Franciscum Criadum*, Medicinæ Doctores, in consilium advocavit. Unanimiter consentiebant, morbum lethalem esse; *solanus* autem, ex Intermittente Pulsu, coram Domino *Pedro Vorrego*, matre ejus, sororibus, atque universa familia, ægram sequen-

sequenti vespera duas tresve largas sedes habituram, monuit: quod & eadem vespera, ut mihi ab omnibus supra memoratis adseveratum fuit, inter octavam nonamque accidit. Biduo post vesperi rogabam, ut liceret videre ægram; Pulsusque Intermiſſionem inter singulas tertias quartasque pulsationes deprehendens*, iisdem præsentibus, futuram poſtridie Diarrhoeam indicavi. Quo facto, Prædictionis, biduo ante a Solano factæ, eventum narrarunt; unde in mea etiam ulterius confirmabar. Proximo mane ægra duas largas sedes habuit, vermemque evacuavit, longitudine quadrantis ulnæ. In cuius rei testimonium hancce Declarationem signavi, *Antequeræ* die 9. Octobris 1737.

Don Miguel de Porras.

* OBSERVATIO V. VI. VII.

Ex Declaratione Doctoris VINCENTII GOMEZ.

Ego *Don Vincente Gomez*, Medicinæ
G Do-

* Vide pag. 2. num. 2.

Doct̃or, Civitatis hujus *Antequera* indigena, & civis, declaro, quod, dum curam gererem *Alonsi Duran*, qui in *Cruz Blanca* Febre Ardenti decumbebat. post convenientium remedium usum, nono die Regularem Pulsus Intermiſſionem observaverim; quem dum attentione plus quam vulgari explorarem, *Frater Franciscus de Sto. Nicolao, Trinitarius*, qui tunc casu aderat, ait, *Videris timere, Doct̃or, ne æger in periculo versetur; ego, licet non sim Medicus, revera timeo: nam Pulsus ejus sistitur.* Respondi, *Me & Intermiſſionem percipere, & prævidere periculum; primum lethale signum esse, omnemque ulteriorem remedium applicationem inutilem.* Postridie nihilominus redii, ut viderem ægrum; & manifestiorem adhuc frequentiore Intermiſſionem detexi *. Talis in sequentem usque diem perseveravit; quo tempore accessit Diarrhœa, post quam Intermiſſio disparuit †, & levamen sensit æger. Brevi post, Critico unius Parotidis abscessu facto, perfecte convaluit.

De-

* Vide p. 2. num. 2. † Pag. 4. num. 6.

Declaro insuper, quod, dum *Francisca de Valenzuela*, 70 annorum Domina, Continua Duplici Tertiana Febre laboraret, & a quodam hujus Civitatis Medico pro desperata haberetur, Filius ejus Dominus *Antonius del Campo*, ut ipsam inviserem, me impulerit; cui tandem, non sine renixu quodam, consensi; illamque, cum Intermittente, debili, ac parvo, Pulsu, Lethargicam deprehendens, alterius Medici Prognosin confirmavi, recusavi-que, aliquid præscribere: sed, *Fratris Joannis Vilchez* importunitate, fatigatus, quædam tamen Digerentia, Stomachica, & Cephalica, præscribebam. Perstitit Intermissio, & Symptomata *, quæ ægræ

- * Etiam si Diarrhœam hanc *Symptomaticam* vocaverit Doctor, apparet nihilominus, eam stricte loquendo revera *Criticam* fuisse; etenim evacuationo, exquisitissime ad removendam Morbi Causam appropriata, perniciofa evadere potest, ob accidentalem cum extrema debilitate concursum, quæ largas qualescunque fluidorum imminutiones admittere nequit, sine totali vasorum relaxatione & collapsu. Talis in præcedenti Observatione Casus erat. Absolvebatur Crisis, Medicus feliciter servabat requisitum inter evacuationis quantitatem, atque ægræ vires, æquilibrium. Sic vacillantes hujus Spiritus sustinebat,

ægræ vires pessumdabat, Diarrhœa supervenit: verum, post Adstringentium quorundam cum prædictis remediis miscelam, Diarrhœa, Febrisque, cessarunt, disparuit Intermissio, imminens Apoplexia transiit, ægraque ad stuporem omnium adstantium sanabatur.

Ejusdem ægri † Matrem Febris Tertianæ Duplex prehendit, quæ non minorem mihi sollicitudinem peperit, quam quæ Filium afflixerat, ætatis ejus, sexaginta scilicet & sex annorum, magnæque Symptomatum violentiæ, respectu. Pulsum ipsius septima & octava pulsatione Intermittere, observabam *; quapropter omnibus remediis abstinui, juxta *Solani* regulas Diarrhœam Criticam præstolaturus.

bat, & remota per Crisin Morbi Causa, cito Robur recuperabat ipsa, ac sanabatur. Hic, inquam, necessario Casus fuit; cum evidens sit, pauca quædam Adstringentia, quibus Cura adscribitur, Medicamenta esse, nec adaptata Causæ, nec Morbi hic memorati violentiæ proportionata.

† *Joannis Romeri*, cujus Casus in Declaratione præsentem Observationem immediate præcedit, & ad Caput de *Hæmorrhagiis* translatus fuit.

* pag. 2. num. 2.

rus. Triduo perseveravit Intermissio ;
 deinde sine ulla Diarrhœæ apparitione
 evanuit †. Hac de causa ægræ regimen
 perscrutatus, eam supra dictis diebus co-
 cta Cydonia comedisse, detexi, paratam-
 que ex Cydoniis, Absynthio, ac Lardo,
 puliculam Stomacho & Abdomini adpli-
 casse; detecta sic, unde Diarrhœæ deten-
 tio processerat, causa, jussi statim, ut hæc
 Medicamina amoverentur, mutaretur
 ægræ Diæta, Adstringentibusque, ad æ-
 quilibrandos priorum condensantes ef-
 fectus, Incidentia, Attenuantia, ac Laxati-
 va remedia substituerentur. Attenuatis
 sic humoribus, solidisque ad pristinam la-
 xitatem reductis, nova Pulsus Intermis-
 sio, & intra viginti quatuor deinde horas,
 Diarrhœa, quæ ægram quadantenus le-
 vabat, apparuit. Sed, cum viderem,
 non esse hanc completam Crisin, leve Ta-
 marindorum Decoctum præscripsi: unde
 modicas binas sedes habuit. Quamcunque
 interim adhibuerim curam, sensim pejus
 habuit, tandemque occubuit. Supra me-
 moratos Casus observavi ipse, & cum ve-

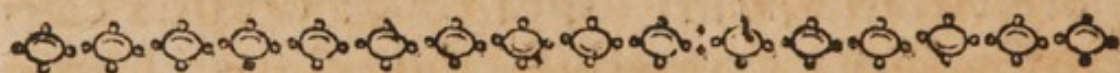
G 3

ri

† Pag. 3. num. 3.

ri sint, signavi, *Antequeræ* die 6. Octobris
1737.

Don Joseph Vincente Gomez.

C A P U T III.

Exempla Prædictionis Sudorum Criticorum.

* OBSERVATIO I.

Communicata a Doctore GOMEZ.

Franciscus Ignacius, *Hoyæ* incola, in
Febrem Continuum Duplicem Tertia-
nam, magna lassitudine, & anxietate, sti-
patam, incidit. Sexto die ad singulas
tertias quartasque pulsationes † Pulsum
Inciduum observavi. Critici ergo Sudo-
ris expectatione, omnium remediorum
usum distuli. Respondit eventus; ete-
nim circa septimæ diei finem copiosissi-
mus expellebatur Sudor, per quem mor-
bus feliciter desit. *Antequeræ* die 6 Octo-
bris 1737.

Don Joseph Vincente Gomez.

† Vide p. 2. num. 2.

OB-

OBSERVATIO II.

Ex SOLANO.

Fratri Cecilio Garzia, Lorenfis Franciscanorum Conventus Superiori, Febre Continua laboranti, in determinatam proximæ diei horam Sudorem Criticum prædicebam. Quam ob rem, magna cum difficultate, & datæ Prognosis certitudini coram universo Conventu insistendo, Domino Antonio de Pontes, Medico Ordinario, persuasi, ut Missio Sanguinis, quam ægro præscripserat, differretur. Circa præfixam horam, dicto Medico præfente, irregularem admodum perturbationem sensit, hancque Sudor copiosissimus sequebatur, quo perturbatio simul, & Febris, evanuit.

OBSERVATIO III.

Ex Eodem.

Don Alonzo de Godoy y Roxas, perpetuus Civitatis Antequeræ Regidor, post Intemperiem quandam in Febrem Continuum relabebatur, quæ adeo violenta

evafit, ut quarto die in confilium advocarer. Alii Medici, Dominus *Franciscus Thomas de Sayas*, & Dominus *Antonius Alvarez*, Sanguinis Miffionem proponebant; fed, levibus quibusdam Pulsus Incidui ictibus perceptis, prævifaque inde per Sudorem Crifi, ut, quartæ diei refpectu, Sanguinis Miffio differretur, perfuafi. Vefperi Pulfum Inciduum evidentio- rem, & memoratam ab *Hippocrate* *, rubram in Urina nubeculam, observavi. Quapropter acrius memet Sanguinis Miffioni oppofui, prædixique, futurum feptimo die Sudorem Criticum. Hoc temporis intervallum, licet æger quasdam mutationes subiret, fine ulla ulteriori Præfcriptione abfumebatur; & feptimo die bini copiofiffimi Sudores supervenerunt, quibus integre fublatus eft Morbus.

OBSERVATIO IV.

Ex Eodem.

Frater Alexander de Paz, Ordinis *Francifcani*, cum *Illoram* peteret, pre-
hen-

* Aph. 71. Sect. 4.

henderetur Febre Continua, ad Tertianæ nonnihil indolem accedente, cujus violentia ingentem ipsi inquietudinem peperit. Postmeridie quadam, Pulsum Inciduum percipiens, copiosum ipsi, circa nonam ejusdem vespere horam futurum, Sudorem denuntiavi, cujus ope restitueretur. Ad hanc meam Prognosin obstupuit, non tantum, quia hoc illi novum videbatur, sed & quod nunquam, si-ve per Sudorifica, si-ve per Exercitia, Sudor ipsi exprimi potuerat; ideoque non credebat; præcipue vero ipsius horæ determinationem mirabatur. Tandem, circa nonam, anxietatem sensit, incepit delirare, Sudavit insigniter; sicque brevi spatio perfecte convaluit.

OBSERVATIO V.

Ex Eodem.

Frater Joannes Gomez, Antequeræ jam Conventus Magdalene Guardianus, die quodam Lunæ mane in Febrim admodum Acutam incidit; die Jovis, Morbi quarto, Pulsum Inciduum observavi, & coram universo Conventu, præmonui, die

Dominica mane, post magnam anxietatem, copiosissimum adfore Sudorem Criticum; promittendo simul, ipsum inde sanandum esse. Explorato postridie Pulsu, hesternam Prognosin repetii; eundemque leviter Dicrotum deprehendens*, addidi, quod illo ipso die aliquot Sanguinis guttas de Naso emungeret; idque hora undecima faciebat. Vesperi aliam pro sequenti nocte similem Hæmorrhagiam prædixi; quæ pariter contigit. Die Saturni mane, exiguam quandam Pulsus Intermissionem circa tertiam quartamque Pulsationem percipiens †, facilem Alvi circa meridiem motum indicavi, eoque circiter tempore unicam sedem habuit, simulque vermem, longitudine quadrantis ulnæ, eiecit. Die Dominica, summo mane, ingentem anxietatem, jactationem, nauseam, delirium, tremorem, & insignes horripilationes, passus fuit. Inveni ipsum, sub hisce symptomatibus luctantem, nec, sine aliqua difficultate, ægri, adsistentiumque, eum in Agonia versari existimantium, metus compescere poteram. Perseveravit ita, spatio

* Vide p. 13. num. 3. † Vide p. 2. n. 2.

tio quadrantis horæ; quo elapso, tanto cum foetore sudavit, ut Monachi, omnia ejus stragula permutare, cogerentur, & universum Conventum lustrare suffumi-
giis; æger autem perfecte convaluit.

* OBSERVATIO VI.

*Desumpta ex Epistola ad SOLANUM
scripta à Domino PETRO JOSEPHO
MARIN DE APARICIO, Visitore
Generali reddituum Tabaci MALA-
GÆ.*

- - - Post quæ ad Factum propero.
Don Alonzo de Sevilla, ad meam Tribum
pertinens, ante aliquot dies ægrotare in-
ceperat. Medicus ejus *Don Nicolas Re-
xano* morbum Tertianæ Duplicis inter-
mittentis nomine insigniebat, qui post sex
Sanguinis Missiones in Febrim denique
Continuam evasit. Desideravi igitur, vi-
dere ægrum, die Morbi undecima, Domi-
no *Antonio Manza*, Subcenturione, ac
Domino *Jacinto Marfil*, reddituum Tabaci
Secretario, sociatus; &, licet meæ in
Rebus Medicis ignorantiaæ conscius, at-
tamen juxta Regulas, in tuo, nunquam sa-
tis

tis laudato, Opere communicatas, ægri Pulsum explorare volui. Circa trigesimam vel trigesimam primam Pulsationem Suspensionem quandam, Intermisionemve, observavi, aut aliquid tale, quod, penitissimæ in hoc negotio cognitionis defectu, determinare non poteram. Quamobrem Dominum *Antonium Manzum*, qui eodem mecum delectamento Operis tui partem legerat, rogavi, explorare ægri Pulsum, & supra dictum Pulsationum numerum examinare, vellet. Quo facto, eundem, quem ego observaveram, insolitum motum ad trigesimam tertiam Pulsationem animadvertit. Hinc, tuis Regulis * inducti, ambo, Crisin quandam decimo quarto die secuturam, judicavimus; cujus generis Crisis illa futura esset, determinare non ausi. Hora deinde elapsa, supra memoratis nobis occurrit Medicus, adferitque, ægrum periculose decumbere, videri sibi, e re esse, ut Vesicatorium, & nova Sanguinis Missio, præscriberetur; denique desiderare se, ut Doctor *Raphaël de Fuentes* in consilium advocaretur. Ægri commiseratione tatus,

* Vide p. 2. num. 2.

Etus, modeste ipsi, quid observassem, quidque inde judicarem, exposui, & petii, ut, priusquam propositam a se Sanguinis Missionem susciperet, negotium istud serio examinaret. Advocaveram consilium, sed eidem interesse non potui. Hora septima vespertina, Dominum *Raphaëlem de Fuentes in Administratoris Generalis* ædibus obvium habui; qui ibidem, coram Nobilissimo illo Viro, ejus Familia, ac supra dicto Domino *Antonio Manzo*, periculosum ægri statum declaravit; cumque eum rogarem, utrum in Pulsu id, quod ego observaveram, notasset? idem se notasse, respondit, sed frequentius, & ad vigesimam tertiam vel quartam Pulsationem recurrisse*; non esse Intermittentem Pulsum, ut mihi imaginabar, sed Incidium; seque ideo Domino *Nicolao Rexano* suasisse, ne sub hujusmodi conditionibus Sanguis ægro detraheretur; nihilominus, quod ægerrime tuli, Sanguinem ipsi ex Vena Hepatica subduxit. Verum, non obstante perversa hac Curandi Methodo, nataque inde virium diminutione, tam stabilis ac potens erat vincentis

* Vide p. 2. n. 3.

centis Naturæ propensio, ut decima tertia nocte in calidum copiosum Sudorem erumperet, qui ad proximum usque diem protrahebatur, ægrumque Febre sua liberum reliquit; quemadmodum Dominus *Nicolaus Rexanus* ipse mihi coram Domino *Jacinto Marfil* confessus fuit. Necessarium duxi, Casum hunc communicare tecum, & si opus videatur, eundem Publica Auctoritate confirmatum transmittam. *Malagæ* die 17. Septembris 1737.

Don Pedro Joseph Marin de Aparicio.

Hæc Historia, una cum aliis quibusdam ejusdem indolis, postea mihi ab Auctore præcedentis Epistolæ confirmata fuit.

Ex variis præcedentium Historiarum colligi potest, quod, ab eo tempore, quo salutaris Crisis indicia observaret *Solanus*, donec ea contingeret, Generalis ipsius Methodus fuerit, prohibere omnia ejusmodi Remedia, quæ, quocunque respectu, Naturæ Molimina impedire possent.

C A P U T I V .

Exemplum Prædictionis Icteri Critici.

Ex SOLANO.

Don Bartholome de Sierra y Salvatierra, Ordinis S^ti. Jacobi Eques, ex Ægrimonia, quam ob Anginam, qua affligebatur, conceperat, in pertinacem Melancholiam incidit, &, licet aliquod sub mea Cura levamen perciperet, statuit tamen, ulteriorem opem *Madriti* quærere, mihiq; ut ipsum eo comitarer, Anno 1721 persuasit.

Hoc loco Doctor *Higgins*, Regis Medicus, & Doctor *Zapata*, famissimus *Madriti* Præcticus, cum Domino *Le Gendre*, Regis Chirurgo, ægri Curam susceperunt. Doctor *Don Joseph Zunol*, Principis *Asturienfis* Medicus, Doctori *Higgins*, qui regulariter adesse non poterat, substitutus fuit. Hi duo Medici, post irritum viginti dierum laborem, ægro tandem Viperinum Jusculum pro-

po-

posuerunt: quod ego, ut differretur, persuasi; eo quod Pulsus Inciduum, cum notabili Arteriæ Tensione, vigesima quavis diastole recurrentem*, percipiens, declararem Familiæ, intra quinque dierum spatium maximam ægro mutationem adventuram fore. Acriter etiamnum, a supra memoratis duobus Medicis, ægroque ipso, propugnabatur, & a me repellabatur, Jusculum: cum interim, Pulsus Inciduum regulariter inter septimam & octavam Pulsationem recurrere†, observarem, atque adeo Crisin adpropinquare, prænoscerem, quam tunc ob Pulsus Duritiem, aliasque nonnullas Morbi Conditiones, judicavi, & aperte prædixi, fore Iterum: quo facto, æger, qui plus semel certitudinis mearum Prognosium testis fuerat, in meas, contra Jus Viperinum, partes transiit. Tertia nocte, ingentem inquietudinem, validamque in se ipso mutationem, sensit, & reliquo tempore in eodem statu perstitit, usque ad quartum mane, quo, ad stuporem universæ Familiæ, Totus Flavus apparuit.

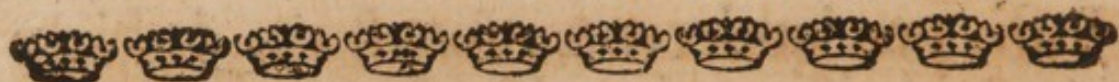
Jussi,

* Vide p. 2. n. 2.

† Vide p. 3. n. 3.

Iussi, ut clauderentur fenestrae, & binæ candelæ in ægri cubiculo accenderentur: Medici successive introibant; singulos, ut intrabant, rogavi, an Homini Ictérico nocere Jus Viperinum, aut Naturam ad Icterum Inclinantem turbare, posset? Unus, Hoc in ejusmodi Casibus neutiquam convenire; Alter vero, neminem, nisi Idiotam, Id præscripturum, respondit. Deinde ægri Pulsum explorabant, Icterum ad candelæ lumen nondum animadvertentes; sed curabam ego, ut fenestrae subito aperirentur; sic plenus irrupit dies; videbant Icterum, & tanquam fulmine tacti percellebantur.

Hæc Observatio brevi post a *Solano*, absque ulla Doctoris *Zunol*, vel *Zapatæ*, contradictione, in Publicum emissæ fuit, quos tamen nimis prope concernebat Casus iste, ut nullum minimi etiam in hac Historia erroris usum facerent.

CAPUT V.

Exempla similium Observationum
Ex ANTIQUIIS.

Prægressis Historiis notabilem admodum Casum ex *Prospero Alpino, de Præfagienda Vita & Morte Lib. IV. Cap. 4.*, adjiciam: Casum, in quo *Idea Solani* tam perfecte, omnibus fere suis circumstantiis, anticipata est, ut, nisi *Solanum*, antequam ego ipsi ostenderem, nullam hujus loci, imo ne Auctoris quidem, cognitionem habuisse, certo scirem, illum inde primam suarum Observationum Ideam hausisse, neutiquam dubitarem. Sed tam longe ab omni hujus loci cognitione aberat, ut, dum ei monstrarem Casum, bonus Vir, summa abreptus lætitia, per cubiculum tripudiaret, exclamaretque, quod, si eum *Hispaniæ Regem* creassem, non potuissem sensibilius ipsi oblectamentum parere! Sub hisce Conditionibus, ista *Alpinianæ* Observationis cum *Solani* Factis conspiratio Demonstrativum

civum pro generali hujus idea argumen-
tum formare videtur, uti evidenter ex
ipsa Observatione apparebit; quæ sic so-
nat:

- - - - Quare senes, atque Pueri, ex
hoc Pulsu (Intermittente scilicet) non ita
pessime se habent, ut Juvenes, in quibus
plane exitiosos esse hos Pulsus Intermit-
tentes voluit Galenus. Tamen, etsi
plerumque hoc verum experiatur, Bassani
Juvenem, annos natam supra viginti,
Pleuriticam, abhinc multos annos apud
Hermetem Furcaturam, Juris Consultum
Clarissimum, vidi, in qua usque ad diem
quartam Pulsus ita Intermittebat, ut pri-
ma die singulis septem aut decem Pulsibus
Intermitteret spatio unius Pulsationis, &
secunda singulis sex aut quatuor, & ter-
tia singulis tribus, & quarta, qua die
morituram quisque merito judicasset, cum
delira prorsus esset, nihil expueret; diffi-
cillima respiratio, inquietissima, & cum
Pulsus singulis pulsatis duabus Pulsatio-
nibus ita Intermitteret, ut immobilis mul-
to intervallo Arteria maneret, Pulsusque
subsequentes languidi exilesque essent,
nihilominus, præter omnium spem, simul

H 2

cum

cum Urina, multa materia crassa pituitosa excreta, nulla alia observata Evacuatione, aut Judicio facto, convaleuit. Addit, Sed hujusmodi Casus raro fiunt, suntque in Arte Medendi veluti Monstra. Verum ex Solanianis, aliisque, quas ego deinde institui, Observationibus evidenter constat, ultimam hanc Auctoris animadversionem, a Galeni potius Auctoritate, quam ab Experientia, derivatam esse; idque ulterius confirmatur Rationibus, quas ambo istius opinionis fundamenta statuunt; hæ enim mere speculativæ deprehenduntur: sed ipsius Facti cum Solani Observationibus consensus adeo sensibilis est, ut prima fronte pro aliquo ex propriis hujus Factis imponeret. Nihilominus Casus ille duabus Conditionibus a Solanianis Prædictionum Regulis videtur discrepare: etenim 1°. Prosper Alpinus nullam de Pulsus Intermittentis Mollitie mentionem facit, licet hanc Crisis per Urinam indicium Solanus statuatur*: 2°. Prosper Alpinus, Morbum solo Urinæ fluxu terminatum fuisse, aperte memorat; cum juxta Solanum notabilis

* Vide p. 6. n. 6.

lis Diarrhoea eidem juncta esse debuisset *. Primæ Differentiæ respectu, observandum est, *Prosperi Alpini* silentium non absolute Pulsus Mollitiem excludere; nec revera memoratus ab eodem Morbus Mollitiem illam excludit; cum varios, Pleuritidum nomine, Morbos descriptos fuisse, constet, qui genuinæ Pleuritides non fuerant; hisque ultimis tantum Pulsus Durities essentialiter jungatur. Supra dictarum Differentiarum Altera, realis est, & distincte expressa, quam ego, nec negare velim, nec conabor eludere. Distinctio forte inter Diarrhœæ Criticæ indicium, illudque, quod Evacuationem per Urinam notat, non adeo accurata est, ut existimavit *Solanus*: 1°. enim Pulsus Intermittens utrique communis est; 2°. Crisis per Urinam Diarrhœæ facile conjungi, imo & sub ipsis Alvum exonerandi conatibus insensibiliter fere absolvi, potest; 3°. agnoscit *Solanus*, se nunquam Crisin per solam Urinam observasse; ideoque determinare non posse, utrum talis Crisis absolutum aliquod univocum signum habeat. Hac de re eo majori cum ratione dubita-

re licet, quia Crises hæc facilius, ac reliquæ, inter se invicem convertibiles videntur. Etenim Observando innotuit*, Fluida, intra Intestinum Rectum, ac inferiorem Coli partem, contenta, absorberi per Vesicam, & cum Urina expelli, posse. Præterea exigua quædam resistantiæ in Renalibus vel Mesentericis Arteriis inæqualitas communem Sanguinis in hisce partibus distributionem subito mutare, & evacuandos hujusmodi Morbosos humores, qui una cum Sanguine per inferiorem Aortam fluunt, reciproce, sive ad Renes, sive ad Intestina, amandare, valet. Sed, qualescunque hæc conjuncturæ fuerint, evidens est, *Solanum* materiem istam nequiquam exhausisse; quam ad ulterius per Experientiam examen referre decet.

Interim, in descripto per *Prosperum Alpinum* Casu, Intermissionis Periodos, gradatim, uti adpropinquaret Crisis, eadem perfecte, quam deinde *Solanus* observavit, ratione, breviores, frequentioresque, evasisse, sine sensibili admodum ob-

* *Baglivius* tale exemplum habet.

oblectamento considerare non possumus *. Manifeste ridiculum foret, adeo regulares Naturæ Operationes, adeo uniformes, ab initio usque ad finem Morbi, Pulsuum successiones, cæco Casui adscribere. Revera Observatio isthæc ducentis fere annis muta mansit, &, tanquam inutile fortuitum Monstrum, vel merus Naturæ Lusus, neglecta jacuit; jam vero, Factis, a *Solano* observatis, resuscitata, una cum his, Criticas Naturæ Operationes palam ebuccinat, suaque vice, ipsis illis Factis, unde vitam & sensum suum accipit, novum evidentiae ac soliditatis gradum impertitur; dum juncta omnium supra memoratorum Casuum Auctoritas novum luminis radium Medicinæ adserit, cuius adminiculo, latentia Naturæ Opera detegi, Crisesque certius, quam hactenus fieri potuit, prævideri queant.

Dubitari nequit, quin varia ejusmodi Facta frequenter acciderint; verum aut totaliter neglecta, aut, quod re ipsa fere coincidit, imperfecte tantum adnotata,

H 4

fue-

* Vide p. 2. n. 2. & 3.

fuerunt ; quoniam Nexus, qui supra memoratis Pulsibus ac eorum Crisibus intercedit, donec eum *Solanus* in lucem produceret, nunquam observatus fuerat. Sic *Wierus* * Observationem refert, quam nec intellexit ipse, nec satis distincte expressit, licet illi, qui *Solani* Facta norunt, descriptionis obscuritatem penetrantes, facile percepturi sint, quo vergat. *Nobilis Vir in Febrim, ut vocat Auctor, Malignam incidit, quæ ab ipso initio variis evidentibus indiciis, Primarum Viarum Saburra, Bilioso Vomitu, Eructationibus, Pulsuque Inæquali, stipata erat. Sexto die Alvinæ Fæces admodum biliosæ ac foetidae prodierunt; subsequens nox violentam omnium Symptomatum exacerbationem attulit; Et septimo die mane Pulsus ad tertiam quamlibet Pulsationem incepit Intermittere: verum, non obstante tam universaliter per Scriptores Medicos lethalis pronuntiati Symptomatis adparitione, ex prospero omnium reliquorum signorum statu, ægri sanationem Wierus præ-*
sagit,

* Apud Georg. Horst. Sen. Obs. Med. Singular. L. XI. Obs. 8.

sagiit; ipsumque insigniter circa Stomachum laborare, & frequenter nauseare, expertus, præscripsit, postero, octavo scil. die, sumendum, Purgans, quod uberrime operabatur, ægrumque integre allevabat. Nono die evanuit Intermissio; ægerque malo suo liberatus mansit.

Nullam hic, die septimo, de Mollitie, vel Duritie, Pulsus, respectu Nauseæ, mentionem, nullam Spontanearum Naturæ Operationum, quæ cum Purgationis effectu confusæ sunt, certam cognitionem, nullam Vomitus atque Eructationis, à primo eorum in initio Febris ortu ad septimum diem usque, distinctam notitiam, deprehendimus. Attamen ex iis, quæ clare in hac Historia expressa sunt, notabilem variarum Criticarum circumstantiarum cum Pulsus Intermissione concursus facile deducere possumus. Hic, ab ipso initio, Inæqualis erat, cum evidentibus Saburræ Primarum Viarum indiciis; sexto die Morbosa Materies incepit deorsum moveri per Anum; proxima

nox generalem Symptomatum exacerbationem (notum satis omnium notabilium Crisium Prodromum) attulit; septimo (qui *magnus dies Criticus* dicitur), sub favente Morbi adspectu, Pulsus Intermissio, Nausea, ac Vomendi Conatu, quæ aliquot ante dies suspensa fuisse videntur, sociata, comparuit; denique octavo die Intermissio simul & Perturbatio Purgatione amota sunt. Agnoscere oportet, in Observatione, tam imperfecte relata, has admodum validas circumstantias esse. Impossibile est, conjectura adsequi, quot aliæ ejusdem indolis magis etiamnum castratæ ac defiguratæ, imo & absolute neglectæ, fuerint. Sed certe inter illas, quæ adnotatæ sunt, tales solummodo descriptionis obscuritatem minus subierunt, quæ valde singulares erant, & (si Phrasin, quam in *Præfatione* adhibui, repetere liceat) tales, quæ, mera suæ evidentiae vi, præjudicia simul, & Observatoris incuriam, perrumpebant. Factum, ab *Alpino* relatum, verisimillime perdidisset Posteritas, nisi Natura Subjecti, quod tractabat Auctor, directe eo deduxisset;

xisset ; nec hæc ipsa forte illud nobis conservasset, nisi idem omnibus suis conditionibus adeo fuisset memorabile. Profecto rem hanc fere neglexisse videtur *Alpinus* ; namque eam, post aliquot annorum intervallum, ex memoria tantum chartæ mandat, & circa Pulsationum, ad quas Intermissio recurrerit, Periodos hæsitat. Nunc vero, cum aperta ad tantos profectus scena sit, atque adeo utilis Humano Generi prospectus pateat, summa cum ratione, a cognita *Britannorum* Medicorum exactitudine & humanitate expectari potest, ut alacriori spiritu examinent, Scriptoque conservent, tales Casus, qui circa hocce Subjectum in propria nostra Regione sese offerent. Revera diu Objectum fuit, jamque etiamnum multorum animis insedit, Climata Septentrionalia regulari illi Morborum ac Crisium, ab *Hippocrate*, aliisque *Veteribus*, in *Græcia* observato, decursui penitus repugnare. Hæc Objectio verisimiliter ex *Aph. 8. Sect. 3.* deducta fuit ; sed, quamvis certo quodam gradu vera deprehendatur, admodum tamen probabilis ratio super-

superest, existimandi, Conclusionem iustos terminos longe excedere, cum, ut in 2^a. *hujus Operis Parte Sect. 1. Cap. 4.* demonstrabitur, Opinioni contrariæ, ex ipsis Factis, a noti ingenii & annosæ experientiæ Medicis insistatur.

PARS SECUNDA,

VARIAS NOVAS

Circa

Idem Subiectum

OBSERVATIONES continens;

Una cum

ANIMADVERSIONIBUS

In Leges Praedictionis

SOLANIANAS,

Et

Monitis quibusdam Generalibus, de Na-
tura Crisium, earumque apud ANTI-
QUOS Consideratione, & apud
MODERNOS Neglectu.

Auctore JACOBO NIHELL,

Med. Doct.

THE HISTORY OF THE

ROYAL SOCIETY

OF LONDON

FROM THE FIRST

INSTITUTION

TO THE PRESENT

STATE

OF THE SOCIETY

AND OF THE

PROGRESS OF

SCIENCE

IN THE

SEVENTEENTH

CENTURY

AND

THE

PRESENT

STATE

OF THE

ROYAL SOCIETY

OF LONDON

AND OF THE

SECTION I.

*Continens Productum propriarum
meorum Observationum circa Ne-
xum a SOLANO observatum
inter ante memoratos Pul-
sus & Crises.*

CAPUT I.

*Productum propriarum meorum
Observationum circa Pulsum
Dicrotum.*

Ex 121 Hominibus, in quibus Pulsus
Dicrotum observavi, septem solum-
modo, neque Narium Hæmorrhagiam
passi sunt, neque ullis Symptomatibus af-
flicti, quæ pro Inclinatione ad talem Hæ-
morrhagiam, aut ejusdem deficientis Se-
quela, venire possent. Notari meretur,
neminem ex his septem eo tempore sub
Acute Morbi lucta, aut insigni quodam
Natu-

Naturæ conatu, laborasse, eorumque binis Pulsum Dicrotum fuisse irregularem.

Reliqui 114, omnes aliquibus, plerique multis, subsequen-
tium Symptomatum afflicti erant; scilicet *Universi Capitis dolore, ejusdem gravitate, vertigine, delirio, stupiditate, comatosis lethargicisque adfectibus, frontis, temporum, radice totiusque tractus nasi, aurium, atque oculorum, doloribus, aliquando etiam coarctatione, subductione, & insolita pulsatione, adjacentium Arteriarum; pruritu Narium, sternutatione, & plenitudine quadam, qualis in Coryza adesse solet, surditate, aurium susurris, purulentæ vel ichorose materiæ ex iisdem effluxu. Omnium horum Symptomatum maxime communia & notabilia erant illa, quæ Nasum adficiunt.*

Ex toto hoc Numero, videlicet 114, quadraginta duo aliquibus, multisve, memoratorum in præcedenti paragrapho Symptomatum simpliciter adfecti erant. Ex ultimis hisce, triginta quinque iisdem insigniter admodum torquebantur; quin & aliqui duarum, trium, Septimanarum,
imo

imo & integri Mensis, spatio, si Pulsus Dicrotus perseveraret tamdiu, ægrique intra Nosocomium manerent. Ex hisce triginta quinque, novem Pulsum Dicrotum irregularem atque obscurum habuerunt. Septem, ex quadraginta duobus primo loco memoratis residui, supra dictis Symptomatibus imperfectius laborarunt, & citra evidentem cum Pulsu consensum, qui in duobus, ex his ultimis, plerumque anomalus occurrebat.

Reliqui septuaginta duo, omnes, quidam modica, quidam parciori, & quidam exigua admodum, quantitate Sanguinem dimiserunt. Septem, ex hoc Numero, cum conditionibus adeo æquivocis Hæmorrhagiam passi sunt, ut absolute adfirmare nequeam, an Sanguis ex postica parte interni Narium tractus in Fauces ac Trachæam stillarit, uti quandoque observavi, an potius immediate ex ipsis hisce partibus exsudarit: in uno, ex septem illis, Pulsus Dicrotus irregularis erat.

Reliqui sexaginta quinque sequentibus circumstantiis Narium Hæmorrhagiam subibant.

Undecim scilicet, antequam meæ Observationi subjicerentur, quidam immediate, quidam paucos ante dies, eadem jam defuncti fuerant: ex hoc Numero, quatuor nonnisi instabilem Pulsum Dicrotum, leviaque admodum Capitis Symptomata, exhibuerunt.

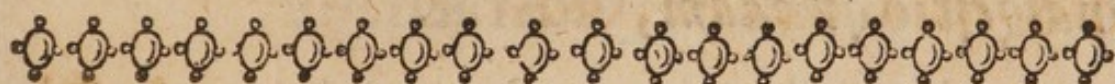
Reliqui quinquaginta quatuor sub Observationis meæ decursu Hæmorrhagiam patiebantur.

In eorum octo, Hæmorrhagia, & alia, quæ comitabantur, Capiti inimica, Symptomata, Pulsuum Variationibus haud regulariter responderunt, nec Pulsus ipse in illorum quatuor regularis deprehensus fuit.

In triginta, ex reliquis quadraginta sex, Hæmorrhagia, Symptomataque, cum Pulsu Dicroto, toto, quo hic perduravit, tempore, exactius responderunt. In sex Pulsus irregularis erat.

Denique in reliquis sedecim, inter quos duo Pulsum irregularem habebant, Hæmorrhagia, & Symptomata, adparuerunt,
re,

re, cum æquali ad Pulsus Dicroti durationem constantia : etiamsi quinque tantum, aut sex ad summum, exacte juxta Conditiones, a *Solano* in suis Prædictionum Regulis memoratas, Sanguinem excernerent.

CAPUT II.

Productum propriarum mearum Observationum circa Pulsum Intermittentem.

Ex viginti tribus Hominibus, in quibus Pulsum Intermittentem observavi, unus solummodo regularem ac permanentem Intermissionem habuit; & in hoc, juxta traditas a *Solano* Regulas, expectationi meæ Diarrhœa respondit.

In aliis viginti duobus, Pulsus Intermissio irregularis erat, nec permanens; & licet Diarrhœæ inde significatæ, juxta *Solanum*, absolute confidere non lice-

ret *, nihilominus eorum septendecim unum, vel plura, sequentium Symptomatum valde regulariter patiebantur; *Tormina* scilicet, *Borborygmos*, *Flatus*, *Hæmorrhoides*, *Alvum Laxam*; & in paucis quibusdam, *Insolita Alvi Constipatio*, aut *Indigestio quædam*, aderat.

In duobus, ex quinque residuis Casibus, Symptomatum horum cum Pulsus Intermissione consensus magis irregularis ac æquivocus, & in tertio quodam exiguus admodum, deprehendebatur; cum hac tamen notabili circumstantia, quod, postquam purgatus esset æger, Intermissio gradatim diminueretur, & evanesceret.

Denique, ex toto Numero, quinque illorum in ultima paragrapho memoratorum Casuum, duo solummodo reliqui omnibus prædictis Symptomatibus plane liberi permanserunt.

* Pag. 2. num. 3.

CAPUT III.

Generales Animadversiones circa totum Subjectum.

Ex prægressis Observationibus apparet, quod, respectu omnium, in quibus ego Pulsum Dicrotum observavi, istorum, qui vel Hæmorrhagiam Narium passi sunt, vel manifeste saltem ejusmodi Symptomatibus adfecti, quæ pro Inclinatione ad talem Hæmorrhagiam, aut ejusdem deficientis Sequela, venire possent, ad illos, qui neutro horum fuerunt adfecti, Proportio aliquantum major sit, quam sedecim ad unum.

Istorum, qui variis tantum Capitis Symptomatibus impetebantur, ad totum Numerum, aliquanto major, quam unum ad tria.

Istorum, qui regulariter hisce Symptomatibus cruciabantur, ad totum, fere ut duo ad septem.

Istorum, qui Sanguinem dimittebant, ad totum, fere ut quinque ad octo.

Istorum, qui Sanguinem certo certius de Naso excreverunt, ad totum, fere ut octo ad quindecim.

Istorum, quorum Hæmorrhagiæ, Symptomataque post Hæmorrhagias remanentia, Pulsui mediocriter respondebant, ad totum, fere ut unum ad quatuor.

Istorum, quorum Hæmorrhagiæ ac Symptomata Pulsui exactius responderunt, ad totum, ut duo ad quindecim.

Istorum, quorum Hæmorrhagiæ *Solanianis* Legibus exacte respondebant, ad totum, ut unum ad viginti.

Juncta Proportio istorum, in quibus vel supra memorata Symptomata, vel Hæmorrhagiæ, quamdiu Pulsus Dicrotus subsisteret, regulariter perseverabant, ad totum, ut duo ad tria.

Inter omnes illos, in quibus Narium Hæmorrhagias observavi, postquam Observationum *Solanianarum* cognitionem adeptus sum, in duobus tantum Pulsus Dicrotus deerat.

Hæ

Hæ Observationes, licet iis, quas *Solanus* adlegavit, longe inferiores, nihilominus omnino novæ sunt in Medicina, ac, consonis etiam non sustentatæ Factis, admodum mirabiles videri debent.

Jam vero, quoad mearum Observationum Defectum, necessarium est animadvertere :

I. Quod, cum ex centum & quatuordecim Hominibus, in quibus Hæmorrhagias & supra dicta Symptomata observavi, viginti octo, id est quarta fere pars, irregularem Pulsum habuerint, regularis, sive Symptomatum, sive Hæmorrhagiæ ipsius, adparitio expectari non poterit.

2. Quod Summa Pulsuum irregularium, undecim, in Casibus irregularibus triginta tribus, exacte unam tertiam totius constituat : altera vero Pulsuum irregularium, septendecim, in Casibus magis regularibus octoginta & uno, non omnino unam quintam totius efficiat. Unde apparet sumpta regularium atque irregularium Casuum Proportione, ultimi

mos hos plerumque tales fuisse, qui irregulari Pulsu stipati erant.

3. Quod ex toto Numero, in universum, vix quinque, aut sex, Acutis Febribus laboraverint; harumque nulla talis fuerit, quales, juxta Practicos nostros Auctores, ad Hæmorrhagias multum inclinare solent; & quod illæ, quas ego observavi, Hæmorrhagiæ, ut plurimum, exigua quantitate, & absque insigni ullo Naturæ impetu, contigerint.

4. Quod in quibusdam ægris Hæmorrhagiæ, quas ob Pulsum Dicrotum expectabam, non eruperint, donec quadam Pressionis aut Concussionis Specie, Spontanea ex. gr. Sternutatione, Alvi exonerandæ Nixu, vel Vomitu, adjuvarentur: quæ in his, ad superandam Vasorum Nasalium resistantiam, necessario requirebatur. Hæc Resistentia in variis illorum, juxta quos Observationes meas confeci, ex naturali morbosave harum partium siccitate, & propriæ iisdem Muci secretionis defectu, manifestissime innotescebat. Atque ita quidem vera ad Narium Hæmorrhagiam Propensio, sine
ulla

ulla Sanguinis apparitione, potest subsistere.

5. Quod ægrorum, tali Pulsu prædictorum, nonnulli, qui exigua valde copia dimittebant Sanguinem, aut Mucum tantummodo Cruentum emungebant, licet variis diebus ita adfecti forent, id tamen mihi indicare, operæ pretium non duxerint. Subinde, mero Casu, detexi rem. Forte & alii, me incio, eandem conditionem passi sunt. Quousque Circumstantiæ istæ, ad excitandam inter *Solanianas*, measque, *Observationes* differentiam, concurrerint, Lectori determinandum relinquam.

Hoc etiam addendum habeo, *Observationes* meas, in genere, non adeo completas esse, ac desiderassem. Omnes, paucis admodum exceptis, factæ fuerunt *Gadibus* in Nosocomio S^d. *Joannis de Dios*. In plerisque ægris, primam Dicrotorum atque Intermittentium Pulsum adparitionem, ultimumve terminum, observandi opportunitas non suppetiit; cum de Pulsus, *Observationibus* meis prævio, statu haud satis instruerer,

& plerique ægri, antequam hi Pulsus cessassent, Nosocomio valedicerent. Quapropter ægrorum, Pulsibus ejusmodi instructorum, præsentem statum illi sub quo ante & post fuerant (unde non exiguum lumen accessisset) comparare haud poteram.

Neque adeo mihi favit Fortuna, ut Pulsus Incidui occurrerent, aut illi Casus, ubi Dicroti vel Intermittentes Pulsus gradatim (uti *pag. 2. n°. 2.* dictum fuit) a majoribus ad minores adparitionis suæ Periodos moverentur. Nullam etiam de Crisi per Vomitus, vel per Urinam, peculiarem Experientiam possideo. Hi igitur Casus ad ulteriorem Experientiam integre referri debent.

Quamvis autem, ob memoratos Defectus, propriæ meæ Observationes nullam mihi potestatem tribuant, ut perfectum absolutumque de *Solanianis* Prædictionum Legibus judicium statuam, quædam tamen singularia continent, quæ certo inde determinare possim.

I^o. Apparet, dari revera Nexum quendam Generalem inter memoratos a *Sola-*

no Pulsus & relativas eorundem Crises; cum decima septima solummodo pars illorum, in quibus ego Pulsum Dicrotum observavi, Hæmorrhagiis Narium, variisve Capitis Adfectibus, intacta manserit; atque interim (etiam si Casus irregulares abstrahantur) duæ tertiæ totius Numeri partes Alterutro, & longe maxima horum pars Utroque, notabiliter adfecta fuerit; Sternutatione præsertim, Nasique Plenitudine ac Pruritu; quæ frequentiora, constantioraque, observavi in talibus, qui Hæmorrhagia ipsa immunes erant.

Quandoquidem meæ, circa Pulsum Intermittentem, Observationes paucæ sint, & satis uniformes, nullam illæ hic recapitulationem exigunt. Recentem haud dubie Lector de Laxa Alvo, Symptomatibusque, quibus hæc stipata erat, ideam retinuit. Ad confirmationem illius inter Pulsum Intermittentem ac Diarrhœam Nexus, addere conveniet id, quod mihi a *D^{no}. Ferren*, Primario apud *Parisienses* Medico, adseveratum fuit; videlicet, Observasse se, Pulsum hunc Regulare adeo Saburræ in Primis Viis col-

collectæ Symptoma esse, ut Intermissio, purgato ægro, evanesceret; seque ideo, ob repetitam ejusdem rei Experientiam, Intermittentem in Acutis Febribus Pulsum pro legitima exhibendi Purgantis Indicatione adsumere. Observatio certe *Solanianis*, meisque, valde analogæ! Hæc Animadversio, cognito quodam in Praxi negotio, ulterius corroborari posset; scilicet, quod Pulsus Intermittens non raro Vermium, in Primis Viis nidulantium, Symptoma exhibeat. Qualiscumque hujus rei Causa fuerit, Factum utique Proposito Meo manifeste favet.

2°. Non obstante varia Evidentia, quæ ab initio hujus Operis in favorem Nexus, inter supra memoratos Pulsus & relativas eorundem Crises observati, ex *Solano*, aliis in *Præfatione* adlegatis Medicis, *Prospero Alpino*, Illis, qui sub finem præsentis Operis sequentur, ac denique ex me ipso, adparet; Omni, inquam, hac Evidentia non obstante, ex Numero illorum, qui, juxta aliquot mearum Observationum, sub Pulsu Dicroto nullam Narium Hæmorrhagiam passi sunt, vel eam

eamdem non exacte secundum *Solani* Regulas patiebantur, constat, Pulsum hunc Inclinationis ad Hæmorrhagiam Narium Signum potius & Effectum, quam, uti Ipse sine ulla hæsitatione pronuntiaverat, absolutum certumque ipsius talis Hæmorrhagiæ Indicium, habendum esse. Quod autem verus dictæ Inclinationis Effectus sit, ex hujus Pulsus evanescencia, dum Hæmorrhagia, omnesque ad novam alteram dispositiones, non amplius subsistunt, legitime concludere possumus. Hocque aliquoties observavi*.

3°. Cum ipsi Hæmorrhagiæ ex Pulsus Dicroti adparitione non semper absolute possimus confidere, multo minus Tempus, quo Hæmorrhagia accidet, exacte prædeterminari poterit; qualescunque demum remoræ rationes fuerint. Idque etiam mihi ab Amico meo *D^{no}. Joanne de Pedraza y Castilla* confirmatum fuit, qui, licet *Solanianarum* Prædicendi Regularum veritatem frequenter expertus (uti ad

* Vide Parte II. Sect. 2. Cap. 1. Obs. 4. & 5. Varia ejusdem rei exempla ex Aliis per totum hocce Opus passim videri possunt, sed præcipue Parte I. Sect. 2. Cap. 1. Obs. 7, & Part. II. Sect. 2. Cap. 2. Obs. 7. & 8.

ad Calcem hujus Operis ex aliquot Casibus adparebit), nimis tamen iisdem confidendo, aliquoties deceptus fuit. Quin & *Solanus* in quadam, paucis postquam *Antequera* redieram mensibus, ad me data Epistola ipse confessus est, quod in variis, qui ipsi exiguo ante tempore occurrerant, Casibus indicatæ per Pulsum Crises, diversorum in Ductibus excretoriis, Fluidisve evacuandis, impedimentorum respectu, intra Tempus suis Prædictionis Legibus limitatum, minus regulariter accidissent: attamen, remotis hisce obstaculis, easdem immediate comparuisse, testatus est.

Reperiuntur quædam Hæmorrhagiarum Species, quæ probabiliter nullum cum Pulsu Dicroto Nexum habere queant; tales scilicet, quæ citra ullum Naturæ conatum fiunt, & ex simplici capillarium Nasi vasculorum dilatatione, erosioneve, sponte eveniunt: quandoquidem, Pulsum Dicrotum Generalisillius Solidorum Status, qui, cum aliquo impetus ac contentionis gradu, ad Hæmorrhagiam Narium tendit, effectum esse, concipio.

Jam

Jam ad Generales quasdam, circa Pulsum Intermittentem, Animadversiones transeo; qui, cum longe facilius, quam Pulsus Dicrotus, percipiatur, multarum etiam exquisitarum Observationum Subiectum fuit, dum integre fere neglectus jaceret alter. Illorum, quibus Intermittens Pulsus diu Familiaris fuerat, Dissectio plane in lucem eduxit Causas, unde is, in variis Cordis, Sanguiferorum eidem adjacentium Vasorum, Pulmonumque, Morbis ac Impedimentis, producat; & Theoria Mechanica aptos nos reddidit, Pulsus Intermissionem ex iisdem Causis demonstrandi. Omnes ejusmodi Casus, quos ingeniosus quivis Medicus haud dubie novit, evidentissime rotidem istius Regulæ, qua Pulsum Intermittentem pro Criticæ Diarrhœæ Indicium *Solanus* statuit, exceptiones suppeditant. Sed similium Casuum Auctor, qui Legendo valde parum profecerat, aut non attenderat saltem, nullam plane notitiam possidebat. Evidens est, in universum loquendo, Pulsum Familiarem non posse esse Criticum †.

Præ-

† *Ballonius* alicubi in suis *Epidemicis* Pulsus Dicroti

Præter cognitæ Familiaris Pulsuum Intermiſſionis Cauſas, alias quasdam ex evidentibus Principiis demonſtrare poſſumus, quæ inſtabilem, Criſique omnino extraneam, Intermiſſionem excitant; Hujusmodi ſunt Spasmi, Convulſiones, Inflammatio Cordis, Debilitas, Inſolita Repletio aut Inanitio, cum paucis aliis æque obviis, quæ Judicio pollentem Medicum non decipient. Ejusmodi Caſus totidem etiam Generalis, circa Pulſum Intermittentem, *Solanianæ* Regulæ exceptiones pariunt.

Sed, Pulſus hujus adparitionem ad tales, quales hætenus memoravi, Caſus reſtriſtam non eſſe, ex Materia Facti certo conſtat. Unde varias alias Cauſas ſuppoſuerunt, nullas autem plane demonſtrarunt, aut cum tolerabili quodam certitudinis gradu particularibus Caſibus adplicuerunt, Theoretici. Hæ igitur in Poſſibilitatum mere abſtractarum Claſſe remanere debent, quas vera Eruditione inſtructi Viri non curant. Unde certo
col-

Familiaris Exemplum habet; unicum hujus generis, quod unquam deprehendiſſe memini.

colligitur, nos in omni ejusmodi Casu, sufficientibus, sub præsentī Doctrinæ statu, rationibus minime instructos esse, ut Intermittentem Pulsū Diarrhœæ Indiciū renuamus.

Hoc integre ab Experientia pendet, & per eam determinari debet; licet Causa Mechanica Relationis dicti Pulsus ad Diarrhœam, vel aliorum Criticorum Pulsuum ad singulas suas Evacuaciones, perpetuo maneret Mysterium; vale hætenus esse, confiteri cogimur.

Propria Experientia præsentio, quam, primo hujus Tractatus adspectu, ad formandas secum de illorum Pulsuum Causis mille diversas Explanaciones, proni futuri sint Ratiocinatores plurimi; *Causis*, ab omni Crisis idea penitus alienis; verum, exactam ad Circumstantias, sub quibus Pulsus tales frequenter accidunt, Attentionem inania hæc Imaginationis Phantasmata subito dissipaturam esse, non minus prævideo; speroque, fore, ut hoc Monitum æque efficaciter eadem præcavere valeat.

In media ista Obscuritate , ex variis, quas circa reciprocos Pulsuum Criticorum ab uno ad alterum Carpum Transcursus confeci, Observationibus, licebit, credo, conjicere, ipsos neutiquam a Causa quadam, ad Cor tantummodo, vel Generale Vasorum Sanguiferorum Systema, limitata, procedere: etenim Demonstrari potest, in utroque Casu, dextri finistrique lateris Arterias, per communem Aortæ truncum, æqualiter inde adficiendas fore, nisi unius lateris Vasa, structura aut robore, ab illis, quæ opposito lateri inhærent, differant; quod sæpe ultimo hoc respectu obtinere, fateor, quia, in universum, evidentior in dextro, quam in sinistro, Carpo, Brachio hujus lateris plerumque minus exercitato, ac debiliori, Pulsus Dicrotus observavi. Verum evidens est, hanc tunc, omnesque alias, ex præsentī Hypothesi natas, differentias stabiles, neque in eadem Persona ab uno latere in aliud varie Transferendas esse. Posituræ etiam, vel Situs Corporis, diversitas, adeoque inæqualis Axillarium Brachiorumve Arteriarum diversis temporibus Compres-

sio,

fio, pro dicta Pulsus talis in eadem Persona Translatione adlegari posset; sed iterum, sæpe nimis regulare deprehendi Symptoma hoc, ut Causæ adeo instabili possit attribui †.

Nihil aliud igitur, cui proprie adscribi queat hocce Phænomenon, remanet præter Nervos (Primas nempe ab Origine Corporis Motrices Potentias), quos, tam vulgari Experientia, quam Anatomie, in distinctis suis distributionibus distinctas actiones habere, & diversimode unum alterumque Corporis latus eodem tempore adficere posse, novimus.

Inter alias quasdam Differentias, Dicrotos atque Intermittentes Pulsus, qui prius in utroque Carpo æquales fuerant, in dextro Carpo, aliquot horarum, imo integræ diei, spatio, disparuisse penitus, cum interim in sinistro solita sua eviden-

K 2

tia

† Quod autem, illam Pulsuum Criticorum Translationem cuicumque Arteriarum Compressioni non deberi, evidentius etiamnum probat, hoc est, quo Pulsus Dicrotus subinde minuitur, quin & evanescat, dum interim Pulsus iste, in quo ipso id accidit, plenior liberiorque insurgit. Vide Part. 2. Sect. 2. Cap. 1. Obs. 8.

tia persisterent, tuncque iterum ex hoc in priorem transfiliisse, comperi. Unde, ob supra dictas rationes, admodum probabiliter inferre licet, non solum Translationem, aliasque Pulsuum illorum Differentias, sed & ipsos Pulsus, & immediato Nervorum in Cor, & junctum ipsi Vasorum Systema, Influxu procedere, quæ omnia Casum, Causis suis a vulgaribus Pulsuum irregularitatibus admodum distinctum, innuunt.

Quantumvis Observationes meæ, generaliter loquendo, iis, quas adlegavit *Solanus*, cedere debeant, agnoscendum est nihilominus, ipsas, in universum, ad ejusdem, quam ille proposuit, rei demonstrationem tendere, simulque, a numerosis etiam, quæ Auctor produxit, Testimoniis abstrahendo, insignem fidei gradum Factis ejus adjicere: hæc autem licet vera sint, illis tamen, quæ ipse observavi, edoctus, omnes circa hoc negotium *Solani* Observationes æqualis, cum iis, quas edidit, exactitudinis roborisque fuisse, vix existimem. Rarissimorum hujusmodi Factorum numero ac varietate man-

mancipata videbatur ejusdem Imaginatio; eo usque, ut in Casibus, quos una observavimus, si Pulsu indicatæ Evacuationes tardius nonnihil contingerent, semper, ut moras tales cum absoluta Indicationis certitudine reconciliaret, minutas quaslibet rationes circumstantiasque venandi proclivem invenerim. Persuasus erat, se, Observationum suarum adminiculo, fixam quandam perfectamque Crises Prædicendi Methodum attigisse; uti ex ipsius Legibus in Operis hujus Exordio animadverti potest; & Imaginationis, novarum rariorumque rerum Observatoribus nimis communi, præcipitantia, pro completo, hoc respectu, Invento eadem divulgabat. Adeo difficile est Humanæ Indoli, sub blandientibus ideis, & propriæ in qualicumque successu satisfactionis exsuperantia, stabile præservare Judicium!

Manifeste patet, quantum ego a *solano* differam, ad simplicem inter observatos a me Pulsus & relativas eorundem Crises Nexum, universum Negotium reducendo: *Nexum*, per quem Critici Na-

turæ Impetus in lucem producti sunt, & inconsultis Antiquorum Indiciis, sæpe ad aliquot dierum distantiam prænuntiatae Crises; per quem igitur eadem in posterum non minus fieri poterunt. Hacque solummodo Intentione præsentis Observationes communico.

Sed simul etiam convictus sum, Materiem illam, cum Cautela, ac Patientia, tractandam esse. *Cum Cautela*, ut peremptoria Prognosis evitetur, vel falsa Crisis spes, dum forte inefficax tantum in eandem Propensio obtinet: *Cum Patientia*, ut omnia, quæ Criticos Pulsus stipant, Symptomata accuratissime perpendantur, ac constanter insistatur Observationi similium Casuum, licet res, si-ve ob Experientiæ in distinguendis hisce Pulsibus defectum, si-ve ob Casuum ipsorum irregularitatem, non statim pro voto succederet. Cuicumque non libuerit hisce Conditionibus examinare Negotium, ille potius omnino abstineat.

Considerandum est, quam exigua absolutæ in Medicina Certitudinis portunculæ gaudeamus, adeoque quanti momen-

menti, quanti pretii, quodlibet, quod superaddere possumus, Certitudinis Granum æstimare oporteat: hoc autem, variarum ad ejusdem rei demonstrationem circumstantiarum concursu, evidenter acquirimus: quo magis multiplicantur illæ, eo major Certitudo nascitur. Jam vero, etiamsi iste, de quo hætenus egimus, Nexus, futura Experientia, minus adhuc stabilis deprehenderetur, ac mihi adparuit, attamen, cum idem, absque ulla lite, in universum, Factis demonstratus fuerit, liquet, cujuscumque ex supra dictis Pulsibus adparitionem, cognitæ aliis Evacuationum Pulsu indicatarum Criticis Indiciis conjunctam, insigniorem pro Crisi evidentiam formare debere, quam ex sola cujuscumque horum Signorum numeri præsentia obtineri possit.

Utut Moderna Praxis generaliter ad avertendas Crises comparata videatur, nihilominus evincunt Facta, eas aliquando, imo & post repetitas Evacuationes, omnisque generis Remedia, contingere †.

K 4

Cum

† Tot hujus rei Exempla in præsentî Opere reperiet Lector, ut opus non sit, ea hic speciatim indicare.

Cum igitur Natura adeo immutabiliter propositum teneat, impendentis Crisis Prænotio ingens certe Privilegium æstimandum erit. In ipsis illis Casibus, ubi non nisi inefficax tantum ad Crisin Propensio obtinet, summi Medico momenti est, ad quam Evacuationem inclinet Natura, vel, ut aliis verbis utar, quis tunc verus Status, quæ Actio, quæ Oeconomia, sit Morbosæ Machinæ, cognoscere. Aut hanc esse oportet, quam sequetur Medicus, Evidentiam, aut nulla erit: & quidquid ad exactiorem, hoc respectu, cognitionem ducit, atteritionem investigationemque meretur Omnium, qui Humano Generi bene volunt. Unicus ille est, ad quem adspiro, Scopus, Lectorem porro propriæ suæ in futurum Experientiæ relicturus.

Sed, ut absque Partium Studio examinari queat Negotium, necessarium erit, remove Difficultates quasdam, legitime forsan *Præjudicia* adpellari possent, quæ contra Crises, a *Paracelsi* atque *Helmontii* temporibus, apud plerosque Medicos prævaluerunt, &, ad ipsam hujus
Ope-

Operis mentionem, ingentem male fundatarum Objectionum nubem excitare possent. Has igitur, debita non minus prædominanti Consuetudini reverentia, ac decente, quam requireret Veritas, libertate, in sequenti Capite considerabo.

C A P U T IV.

*Monita quædam Generalia, de
Natura Crisum, earumque apud
Antiquos Consideratione, &
apud Modernos Neg-
lectu.*

Ex Universali Crisum hac nostra ætate Neglectu, merito metuendum est, ne Opus hoc, tamquam fraudulentum, imaginarium, & ad resuscitandas in Praxi Medica, ab *Hippocrate* traditas, diuque jam explosas, Crisum Nænias directum, multorum Censuram subeat.

Ut Objectionem adeo speciosam præcaveam, Lectorum venia, observare liceat:

1°. Quod in hoc Opere pateat, me unice tantum particularibus Factis insistere; hæcque ipsa solummodo ad Incitamentum (ni pessime fallor, sufficientissimum) Medicæ Artis Cultoribus proponere, ut suas circa hanc rem Observationes instituant, sicque, multiplicata magis Experientia, quousque ea obtineat, & quantum ipsi confidere liceat, determinari possit.

2°. Posito etiam, quod in communi Praxis decursu Crises neque fiduciam, neque expectationem, mereantur, agnoscendum est nihilominus, Facta, in hoc Opere communicata, suis meritis non plane destitui, quatenus varios particulares Casus, de quibus nunquam ante cogitatum fuerat, in lucem protrahunt, & pro Exemplis serviunt, in ejusdem saltem naturæ Casibus, qui subinde naturaliter debebunt occurrere, cum jam inde toties paucorum annorum spatio observati fuerint.

3°. Præter Criticarum Naturæ Inclinationum notitiam, quam Facta hæc nobis in universum suppeditant, negari ne-

nequit, ex datis circa Pulsum Intermittentem Observationibus speciale lucrum Medicinæ accedere. Notissimum est, quam fatales, a Modernis æque, ac Antiquis, Auctoribus, Pulsus hujus in Acutis Febribus apparitioni Prognoses connexæ fuerint *. Quæ vani terroris, desperationisque, scenæ inde in familiis productæ! quam pudendi Medicorum errores, qui in ejusmodi Casibus plus semel Mortis sententiam ægris suis absolute pronuntiarunt, eosdem sub Panicis horroribus derelinquentes, dum interim sagacior Natura partes suas feliciter in occulto ageret, & juxta communes Leges, perficeret curas, quas negligentior Artifex, propriæ defensionis causa, ignoranter vocabat Miracula! Jam vero, cum terrores illi, erroresque, iis, quæ commemoro, Factis efficaciter sublatis sint, Intermittens in Acutis Febribus Pulsus nullam amplius sua sponte formidinem ingerit, tunc tantum mali ominis evadit, quando alia, ab hoc distincta, signa concurrunt, indicando, quod non sit Criticus,

* Hoc ad Pueros, aut provectæ ætatis Homines, non extenditur. *Vide pag. 53.*

cus, Crisis inde significata non conveniat, vel æger nimis debilis haud sufficiat sustinendo. Medicus etiam, vano metu liber, sibi relinquitur, ut pacata mente ex toto Morborum statu judicet, an Pulsus Intermittens periculum, an felicem potius Crisin, præfagiat. Si nullum aliud ex præsentis Opere beneficium Medicina caperet, quam multiplicata innoxiarum Pulsus Intermissionum exempla, in Casibus, ubi generaliter lethales haberi consueverant, non exigui sane momenti negotium existimandum foret.

4°. Licet, ex plerisque Modernis Scriptoribus ac Practicis, Antiquas Crisium Observationes universaliter fere neglectas esse, constet, ausim tamen periculum facere intrepide adserendi, nunquam hætenus probatum publice, Observationes hæc falsas, vel precario adsumptas, esse, aut nostrum earundem Neglectum a quocumque Auctore legitime justificatum, fuisse.

Equidem me, ea, qua nunc a libris meis absunt, distantia, non satis præparatum fateor, ut rei huic vividam illam, cujus capax

pax

pax foret, ex parte Veterum, lucem adferam : attamen, cum id hætenus neglectum fuerit, sequentes, quæ casu penes me jacent, Animadversiones Lectori non injucundas fore, speraverim.

Ut inutiles Objectionum, quæ tam frequenter in Crisium Doctrinam accumulatae sunt, Farrago removeatur, incipiam, Observando, quod, non obstante Operum, *Hippocrati* vulgo attributorum, confusione, multiplicibusque, quæ in iisdem occurrunt, contradictionibus, nihilominus ex generali totius consideratione appareat; 1, Ibidem non doceri, omnes Acutas Febres per Crisin terminandas esse; 2, Præter Dies *Septenarios* ac *semiseptenarios* dictos (quam proprium, vel improprium, Nomen sit, a præsentī meo Proposito alienum est, quod unice Substantiam rerum sub usitatis earumdem denominationibus respicit); præter hos, inquam, alios etiam, ut quintum, & nonum, pro Diebus Criticis agnitos fuisse; 3, Dies *Pares* similiter in Criticorum classem admissos; Adeoque, quantum ex Factis, quæ his aliis-

aliisque *Veterum* Operibus continentur, colligere licet (omnes accessorios errores, & Philosophicas, imprudenter huic Subjecto intrusas, fabulas, rejiciendo), veram *Crisium* Doctrinam nihil in genere aliud portare, quam 1°, Quod Dies *Septenarii* ac *Semiseptenarii* Criticis *Februm Acutarum* Revolutionibus, & talibus plerumque Revolutionibus, quæ ad ægri sanationem tendunt, sine ulla, præsertim *Crisium* minus faventium respectu, aliorum Dierum exclusionem, peculiari quodam modo dedicati sint; 2°, Quod *Crises* per *Signa*, hoc scopo a *Veteribus* descripta, prævideri queant.

Si semel, hunc nodum esse, conceditur, uti ego concedendum arbitror, omnes illæ *Objectiones*, quæ contra *Hippocratis Aphorismum* 61. *Sectionis* 4., aliaque similia loca; contra *Numeros Pythagoricos*, prætextamque *Crisium*, & *Dierum Criticorum*, cum *Lunæ Cursu* *Conformitatem* *, fuerunt productæ; re-

* Hoc simpliciter juxta *Galen*i Hypothesin, ne utique vero juxta *Rationalem*, a doctissimo DOCTORE MEAD in suo de *Imperio Solis & Lunæ Tractatu* propositum, sensum intelligo.

reperta in variis *Septenariorum* ac *Semi-septenariorum* Dierum combinationibus, atque in eorundem cum Diebus Paribus consensu, Contradictio ; una cum mille aliis ejusdem farinae Objectionibus, licet tanto clamore a variis Auctoribus urgentur, evidenter rerum tantummodo superficiali inhærent, & a Substantia, veraque Crisium Doctrina, recedunt plane.

Præterea manifestum est, illas Objectiones, quæ ex supposita in enumerandis Acutarum Februm Diebus Differentia illatæ sunt, precarias, & enerves, esse, cum, in particularibus, qui pro Antiquis Crisium Observationibus adlegantur, Casibus, Differentia hæc nunquam absolute probata fuerit.

Illæ, quæ ex abstractis Ideis Theoreticis derivantur, absolute pueriles sunt ; quia, nos, in Variolis, Morbillis, Intermittentibus Febris†, variisque aliis, indies occurrentibus, Morbis, nunquam hætenus Regularium Criticarum Periodo-

† *Bellini* hac de re Opinio ingeniosa tantum Hypothesis.

dorum Causas demonstrare potuisse, agnoscere cogimur. Hujus indolis negotia præsentis nostræ in Theoriæ Medicæ cognitione portiunculæ vires in tantum superant, ut illa, per abstracta quævis Ratiocinationis Principia, sive probare, sive refutare, velle, pro absurdo æque molimine haberi debeat.

Totam ergo Controversiam, inter illos, qui, supra memorato sensu, pro Crisium Consideratione pugnant, & plerosque *Modernos Practicos*, ad Materiam Facti utrimque integre reduci, patet.

Veteres sua ex parte instituisse Factis, eademque produxisse, & Facta hæc a *Modernis* quibusdam confirmata esse, ignorat nemo.

Sat erit præsenti meo Proposito (quod unice eo tendit, ut pro hoc Subjecto capaciorum Medicorum attentionem curamque excitem) duo hic, in ipsis nostris Septentrionalibus terris, a binis eximiis Practicis, uno Antiquo, Moderno altero, dicto ritu factarum Observationum Exemplam sistere.

Mo-

Modernus est Celeberrimus *Fredericus Hoffmannus*, adeo notus, adeo usitatus, Auctor, ut, Lectorem ad generales ejus de Crisibus Observationes in *Tertio Medicinæ Rationalis Volumine* ablegare, sufficiat: ubi Antiquos vindicat, atque ex præclara quadragenariæ Praxis Experientia demonstrat, in plerisque Acutis Febribus, tertium, quartum, septimum, undecimum, vel decimum quartum, Diem pro Revolutionibus Criticis peculiariter notabiles esse; & ab omnibus aliis Diebus nonum atque undecimum, pro infelici, quæ illas sæpe comitatur, catastrophe distinguit. Profecto vel tam regularis (qualis hic) Experientiæ Cursus alicujus ponderis atque auctoritatis æstimari debet, vel nulla esse poterit Ars Medica!

Aliud Exemplum a Clarissimo *Foresto* sumam, Auctore, sive Eruditione Medica, sive Experientia, nemini suæ ætatis secundo. Cum Opera ejus hoc tempore nonnihil rariora sint, variis Lectoribus longe magis placitum, non dubito, si hic illorum, quæ Subiectum, quod

tracto, respiciunt, Compendium invenerint, quam si simpliciter ad Fontem amandentur.

Ex quadraginta octo Februm Acutarum Historiis, ab Auctore hoc *, sine ullo hujus nostri Subjecti peculiari intuitu, enarratis, admodum memorabile est, triginta septem Casus (id est, tres quartas partes totius numeri) vel Crisibus stipatos fuisse, vel istis Diebus terminatos, quos *Septenariorum* & *Semiseptenariorum* titulo insignierunt; 4°, 7°, 11°, 14°, 17°, & 21°; ex hoc Numero, scilicet triginta septem, septendecim ægri Crises passi sunt, sanatique omnes; ex viginti aliis, qui nullas Crises subierunt, sex moriebantur: ingenti sane discrimine!

Ex hisce Febris, quinque quarto Die terminabantur, tresque ægri peribant; duæ & viginti septimo, quibus alii tres occubuerunt; reliquæ, 14°, septem, 11°, binæ, 17°, una, & 21°, itidem una, feliciter desinebant.

Qui, de quadraginta octo, restant **Casus**

* Obs. & Cur. Med. Edit. Rothomag. à pag. 12, ad pag. 77.

fus (hoc est, quarta totius pars), vel Crisibus stipati erant, vel terminati Diebus sequentibus, 5°, 9°, 10°, 20°, & 24°; sed cum notabili hac a supra memoratis Casibus differentia, quod hisce Diebus binæ tantummodo Crises contingerent; qui Numerus, Casuum ad præsentem Paragraphum pertinentium, quintam nequidem partem valet; dum interim Numerus Crisium, quæ *Septenariis* & *Semiseptenariis* Diebus acciderant, Casuum, ad hosce Dies spectantium, dimidiam fere adæquaverit. Quinque ægri sanabantur, sex alii peribant, id est tot præcise, quot ex triginta septem in duobus prægressis Paragraphis memoratis interierant.

Septem ex his Febris nono Die finiebantur, quibus quinque ægri succubuerunt; alius quinto Die moriebatur; & ex binis Casibus Criticis unus lethalis erat.

Omnibus rite libratis, apparet evidenter, quam immensum omnes reliquos Dies septimus, & quoad Numerum, & quoad felices Crisium, Terminorumque, Eventus, superaverit: hic enim Dies duo-

decim Crises, Sanationes novendecim, & tres solummodo Mortes, habuit. Proximus septimo decimus quartus erat, quo duæ acciderunt Crises, Sanationes septem, nulla Mors. Quartus autem nonusque contraria ratione occurrunt; ex quinque, quorum Febres, absque Crisi omnes, quarto Die terminabantur, tres perierunt; nono una tantum Crisis adparuit, & ex septem hoc Die Terminis quinque lethales erant.

Prægressis Observationibus constat pariter, ex novendecim, qui Crises subierant, ægris non nisi unicum interiisse (Summum sane pro Critica Praxis Methodo Patrocinium!); dum interim ex viginti novem, quibus Crisis beneficium non obtigit, undecim obiissent. Sed & hic conveniet, maximi ad hoc negotium momenti Observationem adjicere, scilicet, quod, juxta traditas ab *Antiquis Regulas*, varias illarum Crisium *Forestus*, uno, duobus, tribus, diebus, priusquam evenirent, prædixerit; uti curiosus quilibet Medicus, qui perlegendis istis Historiis impendet operam, non minori oblectamento, quam fructu, percipiet.

Longe

Longe absum, ut Generales quasvis Absolutas Regulas, ex tam parvo Factorum numero, constituam: nec, ea a libris meis distantia, aliisque negotiis non omnino liber, exactam horum Factorum Comparationem suscipere valeo, cum illis, quæ alii Acutarum Februm *Historici* communicarunt; attamen, nisi me fallat Memoria, ausim adserere, quod hoc, de quo nunc agimus, Subjectum tali Comparatione haud multum amitteret; desideraremque, ut ea legitime institueretur. Interea prægressæ Animadversiones sufficiunt, evincendo, Crisium Doctrinam, recte intellectam, validis Facti Testimoniis vere sustentatam videri, & a prudenti quovis Medico nullatenus, vel pro ridicula tractandam, vel superciliose considerandam, esse, donec hæc, aliaque similia, Facta per Experientiam aut falsa aut precaria probata fuerint.

Quoad Practicos porro Crisium in Medicina usus, duo Argumenta opponi possent. Primum, quod a præclaro quodam Medico Objectum audii, in Periculo consistit, quod, ne Crises concomitetur, ti-

ment; ex Supposito scilicet, quod hæc a violenta tantummodo, ad evacuandam præpollentem aliquam fluidorum sarcinam, Naturæ lucta oriantur: *lucta*, in qua oneri ipsa posset succumbere; quamque ideo avertere potius, quam periclitari, Prudentia suadeat.

Revera agnoscendum est, quod violentia & agoniam, quæ Crisibus aliquando junguntur, una cum periculosis Naturæ, sub conatu Critico deficientis, effectibus, objectioni huic robur addant, probentque, talia nonnunquam contingere; sed, in universum aliter se habere, evidenter fere ex sequentibus Observationibus liquet.

1°. Certum est, multa Crisium Exempla, post insignes admodum, per Missionem Sanguinis, Purgationemque, Evacuationes, occurrere: quorum aliquot in hoc Opere reperiri possunt.

2°. Variæ Crises citra ullum memorabilem in ægro tumultum, luctamve, accidunt: quarum pariter aliquot in hoc Opere Exempla prostant. Hæ binæ Ob-
fer-

servationes cum Objectione jamjam memorata subsistere absolute nequeunt.

3°. Crises generaliter fixum quendam Ordinem sequuntur : 1°, ratione Dierum, quibus eveniunt ; 2°, prægressæ Coctionis, vel Cruditatis, respectu ; unde, certitudine, cuicumque alteri, qua in Praxi Medica gaudemus, æquali, Crisium successus prævideri potest. Huic ex Materia Facti institerunt *Veteres*, eandemque *Moderni* illi, qui conficiendis circa hoc negotium exactis Observationibus dedere operam, confirmarunt ; 3°, respectu Signorum Prognosticorum, per quæ Crises, tribus subinde, priusquam accidant, diebus, prænosci possunt, dum nullus insolitus tumultus, luctave, in ægro apparet, ut ex *Foresto*, *Solano*, aliisque, probare licet.

Ex Observationibus, ultima hac Paragrapho adlegatis, evidenter sequitur, quod, saltem in ibidem memoratis Casibus, Elateres Corporis, si id ita exprimere liceat, in antecessum ad Tonum futuræ Crisis intendantur, omnisque eorumdem præcedens actio, ad præparandum hunc

eventum, tacite concurrat. Talem Corporis Conditionem, naturalem necessariumque sedis Morbi, qualitatis morbosorum fluidorum, ac generalis in solidorum Systemate dispositionis, effectum esse, apparet; quorum imperceptibiles combinationes, absque ulla periculosa violentia, ad certos quosdam mensuratos motus, & peculiariter fixas Evacuationes, per simplicem Proportionis ac Harmoniæ effectum, totum determinant. Prævia hæc ad Crisin Præparatio, sub circumstantiis, in tribus prægressis Paragraphis memoratis, evidenter nihil aliud est, quam Stabile Naturæ † Opus, aut illius Corpori prospicientis Mechanismi, quem destinavit Creator, ut gradatim subigeret, tuncque expelleret, quidquid ulla ratione noxium reperitur, per talia particularia Emissaria, quæ, juxta combinationes jamjam indicatas, capacissima sunt concedendi transitum. Hoc Naturæ Opus per-

NOTULA INTERPRETIS.

† Toties hic & alibi, passimque in Scriptis Medicis, *Naturæ* Nomen, *Naturæ* Opera, prædicantur, ut utile duxerim, peculiarem, ad Calcem hujus Opusculi, Dissertationem addere, quæ *Naturam* illam, ejusdemque *Dotes & Actionem* explicet.

petuum est, constans, atque uniforme, quia a permanenti Principio, ipsa nempe Corporis nostri Structura, derivatur. In levibus Febriculis talia fere imperceptibiliter eliminantur; evidentius autem in gravioribus; at tunc solummodo cum violentia, tumultu, & periculo, quando Corpus violentissime adficitur, Vitalesque Elateres ad rupturam parati sunt. In postremo hoc Casu, hocque unico, supra memorata Objectionio locum tenet.

Secunda Objectionio consistit in Incertitudine Prævidendi Crises: cujus Responsum, in tertia parte illius, quod ad primam Objectionem dedimus, quodammodo anticipatum fuit. Sed Primarium profecto hoc est, Objectionem istam mere arbitrariam, & documentis destitutam, esse. *Antiqui* sua ex parte propugnarunt Facta; qua de re aliquot jam inde Exempla protuli; & ex his fixas pro Crisium Prædictione Regulas constituerunt: *Facta*, & *Regulæ*, utraque æqualiter, ipsis nostris temporibus, ut varios alios præclaræ famæ Medicos taceam, a Magno *Boerhaavio* adoptata. Tam longæ, to-

tiesque repetitarum, Observationum seriei pondus haud dubie sentiet, quicumque perpenderit.

Quæritur jam: Ex quibus Factis, illæ, ab *Antiquis* pro Crisium Prædictione constitutæ, Leges falsæ aut precariæ demonstratæ sunt? per quos Auctores? in quibus Circumstantiis?

Oportet hic animadvertere, nullas Observationes, aliqua Justitiæ specie, contra *Antiquorum* illas urgeri posse, nisi tales, quæ juxta ipsorum Normam factæ sunt. Manifestissimum est, quod si tota Signorum series, quæ juxta *Veterum* Observationem ad futurarum Crisium cognitionem ducit, Crudelitatis videlicet & Coctionis Indicia, una cum iis, quæ imminentem Crisin indicant, vel illorum aliquod, in Morbi Historia neglecta fuerint, tunc hujusmodi Historia, sine evidenti Consequentiae vitio, contra Antiquarum circa Crises Observationum certitudinem adlegari nequeat; quia una pluribusve, ad Crisium cognitionem absolute requisitis, Conditionibus manifeste caret. Iterum; licet Observatio hæc,
di-

dicto respectu, penitus perfecta foret, sed Activus Practicus, nata in aegro Revolutione Critica (quae saepe Febris exacerbatione, anxietate, subinde etiam delirio, stipatur), Evacuationibus, Narcoticis, aut aliis quibuslibet intempestivis Remediis, Naturae Operationem turbaverit, manifestum est, in simili casu, defectum crisis (si haec deinde deficeret) nulli in *Veterum* observationibus incertitudini attribuendum fore. Itaque secundo Quaeritur: Utrum vere in Medicina observationum accurate juxta *Antiquorum* Normam factarum series aliqua existit, quae illas, quas ipsi circa cruditatem, coctionem, cresiumque Praedictionem, adlegarunt, evertat? Quod si ita sit, tales observationes omnium oculis exponantur; sin secus, Moderna nostra in Acutis Febribus Praxis multis difficultatibus, quae nondum hactenus elucidatae sunt, subjecta erit.

Notum est, certam quandam Curandi Methodum, non improprie *Herculeam* appellatam, praesenti hac aetate in Medicina praedominari; illam intelligo, qua
Na-

Naturam subjugare conantur Medici, & cogere Acutas Febres, ut ea via incendant, quam ipsi, Suprema Ratiocinationis potestate, Antiquis de naturali Morborum horum decursu ac progressu Observationibus non curatis, in singulis Symptomatibus convenire, existimant. Sic ad cujuscumque insolitæ Anxietatis, Delirii, Exacerbationis Febrilis, adparationem Sanguinis statim Missio, Vesicatoria, Opium, aliave Remedia, præscribuntur, non examinando, uti fecerunt *Veteres*, ex antecedente Febris in omnibus suis circumstantiis decursu, an ea, quæ aggrediuntur, Accidentalialia tantum, an Critica potius, Symptomata fuerint; quæ tamen res, in determinandis validis quibuscumque Remediis, ut ex diversis Exemplis Practicis judicari potest, summi sane momenti videtur. Vix, aliquem Modernum Medicum reperiri, crediderim, qui sibimet *Galen*i vices non optaret, dum magnus hicce Vir, ex imminētis Criticæ Narium Hæmorrhagiæ præscientia, jussam in *Romano* juvene ab aliis Medicis Venæ Sectionem averteret, &, felici Prædictionis suæ successu,

im-

immediatam ægro sanitatis recuperationem, famamque sibi gloriosissimam, compararet. In tertio, *de Narium Hæmorrhagiis, Prima hujus Operis Parte*, a Doctore *Alvarez* adfirmato, Casu, haud existimem, quod ullus sani judicii Medicus sibi gratulatus fuisset, si, Crisi præcedente vespera, ægro misisset Sanguinem, uti Doctor *Alvarez* decreverat; aut, pacata mentis consideratione, tam subitam, tam completam, Curam ab Artificiali Sanguinis Missione expectasset, qualem ibi Hæmorrhagia Critica producebat. *Ballonium*, exactum Naturæ Observatorem, agnitumque limati Judicii Practicum, in primo suo *Epidemiorum libro*, quascumque, adpropinquante, vel præsentē, Die Critico, Evacuationes strictissimi prohibere, memini; post leve Purgans, sexto Acutæ Febris Die exhibitum, violentas periculosasque Hypercatharces sæpe se vidisse, testando. Similis Observatio in 4°. *Libro* περὶ Νόσων, *Hippocrati* adscripto, prostat.

Cum metuam, ne præcipites quidam *Theoretici* duo hæc postrema Monita, tam-

tamquam præoccupatæ Imaginationis;
 & Antiquæ Medicæ Superstitionis, effe-
 ctus, considerent, illorum causa, e re
 esse poterit, ut ea Maximi, quem præ-
 sens ætas, & quæcumque forsan post
Hippocratem alia, produxit, Practici auc-
 toritate confirmem. Hoc Characterem
 Celeberrimum olim Doctorem *Radclif-*
fium ultro agnoscet quivis. Magnum
 huncce Virum religiosa quadam, & stu-
 pende felici, Criticorum Naturæ Operum
 Observatione imprimis claruisse, &
 quoad omnium turbantium Remedio-
 rum, mitissimorumque etiam Catharti-
 corum, usum, in Acutis Febris causis
 tiffimum fuisse, abunde innotuit. Inter
 varia ipsius de hoc negotio sententiæ
 Exempla, a Medico quodam, meritis &
 candore præclaro, qui ei admodum fa-
 miliaris fuerat, sequens mihi narratum
 fuit. Sed, dum Factum memoro, eo-
 rum, quos concernit, Nomina suppri-
 mam, ut invidiosa quævis & inutilis in
 ipsorum memoriam Animadversio cavea-
 tur. Æger quidam, Febre Acuta labo-
 rans, eodem, quo leve Purgans sumpse-
 rat, die, Hypercatharsi moritur: ille, qui
 præ-

præscripserat, producit Formulam, & pro sua justificatione, Medicamenti lenitatem adlegat, quod adeo blandum videbatur Medicis, quos ea occasione convenerat, ut ipsum ab omni mortis imputatione prorsus liberum declararent. Doctor *Radcliffe*, cujus ea de re judicium quærebatur, post Naturæ Symptomatumque Febrilium examen, Cathartici revera lenitatem agnoscit; sed, proprio sibi emphatico Stylo, pronuntiat, *Fuisse Intempestivum, impeditam inde Crisim, adeoque Occisum Ægrum.*

Hanc Medici, qui, admirabili in agnoscendis Morbis Sagacitate, & incomparabili Praxis suæ Successu, novum Dignitatis Auctoritatisque gradum Medicinæ addidit, Sententiam, apud violentissimos etiam Crisium Hostes, alicujus momenti æstimandam fore, merito sperari potest.

Ex paucis hisce, inter mille alias selectis, Animadversionibus adparet, quam imprudens periculosumque esse possit, sine ullo ad Crisis Observationem Respectu,

Etu, Valida in singulis Febris Acutæ mutationibus Medicamenta præscribere.

Hoc, non Acutarum tantum, sed & Intermittentium, Februm ratione, per novas atque exquisitas *Hippolyti Francisci Albertini*, in *Actis Academiæ Bononiensis* Anni 1731. traditas, Observationes ulterius etiam corroborari posset: *Observationes*, iis, quas alii deinde Medici eidem Academiæ communicarunt, adeo universaliter confirmatas, ut, easdem pro veris, constantibus, atque fide dignissimis, in Publicum emittere, Eruditissima hæc *Societas* minime hæsitaverit. Cum *Acta Bononiensia* omnium manibus non terantur, plurimis Lectoribus placitum, crediderim, si hic earum, de quibus loquor, Observationum Compendium deprehenderint.

I. Accurata & diuturna Experientia observavit *Albertinus*, nullum ægrum Corticis Peruviani ope a Febre Intermittente plane, tutove, curatum fuisse, nisi immediate, brevi post, vel tardius nonnihil, Crises subiret, similes istis, quæ in Febribus, per alia Remedia, vel
per

per Naturam, curatis, semper fere observantur. Animadversio, quæ tales eludit Medicos, quorum in Observando diligentia una cum Febre cessat, nec toto Convalescentiæ Stadio ægrum profequitur.

2. Usus Corticis varias Crisium distinctas species, Sudores, Diarrhœas, Urinæ, imo & Salivæ, Fluxum, auctamve, & ab illa, quam ante habebat æger, diversam, Fœtidoque Nidore distinguendam, Perspirationem, promiscue adducere. De ultima hac unum ex variis notabile Exemplum seligit, ubi, post usum Corticis, prout Critica illa Perspiratio diversa ratione (si id ita exprimere liceat) Flueret vel Reflueret, ita pariter melius pejusve habebat æger; sicque, sub dubia Sanationis & Recidivæ vicissitudine, perseverabat, donec stabili aliquot dierum Fluxu perfecte tandem convalesceret. Proprietatem hanc, Crisium interventu Curandi, in omnibus aliis Febrifugis, validisque in universum Remediis, animadvertit *Albertinus*.

3. Quemadmodum salutare Corticis Effectus ad peculiarem aliquam Crisinlimitati non sunt, ita nec Tempus, quo Crisium harum una quædam vel plures post Remedii istius usum adparent, stabile & regulare occurrere: aliquando tunc tantum contingere Crisin, postquam aliquot jam diebus intercepta per Corticem Febris fuit, & in pristinam Sanitatem rediisse videtur æger*; sed, absque Crisi, intutam Curam.

4. Crises has non Febrim tantum, sed & natas inde recentes Viscerum Obstructiones, tollere.

5.

* Simile quid Præclarissimorum inter *Londinenses* Medicorum Praxis exhibet, apud quos nota felixque aliquot elapsis annis Consuetudo obtinuit, sub ipsa Intermittentium per primas Corticis doses Suspensione, lenia & roborantia Cathartica præscribere, idemque post aliquot dies iterare Remedium; vel ab ipso initio talem regulariter similium Catharticorum copiam miscere Cortici, quæ, sine effectus Corticis per nimiam Laxitatem destructione, apertam Alvum servare posset. Invaluerat jamjam memorata Methodus insigni, quem, in præservandis a Cachexia, Ictero, vel Hydrope, ægrotis, habuerat Successu, quæ in certa quadam Epidemica Constitutione post consuetam Intermittentium Curationem frequenter acciderant.

5. In Febris Intermittentibus, quas præcessit, aut comitatur, solitæ cujusdam Evacuationis Suppressio, ægros in periculo versari, nisi laudabiles Crises usum Corticis immediate excipiant. Variis hoc evidentibus Exemplis illustrat *Albertinus*, Hominum, quos, post Scabiei, Ptyalism, Podagræ, variorum Ichororum Fluxuum, Antiquorumve Tumorum, Recessum aut Suppressionem, Intermittentes prehenderant. His datus erat Cortex, remota igitur aliquot diebus Febris, ægrique omni verisimilitudine restituti perfectissime, sed absque ulla Crisi; cum, sub maxime blandienti prosperæ Sanitatis spe, in violentos subito Morbos, alii in Inflammationes, Febres Acutas, & Parotides, alii in periculosos Capitis Adfectus, Stupiditates, Paralytesque, alii denique in Apoplexias, inciderent.

Paucas aliquot ex prægressis Factis Practicas Leges *Albertinus* deducit, quas, quia perspicaci cuivis Medico facile occurrent, omitam ego.

Id tantum generaliter observabo, quod, cum Febres, pro quibus efficax adeo Specificum (Corticem sc.) possidemus, ipsæ absque Crisium ope vere curari nequeant; cum exquisita ad Crises Attentio, dirigendis in ejusmodi Febre Medici Actionibus, firmandoque verarum aut fallacium Curationum respectu Judicio, ipsis Factis adeo necessaria demonstrata fuerit; quanto magis omnia hæc in Acutis Febribus requirentur, in quarum Sanatione Naturam multo insigniores partes agere, notissimum est, magisque, quam ad Intermittentium profligationem, contribuere? Cum vero Crises istæ, atque earum Sequelæ, plerorumque Medicorum in Febribus Intermittentibus Observationem eluserint; cum easdem Observandi Defectus tam multos, tam graves, & imperceptos nihilominus, errores produxerit; quam valide igitur similium errorum Suspicio in communem, Acutarum respectu, Crisium Neglectum cadet? Utique sufficere videntur hæc, ut prudens quivis Medicus ad legitimum Dubium, rei que istius Examen, revoce-
tur.

Corticis, sine adjuncta Crisium ope, in radicali Februm Intermittentium Curatione Inefficacia ad veri Remediorum Effectus, Operationisque, exactiorem Scientiam deducere nos poterit, & faventem magis Crisium Ideam suggerere, quam quæ, post Medicinæ a *Chymicis* invasionem, prævaluit. Ut res hæc clariori etiamnum Lumine perfundatur, examinare salutare bonarum Crisium Effectus, & cum iis, quos efficacissima nostra Remedia producere valent, comparare, conveniet.

1°. Certum est, aliquas Corporis nostri Conditiones occurrere, quæ, ut Morbosa Fluida eliminantur, peculiare quasdam determinatas Evacuationes exigunt: quibus alias quascumque Evacuationes substituere, inutile sæpe, & periculosum, fuerit. Hæmorrhoidalis revera Fluxus, & Menstruus, Revulsiva Sanguinis Missionem supprimi aliquando potest: sed, licet Copia sic Evacuata naturaliter Evacuandæ alteri æqualis, vel & major, fuerit, attamen generaliter imperfecta illa Compensatio, & mille, Suppressio-

nis pedisequa, incommoda avertendo inepta, deprehenditur; quia Natura illa ipsa ratione non levatur, quam universalis totius Machinae Determinatio postulat, neque isthæc Determinatio, substituta Artificiali Sanguinis Missione, immutatur. Stabilis iste (si Phrasin repetere liceat) ad certum quemdam Tonum tensi Corporis Impetus clarius etiamnum in quibusdam Cephalalgis patet; quæ omni, juxta communem Venæ Sectionis ac Purgationis Methodum institutarum, Evacuationum vi numquam removeri poterant, sed ipso instanti, & ad stuporem usque, aperta Temporalis Arteria, fugabantur: cujus rei multa apud *Prosperum Alpinum, Ballonium, Marcum Aurelium Severinum, van Meekren*, aliosque, Exempla prostant.

Igitur ex Materia Facti manifeste constat, certis quibusdam Occasionibus, certas tantum peculiare Evacuationes Noxiis Fluidis liberare Corpus, aut Machinae Tonum atque Impetum mutare, posse.

Quod

Quod autem propriis Signis Criticis
 (id est, ipsis illis, qui ex Circumstantiis
 Morbi, & universali Morbosi Corporis
 Impetu, sequuntur, Effectibus) prævie
 denotata Crisis *eminenter* Naturalium
 istarum Evacuationum una videatur, quæ,
 æquali aptitudine & securitate, alia qua-
 cumque Evacuatione suppleri nequeunt,
 ex Principio in præcedenti Paragrapho
 indicato satis liquet; videlicet, quod Na-
 tura per Spontaneam Crisin immediate
 levetur, illa peculiari ratione, quam Ma-
 chinæ Determinatio & Necessitas tunc
 requirunt. Hoc autem, ni pessime fallor,
 vere in Materia Facti consistere, cuilibet
 non præoccupato constabit, qui Salutares
 multarum Crisium Effectus, aliis illis effi-
 cacissimorum nostrorum & *Herculeorum*
 Remediorum Effectibus exacte compa-
 raverit. Acutarum Februm, Crisibus
 subito & perfecte remotarum, Exempla
 in Practicis nostris Auctoribus nimis
 communia sunt, quam ut in dubium re-
 vocari queant; & propria Evidentia adeo
 demonstrata subsistunt, ut opus non sit,
 ad aliqua hujusmodi Facta provocare,
 quæ ipse verisimiliter Lector in *Prima*

præsentis Operis Parte ultro animadver-
terit; cum ex adverso interim, similia
Exempla fide digno quodam in ejusmodi
Casibus Opum Medicarum Successu um-
quam æquilibrata fuisse, haud memine-
rim. Hæ revera mirabiles sæpe produ-
xerunt Effectus, faustamque desperatis
Casibus Mutationem sensibilibiter induxe-
runt; at hic earum Efficacia limitatur,
nec unquam forte, ad immediatam per-
fectamque Febris Acutæ gravioris Sub-
lationem, extensa fuit. Inter omnia Re-
media, mirabilibus, quas in instanti per-
fecit, Curis, summum Medicinæ Hono-
rem *Arteriotome* addidit: sed hæc illi,
quod nunc tractamus, Negotio opponi
nequit; etenim tantum abest, *Modernos*
nos illius verè *Herculei* Remedii Usus
ad tales, qui id manifeste videntur exige-
re, Acutarum Febrium Casus* extendisse,
ut id ipsum universaliter neglexerimus,
in iisdem etiam casibus, ubi ab elapsi Se-
culi Medicis tam feliciter exploratum
fuerat.

Crises

* V. G. Inflammationes Menyngum & Cerebri,
tales præsertim, quæ visibilem Carotidum Pulsatio-
nem excitant.

Crises igitur, optimaque nostra Remedia, singula sub amicissimo cuivis Lumine perlustrando, priores Efficacia posterioribus præstare plurimum, iisdemque ergo apte compensari haud posse, Factis constat.

2°. Idem hoc, in peculiaribus quibusdam casibus, vitiosis in Criticarum Evacuationum Materie observatis qualitatibus, putridis e. g. foetidissimisque Urinis, Sedibus, atque Sudoribus*, ulterius evinci potest; nam si Activus Medicus, imprudentia, aliave qualibet ratione, imminentem hujus generis Crisin averteret, quam fatales esse possent Sequelæ? quam incerta hujusmodi Materiæ per alia Emissaria Expulsio? quam periculosa ejusdem intra corpus, donec expelli queat, Mora?

Sed, licet Remediis nostris æqualis cum
lau-

* *Galenus*, a *Ballonio*, Ep. edit. Venet. p. 42. citatus, alicubi in suis Operibus, *Omnes foetidas Exeretiones perniciosas esse*, statuit: Falsa evidenter Adsertio! Vide supra *Obs. V. de Sudoribus Criticis*, item *Ballonii Ep. pag. 112.* & *Albertinum in Act. Acad. Bonon. loco cit.*

laudabili Crisi Efficacia concederetur, tunc tantum in partes venirent illa, quando Natura, nec manifeste, nec regulariter, ad talem Crisin procederet; dum enim eo procedit hæc, inutilia ista, si non immediate periculosa, haberi debent: *Inutilia*, quia ad summum æqualis solummodo cum bona Crisi Efficaciæ supponuntur; *Periculosa*, quia universalem corporis Impetum violente mutant, aut debilitant, totamque perturbant Machinam, ut hæc ad aliam quandam Determinationem invertatur; quæ, sine certo quodam (Instrumenti Musici ex uno in alterum Tonum transferendi Discordiæ utcunque comparando) Tumultu, concipi nequaquam potest. Constans in omnibus ejusmodi casibus difficultas; & licet fatalibus perpetuo Effectibus non stipata, attamen, Morbosos istos, & spontaneæ criticæ Expulsioni paratos, Humores Visceribus infigendo, Practicis Morborum Historiis abunde periculosa adparuit, ut majorem, quam quæ in *Moder-na* nostra *Herculeæ* Praxi eidem passim adhibetur, Attentionem mereri possit.

Quæ.

Quæcumque pro Antiqua Crisium Ob-
 servatione adlegavi hætenus, Strenuam
 Curandi Methodum excludere, nequa-
 quam debent. Accuratam revera in Me-
 dico, continuamque, ad minutas quasli-
 bet Signorum Criticorum Circumstan-
 tias Attentionem exigunt; sed tunc tan-
 tum clamant Otium, dum felicem inde
 futuram Crisin prævidet. Integra, sub
 Acutarum primordiis, Libertate gaudet,
 Media, quæ Ars suggerit, efficacissima ad-
 hibendi, ut Inflammationis, Plethoræ,
 aut collectæ in Primis Viis Saburræ, Se-
 quelas præcaveat. Tempus hoc, Ratio-
 ne & Experientia teste, alacri magnani-
 mæque Actioni conceditur, priusquam
 Radices egerit Morbus, & sustinendis Re-
 mediorum Viribus necessarium adeo,
 ægri Robur deficiat. Pretiosa hæc Oc-
 casio, a qua faustus vel infaustus Febrium
 Acutarum Exitus fere omnino pendet,
 tanto a Criticis Morbi Periodis intervallo,
 Crisium Observatori æque, ac Vituper-
 a-tori, patet. Fortunatissimum sane se sen-
 tiet prior, si Causas Morbosas eo tempo-
 re ita subjugare potuerit, ut arceatur Cri-
 sis Necessitas, Morbusque ad spontaneam
 in-

insensibilem Resolutionem perducatur. Maturioribus Morbi Periodis, nulli non magis Restrictioni subjacet, nisi illi tantum, quæ, ab exacta, in Observandis omnibus Mali Circumstantiis, Vigilantia, ab exquisita, in distinguendis inde Salutaribus Noxiisque Revolutionibus, Attentione, & denique a prudenti, sub priorum Prædominio, omnium validorum Remediorum Abstinencia, nascitur. Nec onerosius hoc, quam quod unicuique Medico inevitabiliter incumbit, Officium: etenim, Naturam aliquas in Morborum Curatione partes agere, agnoscunt omnes: vixque aliquem Medicum tantæ in Præscribendo Incontinentiæ suspectum arbitror, qui de hoc, propria Naturæ Sufficientia indicto ipsi, Otio querelas fundat. In omnibus aliis Morbi Mutationibus (tales intelligo, quas, aut mere Morbosas, aut Perverfas, aut, licet sua Indole Salutares, Morbi tamen magnitudini Impares, deprehendit) omni vigore, totisque *Herculeæ* Methodi viribus, distinguere sese, & poterit, & debet. Hoc revera videtur Medium, inter absurdam istam pusillanmem Praxin, quæ, ex inepto

me-

metu Naturæ Ordinem, Criticosque ejusdem Impetus, perturbandi, ægrum Morbi ferociæ ignave tradit; præcipitemque illam Methodum, quæ Salutares Naturæ Operationes cum Morboſis mere Symptomatibus confundit, & , utralibet sine ullo discrimine aggrediendo, Regularem Morbi cursum pervertit, novas morboſas complicationes excitat, maxime Naturalia simul, & Efficaciſſima, curationis Media peſſumdat.

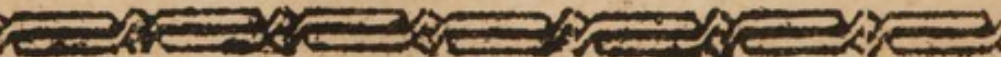
Ut hujus de criſibus diſſertatiunculæ Summam recolligam, adparere exiſtimem; 1°, quod, ſi res iſta ab extraneis omnibus, quas abſtractæ ratiocinationis præjudicia eidem miſcuerunt, Fabulis atque Hypotheſibus depuretur, Quæſtio, de vera Criſium, Dierumque iis peculiariter adpropriatorum, exiſtentia, ad meram Facti materiem utrimque reducenda veniat; 2°, quod Adfirmativa validis, Modernis æque ac Antiquis factis ſuſtineatur; talibus ſaltem, quæ, omnes non præoccupatos Medicos ad ulterius illius Subjecti Examen inducere, abunde valeant; 3°, quod Criſes non ſint meri Effectus

fectus Naturæ sibi ipsi relictæ, & violente luctantis sub inertî Noxiorum Humorum Sarcina, ut quidam Medici existimant; at successiva potius, continua, definita, opera exquisiti illius Mechanismi, innatiquæ, & propriæ conservationi jugiter invigilantis, Principii, quo providentiæ placuit, nostra dotare corpora, a creatore certo certius destinata, ut, licet ex propriæ suæ Structuræ Indole, & externorum Agentium injuriis, mille diversis malis ac periculis indies exponantur, in longam tamen Annorum seriem subsisterent. Hoc universo circumstantiarum, Salutares Crises concomitantium, Satellitio demonstratum fuit; 4°, quod, sine ullo ad Crisium Observationem respectu, valida, in singulis Febris Acutæ mutationibus, Remedia præscribere, periculo non careat; 5°, quod, sub determinato quolibet ad Crisim Impetu, Crisis hæc alia quacumque Evacuatione, æquali aptitudine, & securitate, suppleri nequaquam possit; 6°, quod Salutares bonarum Crisium Effectus optimorum nostrorum Remediorum Efficaciam longe videantur excedere; 7°, quod ingeniosa Crisium obser-

servatio magnanimæ praxis methodo
haud repugnet; 8°, quod hac in re nul-
læ Observationes contra *Antiquos* legi-
time adlegari possint, nisi tales, quæ jux-
ta eorum Normam confectæ fuerint.

Itaque, generalibus illis, quæ, de An-
tiqua crisium Observatione, summoque,
quod in praxi mereantur, pondere, for-
tuito penes me jacuere, Animadversioni-
bus enarratis, eas mihi, licet istis, quas
Subjectum admitteret, iisque etiam,
quas, si Otio & requisita Librorum op-
portunitate fruerer, pro eodem ipse ur-
gere possem, longe inferiores, haud exi-
guo tamen Momento occurrere, fateri
cogor. Sinistris aliquot in Operis hu-
jusce Scopum objectionibus obviasse,
idemque Affectato hodie Crisium Fasti-
dio exemisse, præsentî Proposito plane
sufficiet. Donec ex opposito legitime
stabilita Res, & justificata, fuerit, vix le-
niori eam, quam *Affectati Fastidii* titulo
adpellare possim. Tamdiu igitur, nos
hac in re, sine ulla ratione, a Veteribus
deflexisse, meraque consuetudine, & do-
minantibus quibusdam elapsi Seculi Præ-
judi-

judiciorum Reliquiis, ad Hodiernam nostram *Herculeam* Praxin pervenisse, non sine verisimilitudine aliqua, Modernis nobis imputari poterit.

(? ?)

S E C T I O II.

Continens Exempla quædam peculiariora, ex propriis meis Observationibus, circa supra memoratos Pulsus & Crises, cum variis selectis Casibus, mihi per Amicos communicatis.

C A P U T I.

Novæ Observationes circa Pulsum Dicrotum.

OBSERVATIO I.

Illa, qua *Antequeræ*, die 17. Septembris 1737, appuleram, Vespera invisens me
so-

Solanus, in iis, quæ eo usque de suo In-
vento audiveram legeramve, nullum se-
se Fundamentum ponere velle, inquit;
Consentire se, ut antecedentia omnia il-
lius rei Documenta prætermitterentur,
totumque Negotium ad talium, quæ sub
mea in ista civitate Mora occurrerent,
Factorum testimonia reducerem.

Pacti tenax, ejusdem Mensis die 21.
mane adsumpsit me ad Nosocomium *Ante-
queræ Sti. Joannis de Dios*, ut Pulsu Di-
croto instructum, sedecim annorum ju-
venem, & mediocri corporis habitu præ-
ditum, ægrum inviseremus. Nomen
Juan de Ortega, Ossunæ natus erat, jam-
jam a Febre continua reconvalefcebat, in
qua, & purgatus fuerat, & sectus Venam,
Pulsus Dicrotus in ipso prima vice eodem
mane adparuerat; levis erat, & in singu-
lis Pulsationibus continuus; unde *Sola-
nus* exiguam Sanguinis quantitatem per
Nasum, intra viginti quatuor horarum
spatium, præfagiit; & quamvis repræ-
sentarem ipsi, Secundum Ictum mihi in-
N stabi-

stabilem videri*, nullum ad Narium Hæ-
morrhagiam adparere Impetum, quin
& nullum ex omnibus istis, quæ pro ta-
li Hæmorrhagia *Veteres* tradiderunt, In-
diciū, nihilominus, quod maxime mi-
rabar, absolute in sua Prognosi persiste-
bat.

In eodem Statu æger usque ad 22^{am}
circa Auroram mansit: quo tempore,
Prurire Naso, ac, cum exigua Cruenti Mu-
ci, & paucarum Guttularum Sanguinea-
rum, Excretionē, Sternutare, coepit. Vi-
ginti quatuor horis persistebat Pruritus.
Circa decimam matutinam tenuis San-
guinea Stria de Naso prodiit; cumque
Pulsus Dicrotus continuaretur, copiosio-
ris Sanguinis apparitioni insistebat Do-
lor; quæ ad octo etiam novemve Gut-
tarum copiam post meridiem accidit.
Proximo mane (videlicet vigesima ter-
tia) tres quatuorve Sanguinis Guttas, &
toti-

* Adparentis mihi in Secundo Ictu Inconstantia, ut brevi post in eodem ægro observabam, Cau-
sa, diversus Pulsum explorandi modus fuerat: nam regulariter Secundus percipiebatur Ictus, si digitus Arteriæ leviter adplicatus maneret; sed, quoties hanc comprimerem, disparebat.

totidem insuper post meridiem, de Naso reddidit: Vesperi Pulsus Dicrotus tardior evasit, & Secundus Ictus distincta fere a Primo Ictu Pulsatio videbatur. Sequenti mane (vigesima quarta) Pulsum absolute Naturalem * reperi; quam ob rem æger ex Nosocomio dimissus fuit.

Inducebam hominem, ut me domi meæ conveniret, privato ibidem ipsum Examini subjecturus. Pulsus ejus Naturalis manserat. Rogavi, fortiter Nares emungeret; sed nullus Sanguis apparuit. Pecuniam dedi, ut, si Media quædam ad excitandam Nasi Hæmorrhagiam essent adhibita, indicaret: Negavit; seque nunquam prius ullum ex ista parte Sanguinem emunxisse, adseruit.

OBSERVATIO II.

Die 10 Octobris 1737, Don *Antonio Alvarez*, in Prima hujus Operis Parte memoratus, Medicinæ Doctor, illa sese Vespera in suo quodam ægro Pulsum Dicrotum percepisse, ideoque, licet Pul-

N 2

sus

* Pag. 4. num. 6.

sus hic nonnihil obscurus esset, Sanguinis, quam ægro ante præscripserat, Missionem distulisse, suamque de Narium Hæmorrhagia expectationem Familiari-
bus indicasse, *Solano*, mihiq̃ue, narravit.

Proximo mane sequentem Schedulam
ad *Solanum* misit.

„ DOMINE.

„ Heri tecum locutus fui de Prognosi
„ mea futuræ Narium Hæmorrhagiæ in
„ Domino *Joanne de Zayas*, Domini
„ *Christophori de Zayas*, cognati mei,
„ Filio. Acutæ Febris Diem nuñc quin-
„ tum agit; & quamvis Circumstantiæ
„ Morbi, constitutio ipsius & Juventus,
„ Sanguinis Missionem exigere videren-
„ tur, hanc tamen, ut narrabam, ob
„ Pulsus Dicroti adparitionem distuli.
„ Elapsa Nocte æger Sanguinem e Naso
„ dimisit. Hoc mane Strophium ejus
„ totum cruentum vidi, & servandum
„ jussi, ut Vesperi Amicum nostrum
„ Doctorem *Nibell* adducas, ipse exami-
„ net, in veritatem hujus Facti inquirat,
„ Te-

„ Testisque sit stuporis & admirationis ,
 „ quæ casus iste in Familia excitavit; *Fa-*
 „ *milia*, ut nosti, Dignitate æque ac Ve-
 „ racitate notabili. Aliam, hodie futu-
 „ ram, prædixi Hæmorrhagiam, sed
 „ minori quantitate, quia Pulsus Dicro-
 „ tus obscurus est. Sum &c.

„ Die II. Octob. 1737.

„ Don Antonio Alvarez de Aseyjas.

Hora quarta Pomeridiana, cum Do-
 ctore Solano, Domino Christophoro Sola-
 no, illius Filio, & Domino Joanne de Pe-
 draza, Philosophiæ ac Medicinæ Bacca-
 laureo, ad visendum ægrum me contuli:
 Strophium totum Sanguine commacu-
 latum vidimus: Hæmorrhagiæ quanti-
 tas fuerat, qualem, juxta Familiæ Phrasin,
 ovi testa recipere potuisset. Æger ali-
 quot diebus ante Capitis Gravitate labo-
 raverat. Febrim admodum Moderatam
 invenimus, Lotium valde Coloratum,
 Pulsusque leviter (sed, ut mihi videba-
 tur, non omnino distincte) Dicrotus:
 Nihilominus aliam Hæmorrhagiam præ-
 dice.

dicebat *Solanus*, *Al-varezio* Vesperi eandem Prognosin repetente. Æger tota sequenti Nocte admodum Deliravit, sed nulla adparuit Hæmorrhagia, nec mane vel minimas Dicroti Pulsus reliquias poteramus detegere. Quapropter Visitationes nostras abruptimus. Utrum in hoc casu Sanguis, qui per Nares debuisset effluere, introraptus fuerit ad Meninges, indeque productum Delirium, Lectoris Judicio relinquam.

Die sequenti, videl. 13. Octobr., Doctor *Al-varez* Sanguinem mittendum jussit: Vesperi iterum observavit Pulsum Dicrotum, idque Familiæ indicavit. Proximo mane, hora nona, æger Narium Hæmorrhagiam passus fuit, & hora decima, Brachii Venam, secunda vice, secabatur. Licet de iis, quæ post 12. contigerant, nihil scirem, attamen, curiositate ductus, Visitationes meas renovabam. Hoc mane, 14. scilicet, fortuito conveni ægrum, hora fere post Hæmorrhagiam elapsa, & Strophium ejus, amplis duodecim cruentis maculis recenter tinctum, vidi: Pulsus ipsi adeo Contractus erat, ut

ut Secundum Ictum percipere non valerem: sed is denuo post meridiem adparuit; unde aliam intra 24 horas Hæmorrhagiam vaticinabar; quæ expectationi meæ haud respondit, licet Dicrotus, uti hætenus consueverat, Pulsus ad quamlibet Diastolen perseveraret. Sinister hic Eventus *Solanum*, meque, ad accuratius ægri Examen impulit; deteximusque, quod Doctor *Alvarez* a prægresso die per intervalla Fronti ac Temporibus Adstringentia adplicasset: imperavimus mox, ut removerentur hæc, & Aquæ calidæ Fomentum substituimus: quibus Mediis æger sequenti mane, 16. Octobr., hora tertia, aliam, ultimo memoratæ exacte similem, Hæmorrhagiam patiebatur: postquam Secundus Ictus, pro more, evanuit.

17, 19, 20, & 22, Indies sequentibus circumstantiis Hæmorrhagiam subiit: Prima & Postrema valde exigui momenti erant, aliae binæ similes supra dictis: Primam prægressa Vespera, Secundam duobus fere diebus, Pulsus Dicrotus præcesserat; quod, juxta *Solani* Le-

ges, aliquantulum irregulare erat: Vesperis Tertiam Quartamque Hæmorrhagiam præcedentibus, sed ante Tertiam præsertim, Secundus Ictus obscure sentiebatur: attamen oportet animadvertere, quod forsan eo præcise tempore redire inceperit; mane enim Pulsus perfecte Naturalis fuerat.

Post Quartam Hæmorrhagiam Pulsus Dicrotus per intervalla adparuit, sed obscura adeo irregularique ratione, ut nihil inde concludi posset.

In toto hujusce Observationis Decursu, admodum notabile est, quam regulariter post singulas, Prima forte excepta, Hæmorrhagias * Secundus Ictus evanuerit.

OBSERVATIO III.

Die 10. Octobris 1737. *Antequeræ* ad Nosocomium *St. Joannis de Dios* venit *Franciscus Martinus de Cuesta*, in *Arragoniæ* Regno *Molinæ* natus, Vir procerus, macilentus, ætatis viginti sex annorum,

*Vide pag. 4. num. 6.

rum, Colore Cachectico, Febre Quotidiana, obstructisq; ac dolentibus Hypochondriis, laborans; aliquot Diebus ante capitis Gravitatem senserat; hæcque etiamnum perseverabat; insuper & Nasi Hæmorrhagiam patiebatur.

10. Octobris, Pulsus leviter, sed inconstanter, Dicrotus adparebat; ægerque capite doluit. Proximo mane exiguam cruenti Muci copiam emunxit, & Secundus Ictus, ad singulas Diastoles continuus, manifestus, ac Primo Ictui fere æqualis, erat: quapropter majorem Sanguinis copiam, intra viginti quatuor horarum spatium, *Solanus* præfagiit. Tota die æger lancinanti Temporum dolore affligebatur, cum dextræ Naris pruritu; & sequenti mane, 12. Octobris, exiguam, majorem tamen, quam prægressa die, Sanguinis quantitatem Naso expulit. Lancinans Temporum dolor, cum Pulsu Dicroto, sed levi admodum, continuabatur, majoremque iterum Sanguinis copiam *Solanus* præfagiit. Vesperis sudavit æger, Nocte prehendebatur Diarrhœa, quæ, ad 14. mane protracta,
N 5 ipsum

ipsum omnimode allevabat †. Sed nullus hoc intervallo Sanguis adparuit. Nilominus, die 13, una cum capitis levitate, evidentiore tota postmeridie, quam hactenus fuerat, Pulsus Dicrotum deprehendens, Hæmorrhagiam, intra 24 horarum spatium, prænuntiavi; quæ proximo pariter mane contigit: exigua quantitate erat, & e dextra Nare prodibat. Horis aliquot elapsis, exploravi ægri Pulsus; Secundus Ictus idem fere percipiebatur, & ut prius, in Dextro, quam in Sinistro, Carpo evidentior. Ex hisce circumstantiis, ac tempore, intra quod præcedenti vice regulariter adparuerat Sanguis, alteram in secuturum mane dextræ Naris Hæmorrhagiam prædicebam. Hora 2. matutina, non sine ægri stupore, eventus Prognosi meæ respondit perfectissime, posteaquam dextri lateris Tempus, Oculus, atque Naris, horæ spatio doluissent. Hæc hæmorrhagiæ nonnihil major erat, quam postrema.

Inflatus hoc Successu, ex Pulsus Dicro-

† Hæc, absque prægressa ulla, vel socia, Pulsus intermissione, accidit.

croti continuatione, novam in proximum mane Haemorrhagiam praenuntiavi; sed fallebar. Post meridiem nihilominus, 16. Octobris, eodem fundamento, eandem Prognosin repetii. Sequenti mane, cum insigni Temporum, Frontis, ac Oculorum, dolore, excitabatur aeger; & paucis deinde horis exigua Sanguinis copia per Nasum adparuit, quae, uti ob circumstantias memoratas existimo, longe notabilior prodiisset, nisi illo mane purgatus fuisset aeger: quanta enim a superioribus Vasis Sanguineis, Purgantis ope, fieri possit Revulsio, Medicus rerum gnarus abunde novit. Toto die continuabatur dolor, & post meridiem ad Naturalem suum Statum Pulsus proxime adpropinquabat.

A 18. mane, usque ad 20. mane, Pulsus Dicrotus manifestus erat. Quo fretus, binas Prognoses enuntiavi, & de Criticarum *Solani* Indicationum incertitudine incipiebam conqueri. Attamen oportet animadvertere, intervallo hoc Frontis Temporumque dolorem exacerbatum fuisse, donec 19 Vesperis Aquae cali-

calidae fomento profligaretur: Nasusque adeo siccus erat, ut, etiamsi, quod iterum iterumque ab aegro fieri curabam, emungeretur, ne vel minimum Muci inde expelli potuerit.

20. Mane Pulsus Naturalis erat, meliusque habebat aeger: sed post meridiem Pulsus denuo Dicrotus adparuit,isque evidens percipiebatur, usque ad 22. mane. Ultimis erroribus cautior redditus, a nova quacunque Prognosi abstinui; at, cum Nasi siccitas perseveraret, 21. Vesperis Aquae calidae fomentum, capiti adplicandum, praescripsi, uti & 22. mane, ut Vasa ad naturalem suam Laxitatem reducerentur: tacitusque expectavi Eventum. Hanc Methodum desideratus Effectus sequebatur: etenim post secundum Fomentum immediate Narium Haemorrhagiam aeger ad viginti Guttarum quantitatem subiit: quo facto, Caput levatum fuit; & Secundus Ictus fere insensibilis evadebat. Post Haemorrhagiam purgabatur.

A 22. post meridiem, usque ad 28,
Se-

Secundus Ictus, per intervalla, nunc Regularis, nunc Anomalous, Caputque in universum Vertiginosum, fuit.

28, Sera Vespera, solus adivi Nosocomium, & Secundum Ictum valde insignem, Pulsum validum, Capitisque Gravitationem ac Vertiginem, majora solito, deprehendi; unde impendentem Hæmorrhagiam audacter præfagii; jussi, ut Caput Nasusque Aqua Calida foverentur, Domusque istius Praesidi indicavi, persuasum me, post Vasorum Relaxationem, secuturam immediate Haemorrhagiam. Intra horam deinde adhibebatur Fomentum, vixque aeger tantillum Aquae Naso attraxerat, cum statim duodecim fere Sanguinis Guttae effluerent. Hanc, tam perfecte adimpletam, Prognosin ingens mihi Delectamentum peperisse, fateri cogor: eo magis, quod, nunquam me, nisi *Solani* Observationibus inductum, ea de re vel cogitaturum fuisse, certo scirem.

Parca adeo Hæmorrhagia liberando Capiti non suffecit; Grave hoc & Vertiginosum mansit; Pulsusque Dicrotus
toto

toto sequenti die Insignis, sed proximis duobus aliquantulum Irregularis, erat. Statuebam igitur, experiri, utrum ibidem latens etiamnum ad Hæmorrhagiam Dispositio remansisset, postremoque Molimine contendere, ut per eam Evacuationem ægri Caput levaretur: quapropter bina ipsi supradictis similia Fomenta, unum 31. Octobris Vespere, & proximo mane alterum, præscribebam. Successit mihi prima Intentio; sollicitata enim Natura post secundum Fomentum exigua Sanguinis adparitione respondit; sed altera, Capitis Levamen scilicet, neutiquam implebatur. Secundus Ictus toto die leviter perseverabat, & per difficilem ægri Loquelam, Vespere, Linguam ipsius Torpidam evadere, adeoque Nervorum Capitis Compressionem fieri, detegebam.

Solanus, qui a 16. Octobris ægrum, nullo ad Hæmorrhagiam respectu, traxerat, quam nos, haud exigui in ejusmodi Morbo Usus esse posse, existimabamus, ea nunc ratione dirigebat Curam, quæ cum meis in hac Observatione partibus subsistere absolute haud poterat: quare

quare eam minus curare cœpi ; & a
 I. Novembris ægro quotidie non nisi se-
 mel adfui. Præter alia Remedia, ad-
 stringentes Lotiones, Fronti ac Tempori-
 bus applicandas, præscribebat Doctor,
 ad præcavendam Hæmorrhagiam, & per
 intervalla purgabat. Interea Pulsus Di-
 crotus, vel levis, vel irregularis, ad 4^{am}
 Novembris usque continuabatur. Hoc
 die, post meridiem, Pulsum exploranti
 mihi Secundus Ictus evidens validusque
 adparuit ; sed denuo usque ad 8^{am} Vespere
 imminuebatur : quo tempore manife-
 stus ac vehemens insurrexit ; & proximo
 mane, omnibus prægressis majorem, Hæ-
 morrhagiam patiebatur æger : Capitis au-
 tem Symptomata crescebant.

Reliquus hujusce Casus, dum *Ante-*
queræ degerem, Decursus referri non
 meretur. Sed, postquam discefferam,
 ægrum duas adhuc Hæmorrhagias sub-
 iisse, *Solanus* scripsit ; quarum singulas
 Pulsus Dicrotus prægressus fuerat ; qui
 tandem, remotis Obstructionibus, ægro-
 que convalescente, evanuit.

Haec

Hæc adeo constans ad Narium Hæmorrhagiam Dispositio, sociæque Symptomata, ex Obstructione Hypochondriorum, productaque inde Aortæ inferioris Compressione, & subsequente Sanguinis versus Caput Transfluxu, suam videntur traxisse Originem.

Tales erant tres istæ Observationes, quæ, dum *Antequeræ* morarer, circa Pulsum Dicrotum occurrerunt.

OBSERVATIO IV.

Anno 1737, brevi postquam *Antequera* redieram, Dominus *Wilhelmus Tyrry*, Domini *Joannis Tyrry*, Armigeri, Filius, Marchionis *de la Canada*, *Gadensis*, Ne-
pos, cum Capitis & Stomachi, qui ab Indigestione quadam nascebatur, dolore, levi simul Febricula laborabat. Sub Pulsu, ad singulas Diastoles, Dicroto, Nasi Hæmorrhagia adfectum reperi: Sanguinem dimidiæ fere Unciæ copia evacuavit, & intra quadrantem horæ Secundus Ictus omnino disparuit*.

OB-

* Vide p. 4. n. 6.

OBSERVATIO V.

In Nosocomio *Gadenfi S. Joannis de Dios* doloribus Pleuriticis, Tussique, juvenis Aethiops adfligebatur. 1. Januarii 1738, mane, Narium Hæmorrhagia adfectum reperi; tuncque prima vice ejusdem Pulsus exploravi: Dexter Pulsus qualibet Diastole leviter, Sinister insignius, sed non continuo, Dicrotus adparuit: talisque, præsentē, peractaque, hac Hæmorrhagia, mansit: donec brevi Intervallo æger exiguam iterum Sanguinis quantitatem dimitteret. Quare, secunda vice, examinavi Pulsus, & Simpli- cem regulariter cum Pulsu Dicroto Diastolen alternari, expertus sum: sensim ille imminutus fuit, minus frequens evasit, brevique Naturali Pulsationis Ordini* integre locum cessit.

Post meridiem, ac proximo mane, Pulsus Dicrotus obscure adparuit†, & quarta secundæ postmeridiei hora, paucas de Naso Guttas stillavit æger; quem, elapsa deinde hora, invisi, sed tunc ne minimum
 O qui-

* Vide pag. 4. n. 6.

† Pag. 5. num. 7.

quidem Secundum Ictum detegere potui. Absque ullo (seu Pulsus, seu alia quaecumque, considerarentur) Hæmorrhagiæ Symptomate, vel Impetu, aliquot deinde diebus intra Nosocomium remansit.

OBSERVATIO VI.

Die 2. Januarii 1738. ad idem Nosocomium venit robustus Juvenis, levi adfectus Febricula, & Frigore trepidans. Pulsus ejus plenus erat, leviterque Dicrotus. Atque ita, sine ullo alio Hæmorrhagiæ indicio, perseveravit usque ad 3^{am} Vesperis: quo tempore, ad exonerandam alvum nitenti modica subito Sanguinis copia de Naso erupit.

Proximo mane, eundem, ut ante, Pulsum Dicrotum observabam; sed æger diutius intra Nosocomium remanere noluit.

OBSERVATIO VII.

Anno 1738, Dominus *Wilhelmus Knight*, Nobilis, ætatis circiter viginti annorum, Juvenis, qui cum Dominis
Man-

Mannock & Ryan, Armigeris, Gadibus cohabitabat, lethali Maligna Febre prehendebatur, cujus ipso initio, una cum variis violentæ Irritationis indiciis, Pulsum continuo Dicrotum animadverti; talisque, sine ulla Hæmorrhagia, biduo perstitit: quo finito, sub spontanei Vomitus conatu, cum impetu, & modica quantitate, Sanguis de Naso erupit. Proximo, ac sequenti, die eundem detegbam Pulsum; nulla nova Hæmorrhagia adparuit; sed Delirus evasit æger, mansitque, donec post quatuor deinde dies occumberet.

Binæ hæ postremæ Observationes Hæmorrhagiæ, ob Vasorum Sanguiferorum Resistentiam impeditæ (*pag. 74. num. 4.*) Exempla suppeditant.

OBSERVATIO VIII.

Die 10. Martii 1738, robustus Juvenis, cum Quartana Intermittente, & Pulsu Dicroto, ad supradictum Nosocomium accessit. Febris hætenus peculiari illo Symptomate stipata fuerat, quod, eadem cum Paroxysmis proportionem, Nasi Pruritus

ritus inciperet, augetur, atque decre-
sceret.

Pulsus Dicrotus continuabatur leviter,
donec 28. ejusdem Mensis aeger Nofo-
comium defereret; praeterquam 23. &
24., quibus plenior distinctiorque adpa-
ruit.

Toto hoc tempore, indies, Frontis,
Temporum, totiusve Capitis, dolore aut
tensione, sed Nasi praecipue, Oculorum-
que, Pruritu, & frequenti Sternutatio-
ne*, adfectus fuit.

Die 11, 12, 13, & 14, pauxillum San-
guinis de Naso emunxit, & 25, septua-
ginta vel octoginta circiter Guttarum
Haemorrhagiam patiebatur.

No-

* Ut caveatur inutilis Observationum repetitio,
animadvertere hic conveniet, quod, ex ultima
hac Paragrapho, accuratam Regularium absque
Haemorrhagiis Casuum Ideam comparare sibi
Lector possit, quales pag. 66. memorati sunt.
Diversorum Casuum differentia in memorato-
rum ejusdem Paginae initio Symptomatum cum
Nasi pruritu & sternutatione, omnium fixissi-
mis, varia tantummodo combinatione consi-
stit.

Notari meretur, Pulsum Dicrotum, II, mane, in Sinistro, quam Dextro, Carpo evidentio-rem extitisse, etiamsi Dextri lateris Pulsus eodem tempore plenior, & omni, cui Dicroti Pulsus obscuritas potuisset adtribui, Impedimento immunis foret. Idem similiter in diversis aliis contigit.

OBSERVATIO IX.

Christoval Romero in idem Nosocomium adducebatur die 18. Februarii 1738. Prægressis quinque diebus, a frigidi Venti injuriis Cephalalgia afflictus fuerat. Explorando Pulsum, Dominus *Petrus Roxus*, Nosocomii Medicus, Secundum Ictum ad singulas Diastoles continuum deprehendit: 19. idem percepi ego: levis erat; vesperi gradatim evanuit; 20, mane, iterum revertebatur; post meridiem nonnihil obscurior evasit; sicque perseveravit usque ad 23. mane.

18., Et sequenti Nocte, Sanguinem larga quantitate octies per Nasum dimisit æger; unde Caput ejus levabatur: 19. binas Hæmorrhagias subiit; secunda

Hæmorrhagia satis insignis erat, ulteriusque levavit Caput: 20. unicum notabile Symptoma, residuus quidam Occipitis dolor, superfuit; cui 21. post meridiem Temporum dolor accessit; Ambo vesperi Aquæ calidæ Fomento dissipabantur: 23. etiamnum de Cephalalgia suæ reliquiis conquestus fuit, cœpitque obstupescere: proxima die Delirus ac Somnolentus evasit; mane Pulsus, aliquando post tertiam & octavam, sed post quartam passim, Diastolem intermisit: eadem die subsequēbatur Diarrhœa; verum absque ullo ægrilevamine, qui, Convulsionibus afflictus, intra paucos deinde dies succubuit.

Alium, huic analogum, Casum observavi, in cujus initio, licet æger, qui Pulsum Dicrotum exhibebat, insignem Narium Hæmorrhagiam pateretur, aliquot nihilominus diebus Stupidus ac Catalepticus evasit.

Ex binis hisce Casibus, Septima Capituli hujus Observatione, aliisque, manifeste constat, Pulsum *Solaniarum* Apparitionem ad Crises stricte dictas limitatam non esse; hasque igitur illis exclusi-
ve

ve non significari. Omnium simul Phænomenon Productum, Regula est, qua, utrum Evacuationes, hisce Pulsibus indicatæ, Criticæ aut symptomatice futuræ sint, determinari debet. Attamen, a præcipuo, cui adhibentur, usu, Pulsus Critici appellari legitime poterunt.

OBSERVATIO X.

Desumpta ex Litteris Amici mei, Doctoris Petri Roxi, Membri Honorarii Academiae Medicæ Madritensis, & Nosocomii Gadensis S. Joannis de Dios Medici Ordinarii.

. Elapsa septimana, alius in meo Nosocomio Narium Hæmorrhagiæ Casus accidit, in Adolescente, qui, cum ingenti Temporum dolore, levi Febricula ægrotabat. Exiguum ad singulas Diastoles in ipso Pulsum Dicrotum apprehendi, quem varii etiam Monachorum, ægro famulantium, observarunt, uti & Doctor *Franciscus Garzia*, qui tunc casu aderat. His fretus, sine ulla temporis limitatione, Narium Hæmorrhagiam indicavi. Bidui spatio, absque ulla Mu-

tatione, aut Remediis, descripto jamjam Statu permansit æger: tum vero ad sex circiter unciarum copiam Sanguis de Naso prodiit; unde Temporum dolor admodum imminutus fuit. Paucis post horis visebam ægrum, Pulsurnque, eadem ratione, Dicrotum deprehendens, alteram Hæmorrhagiam prænuntiavi †; quæ sequenti pariter mane adparuit: post hæc Secundus Ictus desiit, ægerque convaleuit.

Doctori *Garziæ* admodum placuit Observatio hæc, prima scilicet Hæmorrhagia, quam Pulsus ope prædictam viderat.

Gadibus, die 7. Octobris 1737.

Don Pedro Rixo.

† Vide pag. 5. num. 7.

OBSERVATIO XI.

Ab Amico meo, Domino Joanne de Pedraza y Castilla, Philosophiæ ac Medicinæ Baccalaureo, mihi communicata.

- - - - Inter alias meas Observationes valde singularis est sequens: Vocabar, ut *Joannem de Toledo*, novendecim annorum, & tenui Corporis Habitu præditum, Adolescentem inviserem. Habebat in *Calle de la Iglesia* * (sic dicta Platea); illoque tempore Tertiana Intermittente Duplici laborabat. In Paroxysmorum intercalationibus levissimum quemdam Pulsum Dicrotum ad singulas Diaстоles deprehendi, ea exacte proportionem, uti accederet, cresceretque, Paroxysmus quilibet, manifestius insurgentem. Prima, dum id observarem, vice, annuntiavi ægro, futuram illo, quem tunc patiebatur, Paroxysmo, Hæmorrhagiam Narium. Mane redeunti, se præ-

* In *Rio Gordo*, Villa *Andalusie*, ubi hæc Observatio facta fuit.

præcedente Vespera, in vigore Febris, cum Pruritu Nasi, ingentem Suffocationem percepisse, illaque parte tres Sanguinis uncias evacuassee, retulit. Hac, & sequenti, die, parem Prognosin renovavi, pari Fundamento, Successu pari. At, cum Hæmorrhagias istas debilitare potius, quam levare, ægrum animadvertirem, neglexi illas, paucasque Tartari Vitriolati, Nitri Antimonii, & Salis Absynthii, doses exhibui: quo facto, Febris, Pulsus Dicrotus, Hæmorrhagiæque, evanuerunt.

Addit: Observatio hæc pro Exemplo mihi servit in aliis binis Adolescentibus, *Josepho Manojas*, in eadem Platea, & *Joanne Pernia*, in *Calle del Cura*, qui eadem Febris specie adfecti erant, Hæmorrhagiisque, quas ex Pulsu Dicroto similiter prænuntiaveram. Hi ejusdem Remedii ope sanabantur.

Antequera die 13. Novembris 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

OB-

OBSERVATIO XII.

*In Epistola, quam ab eodem die 21.
Martii 1738. accepi, sequens
Paragraphus legitur.*

Amicus noster, Dominus *Christophorus Solanus*, Febris Continuæ Putridæ sextum nunc diem agit; sed absque uilis periculosis Symptomatibus: jamjam Narium Hæmorrhagiam passus fuit; alteramque Copiosiore hoc mane. Utrisque Pulsus Dicrotus præcessit, qui nunc etiam, sed levis admodum, perseverat. Si in illius Morbi Decursu aliqua notatu digna Mutatio accidat, proximo Veredario intelliges.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

CAPUT II.

Novæ Observationes circa Pulsum Intermittentem.

OBSERVATIO I.

20. Januarii 1738, *Sylvestre de Grana*, robusta Compagæ Vir, carneoque & firmo Corporis habitu præditus, ætatis circiter quadraginta annorum, cum Dolore in dextra & superiori Thora is parte, qui Brachium versus extendebatur, ad Nosocomium *Gadense St. Joannis de Dios* accessit. Dolor iste 18. inceperat, & Febre, Siti, Pulsu duro, humidaque Tussi, stipatus erat. Deinceps ad sinistram Mammam, Humerumque, transfiliit, atque adeo violentus evasit, ut æger decumbere nequaquam posset. Quam ob rem bis ipsi Vena secta fuit, cum Levamine; Dolore autem vehementer iterum crescente, adfectæ parti Scarificata applicabatur Cucurbita; unde melius ha-

habuit: 10. nihilominus Morbi die, Dolo-
 lore adeo fatigatus, & inquietus, erat, ut
 in neutrum Latus cubare posset, sed Ere-
 ctus in lecto sedere cogeretur: Pulsus
 evenit parvus, inæqualis, & ad singulas
 fere pulsationes Intermittens. En Mor-
 bi Historiam, quam ab Amico meo *Petro Roxo*, Nosocomii Medico, recepi.

Eadem die, videl. 28. Januarii, instrue-
 bar de Statu ægri, ipsumque invisebam.
 Pulsum, secunda quavis tertiaque Diasto-
 le regulariter Intermittentem, reperi;
 qualis ad 5. Februarii usque perduravit:
 quo die æger post brevissimam agoniam
 occubuit.

A 28. Januarii, ad ultimo memoratum
 diem, levem Diarrhœam, Tormina, Bor-
 borygmos, Flatuumque per Anum Eru-
 ptiones, subiit.

Postremis diebus æger de Palpitatione
 Cordis conquerebatur, & proxima ante
 mortem die, Cordis Regionem exami-
 nans, ad quamlibet Inspirationem distin-
 ctè percepi Motum, illi utcumque simi-
 lem, quem in Emphysemate Aër, aut
 in

in Trachea Pituita, exhibet. Unde, Fluidi cujusdam intra Thoracis Cavum, vel intra Pericardium, Extravasationem subesse, conclusi. Hæ, aliæque, Morbi Circumstantiæ induxerunt me, ut aperirem Cadaver: nec, injucundum Lectori fore, existimo, si Dissectionis meæ Historiam hic invenerit; partim, ut convincatur, nullam a me suppressi circumstantiam, quæ hujusce Tractatus Scopo repugnare videri posset, partim, quia ejusmodi casus, licet haud ignoti in Medicina, minime tamen vulgares existant.

Pleuram crassam ac spongiosam, Pulmonesque ipsi, sed sine ulla Substantiæ eorumdem sensibili Alteratione, adhærentes reperi. Pericardio aperto inodoro, flavescentis, Puris Pinta circiter effluxit. Tum Cor, verum tota sua Superficie adeo spongiosum, adparuit, atque adeo tectum Crassamento puris, ut id primo adspectu haud cognoscerem, præsertim, quia undequaque, insigni productionum membranacearum, Funiculorumve, quæ illud penitus defigurabant, numero, pericardio cohærebat. Interior

rior pericardii Superficies in eodem Statu fuit, nec, quod suam pariter puris copiam continebat, Mediastinum diversa sese Conditione obtulit. In dextro Thoracis latere, sub Clavicula, inter pleuram atque Intercoftales Musculos, purulentus, Ovi magnitudine, Saccus aderat. Dextri pulmonum Lobi superficies inferior, cum respondente adjacentis Pleuræ ac Diaphragmatis portione, alium, sed largum, similis purulentæ materiæ Sacculum, interius, ut supra memorati, spongiosum, formaverat.

Inferior magni parvique Lobi Hepatici Limbus pro parte lividus, inanis pene Vesicula Fellis, tumidus nonnihil Lien, & universus fere Tenuium Intestinorum Tractus, ad exiguam a Cæco distantiam, Inflammatus adparuit. Ex Jejuno, Vermium satis crassorum Dodecadem circiter colligebam.

Post bidui Macerationem in aqua, Cor & Pericardium examinavi: interna Pericardii Membrana cellulosa erat, &, puris crassamento plena, adiposam pinguiusculi Hominiis Tunicam perfecte æmularatur

batur: inter binas pericardii Laminas, rubram Carni similem, Substantiam deprehendi, unius Lineæ crassitie: utrum Musculares Fibræ fuerint, determinare non suscipiam. Cordis Substantiam, exteriori ejusdem Involucro limitata, Inflammatio haud adtigerat. Intra dextrum Ventriculum parva polyposa Concretio adfuit, Coloris pallide carnei, satis solida; hæc ad latus, sub Venosis Valvulis, Ventriculo cohærebat, ope Funiculorum quorundam ligamentosorum, quos infigebat Carni; inde in Auriculam protrahebatur, cujus centro inserta erat ligamentoso quodam Funiculo, qui ibidem ab uno Auriculæ latere ad oppositum decurrebat.

In hujus Dissectionis Historia aliquæ occurrunt causæ, quibus Pulsus Intermissio probabiliter adscribi queat, quæque igitur, ad diminuendum, *Solaniano* sensu, prægressæ Observationis Pondus, conferre possent. Verum hoc, post prudentem (observati inter pulsum Intermittentem, ac Diarrhœam, Torminaque, &c., Nexus intuitu) totius casus, & aliorum

rum

rum similium Factorum, considerationem, Lectoris iudicio oportet relinquere.

Liceat ex hac Observatione brevem obiter animadversionem deducere; scil., admodum manifestum esse, quanta celeritate, quanto Vigore, internarum Inflammationum Progressus impediri debeat; adeoque, quantum acutarum Inflammationum Februm Eventus dependeat a Methodo, qua hæc in ipsis suis Initiis tractantur. Etenim, si Inflammatio ad certum quemdam apicem adscenderit, omnes Medicinæ Vires Suppurationem avertere nequeunt, nec unita universæ Facultatis Scientia de Sequelis hujus, cum semel formata fuerit, respondere potest.

OBSERVATIO II.

Die 20. Januarii 1738, post meridiem, *Emanuel Carrera* levem & instabilem pulsus Intermissionem exhibuit. Ingenti tunc Flatuum per Anum Eruptione laborabat; Vesperis binas, flatulentas admodum, Sedes deposuit. Pulsus ejus præcedenti mane, & sequenti biduo, exploravi;

ravi; sed nullam Intermiſſionem detegere poteram, neque aeger de ulla Ventris perturbatione hiſce temporibus conque- rebatur.

OBSERVATIO III.

Die 29. Januarii 1738, *Gallæciensis* quidam puer, tertia qualibet, quartaque, Diaſtole, ſtabilem Pulſus Intermiſſionem exhibuit. Ab eo tempore, uſque dum proxima Veſperi reverterer, quinquies li- quidam Alvum exoneraverat. Tunc ve- ro Intermiſſionem minus frequentem, atque inſtabilem, deprehendi: & proximo mane Noſocomium deſeruit.

OBSERVATIO IV.

Die 30. Januarii 1738, in ægro, cujus Nomen adnotare tunc neglexi, exigui temporis ſpatio, levem & inſtabilem Pul- ſus Intermiſſionem reperi. Rogavi igitur, an Diarrhœam paſſus eſſet? Eo ſe die binas Sedes habuiſſe, plurimosque, ipſo, quo mecum loqueretur, momento, Borborygmus percipere, reſpondit. Hi ſe-

sequenti Nocte continuabantur, qua Alvum tertia vice deposuit.

Nec ante, nec post, memoratum modo tempus, scil. 30. Vesperis, ullam in ejus Pulsu Intermiſſionem deprehendi.

OBSERVATIO V.

Die 22. Februarii 1738, circa Vesperam, in *Michaële Ernes*, Nauta Britanno, qui in eodem cum supra dictis ægris Noſocomio decumbebat, instabilem dextri Pulsus Intermiſſionem notavi, quarta, quinta, ac septima, Diastole recurrentem. Longis aliquando Intervallis disparebat; tuncque, uti prius, revertebatur. Proximo mane longe levior, minusque frequens, Intermiſſio adfuit. Æger, a 22. circa meridiem, liquidas tres Sedes, & Noctu Borborygmos, habuerat.

OBSERVATIO VI.

Die 14. Octobris 1737., dum *Antequera* morarer, Don *Pablo de Castilla*, undecim annorum Puer, supra dicti Amici
P 2 mei,

mei, Domini Joannis de Pedraza y Castilla, ex Fratre Nepos, post immodicam Fructuum horæorum ingluviem, in Quartanam Intermittentem incidit.

Proximo mane, hora nona, Don Juan de Pedraza, post singulas pulsationes Pulsum unius communis Diafoles spatio Intermittere, animadvertit; misitque nuntium, qui id mihi indicaret. Hora decima ægro aderam; interea quatuor jam Sedes habuerat: Intermiffionem tunc minus frequentem, ac decrescentem, reperi; hæcque reliquo toto die irregularis atque instabilis permanebat. A 10, ad 12, tribus Tenesmis torquebatur.

Sequenti triduo, cum levi Diarrhoea, Tenesmis, Flatibus, & Borborygmis, invicem per Intervalla succedentibus, Pulsus in eodem fere irregulari Statu perstitit. Quarto die purgatus est æger, & quinque pollices longum, Lumbricum evomuit. Post quæ Intermiffiones, Sedesque, minus etiamnum frequentes, & sine ullis Tenesmis, Flatibus, aut Borborygmis, usque ad 22. Octobris Vesperi,
eve-

evenerunt; quo tempore, Intermissio ad unam, aliamve, ex sequentibus Pulsationum Periodis regulariter recurrebat, & in eadem aliquamdiu Periodo morabatur, priusquam ad alteram transmigraret: Periodi hæ, secunda qualibet, tertia, quinta, octava, decima, vel undecima, Diastole deprehendebantur. Ob majorem hanc Intermissionis Regularitatem, licet haud talis foret, qualis *Solanianis* Legibus requiritur, Diarrhœam tamen prædicendi periculum subii, & Noctu tribus quatuorve sedibus Prognosis confirmavit æger.

Intermissio minus iterum frequens atque instabilis succedebat, & adstrictior Alvus, donec utrumque Naturalem sensim statum repeteret.

OBSERVATIO VII.

Literis Amici mei, Domini Joannis de Pedraza y Castilla, communicata.

Elapsa septimana, una cum Domino Antonio Alvarez, Med. Doct., invisi-

ægram, quam Febre Acuta adfectam deprehendimus, illoque pulsus Intermit- tentis gradu, qui, futuram intra 24. ho- rarum spatium, Diarrhœam significat. Ad Venæ Sectionem inclinabat Doctor, sed, Diarrhœæ expectatione, Reme- dium hocce differebat. Sequenti die, evanuisse intermittentem pulsum, nosque Diarrhœæ spe excidisse, non sine admira- tione deteximus. Examinata ægra, post ultimam Visitationem, Menses sibi pro- rupisse, atque etiamnum continuari, re- tulit.

Varie ratiocinabamur circa hoc Phæ- nomenon, sed sub Criticis adeo Circum- stantiis nulla Remedia præscribebamus. Biduo post rediit Intermissio, & sex sep- temve Sedibus excepta fuit.

Hic Casus admodum singularis vide- tur, si tuam mihi ea de re Opinionem communices, exactum tibi omnium, quæ comitabantur, Symptomatum Ca- talogum transmittam; expecto etenim, fore, ut majori tunc, quam quod Ne-
gotia

gotia jam admittunt, Otio gaudeam,
&c.

Antequeræ die 2. Aprilis 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

OBSERVATIO VIII.

Amicus meus, Dominus *Christophorus Solanus*, brevi post patris obitum, communicavit mihi Observationem, cunctis essentialibus Circumstantiis exacte similem prægressæ. In Acuta Febre, post duas Venæ Sectiones, & unum purgans, pulsus Intermittens adparuit; ad Mensium Eruptionem cessavit; his prætergressis, revertebatur; ultimaque hac vice, Diarrhœa Critica stipatus erat *.

OBSERVATIO IX.

Ab Amico meo, Domino Joanne de Pedraza, communicata.

Inter alias, circa *Solani* Inventum nuper

P 4

* Vide similem Observationem Doctoris *Gomez*,
Pag. 37.

per factas , Observationes , sequens , quem etiamnum tractamus , Casus neutiquam, ut spero , displicebit. *Pedro de Avila*, sexaginta annorum Senex, in Tertianam Duplicem Intermittentem incidit, cui pulsus Intermittens adjungebatur, sed hac peculiari ratione, quod pulsus iste binorum distinctorum paroxysmorum, quibus Febris illa Intermittens componebatur, uni solummodo adhæreret, illius regulariter, cum quo inceperat, paroxysmi pedisequus, dum in altero, toto Febris hujus Intermittentis Decursu, ne semel quidem occurreret.

Dicta pulsus Intermissio, tertia, quarta, & sexta qualibet , pulsatione, recurrît ; levis fuit, regulariterque secum adduxit Diarrhœam, cujus sola ope ille, quem comitabatur, paroxysmus integre fere evanuit, & alter, qui ab ipso Initio violentissimus fuerat, plurimum nunc imminutus est. Sum &c.

Antequera die 6. Augusti 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

Quam

Quam Regulares , quam Stabiles ,
quam Sensibiles , in tribus hisce postre-
mis Observationibus , Naturæ Impetus !

OBSERVATIO X.

Ejusdem.

Diversas alias, de Sudoribus ac Diar-
rhœis Criticis , per relativos pulsus præ-
vie indicatis, communicandas tecum Ob-
servaciones habeo : sed illas proximæ
Opportunitati servare cogor. Interea
tibi significandum existimo , me aliquos
Intermittentium Pulsuum Casus obser-
vasse, ubi nulla Diarrhœa , sed ingens,
ejus loco, Ventris Tumultus, ac Murmur,
cum Flatuum per Anum explosione, ad-
paruit.

Antequeræ die 13. Novembris 1738.

Don Juan de Pedrazay Castilla.

OBSERVATIO GENERALIS.

Ab eodem communicata.

- - - Alium Malignæ Inflammato-
P 5 riæ

riæ Febris Casum hoc tempore tractamus, ubi tres successive diversæ Crises, una per Sudorem, per Alvum altera, tertia per Hæmorrhagiam Nasi, singulæ relativo suo Pulsu prævie indicatæ, adparuerunt; & melius habet æger. Hujus, aliarumque, Observationum exactas tibi Historias transmittam, simul atque permittet otium &c.

Antequeræ 21. Maji 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

Varii deinde intervenientes Casus meum cum prædicto Domino Commertium suspenderunt primo, tandemque integre abruperunt. Hæc ratio est, cur in præcedentium Observationum, data occasione, uti sub Praxis, diversarumque Occupationum, Impedimentis licebat, mihi communicatarum, aliquibus Ægrorum Nomina, & peculiare aliæ Caudoris Tesseræ, juxta ipsius, meamque, Intentionem, accurate suppleri non potuerint.

CAPUT III.

Prima Observationum Solanianarum Originis succincta Historia.

Data hætenus Rerum, in *Solanianis* de Pulsu Observationibus præprimis essentialium, exacta & fideli Historia; iisdem, per varia nova Facta, nunquam prius edita, confirmatis atque illustratis; similis naturæ Exemplis quibusdam apud *Veteres* detectis; validissimisque, quæ de earumdem Observationum Veritate ac Certitudine requiri possent, Documentis, in variis magni momenti Testimoniis, quæ in illarum Favorem conspirant, adlegatis; Restat jam, ut, primæ Rerum adeo Insolitarum Originis adjecta Historia, Lectorum Curiositati satisfaciam; maxime profecto *Insolitarum*, inter omnes, quæ post Circuitus Sanguinei Inventum usque nunc in Publicum emanarunt.

An-

Anno 1707, cum *Solanus*, Medicinæ eo tempore Studiosus, Domini *Josephi Pabli*, Medicinæ Doctōris, & in Universitate *Granatensi* Professoris ac Vicedecani, Praxin in *Sti. Joannis de Dios, del Refugio*, atque *el Real*, Nosocomiis frequentaret †, in variis ægris Pulsum sæpe Dicrotum expertus est, & *Pabulum* de Causa hujus, Usuque, consuluit. Sua-
debat hic, ut ejusmodi Quisquillas, non nisi ex fuliginosis quibusdam Vaporibus oriundas, negligeret: quam ob rem *Ju-
venis Solanus* nullam deinde huic Phæ-
nomeno Attentionem adhibuit: donec
Observaret, eos, qui ægris famulaban-
tur, in quotidianis Symptomatum, quæ
ipso absente contigerant, Relationibus,
iterum iterumque *Pablo* mentionem in-
jicere de Hæmorrhagiis Narium, in iis-
dem ægris, in quibus Pulsum Dicrotum
ipse (*Solanus*) deprehenderat. Hoc cu-
rio-

† In *Hispania* Moris est, ut, post Medicinæ Stu-
dium, Candidati, pro Gradu Doctōratus, Medici
alicujus Praxin biennio frequentent: cæterum
non admittuntur. Quemlibet Spectatum Me-
dicum ejusmodi semper Discipulus sequitur,
quem *Præficiente*, vel *Passante*, vocant.

riofitatem ejus, Attentionemque, refuscitavit, ac, serio agitata re, ad accuratius supra dicti phænomeni Examen impulit.

Proximus, in quo pulsum Dicrotum observavit, Æger, viginti duorum annorum Juvenis, Ardenti Febre impetebatur. Eventum operiri decreverat: Remediorum igitur, a *Pablo* præscriptorum, Usus clam avertit. Violentissima interim Mentis Inquietudine, ob *Avicennæ* auctoritatem,angebatur, qui, jamjam lectus, *Pulsum Martelinum* (sic vocat Dicrotum) *Malum esse*, enuntiaverat †. Sed iis denuo, quæ aliis ægris post eundem pulsum acciderant, incitatus, statuit nihilominus, Casum hunc Naturæ committere.

Sub hisce Angustiis, Juvenis *Solanus*, a quinta Matutina ad sextam Vespertinam usque, integrum transegit diem: quo tempore Nasi Hæmorrhagia adparuit, quæ, Intervallis aliquot comprehensis, unius & dimidiæ horæ spatio protrahabatur: placide fluebat Sanguis, & sex
cir-

† Lib. 4. Fen. 2. Traët. I. cap. 27.

circiter Uncias toto illo tempore adæquabat.

Ab initio ad finem Hæmorrhagiæ exquisitus Observator ægri Pulsum non deseruit: eadem, qua Hæmorrhagia immi-
nueretur, proportionem, plenitudinem quoque, ac Frequentiam, Pulsus immi-
nui, & Secundum Ictum sensim debilitari, fereque imperceptibilem evadere, deprehendit; sed, aliquamdiu ante singulos Hæmorrhagiæ Insultus, adsurgere denuo, ac manifeste increfcere; &, licet ab ipsis totius Hæmorrhagiæ Initiis Plenitudo Pulsus & Frequentia paulatim decrefcerent, Secundum attamen Ictum ante quemlibet Hæmorrhagiæ Paroxysmum Periodice reverti; donec illa omnino denique transisset. Huius Crisis ope æger perfecte convaluit. Insolitus adeo Casus *solanum* Juvenem ineffabili Gaudio ac Stupore perfudit. Paucis deinde diebus, in altero quadragenario Ægro, similem in simili Febre Observationem, fausto non minus Successu, concinnandi, Opportunitate gavisus est: hac tamen Differentia, quod minor priore Hæmorrhagia,

rhagia, & Secundus Arteriæ Ictus primo debilior, adpareret; unde, de futuræ Hæmorrhagiæ copia ex pulsu dijudicanda, Ansam arripuit Observator.

Animo ad tales, quotquot occurrerent, Casus assidue intentissimo, suas de pulsu Dicroto Observationes ad illud sensim perduxit Fastigium, quod in hoc Opere Lectori innotuit.

Semel in Pulsum fixa *Solani* Attentio novam brevi, Intermittente Pulsu, admirationis & oblectamenti scenam aperuit. In memorato ante Nosocomio *del Refugio* Ager quidam Febre Acuta affligebatur, cujus tertio die, Pulsum Intermittentem, aliquando singulis septem, aliquando singulis octo, Pulsationibus recurrere, *Solanus* sensit: quod, Morbi magnitudini copulatum, ex recepta tunc Prognosis Regula*, lethale, prima fronte, Indicium judicabat. Sed deinceps, suas de Pulsu Dicroto Observationes recolligens, ad quaslibet Casus hujus Permutationes sollicite attendere, & examinare, statuit, numquid Intermittentem
Pul-

* Vide pag. 93.

Pulsus aliquis forte Effectus exciperet, iis analogus, quos Pulsui Dicroto successisse animadverterat. Præscriptorum Remediorum, ut in prægresso Casu fecerat, Usus cavit. At hic denuo, quæ primo nuper Hæmorrhagiæ Casu inexpertum Observatorem torserant, Dubia & Angustia recurrebant. Hæc ipsum toto tertio die, & quarti dimidio, excruciarunt. Tunc autem, ingenti eo tempore Anxietate, acribusque Torminibus, afflictus æger in copiosam denique Diarrhœam incidit. *Solanus*, cui id indicabatur, statim ad Nosocomium advolat, explorat ægri Pulsus, Intermissionem secunda quavis Diastole recurrentem percipit, & illo, quod ad ægri latus transigit, duodecim horarum spatio, sæpe tangendo Pulsus, uti Diarrhœa procederet, ita Intermissionem imminui, detegit, donec, ægro omnibus Incommodis libero, omnino tandem evanesceret.

Sic Juvenis Observator novum sibi indies Lumen, Diligentiaæ suæ Præmium simul & Incitamentum, irradiare persentit.

tiit. Reliquo Anno 1707. Observationes suas feliciter, sed clanculum semper, prosecutus fuit, ut, de impedito Remediorum, ægris sub Dicroto & Intermittente Pulsu præscriptorum, Ufu, Doctoris *Pabli*, Viri violentissimo Temperamento præditi, Offensam deflecteret. Denique Anno 1708. Oblectamento fruebatur *Solanus*, illam, quam hac via acquisiverat, scientiam, Publico Manifestissimoque Exemplo, demonstrandi.

Don *Francisco del Castillo*, Medicinæ Doctor, *Granatæ* in Acutam Febrim incidit. Admodum saeviebat Morbus, tresque, in illa urbe Praeclari, Medici Collegae salutis praeerant. Sexto Febris die, Pulsus post secundas quasque Diastoles Intermittere experti, Ægrum certissime Morituum, unanimiter pronuntiarunt. Juvenis *Solanus*, qui eo tempore *Pabli* Praeceptoris Praxin frequentabat, petebat, si liceret, suam de hoc Casu Opinionem exprimere; seque pro Naturae Molimine ad evacuandos per sedem Morbosos Humores Pulsus Intermissionem accipere, coram omnibus de-

Q

cla-

clarabat. Sed statim Juveni indicebatur silentium ; Temeraria ejus Opinio, & *Galeno* Contraria, censebatur ; Ægri Morte Familiaribus annuntiata, abrumpebatur Consilium.

Hora, eadem Vesperi, octava, violentissimos Ventris dolores, supra Pubem præcipue, percepit Æger, totisque viribus inclamavit Remedium. Confestim uni Medicorum mittebatur nuntius: Jussit ille, ut alborum Liliorum oleo Abdomen inungeretur. Dolores nihilominus usque adeo intendebantur, ut, summa Anxietate, Æger de lecto ad cubiculi angulum exsiliret. Tristi hoc spectaculo perturbata, universa repente Familia circa ægrum confluit, ipsumque largam Crassæ ac Opacæ Urinæ copiam, duasque aut tres Sedes, evacuisse, reperit. Placide porro repetiit lectum, tota Nocte dormivit optime, & Febre liber evigilavit.

Diarrhœa, priusquam contingeret, indicata, præsertim ut sequela symptomatis, quod Medici Lethale declaraverant, Juveni *Solano* non exiguum sane Honorem

rem peperit, uniusque ex prædictis Dominis Favorem lucrata est: sed, quia Doctoratus Gradu etiamnum destituebatur, nullum inde solidum Beneficium retulit: &, angusta Domi re, Praxin exercendi causa, *Illoram*, parvum in vicinia Oppidum, discedere, haud diu post coactus fuit.

In hac Urbe, ubi, Archiatri titulo, Medicinam profitebatur, circa Anni 1709. finem, vel sequentis initium, frequenter Pulsum quemdam Inæqualem reperit, quem parum admodum curavit, donec, peculiari, qua, post supra dictas Observationes, Pulsum semper examinabat, Diligentia, illum, Dicroti atque Intermittentis more, Regularibus sæpe Periodis recurrere, intelligeret. Ad quaslibet nunc, quæ in Pulsu occurrerent, Novitates abunde præparatus, Pulsum hunc sollicite explorabat, quem Criticis in universum Sudoribus, sed subinde Simplici tantum Humiditate, aut Eruptionibus Cutaneis, stipatum esse, deprehendit (de binis ultimis nullam in Prædictionum Legibus mentionem attulit); &, ut alias

Q 2

olim

olim de Dicroto atque Intermittente Pulsu perfecerat, sic hæc etiam de Pulsu Inciduo Observationes, iterato Opere, perpolivit.

Jamque in Prædicendis Crisibus *Illoræ* Famam acquisiverat *Solanus*, cum *Franciscus de Castro Palomino*, in eodem Oppido Chirurgus, illas, quarum adminiculo tot stupendas, uti ipse testis fuerat, Prognoses conficeret, Leges noscere, exoptabat. Hunc ea de re instruxit Auctor, permisitque, ægros suos inviseret; unde tantam in hac Methodo Experientiam adeptus est, ut, postquam *Illoræ* reliquisset *Solanus*, variis ibidem loci felicibus Præsagiis celeberrimus evaserit, & commune, quocumque urgente Casu, Refugium.

Proximus, cui suam Prædicendi Artem communicavit *Solanus*, Don *Pedro Fermin* appellabatur, qui tunc Praxin ejus frequentabat in *Rute*, & *Iznajaræ* postea, nec non *Granatæ*, ubi Praxin Medicam exercuit, Crises faustis sæpe avibus prænuntiavit. Ad binos hosce Dominos, ut maturæ suarum de Pulsu Ob-

Observationum Originis Testes, Auctor publice provocare consueverat.

En Historiam, quam de novarum Observationum incunabulis a *Solano* ipso accepi. Hæc in quibusdam (a mere Medica Historiæ Parte alienis) ab ista differt, quam in *Lapide Lydio* evulgavit; sed ibi, quæ *Pabulum* Præceptorem potuissent offendere, omnia prætermiserat.

Multiplex porro in Crisium Prædictione Lumen, quod Pulsu certe obtineri non poterat, *Veteribus* se debere, agnoscebat *Solanus*. Haud dubie animadvertit Lector, Auctorem, variis in hoc Opere Casibus, futuras ad statam horam Crises, ipsasque, quæ comitarentur, Circumstantias, prædixisse. Hoc, prima fronte, admodum stupendum & incredibile adparet singulis, qui *Antiquorum* Observationes de Febrium Acutarum Natura, Characterem, generali Decursu, particularibusque Paroxysmis, & de diversis, ad quas in ejusmodi Febribus & Paroxys-

mis variæ Crises solent occurrere, periodis, haud recolligunt: harum autem Circumstantiarum intuitu, cessat Stupor, & facillime concipitur, qui indicata per pulsum Crisis ad peculiarem Horam, & peculiaria ipsi jungenda phænomena, restringi queat. Sic v. gr. in Acuta Febre, regularibus paroxysmis, intra 24. horarum spatium futuram per Sudores Crisin pulsus indicet; illa, qua Paroxysmi Remissio expectatur, Hora determinanda erit, ut tempus Crisis; quæ, juxta specificam Febris indolem, violentiam, lenitatem, Ægri robur, temperamentum, ætatem, diversas alias conditiones, ipsiusque Crisis magnitudinem, Delirio, Rigore, Anxietate, &c., vel stipata erit, vel immunis. Pro Subiecto, quod ab *Antiquis* adeo accurate tractatum est, Generales hæ Animæ adversiones sufficiunt.

Non inutile erit, Lectorem hoc loco instruere de Circumstantia quadam, in Historia prædicti a *Solano Icteri* (p. 49.) prætermiffa. Pulsus Incidui memorata ibidem Durities Auctori Inruit, notatam inde Crifin haud futuram per Sudores: sed quid ipsum induxerit, ut Icterum fore judicaret, nequaquam exprimitur. Profundum hoc Myfterium videri potest, quod, ut penetretur, eximium quoddam Ingenium postulat, atque etiamnum forte Lectoris animum fufpenfum tenet. Sed revera nihil aliud erat, quam obviarum aliquot Morbi Circumftantiarum facilis quædam Combinatio. Melancholiæ Hypochondriacæ, triduo ante Crifin, Hypochondriorum Dolor & Tensio fupervenerant: hæc, ex Pulfu, quo alia Crifis species indicabatur, nec Diarrhœa, nec Vomitu, nec Urinæ Profluvio, terminanda judicavit Auctor; adeoque, Icterum fore, conclusit, maxime Naturalem fcilicet hujusmodi Cafus Progeniem.

Sic ad vulgares aliquot, in unum ad-
spectum collectas, Circumstantias exquisi-
ta Attentio tacitas Naturæ Operationes
detegit, atque in Lucem educit Res, quæ
Humanæ Industriæ Limites superare,
cæteroquin viderentur.

EPILOGUS.

*Galenus, a Bagli-vio adlegatus, Pulsu
post singulas pulsationes Intermittente
proxime instantem Mortem denuntiari,
statuit. Idem se in Acutis Febribus ob-
servasse, adfirmat Bagli-vius. Pulsus,
illo gradu, Solaniano sensu, Intermitten-
tis unica, quæ novi, Exempla Prosperi
Alpini Observatio, & Obs. 6. pag. 165.
jam inde memorata, suppeditant. Agno-
scere oportet, quod, in earum prima,
Ægra, licet Crisis beneficio convalesce-
ret, sub imminente tamen periculo, aut
fuerit, aut esse saltem adparuerit. In al-
tera autem, quantum animadverti potuit,
tam brevi tempore Intermissio perstitit,
ut neutra ex parte isthæc urgeri queat.*
Ægros

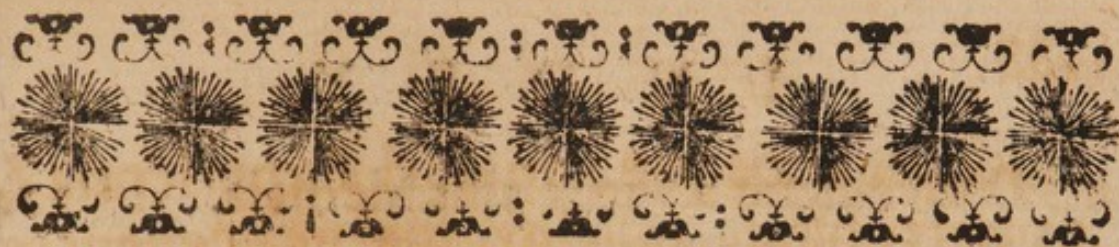
Ægros revera aliquot, Acutis Febribus conflictatos, Intermittente ad secundas quaslibet tertiasque Diastoles Pulsu, feliciter convaluisse, variis in hoc Opere Observationibus demonstratum est. Verumtamen Casus, a *Baglivio* memorati, Eventus periculosus hætenus, si non lethalis, videtur. Nihilominus, ut res hæc absolute decidatur, multum verisimiliter contribuere poterit pulsus *Conditio*: Parvus, Debilis, & ad singulas præsertim Diastoles Intermittens, pulsus lethale, in universum loquendo, Indicium suppeditet. Huncque, ut videtur, Casum, in prima de Intermittente pulsu propositione, *Solanus* respexit; quem (*pag. 6. n. 1.*) *Tunc tantum Mortem portendere, enuntiat, cum robur, ad perficiendam Crisfin requisitum, deficit.* Sed utrum pulsus, eo gradu, Intermittens, validus licet & insignis, Signum Fatale exhibeat, id, una cum omnibus, quæ huc usque dicta sunt, prudenti Lectoris Meditationi atque Experientiæ, submisso animo relinquam. Etenim, ut illud hic repetam, referre Facta, novam Observationum Scenam re-

cludere, aliosque, majori Experientia & opportunitate feliciori me præcellentes, Medicos ad serium adeo insoliti, adeo gravis, Negotii Examen impellere, præcipuus mihi Scopus fuit, &

Fungar vice Cotis.

F I N I S.

INDEX

GENERALIS.

A.

ACCIDENTALIA (*Symptomata*) Vid. *Symptomata*.

ACUTÆ febres vid. *Febres acutas*.

ADSTRINGENTIA.

Fugant *Pulsum Dicrotum*.

137

Fugant *Pulsum Intermittentem*.

39

AER.

Ejus calor *Gadibus* vid. *Calor*.

— frigus *Gadibus* vid. *Frigus*.

ÆTHIOPS.

Ejus casus.

147

ALBERTINUS (*Hippolytus Franciscus*.) Ejus
Observationes:

De necessario, pro radicali Febrium Inter-
mittentium cura, *Crisium* cum Cortice
Peruviano concursu.

114 ad 117

De ejusmodi Intermittentibus Febribus,
quas vel comitatur, vel præcessit, con-
suetæ cujusdam Evacuationis suppres-
sio.

117

Con-

I N D E X.

- Confirmatæ a variis aliis Medicis. 114
- ALPINUS** (*Prosper.*)
- Ejus Error, quoad Propensionem Pulsus
Intermittentis in Acutis Febribus. 54
- Ejus Observatio circa hunc Pulsum. 53
- Hæc duabus Conditionibus a *Solanianis*
Prædictionum Regulis videtur discre-
pare. 54. & 55
- In *Solani* favorem manifestum testimo-
nium. XVIII. 52. 57
- Ad *Solani* ætatem in Adversariis Medi-
cis obscura. XVII. 57
- ALVAREZ** (*Dr. Don. Antonio.*)
- Ejus Observationes circa Pulsum Dicro-
tum. 23. 133
- Testis fuit variarum Prædictionum *Solani*.
32. 34. 42. 167
- ALVI Constipatio.**
- Quandoque observata sub Pulsu Intermit-
tente. 70
- ALVI Laxitas.**
- Quandoque observata sub Pulsu Intermit-
tente. 70
- ANGLI Medici** vid. *Medici.*
- ANTIQUI.**
- Casus, ex iisdem, *Solanianis* Observationi-
bus analogi. 52
- Auctoris* præsentis Opusculi Animadver-
siones circa *Crisium* considerationem
apud eos. 95. ad 130
- Ex

I N D E X.

- Ex iisdem derivavit *Solanus* ea, ex quibus
Crisium Hora prædici potest. 14.
 183. & 184
- Eorum Doctrina circa *Crises* non pro ridi-
 cula tractanda. 103
- Eorum Dogmata circa *Crises* qualia revera
 sint. 95. & 96
- Vendicata Factis. 98. 99. 103. 105.
 108. 127
- Eorum Facta & Regulæ pro *Crisium* Prædi-
 ctione adoptata a *Boerhavio*. 107
- Eorum Facta a *Modernis* quibusdam con-
 firmata. 98. 99. 107. 127
- Eorum Facta confirmata a *Foresto*. 99. ad
 102
- Et ab *Hoffmanno*. 99
- Eorum Facta neglecta a plerisque *Moder-
 nis* sine sufficienti causa. 94. ad 98
- Incertitudo vel Falsitas Criticorum Signo-
 rum, ab iis traditorum, numquam legi-
 time a *Modernis* probatæ sunt. 107. ad
 109. 129
- Objectiones contra *Crisium* Observationem
 apud eos, male fundatæ. 97. ad 98
- Sollicite Criticæ Evacuationis Copiam ob-
 servaverunt. 14
- Eorum Prognoses, circa Pulsum Intermit-
 tentem. 177
- Falso lethales. 54. 93
- Eorum Regulas de Prædictione *Crisium* fe-
 liciter secutus est *Forestus*. 102
- APO.

I N D E X.

APOPLEXIA

Quandoque observata est Sequela Februm
Intermittentium, curatarum per Corti-
cem, absque interventu *Crisium*. 117

ARTERIÆ.

Aorta Inferioris compressio vid. *Compressio*.

Axillarium Arteriarum compressio. vid.
Compressio.

Arteria Mesentericæ. vid. *Mesenterica ar-
teria*.

Arteria Renales. vid. *Renales arteria*.

Temporalium arteriarum pulsatio. vid. *Pul-
satio*.

ARTERIOTOMIA.

Subiti ejus & mirabiles effectus in Ceph-
algiis Chronicis. 120

Applicabilis ad Acutos Casus. 122

Neglecta hisce temporibus. *ibid.*

AUCTOR *præsentis Opusculi*.

Operis ejus momentum consistit in Novi-
tate & Veritate Factorum, quæ continet.
VII. Quarum illa facile ab unoquoque
Lectore agnoscetur, unde non probabi-
tur. *Ibid.* Hæc vero solidissime pertra-
ctabitur, & optime apparet ex Relatione
addita. VII. ad XVIII

Opus *Solani* a *Petro Roxo* ipsi traditur. IX.
ad X

Illud diligentissime legit, & Observationes
omni

I N D E X.

omni candore instructas invenit. X.

ad XII

Antequeram tamen petit, ne minimo quidem dubio locus foret, & humanissime a *Solano* recipitur, qui Veritatem Observationum suarum ipsi probat. XII. ad

XIII. 130. ad 131

Novit aliquos, qui *Solani* Observationes ne quidem animadvertebant, donec mera Experientiæ vi convincerentur. XV

Peculiarem de se ipso mentionem præmittit, & Lectori de candore suo relinquit judicium. XVI

Lectorem monet de *Solani* in Medicinâ & Philosophia naturali cognitione infirma, ut omni præmaturæ exceptioni occurrat. XIX. ad XX

Quare Observationum editionem non distulerit. XXI. ad XXIII

Persuaserat *Solano*, ut correctam Observationum suarum editionem præpararet, quam obitus ipsius prævertit. XXII. XXVI

Collegarum & aliorum Medicorum auxilium provocat, ut Observationes perfectiores communicent. XXIV. XXIX.

61. 188

Operis sui Divisionem dat, & veniam a Lectore petit, si leves quasdam incurias observaverit. XXIV. ad XXV

I N D E X.

Factorum Similitudinem, quantum potuit,
evitavit. XXVI

Quare Sinensium Artem in explorandis Pul-
sibus silentio prætermittat. XXVII. ad
XXVIII

Quare peculiare de *Crisium* observatione
Caput addiderit. XXVIII. ad XXIX.
90. ad 91

Metuit, ex *Crisium* neglectu, ne opus ejus
tamquam fraudulentum Censuram sub-
eat. 91

Objectionem hanc tamen præcavet. 91.
ad 94

Adferit *Modernorum* neglectum circa Anti-
quam Observationem *Crisium* nondum
hactenus legitime justificatum. 94. ad 98

Ejus Animadversiones circa *Crisium* apud
Modernos neglectum & considerationem
apud *Antiquos*. 95. ad 130

— — in Sir John Floyer's *Pulsewatch*.
1. ad 2

Ejus Animadversiones de celeri Inflamma-
tionum Progressu in Acutis Febribus.
163

— — — circa Pulsum Dicrotum.
71. ad 80

— — — — — intermittentem.
81. ad 83

Experientia convictus de nimia Conclu-
sionum latitudine, quas, in Legibus pro
Prædictione *Crisium* constructis, fecit
Sola-

I N D E X.

Solanus. XVIII. ad XIX. 15. 78. ad 82.
86. ad 87. 152

Ejus differentia a *Solano* unde pateat. 87

Observationum ejus defectus causæ quæ-
dam. 73. ad 76

Ex ejus Observationibus determinari pot-
est Connexio inter Criticos *Solani* Pulsus
& relativas horum Crises. 17 &c. 65.
ad 76

Ejus Observationes *Solanianis* Factis fidem
adjiciant. 86

Differentiæ inter ejus & *Solani* Observatio-
nes circa *Pulsum Dicrotum*. 17 &c. 71.
ad 76

Ejus Observationes circa *Pulsum Dicrotum*.
65. ad 69. 130. ad 156

— — — de narium Hæmorrhagia
absque *Pulsu Dicroto*. 72

— — — circa *Pulsum Intermittentem*.
69. 70. 158. ad 170

— Observatio de Diarrhœa Critica sine
Pulsu Intermittente. 140

Non observavit *Pulsum Inciduum*, nec *Dicroti* vel *Intermittentis* a majoribus gra-
datim ad minores adparitiones Progres-
sum, nec Crises per *Vomitum* vel *Urinam*. 76

Qua intentione præsentis Observationes
communicet. 88

Ejus Observationes *Solanianis* inferiores.
73. ad 76. 86

— — — — limitant & corrigunt
R Leges

I N D E X.

Leges Prædictionum <i>Solanianas</i> .	78. ad 82. 88. 152
Ejus Observationes novæ in <i>Medicina</i> .	73
— Observatio de Pleuritide defuncti Dis- sectione.	160 ad 163
— Observationes repetendæ cum caute- la & prudentia.	88
— — — — — similes ex <i>Antiquis</i> .	52
— Observationum Usus & finis.	88. ad 94
Edoctus omnes <i>Solani</i> Observationes, æ- qualis cum iis, quas edidit, exactitudinis non fuisse.	86. ad 87
Non omnes <i>Solanianas</i> Observationes enarrat, sed quasdam feligit.	19
AURES.	
Adfectæ sub Pulsu Dicroto.	66
AVICENNA.	
Pulsus <i>Marzelinum</i> immerito malum enuntiavit.	175
AVILA (Pedro de)	
Ejus Casus.	160
B.	
BAGLIVIVS.	
Observatio ejus de fluidis, intra crassa In- testina contentis, & per Vesicam absor- ptis.	56
Observatio ejus circa Pulsus Intermitten- tem.	186
BALLONIUS.	
Judicii limati Practicus.	111 Stri-

I N D E X.

Strictissime prohibet Purgantia, appropinquante, vel præfente, Die Critico. 111

BELLINI.

Opinio ejus ingeniofa tantum Hypothefis contra Crifes. 97

BOERHAAVE.

Admittit Facta adlegata, & Regulas ftatutas, ab *Antiquis* pro Prædictione *Crisium*. 107

BORBORYGMI.

Inteftinorum, fub Pulfu Intermittente obfervati. 32. ad 33. 70. 159. 164. 165. 166

C.

CALOR *Aëris*.

Ejus gradus *Gadibus*.

XL. ad XLII

CANDIDATI *Medicinae*. vid. *Medicina*.

CAPUT.

Ejus adfectionum quarumdam caufa videtur fuiſſe Hypochondriorum Obſtructio. 146

Periculofi hujus adfectus, ſequentes curam Febrium quarumdam Intermittentium per Corticem, absque *Crisium* interven-
tu. 117

Varie adfectum ſub Pulſu Dicroto. 13. 23. 66. 77. 132. 135. 139. 140. 141. 143. 149. 150. 152. 153

CARRERA (*Manuel de*).

Ejus caſus.

163

I N D E X.

CASTAN (*Doctor Don Pedro*).

Ejus Observationes circa Pulsum Dicro-
tum. 27

CASTILLA (*Don Pablo de*).

Ejus casus. 165

CASTILLO (*Doctor Don Francisco del*).

Ejus casus. 179

CASTRO PALOMINO (*Franciscus de*).

Primus instructus a *Solano*, de Legibus
ipsius in prædicendis *Crisibus*, felicibus
præfagiis celeberrimus evadit. 182

CATALEPSIS.

Observata sub Pulsu Dicroto. 152

CATHARTICA. vid. *Purgantia*.

CAUTELA.

In examinando Pulsu Dicroto. 132

In formanda inde prognosi. 88

CEPHALALGIA *inveterata*.

Resistit evacuationibus juxta communem
Venæ Sectionis & Purgationis Metho-
dum institutis. 120

Subito curata per Arteriotomiam. *ibid.*

CERTITUDO *in Medicina*. vid. *Medicina*.

CLIMATA *Septentrionalia*. vid. *Septentrio-
nalia Climata*.

COCTIO.

Veterum circa illam Observationes a nul-
lis aliis evertuntur. 108. ad 109. 129

COLON *intestinum*. vid. *Intestina*.

COMA.

I N D E X.

Observatum sub Pulsu Dicroto. 66. 152

COMPRESSIO *Arteriarum.*

Aortæ inferioris, videtur causa fuisse Hæ-
morrhagiæ Narium. 146

Axillarum.

Ad illam non est limitata causa Pulsuum
Criticorum. 84. ad 85

CONNEXIO.

Inter Criticos *Solani* Pulsus, & relativas
horum Crises, Factis stabilita. 17. &c.
66 ad 77. 89

Insignem pro *Crise* evidentiam format. 89

Non debet examinari per Theoriam. 83

Limitata. 78. ad 83. 88. 152

Ex hac *Crises* in lucem productæ, & pro-
ducendæ, ad aliquot dierum distantiam
pronuntiata, & pronuntiandæ. 87. ad 88

Ex hac patet Differentia *Auctoris* præsen-
tis Opusculi a *Solano*. *ibid.*

Cum Pulsu Dicroto connexionem non ha-
bent Hæmorrhagiæ Narium, per Vaso-
rum Erosionem productæ. 80

CONVULSIO.

Quandoque causa Pulsus Intermittentis In-
stabilis. 82

CONSTIPATIO *Alvi.* vid. *Alvi Constipatio.*

COR.

Ejus Inflammatio. vid. *Inflammatio.*

Morbi ejus causæ Pulsus Intermittentis. 81

Ejus Polypus observatus. 162

I N D E X.

- Pulsus Critici non oriuntur a causa, ad illud
limitata. 84
- Suppuratum, & Pericardio adhærens 160
- CORPORIS Situs.**
- Ad eum non est limitata causa Pulsuum Cri-
ticorum. 84
- CORTEX Peruvianus.**
- Non curat efficaciter & tuto Febres Inter-
mittentes sine interventu *Crisium*. 114.
ad 117
- Promiscue adducit varias *Crisium* Species
115
- Salutares ejus effectus non limitati ad ali-
quam peculiarem Crisin. 116
- Datus cum roborantibus Catharticis, in qui-
bus casibus bene cesserit. *ibid.*
- Ejus, sine adjuncta *Crisium* ope, in Febrium
Intermittentium curatione, Inefficacia
ad Remediorum effectus scientiam nos
ducit. 118. ad 127
- CRIADO Y BALBOA (Doct̃or Don Fran-
cisco.)**
- Testis est aliquot Prædictionum *Solani*. 21.
34
- CRISES.**
- Historiæ earum, unice per Pulsum prædi-
ctarum, fabulosæ videri debent. VIII.
Unde erudito Orbi significatur, qua fide
Opus hoc Publico offeratur, & optime
apparet ex Relatione addita. IX. ad XVIII
Ob.

I N D E X.

Observatæ citra ulla Pulsuum prægressa Indicia 12. 72. 140

Regulariter juxta *Solanum* subsequuntur Pulsus, qui illas innuunt. 12

Crisi cuidam aliquando nova alia Crisis substituitur. 13. conf. 54. ad 56

Aliquando plures accidunt simul. 13. ad 14

Hujus rei exempla 22. 44. 171. ad 172

Earum Hora probabiliter prædici potest. 14
105. 184

Crisis Indicia cum *Solanus* observaret, Remedia prohibuit. 21. 41. 42 48. 50. 175. 178

Earum decursui regulari repugnare Climata Septentrionalia, diu Objectum fuit. 61

Inter Criticos *Solani* Pulsus, & relativas horum Crises Connexio Factis stabilita.
17. &c. 66. ad 77. 89

Per Pulsum Dicrotum indicatæ minus regulariter succedunt. 78. ad 79

Ex Connexione inter Pulsus & relativas eorum Crises patet *Auctoris* præsentis Opusculi a *Solano* differentia. 87

Unde in lucem productæ, & producendæ, ad aliquot dierum distantiam pronuntiatæ, & pronuntiandæ. *ibid.*

Connexio inter eas & Pulsus, ipsas indicantes, insignem pro Crisi evidentiam format. 89

Ad eas avertendas comparata Moderna Praxis. *ibid.*

I N D E X.

- Earum Prænotio ingens Privilegium. 90
 Earum Observatio in contemptum incidit
 post *Paracelsum* atque *Helmontium*, &
 Medicinæ per *Chemicos* irvasionem. 90.
 119
 Ex universali harum neglectu metuendum,
 ne Opus præsens tamquam fraudulen-
 tum censuram subeat. 91
Moderni hætenus in earumdem neglectu
 nulla ratione sustentati. 94. ad 98
 Vera Substantia Doctrinæ Crisium. 95. ad 96
Auctoris præsentis Opusculi Animadver-
 siones circa earum apud *Modernos* ne-
 glectum, & considerationem apud *Anti-*
quos. 95. ad 130
 Per eas non omnes Acutæ Febre terminan-
 tur. 96
 Male fundatæ Objectiones contra easdem.
 97. ad 98
 Examinandæ Factis. 98. 127
Antiqui in illarum favorem Factis instite-
 runt. 98. 103. 105. 108. 127
 Exemplum hujus rei ex *Foresto*. 99. ad 101
 Confirmatæ a *Modernis* Medicis 98. 105.
 127
 Exemplum hujus rei ex *Fred. Hoffmanno*.
 99
 Non ridicule tractandæ. 103
 Non sunt violenti Conatus Naturæ sibi ipsi
 re-

I N D E X.

- relictæ, sed stabilia ejus Opera. 104. ad
107. 127
- Quandoque accidunt post repetitas omnis
generis Evacuationes. 20. 21. 27. 45. 47.
89. 104. 131. 136
- Sæpe citra ullum notabilem in ægro tumultum. 104
- Generaliter fixum Ordinem sequuntur. 105
- Objectiones contra earum Usus Practicos
solvuntur. 103. ad 109
- Eæ in levibus Febriculis imperceptibiles;
evidentiores in gravioribus; in violentissimis violentæ. 107
- Purgante impeditæ, periculosæ & lethales. 111. 112
- Sine earum interventu non tuto curantur
Febres Intermittentes, ope Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum. 114
ad 117
- Corticis Peruviani, in Intermittentium
Febrium curatione, Inefficacia, sine earum
interventu, nos ad Remediorum
effectus scientiam deducit. 118. ad 122
- Earum variæ distinctæ Species sequuntur
usum Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum. 115
- Earum Tempus post usum Corticis Peruviani non stabile. 116

I N D E X.

Sanant recentes Viscerum Obstructiones,
ab Intermittentibus Febris natas. 116
Incertitudo vel Falsitas Criticorum Signo-
rum, ab *Antiquis* traditorum, numquam
legitime a *Modernis* probatae sunt. 107.
ad 109. 129

Quae Demonstrationes requirantur. 108
Periculum valida, sine ullo Crisium respe-
ctu, Remedia in Acutis Febris praescri-
bendi, demonstratum per Facta. 109. ad
117. 129

Salutares bonarum Crisium effectus illis,
quos efficacissima nostra Remedia pro-
ducunt, superiores esse, ideoque per
haec proprie suppleri non posse, Factis
& Ratione demonstratur. 119. ad 124.
129

Notabilis Differentia in eventu talium Acu-
tarum Februm, quae Crisibus, vel comi-
tatae, vel destitutae sunt. 100. 101. 102
Earumdem Observatio cum Strenua admo-
dum Curandi Methodo potest subsistere.
124. 129

Earumdem Observatio Medici attentionem
exigit. 125

Ea felix futura Medici otium clamat. *ibid.*
Medium est inter Pusillanimum Otiosam &
Tumultuariam Praecipitem Praxin. 126.
ad 127

I N D E X.

Aliquando retardantur ob fluidorum vel
emuntoriorum vitium. 74. 80. 141. 149

Aliquando perniciosæ ob accidentalem de-
bilitatem. 15. 37

Hujus rei exempla. 24. 25

Quando prædicendæ felices. 14. ad 15. 105

Pro Prædictione earum Leges. vid. *Leges*.

CRITICA *Diarrhæa*. vid. *Diarrhæa*.

CRITICA *Evacuatio*. vid. *Evacuatio*.

CRITICA *Hæmorrhagia*. vid. *Hæmorrhagia*.

CRITICA *signa*. vid. *Signa*.

CRITICA *symptomata*. vid. *Symptomata*.

CRITICA *Urina*. vid. *Urina*.

CRITICI *dies* vid. *Dies Critici*.

CRITICI *Pulsus*. vid. *Pulsus Critici*.

CRITICUS *Icterus*. vid. *Icterus*.

CRITICUS *Sudor*. vid. *Sudor*.

CRITICUS *Vomitus*. vid. *Vomitus*.

CRUDITAS.

Antiquorum circa eam Observationes nul-
lis aliis evertuntur. 108. ad 109

CRUOR.

In *Hæmorrhagia* *Narium* vid. *Hæmorrha-
gia*.

CUENCA (*Ludovicus De*)

Ejus casus. 31

CUESTA (*Franciscus Martinus De*)

Ejus casus. 138

CUTANEA *Eruptio*. vid. *Eruptio cutanea*.

D.

I N D E X.

D.

DEBILITAS.

Quandoque causa Pulsus Intermittentis Instabilis. 82

Ob eam *Crisis* lethalis evadere potest. 15.
24. 37

DELGADO (*Juan*).

Ejus casus. 21. 24

DELIRIUM.

Observatum sub Pulsu Dicroto. 13. 23. 66.
135. 149. 152

DIARIUM *Thermometricum*.

Paratum *Gadibus*. XXXIX. ad XLII

DIARRHOEA.

Notata per Intermittentem Pulsum. 6

Exempla hujus rei. 22. 30. &c. 44. 69. 152.
159. &c. 177. ad 181

Critica, observata absque prægresso Pulsu Intermittente. 139. ad 140

Crisis per eam, & per Urinam, Indicium non accurate distinctum est. 55

Crises per eam, & per Urinam, facile inter se invicem convertibiles. 56

Critica, aliquando sequitur usum Corticis Peruviani vel aliorum Febrifugorum. 115

Critica, perniciofa evadere potest ob accidentalem debilitatem. 37

DIAZ (*Frater Francisco*).

Ejus casus. 32
DI.

I N D E X.

DICROTUS *Pulsus.* vid. *Pulsus Dicrotus.*

DIES.

Critici, qui. 96. 99

Probatu Factis. 99. ad 102. 127

3. 4. 7. 11. 14. Dies pro Criticis Revolutionibus notabiles in Febribus Acutis. 99

Septenarii & Semiseptenarii faustis Crisibus peculiariter dedicati. 96

7. in Factis reliquis superior. 101

14. Septimo proximus, quoad felices Crisium eventus. 102

4. 9. & 11. pro infaustis Crisibus notabiles. 99. 102

Die Critico prohibentur Evacuationes a *Ballonio.* 111

Die Critico lene Purgans, in Acutis Febribus exhibitum, lethale. 111. 112

Objectiones contra eos male fundatæ. 97. ad 98

DOLORES.

Capitis, Frontis, Temporum, Nasi, Oculorum, & Aurium, sub Pulsu Dicroto observati. 13. 66. 139. 140. 141. 150. 152. 153

DURAN (*Alonsus*).

Ejus casus. 36

E.

EMES (*Michaël*).

Ejus casus. 165

EMUNCTORIA;

Eorum

I N D E X.

Eorum Resistencia moratur Crises. 74. 80.
141. 149

ERUPTIO *cutanea.*

Observata sub Pulsu Inciduo. 181

EVACUATIONES.

Criticarum Evacuationum Copiam sollicite observaverunt *Antiqui.* 14

Eam neglexit Solanus. *ibid.*

Fœtidæ non lethales. 123

Prohibentur a *Baſſonio*, Die Critico. 111

Generales: harum Inefficacia in removen-
dis quibusdam Morbis. 120

Post omnis generis Evacuationes Crises
aliquando contingunt. 20. 21. 27. 45.
47. 89. 104. 131. 136

Particulares: in quibusdam tantum Casi-
bus, noxiis humoribus liberare corpus,
vel solidorum tonum mutare, valent.

119. 120

Solitæ cujusdam Suppressio periculosa,
post usum Corticis Peruviani in Febri-
bus Intermittentibus. 116

Criticarum Evacuationum Quantitas. vid.
Quantitas.

Hæmorrhoidales. vid. *Fluxus Hæmorrhoi-
dalis.*

Menstruæ. vid. *Fluxus Menstruus.*

F.

FEBRIFUGA.

Non

I N D E X.

Non, nisi Crisium interventu , curant Fe-
bres Intermittentes. 116

FEBRES *acuta*.

Earum Revolutionibus Dies critici *Septe-
narii & Semiseptenarii* dedicati. 96

In iis Dies 3. 4. 7. 11. 14. notabiles pro Re-
volutionibus Criticis. 99

In iis pro infaustis Crisibus notabiles 4. 9.
& 11. Dies. 29. 102

In levibus, Crises imperceptibiles; in gra-
vioribus evidentiores; in violentissimis
violentæ. 107

Non omnes per Crisin terminantur. 96

Earum eventus præcipue dependet a Me-
thodo Curandi , primis ipsis invasionis
diebus adhibita. 125. 163

Differentia eventus earumdem, cum, vel
sine Crisibus. 100. ad 102

In iis juxta *Ferrenum* Pulsus Intermittens
est legitima exhibendi Purgantis Indi-
catio. 77. ad 78

Sub Intermittente Pulsu falso dictæ letha-
les. 54. 92. 93. 177. 178

In iis Natura non satis æstimata. 92. 109.
ad 119

In iis *Radcliffius* caute admodum utebatur
Remediis turbantibus, & mitissimis et-
iam catharticis. 111

In iis leve Purgans Die Critico exhibitum
lethale. 111. 112

Vali-

I N D E X.

Valida in iis Remedia Præscribere periculofum. 109. ad 117. 129

Quandoque Sequelæ sunt Februm Intermittentium, per Corticem curatarum, absque Crisum interventu. 116

Intermittentes.

Fallax harum cura, & subinde lethalis, sine interventu Crisum. 114. ad 118

Praxis eminentium quorundam Medicorum *Londinensium* huic Observationi analoga. 116

In harum cura Inefficacia Corticis Peruviani, sine Crisum ope, nos ad Remediorum effectus scientiam deducit. 118.

ad 127

Tertiana duplex sanata paucis Tart. Vitriolat., Nitr. Antim., & Sal. Absynth. dosibus. 156

In iis quas vel comitatur, vel præcessit consueta quædam Evacuatio, ea suppressa periculosa. 116

In iis Natura non satis æstimata. 114. ad 118

Harum Paroxysmorum Sudores Pulsus Inciduus, ut plurimum, non præcedit. 12

FELLIS *Vesicula*. vid. *Vesicula Fellis*.

FERMIN (*Pedro*).

Proximus, cui suam Prædicendi Artem communicavit *Solanus*. 182

FERREN (*Doctor*).

Ejus Observatio circa Pulsum Intermittentem. 77

FLA-

I N D E X.

FLATUS.

In intestinis observati sub Pulsu Intermit-
tente. 32. ad 33. 70. 159. 163. 166. 171

FLOYER (*Sir John*).

Animadversio in ejus Librum *Pulse-watch*.
1. & 2

Plurimum operis impendit explicandæ Si-
mensum Arti, in explorandis Pulsibus.
XXVIII

FLUIDA.

Eorum Vitium quandoque moratur Crises.
74. 80. 141. 149

FLUXUS.

Hæmorrhoidalis. 119

Menstruus. *ibid.*

Suppressi, per Venæ sectionem, eadem vel
majori copia institutam, proprie com-
pensari nequeunt. *ibid.* Cur? *ibid.*

Menstruus indicatus per Pulsum Intermit-
tentem. 168. 169

Purulenti. vid. *Purulenti fluxus*.

Salivæ. vid. *Salivæ fluxus*.

FORESTUS.

Observationes ejus illas *Veterum* circa Cri-
ses confirmant. 103. ad 105

Antiquorum Regulas de Prædictione Cri-
sium feliciter secutus est. 105

FRIGUS.

Aëris *Gadibus*. XL. ad XLII

FRONTIS Dolor. &c. vid. *Dolor*.

I N D E X.

FUENTES (*Doctor Don Raphaël de*).

Testis unius Observationis de Pulsu Inciduo. 46. ad 47

G.

GALENUS.

Ejus Error, foetidarum excretionum respectu. 123

Respectu Pulsus Intermittentis. 54

Observatio ejus circa hunc Pulsum. 186

Felix ejus Prædictio Criticæ Nasi Hæmorrhagiæ. 110

GARZIA (*Frater Cecilio*).

Ejus Casus. 41

GARZIA (*Doctor Don Francisco*).

Testis unius Observationis de Pulsu Dicroto. 153

GARZIA (*Frater Michaël*).

Testis unius Prædictionis Solani ex Pulsu Intermittente. 33

GODOY Y ROXAS (*Don Alphonso de*).

Ejus Casus. 41

GOMEZ (*Doctor Don Joseph*).

Observationes ejus circa Pulsum Dicrotum. 20

— — — circa Pulsum Intermittentem. 35. &c.

— — — circa Pulsum Inciduum. 40

GOMEZ (*Frater Juan*).

Ejus casus. 43

GONI

I N D E X.

GONI Y AVENDANO (*Don Geronimo*).

Ejus casus. 30

GRANA (*Sylvestre de*)

Ejus casus. 158

GUTIERREZ DE LOS RIOS (*Emanuel*).

Compendii *Lapidis Lydii* Editor, judicio
carens. XXII

H.

HÆMORRHAGIA.

Narium, per Pulsum Dicrotum indicata. 1

Exempla hujus rei, 20. &c. 44. 65. &c. 130.

&c. 175. ad 177

Non sequitur semper Pulsum Dicrotum. 12.

ad 13. 66. ad 67

Observata sine Pulsu Dicroto. 72

Ei non semper absolute possumus confidere

ex adparitione Pulsus Dicroti. 79

Juxta *Auctorem* præsentis Opusculi Pulsus
Dicrotus est potius Inclinatione ad Narium
Hæmorrhagiam, quam absolutum ejus
Indiciū. 79

In ea si Cruor pallide ruber, & parca copia
fluxerit, ægri lente reconvalescunt; len-
tissime vero, si cum eodem colore abun-
daverit. 14

Quandoque retardata ob Densitatem San-
guinis, vel Vasorum Resistentiam. 74. 80.

141. 149

Copiosa, non semper violentos Capitis ad-
fectus

I N D E X.

- fectus præcavet in Morborum principio. 152
- Per tacitam Vasorum Erosionem producta
Pulsu verisimiliter numquam indicatur. 80
- Critica, lethalis ob accidentalem Debilita-
tem. 24
- Felix ejus Prædictio, a *Galeno* facta. 110
- Quædam probabiliter per Aortæ compres-
sionem orta. 146
- HÆMORRHOIDALIS *fluxus*. vid. *Fluxus*
Hæmorrhoidalis.
- HÆMORRHOIDES.
Observatæ sub Pulsu Intermittente. 70
- HEPAR.
Ejus parvi Lobi limbus lividus inventus. 161
- HERCULEA *Medicina*. vid. *Medicina*.
- HEREDIA Y BAZAN (*Don Antonio de*)
Testis unius *Solanianæ* Observationis de
Pulsu Dicroto. 22
- HIPPOCRATES.
Ex ejus *Aphor. 8. Sect. 3.* verisimiliter de-
ducta fuit Objectio, Climata Septentrio-
nalia regulari Crisium decursui repugna-
re. 61
- Objectiones contra ejus *Aphor. 61. Sect. 4.*
male fundatæ. 96
- Ejus *Aphor. 71. Sect. 4.* citatur. 42
- HISPANI *Medici*. vid. *Medici*.
- HOFFMANNUS (*Fredericus*)
Ejus

I N D E X.

Ejus Observationes confirmant illas, quas
Veteres de Crisibus confecerunt. 99

HUMIDITAS.

Observata sub Pulsu Inciduo. 181

HYPERCATHARSIS.

Observata Sequela lenis Cathartici, appropinquante, vel præsente Die Critico, exhibiti. III. 112

HYPOCHONDRIORUM *Obstructio.*

Probabiliter causa Hæmorrhagiæ cujusdam
Narium. 146

I.

ICTERUS *Criticus.*

Indicatur Pulsu Inciduo cum Arteriæ Durtie. 9. ad 10.

Ex hoc Pulsu prædictus a *Solano.* 49

Rationes, quæ inducebant ipsum ad hanc
Prognosin. 185

IGNACIO (*Francisco.*)

Ejus Casus. 40

INANITIO.

Quandoque causa Pulsus Intermittentis Instabilis. 82

INCIDUUS *Pulsus.* vid. *Pulsus Inciduus.*

INDIGESTIO.

Quandoque observata sub Pulsu Intermittente. 70

INFLAMMATIO.

Progressui ejus in Acutarum Februm principio alacriter occurrendum. 163

I N D E X.

Quandoque Sequela Februm Intermittentium, ope Corticis Peruviani suppressarum. 116

Cordis, Pericardii, Pleuræ, Mediastini, atque Intestinorum. 160. 161

Cordis, quandoque causa Pulsus Intermittentis Instabilis. 82

INTERMITTENS *Pulsus*. vid. *Pulsus intermittens*.

INTERMITTENTES *Febres*. vid. *Febres intermittentes*.

INTESTINA.

Eorum tumultus sub Pulsu Intermittente observatus. 32. ad 33. 171

Fluida intra Rectum & Colon contenta, quandoque absorbentur per Vesicam. 55

Eorum Inflammatio. vid. *Inflammatio*.

K.

KNIGHT (*Mr. William*).

Ejus casus. 148

L.

LAPIS *Lydius Apollinis*.

Opus *Solanianum* ita dictum. IX

Traditur *Auctori* præsentis Opusculi. *ibid*.

Tædiosum Volumen *in folio*, exigui emolumenti. XXI

Ejus *Compendium*, editum ab *Emanuele Gutierrez de Los Rios*. XXII

LAXI-

I N D E X.

LAXITAS *Alvi*, vid. *Alvi Laxitas*.

LEGES.

Pro Prædictione *Crisium* ex Pulsu quasdam
construxit SOLANUS. XVIII. 1. &c. 6.

&c. 9. &c. 12. &c.

Sed libere nimis, & universaliter. XIX. 6. 15.

78. ad 83. 86. ad 87. 152

Earum Origo.

173. ad 183

Pro Prædictione Diarrhœæ Criticæ. 6. &c.

Earum Origo.

177. ad 181

Pro Prædictione Hæmorrhagiæ Criticæ

Narium.

1. &c.

Earum Origo.

174. ad 177.

Pro Prædictione Icteri Critici.

2

— Sudoris Critici.

9. &c.

Earum Origo.

185

Pro Prædictione Vomitus Critici.

7

— Urinæ Criticæ.

8

Corriguntur & limitantur Observationibus

Auctoris præsentis Opusculi. 78. ad 82.

88. 152

Pro Prædictione *Crisium* statutas ab *Anti-*

quis admittit *Boerhaavius*.

107

Has ex Factis constituerunt *Antiqui*.

107

Incertitudo vel Falsitas earumdem num-

quam legitime a *Modernis* probatæ sunt.

107. ad 109

LETHARGUS.

Observatus sub Pulsu Dicroto.

66

LIEN.

Tumidus inventus.

161

I N D E X.

LOQUELA <i>Difficilis</i> , Observata sub Pulsu Dicroto.	144
LUQUE (<i>Antonio de</i>). Ejus casus.	27

M.

MANOJAS (<i>Josephus</i>). Ejus casus.	156
MARIN DE APARICIO (<i>Don Pedro Joseph</i>). Ejus Observatio de Pulsu Inciduo.	45
MEDIASTINUM. Suppuratum.	161

MEDICI.

Eorum, *Anglorum* præsertim, auxilium
provocatur ab *Auctore* præsentis Opus-
culi, ut Observationes perfectiores com-
municent. XXIV. XXIX. 61. 188

Catalogus eorum, qui *Solani* Observationes
propria Experientia confirmarunt, &
illustrarunt. XXXI. XXXII

Quando ipsis Agendum sit in Morbis. 125.
ad 126

Eorum Attentionem exigunt Crisium Ob-
servationes. 125

Eorum Otium clamat Felix futura Crisis. 16.
Albertini Animadversio eludit eos, quorum
in Observando diligentia una cum Febre
cessat. 115. 118

Varii confirmarunt *Albertini* Observatio-
nes. 114

ANGLI.

Felix

I N D E X.

Felix eorum Methodus dandi Corticem
Peruvianum cum roborantibus Cathar-
ticis. 116

HISPANI.

De ignava eorum Insensilitate conqueritur
Petrus Roxo. X

Post *Solani* obitum ejus Observationum
perquisitionem dereliquerunt. XXII.
ad XXIII

Stimulus eorum, ad *Solanum* incitandum,
levis fuit. 18

MEDICINA.

Medicinæ Candidati in *Hispania*, antequam
in Praxin admittantur, Medici alicujus
Praxin biennio frequentare debent. 174

Certitudo in ea exigua. 88

— — magni pretii est, etiam minima. 89

— — major, quomodo acquirenda.
ibid.

Ejus a *Chemicis* Invasio, tempus est, quo
incepit præsens generalis neglectus Cri-
sium. 90. 119

Speciale lucrum ei accedit ex Observatio-
nibus circa Pulsum Intermittentem. 93

Herculeæ, quæ. 109. ad 110

— — considerata. 109. ad 127

— — cum Crisium Observatione subsi-
stere potest. 125. 128. ad 129

MENSTRUUA. vid. *Fluxus mensstruus.*

I N D E X.

MERCADO (*Manuel*).

Ejus casus.

24

MESENTERICÆ (*Arteria*).

Exigua in illis resistentiæ Inæqualitas Cris-
sin, *per Diarrhœam*, in illam, *per Uri-*
nam, mutare potest.

56

MODERNI.

Neglectus horum, circa Antiquam Obser-
vationem Crisium, nondum hætenus le-
gitime justificatus.

94. ad 98

Ex hoc metuendum, ne Opus præsens
tamquam fraudulentum Censuram sub-
eat.

91

Incertitudo vel Falsitas Criticorum Signo-
rum, ab *Antiquis* traditorum, numquam
legitime ab iis probatæ sunt.

107. ad

109. 129

Auctoris præsentis Opusculi Animadver-
siones, circa Crisium neglectum apud
eos

95. ad 130

Eorum Aliqui Facta, a *Veteribus* pro Cri-
sium Prædictione adlegata, confirma-
runt.

98. 105. 127

Ea adoptavit *Boerhaavius*.

107

Eorum Prognoses fatales circa Pulsum In-
termittentem.

93. 94

MOLLITIES.

Pulsus Intermittentis, Signum Crisis per
Urinam.

8. 54

MORBI *Cordis*. vid. *Cordis Morbi*.

MOR.

I N D E X.

MORBI *Pulmonum*. vid. *Pulmonum Morbi*.
MURMUR.

Sub Pulsu Intermittente observatum. 171

N.

NASUS.

Varii hujus adfectus sub Pulsu Dicroto ob-
servati. 12. ad 13. 66. 77. 132. 139.
140. 150

Ejus Fluxus Purulentus. vid. *Purulentus*
Fluxus.

Ejus Hæmorrhagia. vid. *Hæmorrhagia*.

Ejus Plenitudo. vid. *Plenitudo*.

Ejus Pruritus. vid. *Pruritus*.

NATURA.

Morborum Curatrix. 120. ad 128

Medici Dux. 90

Non satis æstimata. 93. 109. ad 119

Regularis ejus progressus in Crisibus. 105.
106

Periculum turbandi Operationes ejus Fa-
ctis demonstratum. 102. ad 118. 128

Quando sola sibi sufficit, Medici Otium
clamat. 125

NERVI.

Causæ Pulsuum Criticorum. 85

NUBECULA.

Rubra in Urina, quid significet. 42

O.

OBJECTIONES.

Exi.

I N D E X.

Exigui momenti, quibus contra Crises in-
sistitur. 97. 98

Quædam majoris momenti. 103. ad 104.

107

— — considerata. 103. ad 109

OBSERVATIO *Crisiam*. vid. *Crises*.

OBSERVATIONES *Albertini*. vid. *Alber-*
tinus.

Alpini. vid. *Alpinus*.

Baglivii. vid. *Baglivius*.

Ferren. vid. *Ferren*.

Foresti. vid. *Forestus*.

Galen. vid. *Galenus*.

Hoffmanni. vid. *Hoffmannus*.

Wieri. vid. *Wierus*.

Dr. *Solani*. vid. *Solanus*.

Dr. *Alvarez*. vid. *Alvarez*.

Dr. *Castan*. vid. *Castan*.

Dr. *Gomez*. vid. *Gomez*.

Dn. *Petri Marin*. vid. *Marin*.

Dn. *Joannis de Pedraza*. vid. *Pedraza*.

Dr. *Porras*. vid. *Porras*.

Dr. *Roxo*. vid. *Roxo*.

Dr. *de Sayas*. vid. *Sayas*.

Dn. *Christophori Solani*. vid. *Solanus* (*Chri-*
stophorus).

Auctoris præsentis *Opusculi*. vid. *Auctor*
&c.

Nullæ existunt, quæ *Veterum* Observatio-
nes circa Cruditatem, Coctionem, Cri-
siumque Prædictionem, evertunt. 109

OB-

I N D E X.

OBSTRUCTION *Hypochondriorum.* vid. *Hypochondriorum Obstructiones.*

Viscerum, vid. *Viscera.*

OCULI.

Adfecti sub Pulsu Dicroto. 66. 140. 150

ORDO.

In Crisibus Observatus. 105

ORTEGA (*Juan de*).

Ejus casus. 131

P.

PABLUS (*Josephus*).

Præceptor Doctoris *Solani.* 174

Pulsus Dicrotus neglexit. *ibid.*

Violentissimo Temperamento præditus.

179

PARALYSIS.

Aliquando Sequela est Februm Intermittentium, per Corticem curatarum, sine Crisium interventu. 117

PARILLA Y VILLALON (*Doctor Don Rodrigo.*)

Testis unius Prædictionis *Solaniana* ex Pulsu Intermittente. 30. ad 31

PAROTIDES.

Tumor earum Sequela quandoque est Februm Intermittentium, per Corticem curatarum, sine Crisium interventu. 117

Abscessus Parotidis Critici Exemplum. 36

PARDO (*Don Juan*).

Ejus

I N D E X.

- Ejus casus. 21
- PATIENTIA.**
 Requisita in Observatione Pulsuum Criticorum, & Sequelarum eorundem. 88
- PAZ** (*Frater Alexandro de*).
 Ejus casus. 42
- PEDRAZA Y CASTILLA** (*Don Juan de*).
 Testis Hæmorrhagiæ Criticæ per Nasum. 135
 Ejus Observationes. 155. 157. 166. 167. 169. 171
 Sæpe expertus est Observationum *Solanianarum* Veritatem. 79
 Quandoque nimia earundem confidentia deceptus fuit. 79. ad 80. 171
- PERICARDIUM.**
 Suppuratum. 160. 161
- PERNIA** (*Joannes*).
 Ejus casus. 156
- PERSPIRATIO AUCTA.**
 Critica, quandoque sequitur usum Corticis vel aliorum Febrifugorum. 115
- PLENITUDO Nasi.**
 Observata quandoque sub Pulsu Dicroto. 66. 77
- PLEURA.**
 Crassa, spongiosa, ac suppurata, post Pleuritidem. 160
- POLYPUS Cordis.** vid. *Cor.*
- PONTES** (*Antonio de*).
 Testis

I N D E X.

- Testis unius Prædictionis *Solaniana* ex Pul.
 su Inciduo. 41
- PORRAS (*Doct̃or Don Miguel de*).
 Ejus Observationes. 26. 34
- PORRAS (*Don Rodrigo de*).
 Ejus casus. 26
- PRACTICANTE, vel *Passante*.
 Quinam dicantur in *Hispania*. 174
- PRÆDICTIO *Crisium*. vid. *Crises*.
- PRÆNOTIO *Crisium*. vid. *Crises*.
- PRAXIS.
Moderna, generaliter direct̃a ad præca-
 vendas *Crises*. 89
Herculeæ, quæ. 109. ad 110
 — — considerata. 109. ad 127
- PRIMÆ VIÆ.
 Varii earum adfectus sub Pulsu Intermit-
 tente. 13. 32. ad 33. 70. 77. 159. 163.
 164. 165. 166. 171
- PROGNOSIS.
Antiquorum. vid. *Antiqui*.
 Ex Pulsibus. vid. *Pulsus*.
- PROGNOSTICA SIGNA. vid. *Signa Progno-*
stica.
- PRURITUS *Nasi*.
 Commune symptoma sub Pulsu Dicroto.
 66. 77. 132. 139. 150
- PULMONES.
 Adhærentes pleuræ inventi post Pleuriti-
 dem. 160
- Eorum

I N D E X.

Eorum Morbi quandoque causæ Pulsus Inter-
mittentis. 81

Pulmonis dextri Lobus Suppuratus inven-
tus. 161

PULSUS.

In iis explorandis *Sinenſium* Ars ineptis
nugis referta. XXVII

Critici, juxta Doctorem *Solanum*.

Non constanter *Crises* præcedunt. 12. 72.
140

Dum apparent, *Crises*, quas innuunt, regu-
lariter subsequuntur. 12

Aliquando alius alii substituitur. 13

Quandoque duo, tresve, adsunt, totidem-
que, per illos significatæ, *Crises* acci-
dunt. 13

Hujus rei Exempla. 22. 44. 171. ad 172

Inter hos & relativas horum *Crises* Conne-
xio Factis stabilita 17. &c. 66. ad 77. 89

Signa potius & Effectus sunt Inclinationis
ad relativas *Crises*, quam absoluta harum
& certa Indicia. 78. 152

Non oriuntur a causa quadam, ad Cor, vel
generale vasorum sanguiferorum Syste-
ma, limitata, sed a Nervis. 84. 85. 151

Per Experientiam determinari debent, li-
cet Causa Mechanica maneat Myſterium.
83. ad 84

Aliquando Transferuntur ex dextro in si-
nistrum Carpum, & vicissim. 86. 151

Ex

I N D E X.

Ex Connexione inter hos & relativas eorumdem *Crises* patet *Auctoris* præsentis Opusculi a *Solano* Differentia. 87

Connexio inter hos & relativas horum *Crises* insignem pro *Crisi* evidentiam format. 89

Eorum Progressus ac Periodi hætenus observati. 2

Familiares, non Critici. 83

Prædictio ex iis cum Cautela & Patientia tractanda. 88

Dicrotus Pulsus.

Signum est Criticæ Hæmorrhagiæ Narium. 1. &c.

Variæ ejus Conditiones notant Tempus & Quantitatem Hæmorrhagiæ. 2. &c.

Hujus rei Exempla. 21. 25. 131. ad 133. 137. 146. 147. 143

Ex ejus adparitione non semper absolute possumus confidere Hæmorrhagiæ, multo minus Tempori, quo continget. 79

Exempla Hæmorrhagiarum, Significatarum & Prædictarum per hunc Pulsum. 20. &c. 44. 65. &c. 130. &c. 175. ad 177

Connexio inter eum & relativas ejus *Crises* stabilita per Facta. 17. & seqq. 77

Non habet Nexum cum Hæmorrhagiis per Vasorum Erosionem productis. 88

I N D E X.

<i>Auctoris</i> præsentis Opusculi Animadversiones circa eundem.	65. ad 69
Deerat in duobus, qui Hæmorrhagiam Narium passi sunt.	72
Ejus a majoribus ad minores Periodos Transitus <i>Auctori</i> præsentis Opusculi non occurrerunt.	76
Juxta <i>Auctorem</i> præsentis Opusculi potius Inclinationis ad Hæmorrhagiam Narium Signum & Effectus, quam certum istius Hæmorrhagiæ Indicium.	79
Familiaris, non Criticus.	83
Quandoque Transfertur ex dextro in sinistrum Carpum, & vicissim.	86. 151
Variis Capitis adfectibus stipatus.	13. 23. 66. 77. 132. 135. 139. 140. 141. 143. 149. 150. 152. 153
Observatus sine Narium Hæmorrhagia, vel ullis Capitis adfectibus.	65
Neglectus fere jacuit.	81
Neglectus a <i>Pablo</i> , Præceptore <i>Solani</i> .	174
Fugatus Adstringentibus.	137
Purgante prohibitus.	141
<i>Martelinus</i> vocatur ab <i>Avicenna</i> .	175
<i>Inciduus Pulsus</i> .	
Primum observatus a <i>Solano</i> .	10
Descriptus.	9
Nomen ejus unde derivatum.	10

I N D E X.

Junctus cum Arteriæ Mollitie, notat Sudorem Criticum. 11

Variæ ejus Conditiones variam Sudoris Critici Quantitatem, & Tempus denotant. 2. &c. 11

Hujus rei Exempla. 40. &c.

Exempla Sudorum Criticorum inde Prædictorum. *ibid.*

Ut plurimum non præcedit Sudores in Febrium Intermittentium Paroxysmis.

12

Aliquando simplici tantum Humiditate, aut Eruptionibus Cutaneis stipatur. 181

Junctus cum Arteriæ Duritie, notabat Ictericum Criticum. 10. & Quare. 185

Hujus rei Exemplum. 49

Variæ ejus Conditiones Icteri Tempus denotant. 2. &c. 50

Ab *Auctore* præsentis Opusculi non observatus hætenus. 76

Intermittens Pulsus.

Signum Diarrhœæ Criticæ. 6

Variæ ejus Conditiones variam Diarrhœæ Quantitatem & Tempus denotant. 2. &c.

Hujus rei Exempla. 32. 35. 36. 39. 44

Diarrhœarum Criticarum inde indicatarum & prædictarum Exempla. 22. 30.

&c. 44. 69. 152. 159. &c. 177. ad 181

I N D E X.

Familiaris Intermittens Pulsus, non Criticus. 80

Instabiles quædam Pulsus Intermissiones, non Criticæ. 82

Observatus sine subsequente Diarrhœa, aut ullis Primarum Viarum adfectibus. 70

Absque eo observata Diarrhœa Critica. 139. ad 140

Ejus Causæ, cum a Cordis, Sanguiferorum eidem adjacentium Vasorum, Pulmonumque Morbis producuntur, Exceptiones *Solanianæ* Regulæ suppeditant. 81. conf. 162

Ejus Causæ, cum Spasmi, Convulsiones, Inflammatio Cordis, Debilitas, Repletio aut Inanitio, fuerint, Exceptiones *Solanianæ* Regulæ suppeditant. 82. conf. 162

Quandoque tantum notat Primarum Viarum adfectus, Tormina, Borborygmos, Flatuum eruptiones, & similia. 13. 70. 171

Sub eo observati Primarum Viarum Adfectus varii. 77. 159. 163. &c.

Ejus varias Causas supposuerunt, sed nullas demonstrarunt *Theoretici*. 82

Cum Arteriæ Tensione, Vomitus Criticum Diarrhœæ superaddendum indicat. 7

Variæ ejus Conditiones variam per Vomitus

I N D E X.

- tum Quantitatem, hujusque Tempus denotant. 2. &c.
- Cum Mollitie, Crisin per Urinam conjungendam notat. 8. 54
- Variæ ejus Conditiones variam Urinæ Quantitatem, & Tempus excretionis denotant. 2. &c. 7. 8
- Juxta Domini *Ferreni* Observationes Signum est Saburræ Primarum Viarum, & regularis in Acutis Febribus Purgandi Indicatio. 77. 78
- Non raro symptoma est Vermium in Primis Viis. 35. 44. 78. 162. 166
- Auctoris* præsentis Opusculi Animadversiones circa eundem. 80. ad 84
- Ejus a majoribus ad minores Periodos transitus *Auctori* præsentis Opusculi non occurrerunt. 76
- Falso in Acutis Febribus dictus lethalis. 54. 92. 93. 177. 178
- Cum Robur, ad perficiendam *Crisin*, deficit, portendit mortem. 6. 94. 187
- Non Criticus, aliquando mali ominis. 94
- Peculiare emolumentum, quod ex Observationibus, circa hunc Pulsum factis, nascitur. 93. 94
- Notat quandoque Hæmorrhoides. 70
- Aliquando significat futuram Mensium pro-
ruptionem. 168. 169

I N D E X.

Quandoque Transfertur ex dextro in sinistrum Carpum, & vicissim. 85. ad 86

Fugatus Adstringentibus. 39

Error *Prosperi Alpini* respectu hujus Pulsus. 54

Error *Galen*i respectu ejusdem. *ibid.*

Martelinus Pulsus.

Ab *Avicenna* sic dictus, est Pulsus Dicrotus *Solani.* 175

Immerito Malus ab *Avicenna* enuntiatur. *ibid.*

PULSATIO.

Temporalium Arteriarum, observata sub Pulsu Dicroto. 66

PURGANTIA.

Purgantis Indicatio in Acutis Febribus juxta *Ferrenum* est Pulsus Intermittens. 77. ad 78

In eorum usu in Acutis Febribus cautus fuit *Radcliffius.* 111

Die Critico præsentē, vel adpropinquante, exhibitum, causa Hypercatharseos lethalis. 112. 113

Roborantia, cum Cortice Peruviano data, in quibus Calibus bene cesserint. 116

Hæmorrhagiam per Nasum prohibet. 141

Per ea Evacuatio. vid. *Evacuatio.*

PURULENTI & *Ichorosi Fluxus.*

Aurium, sub Pulsu Dicroto observati. 66

Narium

I N D E X.

Narium Fluxus Purulentus, sub eodem
Pulsu observatus. 13

PUS.

In Pericardio, & Thorace extrinsecus Ta-
ctu perceptum. 160

In Pericardio repertum. 161

Q.

QUALITATES.

Vitiosæ, quandoque observatæ in Evacua-
tionibus Criticis. 123

QUANTITAS.

Evacuationum Criticarum, indicata per
Pulsum. 3. &c.

R.

RADCLIFFE (*Doctor*).

Religiosus & felix Crisium Observator. 112

In Acutis Febribus admodum cautus fuit
in omnium Turbantium Remediorum,
mitissimorumque etiam Catharticorum
usu. *ibid.*

Judicium ejus de Casu quodam, ubi æger
moriebatur, eodem die, quo leve Pur-
gans sumpserat. 113

RECTUM *Intestinum*. vid. *Intestina*.

REMEDIA.

I N D E X.

Prohibita a <i>Solano</i> , cum Crisis indicia observabat.	21. 41. 42. 48. 50. 175. 178
Tempestive exhibenda, habito respectu Crisium,	110. &c. 124
Periculum, valida, sine ullo Crisium respectu. Remedia in Acutis Febribus præscribendi, demonstratum per Facta.	109. ad 117. 129
Ad eorum Effectus scientiam nos ducit Corticis Peruviani inefficacia in Febrium Intermittentium curatione, sine adjuncta Crisi.	118. ad 127
Eorum Efficacia, minor, quam bonarum Crisium.	123
Sub manifestis imminentis felicitis Crisis indicibus, inutilia, aut periculosa.	124
RENALES (<i>Arteria</i>).	
Exigua in illis resistentiæ Inæqualitas Crisim, per <i>Urinam</i> , in illam, per <i>Diarrhæam</i> , mutare potest.	55. 56
REPLETIO.	
Causa Pulsus Intermittentis Instabilis.	82
REXANO (<i>Doct̃or Don Nicolas</i>).	
Hunc concernit Observatio quædam de Pulsu Inciduo.	45
ROMERO (<i>Christoval</i>).	
Ejus Casus.	151
ROMERO (<i>Juan</i>).	
Ejus casus,	20
Casus	

I N D E X.

Casus Matris ejusdem.	98
ROXO (<i>Doct̃or Don Pedro</i>).	
Opus <i>Solani Auct̃ori</i> præsentis Opusculi tradidit.	IX
De <i>Solaniani</i> Inventi Veritate instructus.	X
De ignava Conterraneorum suorum infirmitate conqueritur.	<i>ibid.</i>
Obitus ejus, <i>Auct̃oris</i> præsentis Opusculi, juxta <i>Solani</i> methodum, Observationum progressus inhibuit.	XX. ad XXI
<i>Auct̃ori</i> præsentis Opusculi integram Observationes faciendi libertatem concessit.	<i>ibid.</i>
Ejus Observatio de Pulsu Dicroto.	153
Pleuritidis historia ab ipso <i>Auct̃ori</i> præsentis Opusculi data.	159

S.

SAAVEDRA (<i>Dona Maria Josepha de</i>).	
Ejus casus.	34
SABURRA <i>Primarum Viarum</i> .	
Sub Pulsu Intermittente observata.	77
SALIVÆ <i>Fluxus</i> .	
<i>Criticus</i> , aliquando sequitur usum Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum.	115
SANGUIFERA <i>Vasa</i> , vid. <i>Vasa sanguifera</i> .	

I N D E X.

SANGUINIS *Missio.* vid. *Evacuatio.*

SAYAS (*Doctor Don Thomas de*).

Observationes ejus & Testimonium de
Solanianis Crisium Prædictionibus.
30. &c.

Prædictionis *Solani* ex Pulsu Inciduo testis.
42.

SEPTENTRIONALIA *Climata.*

Crisium decursui regulari repugnare, diu
objectum fuit. 61

SEVILLA (*Alonzo de*).

Ejus casus. 45

SIERRA Y SALVATIERRA (*Don Bartholo-*
me de).

Ejus casus. 49

Plus semel certitudinis *Solanianarum* Pro-
gnosium testis. 50

SIGNA *Critica.*

Incertitudo vel Falsitas Criticorum Signo-
rum, a *Veteribus* traditorum, numquam
legitime a *Modernis* probatæ sunt. 107.
ad 109. 129

SIGNA *Prognostica.*

Diarrhœæ Criticæ Signum est Pulsus Inter-
mittens. 6. &c.

Hæmorrhagiæ Criticæ Narium Signum est
Pulsus Dicrotus. 1 &c.

Interi Critici Signum est Pulsus Inciduus
cum Arteriæ Duritie. 10

Sudoris

I N D E X.

Sudoris Critici Signum est Pulsus Inciduus
cum Arteriæ Mollitie. 11

Vomitus Critici Si num est Tensio Ar-
teriæ, Pulsui Intermittenti conjuncta.

7
Urinæ Criticæ Signum est Mollities Arte-
riæ Intermiffioni conjuncta. 8. 54

Pulsuum Prædictorum non constanter Cri-
ses præcedunt. 12

Mutantur aliquando in alia. 13

Aliquando aliud Priori supervenit, & simul
continuantur. 13. 22. 43. ad 44. 172

SINENSES.

Eorum Ars in explorandis Pulsibus ineptis
nugis referta. XXVII

In qua explicanda plurimum laboris im-
pendit Auctor Modernus, *Sir John*
Floyer. XXVIII. 1. & 2

SINGULTUS.

Observatus sub Pulsu Intermittente. 13

SITUS corporis; vid. *Corporis situs.*

SOLANO DE LUQUE (*Doct̃or Don Fran-*
cisco.)

Opus ejus a *Petro Roxo* præsentis Opusculi
Auctori traditur. IX

Ejus Observationes diligentissime leguntur,
& omni candore instructæ inveniuntur
ab Auctore præsentis Opusculi. X. ad

XII

Hu.

I N D E X.

Humanissime *Auctorem* præsentis Opusculi, qui *Antequeram* petierat, recipit, & Veritatem Observationum suarum ipsi probat. XIII. XIV. 130. &c.

Ejus Observationes Aliqui ne quidem animadvertebant, donec mera Experientia vi convincerentur. XV

Ejus *Lapis Lydius* est exigui emolumenti. XXI

Ejus *Lapidis Lydii Compendium* editum est ab *Emanuele Gutierrez de Los Rios*. XXII

Auctoris præsentis Opusculi persuasione correctam Observationum suarum editionem præparabat, quæ, obitu ipsius, periit. XXII, &c.

Ob ejus obitum *Auctor* præsentis Opusculi Observationum editionem non distulit. XXIII

Primus Pulsuum Criticorum, in hoc Opere memoratorum, Observator. 58

Prima Observationum ejus Origo. 173. ad 183

Ejus Observationes post Circuitus Sanguinei Inventum maxime insolitæ. 163

Josephi Pabli Praxin frequentavit. 174

Illora Praxin exercuit. 181

Postea in *Rute*, *Iznajara*, & *Granata*. 182

I N D E X.

Instruxit primo <i>F. de Castro Palomino</i> , de suis, in prædicendis Crisibus, Legibus.	<i>ibid.</i>
Et dein <i>Petrum Fermin.</i>	182
Levissimo stimulo ab insensilibus Conter- raneis incitabatur.	18
Exemplum Candoris ejus.	131
Observationes ejus valde numerosæ.	17
A variis primi ordinis Viris confirmatæ, & juramento corroboratæ. XIII. 19.	22. 25. 48
Ut & a Medicis. XIV. 19. 23. 27. 29. 34.	39. ad 40
Observationes ejus circa Pulsum Dicrotum.	21. 24. 25. 175. ad 177
Circa Pulsum Intermittentem. 30. &c.	177. ad 181
Circa Pulsum Inciduum. 40. &c.	
Icterus Criticus ab ipso prædictus. 49. &	quare 185
Ejus Observatio de Cruore in Hæmorrhæ- gia Narium.	14
Crises observavit citra ulla Pulsuum præ- gressa Indicia.	12. 140
Unde noluit, quod illa constanter omnes Crises præcedant.	12
Sed statuit, quod, dum illa apparent, Cri- ses, quas innuunt, regulariter subsequan- tur.	12

I N D E X.

Ex Veteribus derivavit ea, ex quibus Crisium Hora prædici potest. 14. 183

Neglexit Evacuationis Criticæ Copiam. 14

Cum Crisis indicia observabat, remedia, quæ Naturæ molimina impedire possent, prohibuit. 21. 41. 42. 48. 50. 175. 178

Connexio, inter Criticos ejus Pulsus & relativas horum Crises, Factis stabilita. 17. &c. 66. ad 77. 89

Differentiæ inter ejus & Auctoris præsentis Opusculi Observationes, circa Pulsum Dicrotum. 17. &c. 71. ad 75
Unde pateant. 87

Confessus est, Crises, per Pulsum Dicrotum indicatas, subinde minus regulariter accidisse. 80

Ejus Observationibus cedunt Observationes Auctoris præsentis Opusculi. 71. ad 75. 86

Ejus Factis fidem adjiciunt Observationes Auctoris præsentis Opusculi. 86

Ejus Observationes omnes æqualis, cum iis, quas edidit, exactitudinis fuisse, vix existimat Auctor præsentis Opusculi. *ibid.*

Per-

I N D E X.

Perfuasus erat, se, Observationum suarum
adminiculo, fixam, Crises Prædicendi,
Methodum attigisse. 87

Ejus Observationes repetendæ sunt cum
Cautela & Prudentia. 88

Leges quasdam pro Prædictione Crisium
ex Pulsu construxit. XVIII. 1. &c. 6. &c.
9. &c. 12. &c.

Sed libere nimis, & universaliter. XIX. 6.
15. 78. &c. 86. 87. 152

Hinc limitantur, & corriguntur, Observa-
tionibus *Auctoris* præsentis Opusculi.
78. &c. 86. 152

Qui error excusatur, quod Eruditio ejus in
Medicina, & Philosophia Naturali nimis
infirma fuerit. XIX. 81

SOLANO DE LUQUE (*Don Christoval*).

Testis Hæmorrhagiæ Criticæ per Nasum.
135

Observatio ejus de Pulsu Intermittente.
169

Ejus casus. 157

SPASMI.

Quandoque Causæ Pulsus Intermittentis In-
stabilis. 82

STERNUTATIO.

Fre-

I N D E X.

Frequenter observata sub Pulsu Dicroto. 66. 77. 132. 150

STUPIDITAS.

Observata sub Pulsu Dicroto. 66. 152

Subsequens curæ Febrium Intermittentium
per Corticem Peruvianum, sine Crisium
interventu. 117

SUDOR.

Critici, Signum est Pulsus Inciduus cum
Arteriæ Mollitie. 11

Hujus rei Exempla. 40. &c.

Criticus quandoque sequitur úsum Corti-
cis Peruviani, vel aliorum Febrifugo-
rum. 115

Febrium Intermittentium, vid. *Febres In-
termittentes*.

SURDITAS.

Observata sub Pulsu Dicroto. 66

SUSURRUS *Aurium*.

Sæpe observatus sub eodem Pulsu. *ibid.*

SYMPTOMATA.

Secundum curandi Methodum Herculeam,
an Accidentalialia, an Critica fuerint, non
examinatur. 110

TEM.

I N D E X.

T.

TEMPORALES *Arteria*, vid. *Arteria Temporalis*.

TEMPORUM *Dolor*. vid. *Dolor Temporalis*.

TENESMUS.

Sub Pulsu Intermittente observatus. 166

TENSIO,

Pulsus Intermittentis Signum Vomitus Critici cum Diarrhoea. 7

THEORETICI.

Varias Intermittentis Pulsus Causas supposuerunt, sed nullas demonstrarunt. 82

THERMOMETRICUM *Diarium*. vid. *Diarium Thermometricum*.

THORAX.

In eo Pus, extrinsecus Tactu perceptum. 159. ad 160

Ejus Latus dextrum suppuratum. 161

TOLEDO (*Juan de*).

Ejus casus. 155

TORMINA.

Frequens symptoma sub Pulsu Intermittente. 13. 70. 150

TUMULTUS *Intestinorum*, vid. *Intestina*.

TYRRY (*Mr. William*).

Ejus casus. 146

I N D E X.

V.

VALENZUELA (*Dona Francisca de*).

Ejus casus. 37

VASA *Sanguifera*.

Eorum (Cordi adjacentium) Morbi, cau-
sæ Pulsus Intermittentis. 81

Pulsus Critici non oriuntur a causa ad illa
limitata. 84

VERMES.

In Primis Viis, sæpe comitatur Pulsus In-
termittens. 35. 44. 78. 162. 166

VERTIGO.

Sub Pulsu Dicroto observata. 66. 143

VESICA.

Quandoque absorbet fluida, intra Colon &
Rectum contenta. 55

VESICULA *Fellis*.

Pene Inanis inventa. 161

VISCERA.

Eorum Obstructiones recentes, a Febris
Intermittentibus natæ, sanantur Crisi.
116

VOMITUS.

Signum Crisis per Vomitum. 7
Numquam simplex absque Diarrhœa.
ibid.

Observatus sub Pulsu Intermittente. 13

Crisis per Vomitum numquam *Auctori*
præsentis Opusculi occurrit. 76

VOR-

I N D E X.

VORREGO (*Don Pedro*).

Testis unius Prædictionis *Solani* ex Pulsu
Intermittente. 34

URINA.

Signum Crisis per Urinam. 8. 54

Crises per Urinam. 54

Crisis per eam numquam Simplex, sine
Diarrhœa, juxta *Solanum*. 8. 54

Crisis per Urinam, & per Diarrhœam, in-
dicium non accurate distinctum. 55

Crises per Urinam, & per Diarrhœam, fa-
cile inter se invicem convertibiles. 56

Crisis per Urinam numquam *Auctori* præ-
sentis Opusculi occurrit. 76

Critica, quandoque sequitur usum Cor-
ticis Peruviani vel aliorum Febrifugo-
rum. 115

Urinæ Nubecula. vid. *Nubecula*.

W.

WIERUS.

Ejus Observatio de Pulsu Intermittente.

— Manifestum in *Solani* favorem testi-
monium evadit. XVII

Z.

ZAPATA (*Doctor Don Diego*).

U 2

Hunc

I N D E X.

Hunc concernit Casus Icteri Critici, a Solano prædicti. 49

ZAYAS (*Foannes de*).

Ejus casus. 134

ZUNOL (*Doctor Don Joseph*).

Hunc concernit Casus Icteri Critici, a Solano prædicti. 49

E M E N D A N D A.

In plaga P a medio usque ad finem paginæ ita mutantur, ut loco 160 — 168, substituatur 170 — 178.

DISSERTATIO
DE
NATURA HUMANA:

AUCTORE
WILHELMO NOORTWYK
Med. Doct.

DISSERTATIO

TRACTATUS

NATURA HUMANA:

AVT

WILLIAMO NOOTWY

AVT

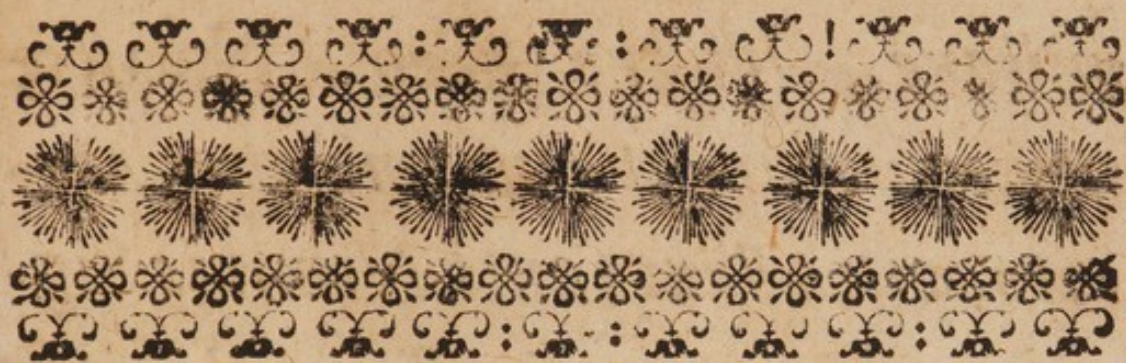
AVT

AVT

AVT

AVT

AVT

PRÆFATIO.

eterum, & Recentio-
rum, *Scripta, ipsumque*
etiam prægressum O-
pusculum *, *pervolventi adeo Fa-*
milia-

* Confer. pag. ejusdem 106. & subjunctam
ibi Notulam.

*miliare , Illustre adeo , Naturæ
nomen occurreret , ut miretur me-
rito , vix ullum tanti Nominis Sig-
nificationem explicasse , de ipsa
autem Re , ex professo , tractasse
plane neminem. Ratio baud du-
bie ea est : Multi admirantur ,
cognoscunt Pauci : quod HIPPOCRATES
(pag. 347.) Effatum , si ullibi , hic
certe , ni fallor , præprimis ob-
tinet. Itaque baud inutile fore ,
speraverim , data jam Opportu-
nitate , singularem de Natura il-
la Tractatulum subnectere. Dis-
sertatio est , quam olim pro Do-
ctoratus Gradu publice defen-
dendam suscepi : quæ , relecta
jam , non ita displicuit , quin
tole-*

*tolerari utcunque posse videretur,
eo usque saltem, donec altiora
Ingenia Negotium hoc subtilius
perfectiusque enucleaverint. A-
liqua hinc inde mutavi, & addi-
di, quæ alius, quem penes me
servo, (de Vita) Tractatus, ubi
in Naturam accuratius nonni-
hil inquirere coactus sum, ad
majorem elucidationem suppedita-
re potuit. Sed pauca hæc, §. 1, 3,
4, 14, 15, 32, & 112, potissimum
concluduntur. Reliquis nullam
fere mutationem attuli. Si tem-
pore & labore Ingenii Proles ap-
penderentur, aliquod etiam meus*

hicce Embryo pondus habere pos-
set ; sed iniqua nimis Statera
hæc. Qualecumque sit, veniam
utique merebitur TYROCI-
NIUM: eo magis, quod, nullo
duce, incalcatum aliis, iter so-
lus ingredi, coactus fuerim.

DE
NATURA
IN
UNIVERSUM.

§. I.

Fecit Deus creatorem omnium primitias ; singulas autem fecit, ut voluit ; voluit ergo, ut essent id, quod deinde factæ sunt ; Voluntatem hanc explevit *Imperium* ; sic legitur (*Psalmo CXLVIII.*) ; *Ipse dixit, & facta sunt, Ipse mandavit, & creata sunt.* Proxima igitur Creationis causa *Jussum Dei* fuit, *Jussitque hic, ut Essent singula*

la id, quod sunt: attamen, ea non modo Talia Esse, volebat Auctor, sed & Agere, quidquid ipsi placebat, ut Agerent, Ordine æterno ac inviolabili; unde pulcherrime statim subjungit PSALMISTA; *Statuit ea in æternum & in sæculum sæculi, Præceptum posuit, & non præteribit.* Hanc LEGEM, vel PRÆCEPTUM hoc, *Creaturis quibusque Datum, Infitum, & Permanens, NATURÆ nomine intelligo.*

§. II.

Itaque haud alia melior sese obtulit *Naturæ* Definitio, ac ea, quam dedit HELMONTIUS (pag. 45.): nempe, quod sit *Jussum Dei, quo res est id quod est, & agit quod agere jussa est.*

§. III.

Unicum saltem ex Creationis Historia Specimen ultro elucidabit omnia. *Dixit Deus: Fiant Luminaria in Firmamento cœli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos: ut luceant in Firmamento cœli,*
 &

Et illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque Deus duo Luminaria magna; Luminare majus, ut præesset diei, & Luminare minus, ut præesset nocti; & Stellas. Et posuit ea in Firmamento cœli, ut lucerent super terram, & præessent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras (GENESIS cap. I.). Patet hic Dei Creatoris Imperium, quod Luminarium illorum, non Essentiam modo, sed & Actionem, determinat.

§. IV.

Profecto admodum adæquata videtur illa HELMONTII Definitio; nec facile, me judice, alia excogitari possit, quæ rem hanc perfectius distinctiusque exprimat; omni certe *Naturæ*, tam Spirituali, quam Corporeæ, accuratissime convenit; Divinæ tantum non respondet; neque tamen penitus dissonat; ipse etenim Deus, *Naturam* suam declaraturus MOYSI, dixit, *Ego sum qui sum* (Exod. cap. 3.): quod prope equidem ad præmissam Definitionem accedit: sed tantum creata omnia Creator superat, ut sub eandem

plane Definitionem cadere nequaquam possit.

§. V.

Nec longe ab his abfuit HIPPOCRATES. Sic (pag. 345, ex Interpretatione Foëjii) inquit: *Naturam vero Dii omnes certo ordine constituerunt.* Tum (pag. 1022.), *Medicamentorum vero Naturas esse scimus, ex quibus, ut talia, & hujusmodi, sint, habent; neque enim omnes uno, & eodem, modo, sed aliæ aliter, se habent.* Tandem (pag. 1184.), *At nullo quidem edocta Natura, citraque disciplinam, ea, quæ conveniunt, efficit.*

§. VI.

Hæc, & alia, quæ passim in ejus Operibus occurrunt, evidenter docent, agnovisse Magnum hunc Virum; 1°. *Naturam* a Diis esse; 2°. *Naturam* esse id, quo Medicamentum quoddam tale est, quale est, & distinctum ab omni alio; 3°. *Naturam* efficere ea, quæ conveniunt (minime autem convenit, quidquam efficere, nisi quod jussum est). Si hæc Omnibus Creatis tribuantur (nec quidpiam,

piam, ut videtur, repugnat), adparet, sententiam HIPPOCRATIS de *Natura*, cum iis, quæ (§. II.) diximus, si non penitus, plurimum saltem, coincidere.

§. VII.

Interea neutiquam negaverim, *Naturæ* Nomen eidem Auctori Significationibus ab hac dicta distinctissimis sæpe in usu esse, quod & in aliis Scriptoribus occurrit quam frequentissime; sed huic rei non inhærebo: sufficere visum est, si Definitum sit id, quod proprie per *Naturam* intelligendum censeo. Reliquæ Nominis hujus applicationes admodum numerosæ sunt, quas ut pertractare non admittit proposita brevitās, sic sane non magis commendat exigua utilitas: præsertim, quum obviæ satis sint in *Oeconom. Hipp.*, *Lexico BLANCARDI*, aliisque; ex quo, si quis desideret, fonte non difficulter hauriri poterunt.

§. VIII.

Sed existimabit forte aliquis, *Naturam* non ita recte *Jussum Dei* (§. II.) dictam esse; at potius, potestatis ex hoc Jusso
na-

natae, aut Ideae Divinae ipsis creaturis Im-
pressae, similive nomine, insigniendam.
Sane eodem fere redit res. Malui ta-
men ego, *Jussum Dei* dicere, quoniam
merito sic appellari posse videbatur, at-
que imprimis, quod pro eo staret tanti
Viri, ipsiusque etiam PSALMISTAE, aucto-
ritas.

§. IX.

Reliqua, quae complectitur data Defi-
nitio, *Naturam* ponunt, & quatenus crea-
ta inter se distincta reddit, determinat-
que singula (sic *Natura* Aurum facit es-
se Aurum, atque ab omni creato distin-
ctissimum); & quatenus Causa est
omnium eorum, quae in tali determina-
to subiecto absolvuntur, juxta Institutum
Illius, qui haec ita fieri voluit: Magnes
ex. gr. Ferrum attrahit, ad quam Actio-
nem ex sua *Natura* disponitur, quae ubi-
cunque adest, hoc fit, ubi abest, id nun-
quam peragitur: vera ergo est illius
Actionis Causa. Idem & de aliis verum
est.

§. X.

Denique & hoc notandum, Res ipsas
per *Naturam* non semper cogi, ut agant
omne

omne id, quod agere possunt; uti forte male quis ex Definitione colligeret: sic de *Natura* acidi est effervesce cum alcalinis; hæc tamen Effervescencia nunquam obtinet, nisi sibi invicem admisceantur; cæterum quiescit utrumque. Unde videmus, *Naturam* indere modo creaturis aptitudinem, ut, dum agunt, ita agant, ut agere iussæ sunt: quam actionem ut producant, semper Causa Excitante indigent.

§. XI.

Hæc verò Causa Excitans si accessit, coguntur necessario Agere. Acido (ut in eodem Exemplo maneamus) dum permiscetur Alkali, non potest non Effervescenciam concipere. Patet igitur, *Naturam*, datis conditionibus requisitis, Agere inevitabiliter, & in iisdem conditionibus semper eadem penitus Lege, certo igitur & immutabili Ordine. Hæc fere sequentibus verbis SALINGENIUS expressit:

Naturam vero appello Legem Omnipotentis

Su-

*Supremique Patris, quam prima ab Ori-
gine mundi
Cunctis imposuit rebus, jussitque teneri
Inviolabiliter, &c.*

Confer PSALMISTAM §. I.

DE NATURA HUMANA.

§. XII.

Quæcunque hætenus (a §. I. hucus-
que) dicta sunt, eo ordine conatus
sum digerere, ut facili negotio ad *Natu-
ram Humanam* applicari possint. Hanc
enim pertractare, Scopus erat. Reliqua
nulla alia ratione addidi, nisi quod sic fa-
cilis ipsa *Natura Hum.*, quousque id
licet, intelligi posse videbatur.

§. XIII.

Definitio igitur ante data, &, quæ hac-
tenus enarravi, alia, commode huc trans-
ferri poterunt: proinde inutile esset, hæc
repetere.

§. XIV.

§. XIV.

Quædam tamen de *Natura Humana* superaddere conveniet, quæ ad multas etiam alias cautus quisque accommodare poterit. Homo Anima constat ac Corpore; Anima igitur pars est Compositi, uti & Corpus. Concipiamus nunc partes has, tanquam ab invicem separatas: videbimus, suam Animæ *Naturam* esse, suam Corpori; quæ *Naturæ* nihil omnino commune habeant. At uniantur Anima & Corpus; *Natura* ergo Utriusque similiter unitur; fit Tertium Quid; hoc jam, nec Anima, nec Corpus, sed Homo, est; neque Agit ulterius, ut Anima, aut Corpus, sed ut Compositum ex his. In homine itaque Animæ & Corporis *Naturæ* non manent distinctæ, uniuntur; unitæ faciunt *Naturam Humanam*: hæcque in ipso puncto unionis nascitur. Sic binæ *Naturæ*, toto sane coelo diversissimæ, stupendo Artificio confluunt; & Neutra remanet; verum inde Una Tertia exsurgit. Hæc non fit prædictarum binarum simplici tantum quasi Appositione, sed Nova prodit. Supponamus enim talem *Naturarum* Ap-
posi-

positionem ; necessario sequitur , ut ,
quidquid observamus in homine , vel
Mentis , vel Corporis , *Naturæ* adscribi
queat. Quorsum ergo Motum ex. gr.
Voluntarium referes ? an Corpus ex *Na-*
tura sua Voluntarie movetur ? negant
Cadavera : neque Mentis *Naturæ* ad-
signari potest ; nam accidit Corpori.
Adeoque Motus Voluntarius non est Na-
turalis Corpori , non Menti , sed homini.
Idem in multis aliis Actionibus luce me-
ridiana clarius. Hinc etiam , nec Cor-
pori , nec Animæ , mandavit Creator ,
Crescere & Multiplicari (GENES. Cap. I.),
Homini Legem istam imposuit. Facta
proinde Unione , Nova *Natura* exsurgit ,
quæ , licet utcunque Mentis ac Corporis
Naturas retineat , ipsa tamen latius
etiamnum patet. Sicque , *re ipsa* , sub
prima Creatione alia Corpori *Natura*
erat , alia Menti , alia , his unitis , facto
Homini ; Agitque Homo , partim ratio-
ne Mentis , partim ratione Corporis , sem-
per tamen ratione Compositi , secundum
Naturam suam , id est , *Humanam*. Ma-
le itaque *Natura Humana* aut Animæ
attribueretur , aut Corpori , dum contra ,
tam-

tamquam Diverſum Quid, & prorſus Singulare, cogitanti occurrit. *Nec tamen, proprie loquendo, Pars eſt Hominiſ, qui præter Animam & Corpus nullæ ejusmodi Partes agnoſcit; ſed PARTIUM HARUM UNITARUM IMMEDIATUM ET INSEPARABILE ATTRIBUTUM.*

§. XV.

Id porro ſingulare *Natura Humana* ſibi arrogat, quod ſit omnium, quæ in terris obſervantur, perfectiſſima. Perfectionem *Naturæ* cujuſdam æſtimare debemus ex perfectione ipſius Rei, & ſplendore Actionum, ad quarum exercitium *Natura* eam aptam reddit. Alia hic Criteria non habemus; nec aliquid, in univerſum, de *Natura* cognoscere poſſumus, niſi ex Rebus ipſis, atque imprimis ex Actionibus, quæ potiſſimum noſtros ſub ſenſu cadunt. Et ſane hæc Judicii ratio ſatis apte datæ Definitioni congruit.

§. XVI.

Sed binis hiſ excellit *Natura Hum.*
Si enim ipſum Hominem ſpectes, is *Juxta*
b *Iam-*

Imaginem Dei factus (GENES. Cap. I.), huicque inter Creaturas Sublunares omnium proximus est: quum vero Deus sit supra cuncta perfectissimus, huic ex Corporeis proximus sit Homo, ejus ergo perfectio inter dicta erit maxima. Quod si his Nobilitatem Actionum, quibus supra alia ex *Natura* sua Homo aptus est, adjicias, non negabis, credo, *Naturam Hum.* omnium, quas terra exhibet, perfectissimam esse.

§. XVII.

Evincunt id imprimis Animæ sic dictæ potentia; Idearum Mente perceptarum Communicatio per Sermonem; maxime omnium Usus Rationis: & quamvis in Actionibus quibusdam magis Corporeis alia Homini sæpe prævalere deprehendantur, ut Celeritate Cervum, Odoratu Canes, præprimis odorisequos, &c., quibus hæc in singulares usus largiri Creator voluit; tamen, si omnium Actionum pondus libretur simul, certissimum est, cedere ipsi Omnia.

§. XVIII.

§. XVIII.

Hoc magis confirmatur ex eo, quod Viventia sane Non Viventibus Nobiliora sint; inter illa autem excellant Animata; quæ non sunt nisi Brutum, & Homo: proxime ergo Homini perfectione *Naturæ* accedit Brutum: sed quantum horum etiam præstantissimum ab illo adhuc distat! Manifestum hinc, *Naturam Hum.* inter sublunares perfectissimam esse. Sic, postquam Omnium Creationem retulit OVIDIUS (*in Initio Metamorph.*), merito videtur dixisse:

*Sanctius his Animal, mentisque ca-
paciùs altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in
cætera posset,
Natus Homo est; &c.*

§. XIX.

Hanc quoque *Naturæ* perfectionem variam esse in variis Hominibus, postmodum (§. XXIX.) videbimus.

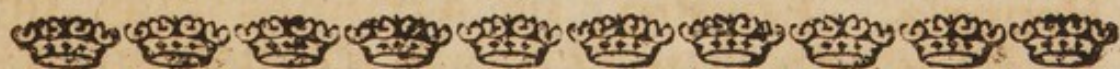
§. XX.

Natura autem Humana nunquam nisi in solo Homine deprehenditur; hinc eidem,

si *abstracte* spectatur, omnino Singularis
 est (& hoc de aliis quibuscunque verissi-
 mum): quod falsum, ubi quis eam con-
 siderat, quatenus ex aliis participat: de-
 cipitur enim, qui existimat, *Naturam*
Hum. esse Simplicem: *Habet enim homo*
nonnihil ex Bruto, Brutum nonnihil ex
Planta, &c., ut ait VERULAMIUS (*in*
Lib. de Sapient. Veter. pag. mihi 29). Sic
 ut *Natura Hum.* Composita reverà sit,
 nequaquam Simplex, partimque Homi-
 ni cum aliis Communis, partim etiam
 (quod *Humanam* esse facit) Singularis, &
 Propria. Etenim, ut Actiones ipsæ, sic
 & earum Causa (*Natura*) sese habere vi-
 detur; ac proinde, ubi Communes sunt
 Actiones, Communis quoque Causa
 (*Natura*) erit; & quæ omnes, in uni-
 versum, Actiones Communes habent,
 ea etiam, in genere, *Natura* convenient;
 quæ vero quasdam tantum Actiones
 Communes habent, quasdam Proprias,
 ea partim *Natura* convenient, partim
 different; quum ergo Homo Actiones
 quasdam Communes, quasdam Singu-
 lares, sortitus sit, *Natura* ejus, partim
 Communis erit, partim Propria.

§. XXI.

Ita ut merito rursus cum eodem VERULAMIO (*loco citato*) videamur posse concludere, *Naturam Hum.* (quod is de omnibus profert) *ex specie superiori, & inferiori, Compactam*, vel etiam ex ea, quæ Communis est omnibus Corporibus, ex Vegetabili, atque ex animali, conflata, esse. Quibus si tunc id, quod Homini singulare est, addideris, *Naturam Hum.* concipies, sed hætenus omnibus Hominibus Universalem.

DE NATURÆ HUMANÆ
DIVERSITATE IN
VARIIS.

§. XXII.

Si *Naturam* contemplemur in abstracto, una modo sese offert omnibus Creatis Universalis: hinc unica Definitione (§. II.) comprehendendi potuit; & hac, singulis quorumcumque Creatorum *Naturis* æquali jure adscribenda. Unde, hoc

respectu , vel Omnia *Natura* conveniunt.

§. XXIII.

Si vero Genera, Speciesque singulas, rimamur accuratius, *Naturam* in iis distinctissimam deprehendimus. Quæ ergo *Naturæ* Diversitas, non adeo ex ipsa *Natura* , per se spectata, ac quidem a varietate Subjecti, & prout illud ad varias Actiones a Creatore comparatum est, videtur procedere.

§. XXIV.

Adeoque duplici modo *Naturam* considerare possumus : 1°. in se ; 2°. quatenus certis Subjectis inest : atque hac 2. ratione omnia *Creata Natura* differunt : sicque non modo Genera, & Species, sed & ipsa sub qualibet Specie Individua, *Natura* distinguuntur : quod ut in Animalibus manifestius est, ita & in reliquis non minus verum esse, suadet Ratio.

§. XXV.

Hanc *Naturæ* Diversitatem in Homi-
nibus obtinere, notavit jam Hipp. (pag.
756);

756); cum dicit; *Natura a Natura*, & *ætas ab ætate*, plurimum distat: nam id quidem verum est, quod, si *Naturam Hum.* consideres, ratione habita ad Universam Speciem, una tantum; omnibus Individuis Communis, occurrat; sed in unoquoque Homine aliquid, huic Singulare, priori Specificæ *Naturæ* junctum (*Idiosyncrasian* vocant), facit, *Naturam Hum.* variam esse in variis, nec in duobus omni dote eandem: quin & pro *Ætate*, &c., in eodem Homine sic variat.

§. XXVI.

Latissime ergo *Natura Humana* dispersa in Individuis est; hinc in unam quasi Specificam coit, qua omnia Individua conveniunt; Specifica hæc cum aliis rursus eadem ratione Genericæ copulari potest: sic, Adscendendo, *Natura tandem omnis in Unum quasi confluit* (VERULAMIUS *loc. cit. pag. 28*). Quod si ponitur, una illa Universalis *Natura* simplicissima erit, & vilissima: cui, Descendendo, successive adjunctæ Singulares) (ut ita dicam) *Naturæ* Perfectionem majorem tribuent, donec ad Perfectissimam

inter Sublunaria *Humanam* pervenerit, ipsa rursus, unitis *Idiosyncrasiis*, maxime *Diversa*. Horum adsertorum multa cautus distinguet ab aliis (§. XXI. & XXII.)

§. XXVII.

Dictorum (§. XXV.) veritas manifesta videtur: id enim negat nemo, in unoquoque Homine Actiones exerceri, quamvis in universum easdem, ac in altero, omnes tamen aliqua ratione semper distinctas. Communi sententia, ne vel in duobus Hominibus Sanguinem omni dote eundem inesse, adseritur (quod & aliis quibuscunque eodem jure potest attribui); si tamen actiones, quæ omnes ad ejus Elaborationem plus minusve cooperantur, omnino eadem essent, idem necessario generaretur Humor. Hinc (ex §. XX.) patet, in singulo quoque Homine unam cum aliis Hominibus Communem *Naturam* esse, cui altera quasi singularis adjungitur; quod adstruxeram.

§. XXVIII.

Considero autem hic, ut & in sequentibus, *Naturam*, imprimis prout in Corporibus *Operativa* est: qua ratione, maxime,

xime, si non tantum, videtur Medicinam respicere.

§. XXIX.

Ex his etiam liquet, quod (§. XIX.) jam obiter monui, *Naturam*, in uno magis, in altero minus, Perfectam esse. Quæ quidem major, minorve, *Naturæ* Perfectio ex eo potissimum videtur deducenda, quod Corpora varia sint, & ad actiones, quibus ex Communi Specifica *Natura* apta redduntur, Perfectius, vel minus Perfecte, exercendas accommodata. Idem insuper exinde patet, quod, cum *Naturam* in singulis Hominibus Diversam esse dixerim, si ponatur una Perfectissima, alia necessario propius, ac alia, eo accedere debeat.

§. XXX.

Sua tamen cuique *Natura* est Perfectissima, & optima; agens scilicet, uti totius Fabrica exigit: hinc, hoc respectu, omnes alias, quantumvis ex se Perfectiores, superat.

§. XXXI.

Sed an etiam Diversæ *Naturæ* variis Partibus in eodem Homine possunt adtribui? quemadmodum HIPPOCRATES, cuilibet fere

singulari Parti distinctam quasi *Naturam* assignasse videtur: ut Membris (p. 747), Vasis (pag. 6), Humoribus (pag. 16), Ossibus (pag. 1028), Nervis, Carnibus, &c. (pag. 1191)? Sane omnibus his, si seorsum spectentur, sua Singularis *Natura* merito adscribitur; sin autem considerantur, ut Partes concurrentes ad Constitutionem Totius, *Naturam* a Toto distinctam non habent; Una enim in Uno Homine tantum *Natura* inest; quæ, ut Totum Corpus, ita quaslibet ejus Partes, sibi subiecta tenet.

DE NATURÆ HUMANÆ PRODUCTIONE.

§. XXXII.

Stupendas *Naturæ* Actiones, ut ubique, sic imprimis in Generationis Negotio, admiramur; de quo sollicita admodum *Natura* I. omnes Actiones Corporis ita dirigit, ut Semen elaboretur, continens verum Stamen futuræ Proles, unde

de crescat Simile ei, ex quo depromitur: id de Vegetabilium Seminibus adserunt BOTANICI; de Humano, aliorumque Animalium, Semine per Microscopia demonstravit LEEUWENHOEKIUS: & ut hoc modo in Viris agit, ita in Mulieribus non minus accurata est producendo Ovo; factoque Conceptu, apta subministrando Adminicula, ut in perfectum infanitem excresecat Embryo; illumque etiam exclusum nutriendo, usque dum sibi ipse sufficiat: quibus apte conspirantibus, Propagatio absolvi possit. Hæc *Naturæ* Potestas, certa atque infallibili Lege, nisi aliunde impediatur, agens, Homini, ut plurimæ, si non omnes, *Naturæ* Actiones, imperscrutabilis penitus habenda videtur, Effectu tamen certissime observanda. Quæ ne langueret, *Stimulum* 2º indit, quo desiderant *Speciei suæ* *Æternisationem* (MAURICEAU pag. 75.); hinc nunquam ex se destruendæ. 3º *Disponit* (HIPPOCR. pag. 916.), si ita loqui liceat, ex Idea quadam, sibi a Creatore indita, ad Usus suos aptissime singula; quin & jam *disponit*, ex quadam quasi Providentia, ea, quæ Usui nondum sunt, sed erunt,

erunt, ut Pulmones ex. gr. in Foetu,
&c.

* Hæc *Metaphorice* intelligenda sunt. Circumspectus Sermo ultro quidem Cautelam innuit. Non inutile tamen fuerit, rem hanc aliquanto distinctius explicasse. Repugnat certe, stricte loquendo, ut *Natura*, simplex *Attributum* (§. XIV), Ideas, & Providentiam, possideat. Quæ igitur, sano sensu, ita accipienda erunt. Jussit Deus, ut *Natura* juxta Divinam suam Ideam ageret; quæ certe Divina Idea Providentia non caruit. Sufficit Mandatum hoc; & licet Coeco plane Impetu *Natura* agat, agit tamen, quæ Creator præscripserat. Et hæc vera in Creaturis omnibus agendi ratio. *Divina Mens*, uti pulcherrime HIPPOCRATES loquitur, edocuit sua Opera imitari cognoscentes quæ faciunt, & ignorantes quæ imitantur (pag. 344.). Viri ex. gr. cum Muliere Congressus, facit, ut ex re manifesta obscura cognoscatur, quod sic Puer futurus est (pag. 345). Commeant & transmoventur illa huc, & hæc illuc; . . . & quæ quidem faciunt, nesciunt, quæ

quæ vero faciunt, scire videntur, & quæ quidem vident, non cognoscunt. Et tamen his omnia, *Necessitate Divina*, contingunt, & quæ volunt, & quæ nolunt (pag. 342). Idem aliis, quæ in sequentibus occurrent, levioribus Hyperbolis applicandum.

§. XXXIII.

Ex §. XXXII. num. I. colligitur, *Naturam*, ut omnium aliorum, sic & *Humanam*, fixam esse in *Propagatione suæ Speciei*: nunquam enim Homo, nisi ex Hominibus, producitur; sic & quæcunque vel minima Insecta suæ Speciei Simile procreant, nec unquam, nisi a Similibus, progignuntur, ex Sententia FRANC. REDII, multis ab eodem Experimentis superstructa (in *Litt. ad ill. Virum CAROL. DATUM*); cui subscripsit SWAMMERDAMMIUS (in *Hist. Insect. gen. p. 91*). Vana ergo sunt, quæcunque hic Poëtæ, & Vulgus, fabulantur. Nec refragatur huic Sententiæ Magni VERULAMII (in *Sylva Sylv. pag. 363*), Aliorumque, qui in contraria Opinione versantur, auctoritas; quoniam hi ante pleniorē supra dictorum Cogni-
tio-

tionem scripserunt ; indies autem incrementum Scientiæ.

§. XXXIV.

Minime etiam adversantur his *Monstra*, alienam quasi *Naturam* referentia; etenim Monstrum, ex. gr. ex Hominibus genitum, nunquam aliam, quam *Humanam*, *Naturam* possidere, certum videtur; nec aliud esse, quo Monstrum tale a legitime facto Foetu differat, præter solam Formam externam: quod satis ex LICETI *Tract. de Monstris, imprimis cap. I.*, potest intelligi. *Natura* ergo & hæc gaudent vere *Humana*. Si enim Forma externa quidquam ad *Naturam* faceret, sæpe alterius *Naturæ* Animalia produxisset Homo (Exempla sunt in eodem *Tractatu*): id vero impossibile, nisi determinatum huc requisitum Semen in Humano Corpore generatum fuerit: quod toti *Naturæ*, & Structuræ Corporis Humani, absolute repugnat. Neque Semen Humanum in alienam *Naturam* permu- tandi Potestas Gravidæ videtur inesse: nam & hæc gaudet Generatione Similis, & tota ad id comparata est.

§. XXXV.

§. XXXV.

Videtur autem *Natura Hum.* ex *Parentibus in Filios derivari*, indita primis Hominibus a Conditor, simul cum *Natura*, Potentia Generandi sibi Simile, hinc *Naturam* suam communicandi producendis Filiis, quibus & eadem impressa Potestas in ultimos usque Nepotes protrahatur. Nisi quis existimet, Deum, ad Parentum indolem, *Naturam* hanc singulis Individuis de novo quasi infundere. Sed hæc ad nostrum forum vix pertinent; itaque supersedebo.

§. XXXVI.

Saltem id, quod producit, semper *Naturam* sui producentis exhibet: sicque, immobili Ordine, & stabili Lege, similis Species continuat per similia *Natura* Individua.

§. XXXVII.

Nec tamen, ex Patre tantum, vel sola etiam Matre, *Naturam* hanc in Filios descendere, statuendum videretur, sed ex Utrisque simul: quod ex aliorum Anima-

malium promiscuo Coitu, satis evidenter discimus: sic ex Equa, & Asino, nunquam Equus, aut Asinus, nascitur; sed communicans ex utraque Natura Monstrum, Mulus (MAURICEAU p.64, HARVÆUS in Exercit. de Gener. Animal. pag. mihi 270). Ad hoc videtur alluisse OVIDIUS, cum de Gemellis ex ORYTHIA & AQUILONE natis, dicit:

- - - Partuque enixa Gemellos,
CÆTERA QUI MATRIS, PENNAS
GENITORIS, HABEBANT.

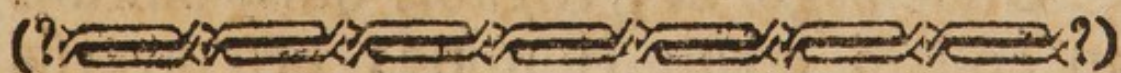
§. XXXVIII.

Difficile apparet, determinare, Quo Tempore Natura Hum. in Generatione accedat. Attamen in ADAMO, successive facto, aliquid hujusce rei adsequimur: Finxit enim 1°. Deus Corpus ejus de pulvere terræ: sed aberat adhuc Natura Humana: postea Sufflavit in nares ejus (GEN. cap. 2): & ex hoc, facto Corpori accesserunt Anima, Natura, & Vita: factusque est Homo Vivens.

§. XXXIX.

§. XXXIX.

Igitur ipso momento, quo Anima copulatur Corpori, prodeunt simul *Natura* & *Vita*. Accedit proinde *Natura Humana*, illo instanti, quo Anima, quo Vita: tria enim hæc Corpori superadveniunt simul, nec aliud alio, nisi sola, ut loquuntur, *Ratione*, prius est. Hinc, si quis valeat determinare Tempus, quo accedit, vel Anima, vel Vita, eodem opere demonstrabit, Quo Tempore accedat *Natura*.

DE NATURÆ HUMANÆ STABILITATE.

§. XL.

Communicata semel *Natura*, porro *Inmutabilis*, nec potens vel augeri, vel minui, adeoque *Indivisibilis*, permanet omnino eadem, in eodem *Homine*, ad mortem usque.

§. XLI.

Inmutabilem Naturam esse, certum est:

c

si

si enim Mutaretur, non maneret idem, qui ante fuerat, Homo; cum a *Natura* Singulari Singulare ejus *Esse* dependeat (§. XXV). Hominem interim eundem esse, qui nunc moritur, & qui, ante tot annos, ex tali Patre, in tali Matre, conceptus fuerat, nemo non fatebitur. Adeoque in hunc usque diem Singularis illius Hominis *Natura* non mutata perstitit.

§. XLII.

Unde ergo fit, rogabit quis, tantum in eodem etiam Homine, pro diversis temporibus, sæpe differre Actiones, ut magis distinctæ sint, ac in duobus Individuis, prope ad se mutuo accedentibus, quorum tamen *Naturas*, maxime ex hoc, distinctas diximus (§. XXVII)? Respondeo: Duplici ratione spectari *Naturam* posse (§. XXIV); scilicet 1°. in se; & tunc certissime Inmutabilis est; manetque eadem ad mortem usque (§. XLI): Verum si 2°. consideratur, in ordine ad Subiectum, quod occupat, minime negaverim, *Naturam* Mutari posse, in eodem etiam Homine: quin & hoc jam inde præmonui (§. XXV).

§. XLIII.

§. XLIII.

Illam autem Mutationem Corpori magis, ac *Naturæ*, attribuendam esse, unusquisque, credo, agnoscit. Sic & ista actionum, in eodem homine, Diversitas a Corpore mutato tantum, ut videtur, pendet.

§. XLIV.

Hæc ut clarius intelligantur, considerandum est, *Naturam, ex se, semper eadem ratione Agere* : omnis autem ejusdem *Actio Imperare est* ; quod Imperium exsequi, incumbit Corpori, eidem subdito. Exsequitur vero datum Præceptum Corpus, varia ratione, prout ipsum varium est. Varietas ergo Actionum, non a *Natura*, sed a varia Corporis Conditione, nascitur ; quæ Conditionis Diversitas non modo *Congenita* est in variis Hominibus, sed & in eodem, imprimis per Usus sex Rerum, quas Non Naturales vocant, Morbos, & Ætatem, ut quotidie observari potest, pro variis temporibus, accedit ; sicque *Acquisita* dici meretur. Corporis igitur *Conditio*, in eodem etiam Ho-

c 2

mine,

mine, Mutatur; hinc mirum non est, si & Actiones varient.

§. XLV.

Sed regeret quispiam, Observatum esse, Morbos Hæreditarios, in ipsa, ut videtur, *Natura* radicanos, sanatos fuisse: quod neutiquam, nisi Mutata *Natura*, contingere potuerit. Verum Morbi illi, non in ipsa *Natura*, sed in certa quadam Corporis, Partiumve ejus, ratione, sedem habere, longe probabilissimum est: hanc si quis corrigere valeat (quod difficile quidem, subinde tamen haud impossibile), vel saltem Effectum prævertere, Morbum illum, vel curabit, vel avertet; nec interim *Natura*, sed Corpus tantum, mutabitur.

§. XLVI.

Manet ergo, quod adstruxi, *Naturam* nempe, in eodem Subjecto, ex se, Inmutabilem (§. XL. XLI.), omnem vero Mutationem ipsi Corpori attribuendam, esse (§. XLIII): neque, Mutato hoc, ipsam *Naturam* Mutari, existimo, quamvis ea specie imponat, sed & tum, sub aliena Forma,

ma, eandem persistere. Unde NABUCHODONOSOREM (alii NEBUCADNETZAREM legunt), Potestate Divina Mutatum, ita ut *Herbam*, tanquam *Boves*, comederit, & *Pili ejus*, ut *Aquilarum Plumæ*, creverint, & *Ungues ejus*, ut *Avium* (S. S. DANIEL. cap. 4), vere adhuc *Humana Natura* præditum fuisse, certum videtur, sola Forma extrinseca distinctum; quod etiam in sequentibus, SACRÆ LITTERÆ, ut apparet, satis evidenter innuunt.

§. XLVII.

Hanc ipsam OVIDII Sententiam fuisse, passim ex ejus *Fabulis* docemur: sic ex. gr. ubi ACTÆONEM, in Cervum Mutatum, adfert, in eo, ut alienam Formam memorat, sic, *Naturam Hum.* integram perseverasse, abunde significat, dum Affectus, quales homini tantum insunt, eidem attribuit, *Mentemque pristinam remansisse*, aperte enuntiat. Idem quoque eleganter exprimit, ubi, ERISICHTONE annosam Quercum prosterrente, ait:

*Editus e medio sonus est cum robore
talis :*

*NYMPHA SUB HOC EGO SUM
Ec.*

Hinc Idem in Historia PROTHEI optime
notat :

*Sæpe Lapis poteras, Arbor quoque sæ-
pe, VIDERI.*

§. XLVIII.

Quin & hoc magis confirmatur ex eo,
quod admodum probabile fit, *eandem
etiam Naturæ Constantiam omni Creaturæ
inesse.*

§. XLIX.

Sic in INSECTIS, quantumvis, For-
mam Corporis externam mutari, mani-
festum sit, *Naturam* tamen non muta-
tam persistere, Ratio suadet : nempe
Mutatum sic Insectum nemo, credo, no-
vam omnino Creaturam esse, asseret: so-
la ergo Forma Mutata, idem nunc est,
quod ante fuerat, Animal; hinc & *Na-
tura* manet eadem. Quod vero Muta-
tum ita Animal quasdam nunc Actiones
exerceat, quibus ante ineptum erat, id
Mu-

Mutatae Corporis Fabricae debetur, pro
cujus varietate diversas, quas *Natura* ex-
ferit, Actiones esse, vidimus (§. XLIV):
sic, enatis in quibusdam Alis, aptum fit
volando Animal, uti ex. gr. ex Bombyce
factus Papilio; nec tamen magis exhinc,
de *Natura* in hoc Animali Mutata, con-
cludendum videtur, quam in DÆDALO
& ICARO, cum, fabricatis arte Alis,
Aëri se committerent: id autem nemo
adstruet.

§. L.

Hinc dictus, Mutato Nomine, Forma-
que, Papilio, idem *numero* est, qui ante
fuerat Bombyx, *Natura* omnino eadem
præditus, Corpore tantum in nonnullis
permutato, talibusque instructo Admini-
culis, quibus ad novas quasdam Actiones
sufficiat: quin imo Mutationem hanc
ipsa illius Animalculi *Natura* postulat, to-
tumque eo comparatum est; quum in
Eruca alas jam demonstraverit SWAM-
MERDAMMIUS, post demum in Papi-
lione expandendas; qui, quod majus est,
in *Nymphis*, quin jam ante in *Vermiculis*,
omnes partes, omnia membra, futuri

Animalculi, æque distincte, ac post in ipso Animalculo, conspici, universaliter pronuntiat (Hist. Insect. Gener. Sect. impr. 2).

§. LI.

Patet igitur, striete loquendo, potius dicendum esse, Perfici hoc tempore Corpus ipsum, explicatis, quæ ante latuerant, Partibus, quam Corpus Mutari; adeoque, nec *Naturam*, nec Corpus, proprie Mutari in Insectis; sed eandem numero manere *Naturam*, Corpus vero, juxta específicas Singularum *Naturas*, statò tempore, istis instrui Adminiculis, quorum Rudimenta, quamvis eo tempore inutilia (nisi in futuros usus), ante tamen jam adfuerant: hinc mirum non est, si Corpus novis Actionibus aptum fiat.

§. LII.

Non minus id (§. XLVIII.) VEGETABILIBUS competit: docent Inoculationes, ubi duplicis *Naturæ* Arbor artificiose jungitur, Surculo alieno in datum Truncum insito. Bina hæc excrescunt simul in unam, ut se offert, frondosam Comam læ-

lætissime; sua nihilominus utrique distincta manet *Natura*; Fructum namque fert, quoad saporem, & alias quasdam accidentales dotes, emendatum quidem, non mutatam tamen *Naturam* evincen-tem incluso Semine, ex quo, fato, nunquam Mediæ *Naturæ* Arbos enascitur, sed talis, quæ immotam adhibiti Surculi *Naturam* omnino exprimat. Neque Truncus ipse *Naturam* exuit, sed manet, qualis ante fuerat; nulla enim sese offert ratio, qua Mutatam quis suspicari possit: quin certum est, si excreta Arbos rescindatur rursus sub loco, quo facta fuit incisio, prodituram inde, nisi moriatur, aliam, quæ non mutatam pariter Trunci *Naturam* demonstret. Adde his Experimentum §°. LXXXIX.

§. LIII.

Hinc non immerito concluditur, *Naturam* in Vegetabilibus, quamdiu hæc adhuc vivunt, vigentque, inmutabilem esse. Nunc & aliud circa eadem videamus.

§. LIV.

Nonne manifesta fit *Naturæ* eorundem

Permutatio, dum, post Mortem (ut ita dicam), Planta quaecumque, ex se Acescens, eo reducitur, ut in Alcalinum liquamen transeat (Vide Cl. BOERHAVII *Chem. Proc.* 88)? Sane maxime distant a se invicem *Naturæ* Acescentis & Alcalini! dico tamen, *Naturam* horum neutiquam Permutari. Si quis velit, *Naturam* horum Vegetabilium, Acescentium nomine cognitorum, in ipsa illa Acescentia positam esse, Mutatur hic *Natura*, fateor; fiunt enim Alcalescentia primo, ac deinde Alcalina: minime vero in hac eorum *Natura* constituenda videtur, quum non sit nisi Dos Vegetabilium accidentalis; quoniam adesse potest & abesse; neque magis ad *Naturam* Vegetabilium, Acescentium dictorum, facit acescentia, quam alcalescentia; sunt namque indifferentia, ut, vel, sibi commissa, Mutentur in acidum, unde acescentium nomen habent, vel, compressa, transeant in alcalinum: & utraque illa Mutatio, in dictis conditionibus, æque secundum *Naturam* eorum fit, semperque, & inevitabiliter, accidit. Unde, stricte loquendo, non dantur Herbæ absolute acescentes; sed, quæ
vulgo

vulgo hoc nomine insigniuntur, indifferentes sunt (ut diximus), pro Conditionum varietate, vel in acidum Mutabiles, vel in alcalinum.

§. LV.

Ut dicta hæc (§. LII. LIII. LIV.), nequaquam confundenda, clariori idea illustrentur, obiter notandum, me Duplicem posuisse *Naturam Vegetabilium*; *primam*, quæ, viventibus adhuc, *Esse* suum Singulare, & agere, tribuit; hæc, una cum Vita, recedit: *aliam*, quæ soli tantummodo Corpori, partibusque, ex quibus construitur, adscribi debet; hæc, etiam post Mortem, remanet; ac, tum imprimis, Leges statuit neutiquam violandas: sic Fœnum amisit *Naturam Gramini* Vigenti magis propriam, nec tamen omni *Natura* destituitur, sed suam etiam possidet, juxta quam Determinatur, & agit. Idem, clariori Exemplo, occurrit in Homine, cujus Cadaver, *Natura Humana* penitus destitutum, sua tamen præditum deprehenditur, juxta quam, Grave est, Impenetrabile, Putrescens, & sic porro.

§. LVI.

§. LVI.

Ex his facile intelligitur, quid de FOS-
SILIBUS sentiendum sit? Nitrum ex. gr.
Sal est saltem Semifossile (*Chem. Cl. BOERH.
Tom. I. pag. 44.*); nihilominus per artem
quasi Vegetabile efficitur (*Idem, Proc.
140*). Neque tum, ut ex dictis (§. LIV.)
patet, Mutatur *Natura* Nitri, at, quæ
fit, Mutatio Qualitates tantum Acciden-
tales respicit, ipsumque Nitrum eo ex sua
Natura disponitur. Sed an Vegetatio
hæc ipsi quidem Nitro adscribenda? an
non idem posset fieri, Seminibus ex Aëre
ad ejus superficiem appositis, in deter-
minatæ suæ Speciei Plantulas excrescen-
tibus (quod in aliis quibusdam pro certo
habetur)? Hoc sane si verum foret, eo
magis de Pristina Nitri *Natura* convince-
ret.

§. LVII.

Ergo nec Mutatur *Natura* Corporum,
quamvis id, primo intuitu, ita appareat,
per Putrefactionem, Fermentationem,
Attactum Magnetis, Destillationem, alias-
que Mutationes, sive Spontaneas, sive Ar-
tificiales.

§. LVIII.

§. LVIII.

Quibus omnibus (a §. XLI. huc usque) collectis, Concludimus, *Naturam*, tam in Fossilibus, Vegetabilibusque, quam in Insectis, atque Homine (pro cuius Confirmatione omnia reliqua tantum adtuli), nullatenus permutari, sed Inmutabilem esse.

§. LIX.

Erramus igitur, qui *Naturas* Permutatas credimus, ubi Dotes ante visas vel non deprehendimus, vel novas observamus: quod Judicium quam temerarium sit, docet Aurum, in Aqua Regia solutum (*Chem. Cl. BOERH. Proc. 205*). Illud etenim, ad Sensus nostros, sub Formaliquida, nil fere, nisi Colorem, de *Natura* sua superstes habet; quin, si purissimum, transparet penitus; nec *Naturam* modo Mutasse, sed quasi in nihilum redactum esse, nisi dissuaderet Ratio, Sensus Judicaret. Quum interim idem *Natura*, & omni Dote, Aurum, facili negotio, inde resurgat; Indicio, ut videtur, evidenti, tunc etiam *Naturam* omnino eandem persistere, cum, ad Sensus nostros, maxime
Per-

Permutata, fallaci Forma, apparere consuevit.

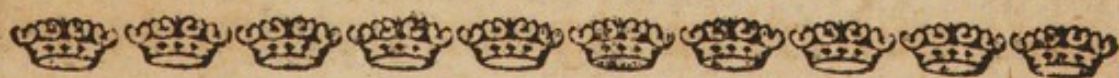
§. LX.

Altera Pars §. XL. erat, *Naturam Hum. non posse, vel augeri, vel minui, sed Indivisibilem permanere, omnino eandem, in eodem Homine, ad Mortem usque.* Una enim, eaque ad Mortem usque Inmutabilis, *Natura* unicuique Homini inest; hinc nec potest augeri, nec minui, adeoque Indivisibilis est; ita ut Hominem, post resectum ex. gr. Crus, non minus, ac ante, Hominem esse, aut ante magis, quam nunc, Hominem fuisse, sed *Naturam* in utroque casu Integerrimam perseverare, existimem. Sic multis Partibus Corporis destitui Homo potest, *Natura* ejus nil quidquam Imminuta, vel Divisa; dum a contrario etiam minime augeri potest. Utitur ergo *Natura* Partibus Corporis, ita, ut dum adsunt, suntque bene dispositæ, certas quasdam actiones per eas exercent; dum vero absunt, vel saltem ineptæ sunt, illas Actiones non exercent; non quod ipsius Imminuta Potestas iis haud sufficiat; sed quod

quod ea , per quæ actio deberet fieri, deficient. *Natura* igitur manet, qualis fuerat, æque, ex se, actiuosa, sed aptis, ad Operandum requisitis, Instrumentis destituitur; quæ, si usui adaptata restituantur, mox resumit *Natura* vires, & consueta olim Methodo, pergit agere. Quæ Res in Medicis manifestissima est.

§. LXI.

Plurima eorum, quæ (a §°. XV. huc usque) dicta sunt, de Anima, & Vita, paucis mutatis, æquali jure prædicari posse, Contemplanti sponte apparebit; quod per transennam monendum videbatur. Quin & idem de variis, quæ in sequentibus occurrent, verum est.

DE NATURA HUMANA, CUSTODE CORPO- RIS.

§. LXII.

Plurimis, iisque inevitabilibus, injuriis expositum Corpus facile & lædi posset,

set, & destrui, nisi sollicita *Natura* Prospiceret. Sic, quoniam per Actiones, a Vita inseparabiles, omni momento necessario deteritur Corpus, hinc, ut perstet, assiduam Reparationem exigit, quæ non nisi Heterogeneorum usu absolvi potest, quam facile ex his insidiæ struerentur Sanitati & Vitæ, nisi attentissima, nec unquam sopita, *Natura*, expositos, in omni Puncto, tam externo, quam interno, Corporis, *Vigiles*, *Nervos*, nata, miræ eorundem Sensilitate moneretur, si quid *Peregrini*, quod nocere posset, adsit? Cujus rei mox ac certior facta est, omnem impendit operam, ut sinistrum illum Effectum avertat (quod, quomodo faciat, passim in sequentibus elucidabitur); nec quiescit, priusquam, vel superet ipsa Hostem, vel Devicta cedat, destructa simul *Vita*.

§. LXIII.

Hac ratione Cavet, ne quid mali ab INGESTIS Corpori superveniat: quod nunc videamus. Si Ingesta talia sunt, quæ, vi dati Corporis, commode queant subigi in nutrimentum, aptis dotibus præditum,

ditum, facile ea fert *Natura*, & hæc porro, requisitam Mutationem passa, placide dimittit interiora versus. *Sin vero mutari ita Ingesta nequeant*, sive ob nimiam Copiam, sive ob suarum Qualitatum Pertinaciam, sive ob Acrimoniam, aliasve, si quæ occurrunt, Causas, non commode feruntur a *Natura*. Sed vel 1°. Succumbit *Natura*, moriturque Homo; uti ex. gr., Distento nimia Ingestorum Copia, sic ut evacuari non possit, Ventriculo; quod in Casu, quem enarrat PLATERUS (*Obs. pag. 439*), factum videtur: nempe, non potest tunc *Natura* expedire rem, limitata ejus Potentia ad rationem Corporis, in quo agit. Vel 2°. Languet *Natura*, non suo, sed Viscerum, Humorumve, vitio, aut Qualitatibus Ingestorum nimis Pertinacibus; ita ut, quacunque ratione, subigendo Vires non respondeant: tunc Glutinosum, Acidum, atque Alkali, Spontaneum generabitur. Gradus est ad præmissum (1°.); tendit enim in Mortem, nisi Ars, si possit, succurrat. Vel 3°. Excitata Siti, allicit primum, dein cogit, ut assumantur Liquida blandiora, & maxime, singulari

d

Acri-

Acrimoniae, ut putridae, rancidaeve, &c., opposita. Est autem dicta Sitis eo major, quo magis Dilutio requiritur, & contra. Sic diluit, temperatque, ea, quae nimia caeteroquin Acrimonia nocuissent, ita ut jam non noceant: in quod idem collimat, copiosiore Lachryma ex his locis per acrem Stimulum sollicitata (Conf. §. XCII). Vel 4°. Vomitu, Alvove, eliminat.

§. LXIV.

Sic *Natura* (nisi, ut in 1°, & 2°, Casu, Succumbat, vel Languet) Domat, aut Expellit, quae vi Corporis subigi alioquin non poterant. Sic Cavet, ne Nocivi quid diu in Primis Viis hæreat. Atque ita hic *Prima* quasi *Inspectio* fit; sed rudior tantum; plurima enim hoc loco admittuntur, quae respuuntur postea.

§. LXV.

Eorum vero, quae ex Primis Viis jam subierunt Venas, si tales dotes sint, ut aptum nutrimentum subministrare queant, satis facile reliquis Humoribus permiscentur, & sine magno tumultu porro circumferun-

feruntur per Corpus. Nunquam tamen adeo Amica *Naturæ* sunt, quamvis aptissima Nutrimeto ingesta fuerint, & Mutationes requisitæ perfectissime iis accesserint omnes, quin, pro eo, quod adhuc semper in se continent, Heterogenei (non enim Assimilatio his locis omnino absolvitur), Vigiles *Naturæ*, Nervos, hic magis adhuc, ut videtur, sensiles, afficiat: unde ea, in Sanissimis etiam, aliquot post pastum horis, Febriculam excitat, majorem, minoremve, pro varia allati Chyli Copia, & indole, maximum subigendo ulterius Chylo Remedium. Hac ratione, nil Alieni, quantumvis exiguum sit, insinuare sese in Corpus potest, quod subterfugiat: sed mox *Natura* omnes impendit Vires, nec desinit, nisi postquam omnino subegerit, eoque, ut Inquilinis omni Dote similes sint, novos jam demum factos Humores reduxerit: tuncque eos, ut sibi, & Corpori, Amicos, fert *Natura*, non prius.

§. LXVI.

Hæc interim (§. LXV.) utut apta Copia subministrata ad Sanitatis & Vitæ Con-

stantiam absolute requiruntur, attamen, si nimia accedunt Copia, Plethoram, plurimosque ejus, sæpe lethales, Effectus excitant. Nec, tunc acquiescere *Naturam*, existimandum est: variis enim Viis expellit Superfluum: docent Menstrua, Hæmorrhagiæ, &c. Hoc modo, Plethoram illam, cujus Ortum præcavere vix poterat, nunc natam, curat, avertitque sollicitissime omne, quod hinc imminabat, Periculum.

§. LXVII.

Adeo, quæ Mutabilia sunt, per excitationes Vasorum Viscerumque vires, & Humorum, jam ante Inquilinorum, admissionem, subiguntur, fiuntque tandem & ipsa similia Inquillinis. Sic tutus evadit Heterogeneorum usus; iisque, quod inevitabile est, intra Venas admissis, præsto adsunt *Naturæ* Media, quibus Domet, & Subigat. Unde *Natura* merito *Sanitatis Conservatrix* appellari meretur. Si vero dicta Media insigniter debilitentur, *Cachochymia*, *Cachexia*, & omnismodi, ex his sequentes, Morbi, propullulant: quorum Malorum Causa non in *Natura* est, sed

sed in ipso Corpore, ad *Naturæ* Imperium non satis obsequioso, non satis valido; five id Solidorum, five Fluidorum, vitio oriatur, vel quia Nervi Vigiles, male dispositi, *Naturam*, aut non, aut languidius, quam par fuerat, ad agendum sollicitant.

§. LXVIII.

Vidimus (§°. LXIII. LXIV. LXV. LXVI. LXVII.), quomodo *Natura* agat in Ingesta Mutabilia. Sed si talia Venas intrent, quæ in Corpore Inmutabilia sunt, tunc hæc, vel *VENENA* sunt, vel *MEDICAMINA*. Utrorumque ingressum, quantum potest, *Natura* conatur avertere. Etenim, si acria fuerint, sensilissima Vasculorum absorbentium oscula stimulant; quo ipso admonita *Natura* mox facit constringi hæc, sicque viam claudi; si autem nimis Crassa, vel Figuræ non satis accommodatæ, fuerint, Moles impedit, quo minus penetrent. Non facile ergo hæc, & similia, Venas subeunt; quod tamen aliquando contingere, plurima sunt, quæ confirmant. Quid tunc fit?

§. LXIX.

VENENO, forti satis, intra Corpus admissō, Succumbit *Natura*: in quantum Venenum tale, vel Solida, vel Fluida, vel utraque simul, ita mutat, ut Circulationi, adeoque & Vitæ, inepta fiant: unde Corpus Jussis *Naturæ* exsequendis impos redditur. Neque interim cedit tunc *Natura* Veneno, ex se ipsa, sed summa passim Conamina, Motusque violentissimos, omni modo assidue permutatos, excitat; quibus, si Robur Corporis, ejusdemque Fabrica, id admitterent, Veneno haud dubie liberaretur Æger; sed limitatas Vires superat Veneni Pertinacia, vel mutatum nimis Corpus non obsequitur amplius *Naturæ* Imperio. Unde frustra sunt omnes, quos *Natura* excitat, Impetus; quorum tamen tanta sæpe vehementia, ut magis hi, quam Venena ipsa, Mortem inferant.

§. LXX.

Usque adeo, pro conservanda Vita, sollicita *Natura* est, ut tantos Motus aver-
tendo Hosti intendat, qui, si & absolvi, &
ferri, possent a Corpore, Proposito haud
dubie

dubie sufficerent: nunc autem Moritur Homo, vel quia non sufficit Corpus, vel quia tantos Impetus, sine Destructione, sustinere nequit. Unde nec hac ex parte Culpa in *Naturam* cadit.

§. LXXI.

Dicta (§. LXIX. & LXX.) non semper obtinent. Venena enim non raro etiam Medicamentorum vices præstant: sic, sumpto Veneno, haud aliud efficacius Remedium est, ac Venenum oppositum: unde *Antidotum* dixere ANTIQUI, non ausi Medicamentum dicere, quum per se æque perniciosum sit, ac illud, cui debellando serviat; quod Medicamentis non ita convenit. Sic etiam Venena, minori Dosi, Medicamentorum usum habent, saltem plurima. Consuetudo Venena quasi *Amica Naturæ* efficit; ita ut ea tandem assumere cogatur Homo; assumat autem, sine ulla noxa, copia subinde incredibili.

§. LXXII.

Alia, quæ Inmutabilia in Corpore asseruimus (§. LXVIII), MEDICAMENTA sunt. Sic proprie appellantur Talia, quæ

non Destruunt quidem, sed tamen tota *Naturæ* vi, quamvis per omnes actiones Corporis conspirantes in ea agat, Subigi omnino renuunt: si enim Subactio fieret, mutarentur potius, quam mutarent; propius igitur ad alimenta, quam ad Medicamenta, accederent. Medicamenta itaque, in quantum talia, semper in Corpore Heterogenea manent: sed talia *Natura* non patitur (§. LXII. LXV.); hinc Motus majores excitat, eosque tamdiu protrahit, donec, quod Subigere non potest, Expulerit.

§. LXXIII.

Adeoque Medicamenta Effectus obtinent in Corpore, non ut per se Operantur, sed quatenus Heterogenea sunt, *Naturæ* ergo Operam incitant, eaque ratione per *Naturam* in se agentem Corpus mutant. Pauca tamen sunt, quæ propria virtute, sine ullo *Naturæ* auxilio, agunt; hinc etiam in *Cadavera*, æque ac in *Vivo*, operantur (HELMONT. pag. 476). Sed an hæc quidem Medicamenta vocari possunt? De igne saltem, & similibus, potius negandum videtur.

§. LXXIV.

§. LXXIV.

Natura ergo est, quæ agit in morbis, Medicamenta vero *Naturam* excitant, hæcque rursus in Finem requisitum Determinantur a Medico; qui, si talia exhibere medicamina, eaque ita dirigere, noverit, ut inde *Natura* debellando apte malo par evadat, tunc demum ex arte *Curis* præesse poterit.

§. LXXV.

Patet hinc, Medicamenta, potissimum Interna, agere, quatenus in ea ipsa *Natura* agit, non desistens, priusquam Hostem hunc Finibus suis eliminaverit; omnia enim Medicamenta tandem ejiciuntur e Corpore, aut Corpus destruunt; tuncque Venena fiunt.

§. LXXVI.

Etenim Medicamenta non adeo Inno-
cua sunt; sed veri Veneni locum obire
possunt; 1°. Si conspirent cum morbo;
2°. Si nimia Dosi exhibeantur; 3°. Si lon-
go tempore usurpentur. Duo Priora fa-
tis constant. Tertium autem de Scam-
d 5 moneo

moneo ex. gr. observatum fuit; cujus exigua Dosis, quotidie, & diu, sumpta, tarde licet, certo tamen, Necare dicitur: ejusdem interim major longe copia, ubi requiritur, exhibita, egregium Medicamentum suppeditat: nimia rursus nocet (ex 2°).

§. LXXVII.

Hæc autem (a §. LXXII huc usque) Medicamenta, proprie sic appellanda, respiciunt. Exulant hinc ea, quæ, quamvis, per se, Alimenta sint, per accidens tamen, Medicamenti vice fungi, potius existimanda sunt, quam vera Medicamenta fieri; atque ea etiam, quæ, licet initio, plus, minusve, Corpus mutare possint, attamen denique mutantur ipsa, Alimenti quasi & Medicamenti media: nam, serius, ocyus, omnia hæc subiguntur in Corpore; quod Medicamenta, stricte dicenda, absolute renuunt.

§. LXXVIII.

Satis nunc videtur actum de *Natura*, quousque, quantum potest, defendit corpus, ne quid illi ab Ingestis sinistri accidat.
Ean-

Eandem fere Custodiam servat , ratione AERIS: qui , cum probabilissime , qua corpori, tam Externo, quam Interno, applicatur, quasdam Particulas in corpus intromittat, maxime etiam eidem nocere alioquin potuisset. Sunt enim Particulæ illæ, prout quæ ab Ingestis Venas subeunt, Heterogeneæ, & ut videtur, vel viribus corporis mutabiles , vel minus, Hinc quoque, Aërem, harum imprimis Particularum causa, Nutrimentum, Medicamentum, vel & Venenum , suppeditare posse, non repugnat,

§. LXXIX.

Quædam proinde Ingestorum, Aërisque, admittit, alia vero respuit, *Natura*. Sic retinet, quæ profunt, quæ nocent, eliminat, si possit : etenim non patitur quæcunque Nociva esse queant : unde etiam illas, quæ, circumduktorum Humorum vi, detritæ sunt, Solidorum, Fluidorumque, nimis attenuatas, & jam acres quodammodo ; Particulas variis Viis exonerat. *Id enim, quod semel aspernata est, nunquam rursus in verum Civem recipit Natura* (HELMONT, pag. 478). Nec
suf.

suffert, quod forte ex Fomite quodam, intra Corpus posito, procedit Heterogeneum. Unde liquet, Naturam Causam esse omnium Excretionum, siue Naturalium dictarum, siue Morbosarum, siue Criticarum; Februm, tam Intermittentium, quam Continuarum: nec Alimenta, Medicamenta, Venena, paucis, ut diximus, exceptis, talia esse, nisi per Naturam. Quin & hinc Natura merito Morborum forte omnium, paucis externis exclusis, & Causa dici posse videtur, & Medicatrix.

§. LXXX.

Post horum Considerationem (a §. LXII. huc usque) non admodum sese commendat, LIBAVIO jam olim ex alio descripta (DOUGLAS Bibliogr. Anatom. Specim. pag. 208), TRANSFUSIO. Ita enim Aliena Inquilinis prævalent, nec spes est Subactionis ulla. Cautum, ut videtur, quam maxime fuit, ne magna Heterogeneorum copia simul Inquilinis Humoribus misceretur: Angustia Vasculorum Absorbentium, eorum Debilitas, Remoræ multiplices; Depositio in unum,
an-

angustum, debilemque, Canalem Thora-
cicum, hujus Valvula, quandoque una,
quandoque duplex, ad Subclaviam Ve-
nam, Sanguine contra premente, profec-
to docent, parum tantummodo admisce-
ri simul. Sed quanta adhuc illius pars
Inquilinis debetur! Transfusione autem
quantopere ab hac Norma receditur! At-
tamen dicit quis, Transfusio videtur con-
tingere, quamdiu Infans Utero Materno
includitur. Sed, si hoc fieri statuendum
sit, quantum Modus, quo perficitur, a su-
pra dicto distat! Potius ergo Legitimus
Sex Rerum, Non Naturalium dictarum,
Usus, ac Diæta (VERULAM. *Hist. Vitæ &*
Mortis pag. 29), Juventutem, Longæ-
vitatemque, adferent.

§. LXXXI.

Quemadmodum *Natura* in Interiori-
bus Corporis non patitur *Heterogenea*,
sic & ea amovere nititur, dum *Extrinse-*
cus applicantur. Docent id Vesicatoria,
Sinapismi &c. His vero Externis nisi
acriora permista fuerint, Nervis, pro mi-
nori ex hinc Vitæ periculo, minus, ut vi-
detur, sensilibus, vel vix, vel plane non,
Agit

Agit Natura. Dum vero Talia sunt, quæ multum nocere possent, præsto adest.

§. LXXXII.

Multo minus fert ea, quæ *Immersa sunt Corpori*: Festucam ex. gr. Ligneam, aut simile quodcunque aliud. Sed quantæ hinc Turbæ! Dolor, Ardor, Pulsatio, vera omni ratione Inflammatio Topica, producitur: nec cessabunt hæc, priusquam alienum illud, vel Arte eductum sit, vel, Suppuratione solutum, exciderit. Hoc fundamento nituntur Setacea, Fonticuli, & si quæ similia.

§. LXXXIII.

Numquid horum Symptomatum Causa a Figura Corporum illorum potius deduci posset, quam quod ipsa *Naturæ* adeo Inimica repugnent? Curatio ex. gr. Herniæ, per Punctum, ut vocant, Aureum, legitimam hanc suspicionem suggerit: si nempe Filum Aureum sacco Herniæ apte circumponatur, eoque deinde contorto, Vulneris Consolidatio tentetur, nunquam id absque Fistula succedet: sed si Annulus

lus fit Aureus, similis iis, qui auribus gestari solent, quantum potest, æquabilissimus undique, Vulnus perfecte coire, dicitur; ipso haud dubie Annulo, intra Sinulum circumquaque Callosum, incluso. Id saltem verum videtur, longe minus Nervos à Corporibus Politis affici; hinc etiam *Naturam* multo languidius ad agendum sollicitari.

§. LXXXIV.

Agunt tamen insuper Infixa talia, secundum Qualitates suas, quibus alia magis, alia minus, *Naturæ* Inimica observantur. Sic dantur aliqua, in quæ, vel non, vel vix, adsurgit *Natura*: Globus Plumbeus diu sæpe, sine notabili Malo, circumfertur; quod non Figuræ adeo, ac Qualitatibus, Plumbi videtur adscribendum; eo magis, quia tantum abest, ut in hoc (Plumbum) *Natura* Impetum exercere soleat, ut potius, ad ejus appositionem, jam ante susceptum, dimittat: unde in Scirrhis, potissimum cancriscentibus, tantum prodest! Sopit quasi in affectis Partibus *Naturæ* Impetum.

§. LXXXV.

§. LXXXV.

Quæ igitur, Figura, & Qualitatibus, suis, non adeo Inimica sunt, ea facilius *Natura* fert; si quæ vero, & Figura, & Qualitatibus, peccaverint, in hæc violentissime adsurgit; varia ubique Vehementia, prout eadem magis minusve obtinent.

§. LXXXVI.

Hinc sequitur, *Naturam* omnia Aliena ab Unione cum Corpore excludere. Si autem *Partes*, ejusdem Corporis, vel a Nativitate, vel per Vulnus, *Dissociatæ* sint, quas coherere oportuerat, eas in Unionem admittit; dummodo Crudæ adhuc, & Cruentæ, sint, vel per artem fiant, ut in Labio ex. gr. Leporino. Sufficit Medico, si Separatorum modo appositionem curet, & ab Injuriis Externis non nihil defendat; reliquum *Natura* absolvit.

§. LXXXVII.

Hæc Concretio non *Partes* modo, quas Unitas esse decet, nunc Divisas, respicit: sed Quæcunque *Partes*, in Statu etiam sano

sano naturaliter Disjunctæ, Crudæ, si sibi invicem molliter apprimantur, sicque aliquamdiu hæreant, concreſcunt certissime. Patuit hoc Exemplis plurimis, ad Digtos, Labia, Palpebras, &c.

§. LXXXVIII.

Quin & Idem *de Diversis Corporibus* verum est: quod inter *Causas Monstri Excedentis* LICETUS retulit (*Tract. de Monstris Cap. 20.*), Concretis, prægressa Excoriatione, Infantibus, quacunque Parte id acciderit.

LXXXIX.

Num igitur Aliena admitti possunt in Unionem cum Corpore? Talia sane possunt: verum Unio hæc tantum Superficialia est; non fit Corporum, vel *Naturarum*, Permissio; sed hæc Unicuique Singularia remanent; & quamvis, in quibusdam occasionibus, aliqua ex uno in alium forte fiat Humorum Derivatio, hæc, quum parca sit, & per minima Vascula fiat, nil mali adferet. Confirmatur hæc Sententia Analogice ex Vegetantibus; dum *Germina distinctarum Arborum,*

rum, Lateribus artissime constrictis, Terræ imposita, in unum excrescunt Stipitem, ex quo pullulant, inpermistis Fructibus (VERULAM. Sylva Sylvar. pag. 255. Conf. §. LII). Adcrescere hinc potius, quam Uniri, dixeris.

§. XC.

Sed an *Partem, integre remotam*, rursus concrescere cum Corpore, *Natura* patitur? Negant quidam: id tamen admittitur, posse hoc fieri, si levissime modo etiamnum hæreat (SCHENCKIUS Obs. 4. de Fract. & Contus. Capitis). Suspicionem certe magnam injicit Vegetantium Inoculatio (§. LII.), quæ, in his, resectum de quadam arbore Surculum, trunco alieno implantatum, læte excrescere, proculdubio demonstrat: hinc, quod majus est, aliena etiam, modo Sana, nec nimium Mutata, fuerint, ex alio pristinam Vitam, Sanitatemque, recipere. Sic Formæ forte quidpiam, Usui certe, vel parum, vel nihil, servire posset Medicus.

§. XCI.

Hactenus Explicatum fuit, quomodo
Na-

Natura omnem impendat Operam, ut removeat quidquid Inimicum deprehenditur: sed *Alium adhuc intus Hostem alit*, ipsam scilicet circulationem sanguinis; quæ, ut, aliis de Causis, amicissimam opem contribuit, ita tacite absumit corpus, hinc, nisi aliunde reficiatur, necessario destruendum.

§. XCII.

Ergo cogeretur *Natura* cedere; sed stimulat, ut assumantur ea, quibus, pro avertenda destructione, opus habet. Fames proin, sitisque, monent, quidnam sit, quod intrinsecus requiritur; quæ quidem, ut primo leniter modo sollicitant, sic sensim magis magisque urgent, ac tandem, etiam invitum, cogunt, ut, dum suppetunt, adsumat. Fugientem LATONAM, pro aquæ haustu rusticos precari, cogit sitis; nec propriis artubus parcat insatiabilis ERISICHTON.

§. XCIII.

Paucis interim, iisque admodum simplicibus, contenta *Natura* est. Exercitia attamen vehementiora Plura exigunt, &

Validiora ; nam majus fit fluidorum , solidorumque. Dispendium ; hinc Plus restituendum est, ut maneat, quale fuerat , corpus, nempe sanum ; Validiora autem requiruntur, ob Robur viscerum, & viscerum, mollia, tenuiaque , ipso fere momento diffillantium. Consuetudo eandem Legem ponit. Adsueta scilicet *Natura* sic sensim disposuit corpus, ut aptum sit, magnam ex. gr. alimentorum copiam subigere ; hinc tamdiu appetit homo, donec requisita *Quantitas* ingesta fuerit ; quæ, nisi subministretur , nimia mutatio inducitur iis, quæ intra corpus adsunt ; in quæ tunc omnes quasi actiones convertuntur. Nocet igitur subita nimis consuetudinis mutatio, tam in sanis, quam ægrotantibus , sive copiam ingerendorum , sive *Qualitates* , respicias. Sic ætas, sexus, robur, & similia , non minorem præmissis differentiam adferunt.

§. XCIV.

Illa ergo Diæta erit Optima, quæ, quoad ingestorum *Qualitates*, Robori, quoad copiam , Dispendio facto , respondeat.

deat. Cavendum, quantum potest, ne consuetudo Dominium occupet: assidua igitur Variatio multum proderit.

DE NATURÆ HUMANÆ RECESSU IN MORTE.

§. XCV.

Solida, Fluidaque, Corporis assidue renovando, restituendoque in eundem Statum, in quo ante fuerant, repulsis, quæ nocere potuerant, Omnibus, constantem sanitatem reddit *Natura*. Unde ex bona Diæta Æternitas quasi homini promittitur. Sed Vita ipsa adeo sensim Vasorum Robur & Resistentiam auget, ut tandem, Impetu moventis Cordis, dilatari amplius non satis possint: hinc obruitur Cor, & Mors fit pure Senilis: ita ut, inevitabili Lege, commune Iter ingrediatur omnis Caro. Neque hoc *Natura*, quantumvis, **ARGI** instar, quaquaversum prospiciat, valet avertere.

§. XCVI.

Dum moritur homo, uti simul accerserant (§. XXXIX.) *Anima, Natura, & Vita*, ita etiam *Recedunt simul*. Recedit autem *Natura*, vitio, ut videtur, corporis, non amplius obsequiosi, ipsa, ex se, ad ultimum usque, æque actiuosa. Languor igitur, sensim auctus, minime *Naturæ* adscribendus est, sed Impedimentis, in corpore genitis, quibus salutaris *Naturæ* Impetus iners redditur.

§. XCVII.

Rari sunt, qui morte hac pure Senili obeant: Plurimi, ex suscepto morbo, ante Tempus pereunt: hinc imprimis, alii citius, alii tardius, moriuntur.

§. XCVIII.

Vix interim, nisi post summas anxietates, motusque, omni ratione permutatos, violentissimosque, Homo perit. Nimirum nititur etiamnum *Natura*, si removere possit Vitæ Hostem: in Apoplexia tamen, Summo Senio, similibusque, placida mors Vitam terminat: Ratio, ut
vide-

videtur, ex præmissis erui haud difficul-
ter poterit.

DE NATURA HUMANA MEDICI MAGISTRA.

§. XCIX.

Diximus (§. LXXIX.), *Naturam* Om-
nium forte Internorum, Externo-
rum plerorumque, morborum causam
esse. Ut vero producit, sic & sanat;
juxta illud HIPPOCRATIS. (pag. 1184.); *Morbis*
Naturæ medentur.

§. C.

Morbos ergo producit Natura. Sed
neutiquam sponte sua: ex se enim talis
est, ut Actiones omnes, ex Creatoris
Mandato corpori impositas, uti semel
cœpit, ita æquabilissime semper perficiat.
Non igitur directe ex ipsa *Natura* Mor-
bus fit; sed, quatenus ea, adfectis in cor-
pore Nervis, irritatur, quacumque de-

mum ratione id contingat. Tunc etenim statim *Natura* Jubet, istos exerceri Motus, quos, Subigendo illi, quod afficit, vel Expellendo, aptos plerumque esse, observamus. Hoc Jussum dum Corpus promptissime exsequitur, aliæ, ac in Sanitate solebant, Actiones fiunt; læduntur igitur; ergo & morbi prodeunt.

§. Cl.

Medicatrix Morborum Natura est. Nec tamen Curat Morbos, nisi quatenus per eosdem removet Causam, cujus ratione Morbum excitaverat. Morbi enim non videntur nisi *Naturæ* Instrumenta, per quæ agit in illud Peccans, sive Interne, sive Externe, applicatum; quod dum semper Nocere allaborat, sollicita *Natura* omnem intendit Nervum, ut avertat id, quod hinc imminebat, periculi, Sanitatemque restituat.

§. CII.

Quæ quidem Morbis (si ita loqui fas est) *Primariis* fere tantum conveniunt; Cujusmodi sunt, Tussis, Sternutatio, Vomitus,

mitus, Alvi Dejectio; &, maxime notandæ, Omnes Febrium Quarumcunque Species; quæ nihil aliud esse videntur, quam aucta, per *Naturæ* Imperium, Vitæ Vis, magis, proportionaliter, minusve, supra Consuetam elata, prout ipsum illud, cujus ratione fit, postulat. Unde Omnes, a mitissima Ephemera, ad ardentissimam usque, pronascuntur.

§. CIII.

Hac ratione *Natura* conatur *Expellere tædiosum Hospitem*: sub quo nisu, producuntur *Fructus, & Symptomata*; *Sopores Calores, Frigora, Dolores, Vigiliæ, Inquietudines, Debilitates, &c.* (HELMONT, pag. 475). Quæ proinde non sunt nisi Sequelæ Nisus illius, quem *Natura* efficit, ad hunc Nisum, ex certa, Corporis, Humorum, ac Materiæ Morbosæ, Constitutione genitæ, non ab ipsa cæterum *Natura* Intentæ.

§. CIV.

Quod idem de Omnibus fere aliis verum est, quæ, dum *Natura* Scopum suum,

e §

ob

ob easdem Causas (§°. CIII), assequi non potest, Morbo *Primario* superveniunt. Ex. gr. Ingeritur ingens Copia acris Calefacientis cujuscunque; Hoc magna Parte subit Venas; mox, Nervis admodum stimulat, monita *Natura* Febrim excitat violentissimam, qua conatur Nocivum illud Expellere: hic ergo est Intentus *Naturæ* Scopus Primarius: sed hoc non ita facile absolvitur, & quia nimis Inimicum est quod incitat, & quia stimulata adeo Vasa constringuntur, atque ita Expulsionem impediunt: accedit igitur Inflammatio, Morbus hac ratione *Secundarius*, quem *Natura* non Intenderat.

§. CV.

Horum igitur (§°. CIII. CIV), Omniumque similium, Morborum Causa dici *Natura* non meretur: nec tribui his possunt ea, quæ (§°. XCIX. C) memoravimus, nisi remotius tantum: ea etiam, quæ §. Cl. exhibet, minus iisdem conveniunt. Non enim hi Instrumenta *Naturæ* sunt, ut illi; neque per hos unquam amovetur Mali Causa; sed, ex opposito, novam quasi Excitantem Causam efficiunt, qua
irri-

irritetur *Natura*, ut Novos in horum Curam Morbos dirigat: quod sæpe felicissime exsequitur.

§. CVI.

Profecto, si quis Morbos acutos examinet, videt clarissime, solam sæpe *Naturam* omne hic Punctum absolvere. Resolutiones, Crisesque, id evincunt. Haud tamen negaverim, aliquando, & sæpe quidem, adhibita in ejusmodi Casibus prudenter Remedia *Naturam* insigniter Juvare posse. In Chronicis autem, Debilitas plerumque Opem exigit, juxta *Naturæ* Ductum adferendam. Externos, si impedimenta non nihil removeris, averterisque Aëris injurias, *Natura* passim ad Sanationem perducit, nisi ipsa eorum indoles Curam omnem respuat.

§. CVII.

Natura ergo est, quæ Operatur in Morbis, & quæ Morbos superat, sicque Sanitatem restituit, subactò, vel Expulso, eo, quod Nocuerat. Cui tamen negotio uti sæpe sibi sola sufficit, ita & Deficit
fre-

frequenter, Corpore non satis conspirante, aut Mali magnitudine nimia.

§. CVIII.

Hinc fit, 1°. *Naturam quandoque sibi Relinquendam esse.* Scilicet, dum ex ipsa ejus Actione prævidetur restituenda brevi sanitas. *Ars Medica ab eo, quod molestum est, liberat, & id, ex quo quis ægrotat, auferendo, Sanitatem reddit.* Idem & *Natura, per se, facere novit* (HIPPOCRATES, p. 345). Præstat tunc, nihil agere Medicum, sed totum Opus *Naturæ* committere: Agendo, sæpe *Naturæ* impedimento sumus: Præcipitando autem, *Ægros* non raro in Mala sæpe lethalia conjicimus. Id, hoc in Casu, Unicum forte incumbit Medico, ut Diætæ, Aërisque, Curam gerat, & eorum, quæ circa *Ægrum* aguntur: sic totam rem sensim *Natura* expediet.

§. CIX.

2°. *In aliis Casibus Deficiens Natura Juvanda est:* ubi agit quidem *Natura*, & optime agit, Mali Causam, per certas
quas-

quasdam, vel Naturales, vel Novas, Vias, amovere tentans; sed ita, ut, Corporis Viribus, Materiæ Morbosæ respectu, debilioribus, sola haud sufficiat. Medici ergo tunc erit, datis Remediis, in eundem collimare Terminum. Exempla in Crisi, aliisque, occurrunt manifestissima.

§. CX.

3°. *Sæpe Temperanda est Naturæ Agentis Vehementia*; dum Furit nimis. Quamvis enim *Natura* nunquam solito plus agat, quam requirit *Causa*, quæ eandem in hos impetus concitaverat (§°. C. CII); hinc, hoc respectu, nunquam agat nimis; attamen, relative ad Corpus, in quo Operatur, nimis quandoque Furere, dicitur, dum tanta Motuum violentia insurgit, ut ab hoc, Vita incolumi, diu sustineri nequeant. Artis ergo est, actiones has eo reducere, ut & scopo *Naturæ* sufficiant, & caveatur, ne destruant. Res in Inflammatione, cui Febris nimis Valida comes est, deprehenditur; quo proinde Casu, ad laborandum est, ut Febris evadat Mitior; sicque procuretur Materiæ

riæ Resolutio, vel Expulso, lentior quidem quodammodo, ast multo tutior.

§. CXI.

4°. *Si Male Agit, Corrigenda.* Hoc ex. gr. accidit, dum in Acutis, per Metastasin, Materia Morbosa Mota, ab Ignobilioribus, ad Nobiliores Partes amandatur: quæ, si, a Nobilioribus, ad Ignobiliores transfertur, laudatur *Naturæ Actio*: hæc ergo, ex se, Bona quidem est; sed Mala quandoque fit, ratione Partium, in quas fortuito terminatur. Facile hinc patet, quid Agendum sit: nempe, ubi Materiem, nondum satis Coctam, Moveri, atque ad Viscera, Vitæ potissimum magis necessaria, Viam affectare, cognitis Indiciis constitit, mox omni adnitendum Ope, ut inde avertatur versus ejusmodi Partes, quibus minus Vitæ periculum inferet.

§. CXII.

Contingit etiam 5°. *Naturæ Actionem penitus Destruendam esse*: ubi, Actionem hanc necessario in Perniciem ituram, prænovit Medicus. Hæc igitur Actio, si futura, quantum potest, Arceatur; si præsens

sens adsit, Sopiatur in initio; progressum Malum vix ullam amplius Medelam patitur. Sic Scirrhum remove, sæpe molitur *Natura*; sed hic, si parum modo confirmatior, nequaquam cedit; verum, ad hunc *Naturæ* Impetum, exasperatur, fitque Cancer, certo, ni Ferrum integerrime auferat, Lethalis.

* *Natura* in prima Creatione longe Perfectior fuisse videtur, utpote ad Immortalitatem comparata; post Peccatum autem, Novo Imperio, eandem ad deteriore Conditionem restrixit Ultor Deus; cum dixit; *Morte Moriemini*. Ex Novo hoc Imperio, non Mors solummodo videtur procedere, sed & quod *Natura* quandoque ipsa, in quibusdam morbis, ad demandatæ sibi Machinæ Destructionem ruat. Nunquam interim directe id Intendit; sed Eventus ille ob morbi indolem accidit. Sic Inflammata Mamma non raro Sanatur, simili plane *Naturæ* Artificio, quo Scirrhusa Cancrescit, & lethalia deinde Symptomata excitat: quæ igitur, non adeo ipsam *Naturæ* Actionem, sed malignam morborum

rum indolem, arguunt. *Lex & Natura*, quibus *Omnia* conficiuntur, non consentiunt. *Legem* siquidem ipsi sibi ipsis *Homines* statuerunt, *Naturam* vero *Dii*. Quæ igitur *Homines* statuerunt, ea nunquam eodem modo se habent, siue recta, siue non recta, sint. Quæ vero *Dii* statuerunt, ea *Semper Recte* habent (HIPPOCRATES pag. 345.) **NATURAM** igitur, a **Diis** constitutam, **EX SE IPSA, NUNQUAM NON RECTE AGERE**, *Hippocrates* voluit: quod sane ubique verissimum deprehendimus.

§. CXIII.

6°. *Non raro* requiritur, ut *Ars*, efficacissimis *Mediis*, sola quasi Cogat *Malum*. Sic, ingestis *Venenis*, per *Antidota* id perficitur; maloque *Naturæ* *Viribus* indomabili penitus, adhibita, si fieri potest, *Chirurgia*; *Calculus Vesicæ Urinariæ*, concretus jam, & solidus, *Sphacelati* omnino *Artus*, & similia, haud aliter sanari poterunt.

§. CXIV.

Sic, siue *Natura* Sola, siue Sola *Ars*, ad
Nor-

Normam *Naturæ*, & Rationis, ordinata,
 five Utraque conspirans simul, Sanat. Si
 his non cesserit malum, lethale erit.

§. CXV.

Colligimus ex dictis, *Naturam* Sectan-
 dam esse medico, Juvandamque, si actio-
 nem ejus, Comparatione Similium, ve-
 rifimiliter Salutarem fore, cognoverit.
 Sin vero Finem exhinc infaustum prævi-
 deat, actionem *Naturæ* ita mutare cone-
 tur, & regere, vel & ipse agere, ut Effe-
 ctus nascatur, qualem, in simili Casu, a
Natura Sola productum, pulchre cessisse
 constitit. Ab ipso igitur *Magistræ Na-
 turæ* Exemplo Officium discet medicus,
 Quidquid agat: neque artem Dominam
Naturæ oportet esse, sed ancillam.

§. CXVI.

Prudens denique sit medicus, ne faci-
 le, quasi male agenti, *Naturæ* renitatur,
 perturbeturve, dum Insolita conspicit.
 Sed, si minus exacte agere, existimet,
 Succurrat caute: Turbare, quantum pot-
 est, semper caveat. Mira sane *Natura*
 f per-

perficit, quæ forte non assequimur. Suppressa ex. gr. Menstrua quam diversis sæpe Viis ad stuporem eliminat! Facta Evacuatione, nil læsi superest in Corpore, omni tunc ratione sanissimo. Sua tamen Periodo redibunt hæc Omnia. Qui Observatores relegit, ubique profecto Incomprehensibilia *Naturæ* artificia summo opere admirabitur.

§. CXVII.

Unde forte nimis Dominari medicus censendus est, dum, in quibusdam morbis, Observatos *Naturæ* Instinctus plane repudiat; quum tamen, invito medico, ingentem ejus, quod expetiverant, Copiam adsumentes Aegri non raro Sanati perhibeantur. Profecto videmus, *Naturam* semper fere ea Petere, quibus Indiget: ubi Acrimonia, vel Siccitas, adest in Corpore, Sitim excitat; dum Cibi requiruntur, Famem facit; Lassum ad Quietem, Somnumque, allicit, cogit; ad Frigus, Calorem, Frigus vero Calidis, commendat. His itaque *Naturæ* Stimulis ignarum potius (quamdiu nescitur
Cau-

Causa), cum Prudentia tamen, obtemperare decet medicum, quam semet omnino opponere, per Experimenta convictum, laudabilem in Brutis Effectum nasci, dum Hæc id, pro morborum suorum Cura, Cæco Impetu, adhibent, quod *Natura* ipsis suggerit, Remedii.

EPILOGUS.

Hæc sufficient. Protractior Sermo forte moveret Nauseam. Desino igitur: id tantum rogans, ut, si qua in re Dissertatio hæcce defecerit, eandem B. L. amice substituat: Sin vero non arriserit, sciat, non Omnes eadem Ratione Cogitare: Si quæ denique, nimis forte Generaliter posita, deprehenderit, non facile Universale aliquid, sine ulla Exceptione, in medicis potissimum, adstrui posse, secum reputet. His Ficus, quæ Scripsi, qualiacumque fuerint, Offero.

F I N I S.

GUNTH. CHRIST. SCHELHAMMERI,

M.D. & P. P. Primarii in Academia Kiloniensi,
Seren. Duc. Cimbr. Gottorp. Archiatri. Aca-
demiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ Curiosorum
Adjuncti, & Recuperatorum in Italia Socii.

EPISTOLICA DISQUISITIO

DE

P U L S U

ANNO MDCXC. HELMSTADII EDITA

NUNC

DENUO HIC SUBJUNCTA

UBI

OMNIS EJUS RATIO

AD

MECHANICÆ NATVRALIS

LEGES

TRADITUR

ET SIMUL

VARIORUM DE PULSU DOCTRINÆ

EXAMINANTUR.

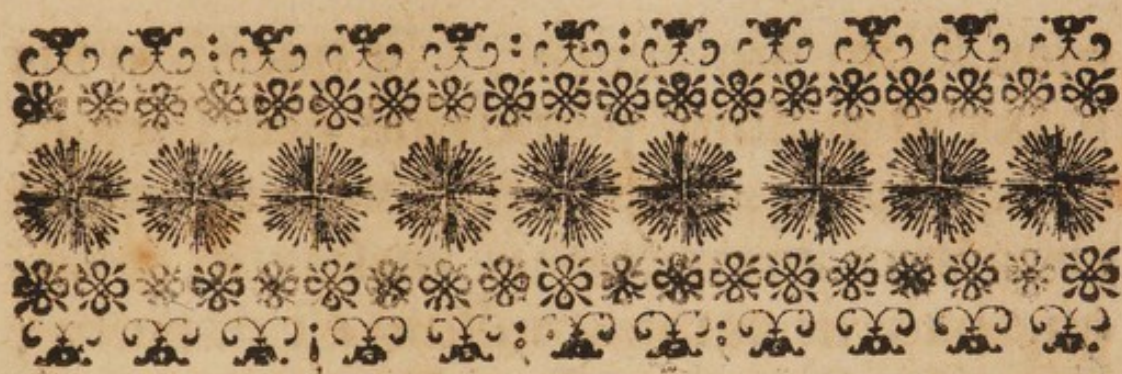
THE
GREAT
THE
THE
THE
THE

THE
THE
THE
THE
THE
THE

THE
THE
THE
THE
THE
THE

THE
THE
THE
THE
THE
THE

THE
THE
THE
THE
THE
THE

D E P U L S U.

§. I.

De pulsu plurima dubitari possunt :

- 1) *Quis eum repererit, & quo tempore innotuerit?*
- 2) *Quid sit, & quæ ejus natura, quæue ac quam varia ejus ratio?*
- 3) *Quid indicet, & quæ sciri de morbis per illum possunt?*

Primum non adeo magni momenti est, scitu tamen jucundum & elegans, illis præsertim, qui inter Medicos *χαριεστες*

men suum profitentur. Et quoniam his maxime pulsum pernovisse necessarium est, quippe qui unice per omnem vitam circa humanum corpus versantur, ejusque habent curam, nullum est dubium, iis primum innotuisse. Non autem existit hodie in iis auctor HIPPOCRATE COO antiquior, neque excellentior, ut omnibus convenit: adeoque annon is etiam illum habuerit cognitum, statim hic quæritur. Quod non modo negari non potest, quum in scriptis ipsius aliquoties ejus mentionem faciat (a): verum etiam eum primum vocem *Pulsus* (σφυγμῶν) arti intulisse, docet GALENUS (b). A quo

(a) In *Coactis prænotionibus* meminit Pulsus in Collo, in febris observandi; itemque in *Libro de Dieta* ait: φλαβαν διαφυζεις, καὶ διαπνοης πνευματος καὶ ἡλεκιασιν. καὶ τυμφονα, καὶ διαδονα καὶ νοσα, καὶ ὕγμενης συμμεια cet. De morbis mulierum, quum Lochia subsistunt, dicit: Σφυγμοι βληχροι καὶ ὅτε οξεις, αλλοτε ἁιρουμενοι, αλλοτε ελυποντες. Imo in febris acutissimis, IV. Epidemicorum, *pulsus esse magnus et frequentem*, πυκνοταλως καὶ μεγιστος, testatur. Quæ loca adducit JOH. FLOYERS in *Pulsuvath*. Inspice etiam BELLINUM circa finem de pulsibus, ubi plurima loca ex HIPPOCRATE cumulavit.

(b) De Differentiis Pulsuum Lib. I, cap. I. *Omnium*

quo dissentit LUDOVICUS MERCATUS, Patavinus Medicus (c), ubi: *scripsit* GALENUS, *veteres ante HIPPOCRATIS ætatem pulsus nomen ignorasse; sed ut mea mens est, non frequenter eos usos fuisse; tempore tamen HIPPOCRATIS in-valuisse magis, & ob id illi fuisse tributum primo, & sic dicimus, omnium primum illud scripsisse.* Sed nulla ratio est, cur MERCATO potius, quam GALENO credamus in re, de qua hic longe certius testimonium adferre poterat, iste nullum. Propior enim GALENUS istis temporibus poterat veterum scripta legisse, & radices eorum inspexisse: quod sane non licebat MERCATO, qui id mera conjectura sic putat. Neque ulla causa erat GALENO, quare id falso veteribus adfingeret. Est potius verosimile, ut alia naturæ arcana, ita & pulsum Medicos per ista initia latuisse, aut non satis fuisse perspectum, etiamsi perciperent nonnunquam, quod intus palpitaret. Ne-

f §

que

nium inquiens, quorum ad nos memoria pervenit, princeps (primus) arbitror nomen pulsus HIPPOCRATES litteris prodidit.

(c) De pulsibus Lib. I. tr. I.

que enim fas erat, incisus corporibus viventibus, scrutari, quid esset, ut proprio nomine insigniretur, nec ulla poterat ipsis incidere suspicio, arterias ita pulsare, quas nihilo magis habebant perspectas.

§. II.

HIPPOCRATIS vero quantumvis tot ac tanta existent testimonia, longe illi rerum Medicarum, corporisque humani peritioris non tamen plenam, sed valde imperfectam, de pulsu scientiam fuisse, ipsa, quæ laudavimus, loca recte expendentem facile possunt persuadere. Unde GALENUS etiam eodem loco eum, *quamvis non videatur ignarus artis, quam complectitur, tamen hanc artis partem reliquisse intactam, ait, neque cuilibet arteriarum motui hoc tribuisse nominis.* Nimirum nec unde proveniat venarum, ut ait, pulsus, perspectum habebat, & si cordis structuram non ignoraret (d), nec duplex esse earum genus, pulsabile, & placide labantem sanguinem vehens, ipsi ignotum fuisse videtur: neque dubium

(d) vid. Librum de Corde.

bium est, quibusdam antiquis aliquando obvium factum, qui tamen, quid esset, nescirent, adeoque nomen ipsi imponere nondum poterant. Dignum quoque notatu, HIPPOCRATI neque in Aphorismorum opere, neque in prognosticis, in quorum utroque de morbis acutis exacte & diligentissime tradidit, pulsus nusquam mentionem fieri. In epidemicis vero (e) scribit quidem: *Si in hypochondriis pulsus insit, perturbationem aut delirium indicari*: at ibi naturali lege pulsus numquam est, nisi quum forte inflammatio hepatis subsit. De cetero pulsum non nisi paucis in locis ac partibus corporis eum observasse, animadvertimus, in quibus carpi nulla fit mentio, sed colli, capitis (interni reor in cerebro) temporum & brachii, ubi dicitur esse signum Maniæ, quod forte in carpo fuit, ubi admodum est vehemens: temporum vero Libro de Flatibus. Sed ibi tam obscure loquitur, ut satis adpareat, quam fuerit tenuis ei pulsus cognitio: cum existimet, ab obstructis a flatibus arteriis eum provenire; ut

(e) II. Epid. Εἰς τὴν καὶ σπύγμης ἐστὶν ἐν τῷ ὑποχόνδριον
(FOESIUS in præcordiis reddidit.)

ut hinc adpareat, non temere GALENUM prodidisse, non cuilibet arteriarum motui id nominis tribuisse.

§. III.

Post HIPPOCRATEM PRAXAGORAS & HEROPHILUS potissimum doctrinam de Pulsibus excoluerunt: sed de his nihil hodie reliquum nobis est, præter ea, quæ GALENUS inter sua conservavit. HEROPHILUS autem subtilius, quam opus erat, doctrinam illam coluisse accusatur, *in muscos pedes iis descriptis, per ætatum gradus*, ut loquitur PLINIUS: itaque etiam *nimiam propter subtilitatem desertus fuit*, eodem memorante. Operæ pretium forte est, ipsum audire: nam forte aliquid in eum locum monendum est. Sic ait (f): *Arteriarum pulsus in cacumine maxime membrorum evidens, index fere morborum. In modulos certos, legesque metricas, per ætates, stabilis aut citatus, aut tardus descriptus ab HEROPHILO, Medicinæ*
Vate,

(f) Lib. XXIX. cap. 1, & Lib. XI. cap. 37. in fine.

Vate, miranda arte, nimiam propter subtilitatem desertus: observatione tamen crebri aut languidi ictus gubernacula vitæ temperat. Ubi id primum animadvertendum est, PLINIUM perperam & obscure transtulisse hæc ex græco, in quo exstat ἐν τοῖς ἀκροῖς, *in extremis partibus corporis*, non autem in *cacumine*, quod nemo intelligit: ex quo PLINII scribendi ratio simul patet, & quam non semper, quod in græco est, bene reddat. Ex quo colligitur, & sequentia, quæ itidem plana non sunt, sed intricata, eodem vitio laborare. Videtur autem illa descriptio in modulos legesque metricas de rythmo intelligenda, de quo postea videbimus. Quod si ita est, profecto non ineptum quidem, attamen an Natura hos modulos seruet, merito dubites, etsi possint occurrere. Itaque non videtur necesse, ut per omnia hic sectemur Musicos, aut metra. Nam ubi pressa est Natura, & sub iugo, non potest regulas certas ac leges observare. Recte itaque hoc loco HEROPHILUM posteriores deseruere. Interim crebrum & languidum pulsum male etiam PLINIUS componit:
cre-

crebro quippe rarus, languido fortis & robustus potius opponitur. Sed redeamus in viam, dicamusque potius, multos nihilominus HEROPHILUM secutos, Sectam Herophileam constituentes. Nec dubito, ipsum GALENUM multa de pulsu ab HEROPHILO esse mutuatum; qui ita postmodum artem illam excoluit, ut nemo quicquam potuerit addere: quin potius idem, quod HEROPHILUM, factum ipsum mansisse, infra adparebit, multaque nimis ab eo subtiliter nimium disputata rescindenda esse videntur. Quod ut adpareat, ipsius pulsus natura potius, quam auctorum sententiæ excutiendæ sunt: ad quod nunc accingimur. Sit autem

DEFINITIO I.

Pulsus, qui in partibus corporis quibusdam, Carpo maxime, admotis digitorum apicibus, aut pollice percipitur, est palpitatio arteriæ, repetitis perpetuo vicibus in eos momentaneo quodam motu incurrens.

Tametsi & alibi percipiatur pulsus, in
tem-

temporibus maxime , regione ipsa cordis, in collo, ubi arteria Carotis externa ascendit, sæpe & oculis cernenda, tamen Medicis Carpum potius, quam alias partes tangere usu est, propter opportunitatem loci, qui hic nunquam non obvius est, quum alibi vestitus impediatur, alibi prohibeat pudor. De his omnibus convenit, ut non opus sit pluribus. Interim evolvi potest GALENUS (g).

DEFINITIO II.

Palpitatio est motus , quo aliquid obiectum intus attollitur & remittit.

Quum itaque pulsus sit palpitatio arteriæ, quæ in locis , cute tectis , admotorum digitorum pulpam ferit , palpitatio autem sit motus quidam, ex quonam motus genere , & quid sit , quod ita se moveat, & palpitet, primo loco definiendum erat. Compertum autem jam dudum id nobis per anatomen.

PRO-

(g) De Differentiis Pulsuum Lib. I. cap. 1.

PROPOSITIO I.

*Motum hunc esse arteriæ, subsultorie ita
in digitos incurrentis.*

Et hoc quidem iam inde ab antiquissimis temporibus notum, ac forte HERO-PHILO primum deprehensum, vel Præceptorum ejus, PRAXAGORÆ, vel ÆGI-MIO VELIENSI, indeque ad reliquos translatum perpetua traditione.

PROPOSITIO II.

*Motum hunc arteriæ non esse proprium,
sed ab impulso a corde in ejus cavi-
tatem sanguine pendere.*

Hæc quidem assertio jam olim ab antiquissimis usque temporibus controversa fuit. Legimus enim ap. GALENUM (h) Praxagoram modo nominatum, & Photinum asseruisse, arterias propria virtute moveri: quos ibi refellit Pergamenus, & facultatem istam ipsis a corde communicari statuit; non quod immittat sanguinem, sed quod arctissime cum eo arte-
riæ

(h) *Libr. XVII. de Placitis Hipp. & Plat. c. 7.*

riæ connectantur, eo modo, quo tremorem corporum videmus per continuatas vibrationes ad finem decurrere. Quod ita GALENUS credere inductus est, quia sanguinis motum ignorabat, viderat autem, sectam arteriæ partem, vel filo ligatam post ligaturam non amplius pulsare. Tertiam sententiam vir incomparabilis GUILIELMUS HARVEUS invexit, moveri a sanguine. Omnium vero antiquissimam illam recoxit nuper THOMAS WILLIS (i) Arteriæ fibras circulares carneas adscribens, quibus moveatur. Verum cum has fibras carneas præter ipsum conspexerit nemo, neque ego tam lynceus sim, ut in nervosa membrana, vel (quod jubet fieri WILLISIUS) postquam in calidam etiam aquam injecta est, discernere eas queam, possetque iis sine omni incommodo natura carere, ut jamjam patebit, merito exploditur inanis & nimis sollicita isthæc ejus sapientia.

Non moveri ergo ex se arterias plane constat, idque binis præterea robustissimis argumentis ulterius firmatur, quorum

g

rum

(i) *Pharmacis Rationalis Part. I.*

rum alterum est meum: Quidquid in corpore fibra musculosa destituitur, id non habet in se vim sese movendi. Nam præter hanc nullum instrumentum motus natura animalibus concessit: tali autem manifesto arteria destituitur. Alterum a Galeno mutuo acceptum, & relicto corde, sanguini aptatum: est autem tale: Quicquid fluido quodam impulso, simili prorsus ratione cum illo pellitur, eo sublato, tali impulsu caret, restituto, in eum restituitur, illi non potest aliunde, quam ex hoc fluido motus iste accidere. Contingere autem hoc in arteriis non Galeni tantum experimento discitur, sed tam est manifestum, ut languidius etiam contracto corde, ita ut sanguis fortiter allidi arteriæ non possit, nullus pulsus sentiatur: quod iamdudum laudato quoque HARVEO est notatum (k). His accedit, quod citra ullam arteriarum propriam actionem tam diastole earum, quam systole accidere queat: prout sequente propositione ostendetur. Nulla ergo est fibrarum istarum necessitas, imo nullus usus:

(k) de Motu Cord. & Sangu. cap. 3.

usus : nihil autem frustra natura constituit. Quæ omnia convellendo nov- antiquo illi WILLISII dogmati abunde forent idonea, nisi inspectio rei veritatem sola patefaceret.

PROPOSITIO III.

Habet itaque sanguis se ut instrumentum, arteria ut mobile, seu motum, cor ut agens primum, & præcipuum.

Discendum itaque nobis primum erit, & perquirendum, quid sit arteria, tum, quomodo sanguis pariter & cor illam agent. Quibus perspectis, ex legibus mechanicis erit is explicandus; quæ unica est in talibus ad scientiam via.

PROPOSITIO IV.

Arteria est corpus molle, tensum tamen, indeque flexile, resiliens.

Id quod ad sensum patet, & prius a GALENO etiam notatum est (1), ubi sic per Linacrum interpretem loquitur: *Jam*

g 2

ex

(1) Lib. de Usu Puls. c. 5.

ex eo quoque inventionis difficultas oritur, quod post mortem non perinde ut venas, sic etiam arterias in se recidere videmus. Illæ ut primum vacuæ sanguine sunt, prorsus in seipsas fidunt, ita ut superna earum tunicæ pars cum inferna committatur, arteriæ semper dissidentibus cernuntur partibus. In quam rem elegans, quod sequitur ibidem, dubium afferre supersedeo, etsi legi mereatur. Sed & posterius, quod mireris, eidem perspectum, ab animo tamen occupato neglectum & prætermissum est. Locum deinceps adferemus, contenti monuisse interim, quod ipsum ex priori sponte consequitur. Quia enim est mollis arteria, necessum est etiam, sit flexilis, cedatque irruenti: tensa vero etiam cum sit, simul esse resilientem oportet: ita enim exigunt naturæ leges. Et vero ita esse, ad oculum patet, dissecta quavis magna arteria, quæ vel in rotunditatem flexa, vel in latitudinem explicata, nunquam non refilit, & ad canalis formam redire illico nititur. Unde patet, etiamsi fibris circularibus carneis essent instructæ, ad WILLISII mentem, inutiles tamen eas fore, cum

cum rigida ejusmodi corpora in angustior-
rem formam cogi, comprimere non pos-
sint, nisi eodem, quo stringuntur, momen-
to simul extrahantur in longitudinem,
quod in arteria fingere, nimis absurdum
est.

PROPOSITIO V.

*Sanguis est corpus fluidum, a calore pluri-
mum expandi, eo-ve cessante, in se
considerare aptum.*

Hoc ita se habere, vel oculorum fides
quemvis docet, qui turgentes in extre-
mis, ubi magis conspicuæ sunt, venas, si
incalescant, intuetur, quæ ex adverso re-
frigeratæ, non minus, ac si magna sangui-
nis pars subtracta esset, contrahuntur.
Tanta enim hæc est diversitas, ut calamum
exæquantes scriptorium, mox filamenta
referant, nulla interea contingente eva-
cuatione sensibili. Hujus asserti usus in
pulsus magni demonstratione patebit: in-
terim hic obiter meretur notari, quod ex
dictis fuit: venas scilicet non minus,
quam reliquas partes membranaceas di-
latari & sponte constringi idoneas, san-
guinis

guinis refluxum haut parum compressione sua promovere.

PROPOSITIO VI.

Cor est musculus sui generis, in id conditus, ut perpetua vicissitudine recipiat sanguinem & expellat, in cujus contractione, parietibus undique ad se accedentibus, thalami ejus, ejecto omni sanguine, evacuantur, laxatione facta implentur.

Quæ propositio, plura licet contineat, nemini tamen non artis perito ignota aut obscura esse non potest. Omnia enim ista cum admirabilis idem HARVEUS, tum & LOWERUS certissimis rationibus evicerunt, a quorum placitis ne latum quidem unguem recedo, musculum sui generis asserens: structuram enim spectavi, quæ talis equidem est, qualis nullius alterius musculi occurrit.

His, tanquam certis & indubitatis principiis, quæ nobis sint loco definitionum, stabilitis, quo constet, quid singula agere
vel

vel pati idonea sint, subjungamus jam axiomata quædam, ex intimis naturalis illius mechanicæ legibus depromptis, quibus cognitis, demum de pulsus natura, si non omnia, pleraque saltem exactissime constabunt. Et primum quidem id certum & indubitatum arbitror:

AXIOMA I.

Cum pulsus sit motus, quicquid de motu in universum asseritur, id etiam de pulsu concedi oportere: quicquid vero de illo nequit affirmari, nullo etiam modo huic esse adsignandum.

Quod sane in propatulo est omnibus, vel ex Logicorum notissima illa lege, qua docent, omne id, quod de genere dicitur & affirmatur, etiam de specie, sub eo comprehensa, secure credi posse, & contra. Et est quidem hoc natura notum, nec facile eos, qui literis vel tantillum navarunt operæ, potest latere: adeoque de motu quoque admittendum esse, nemo poterit dubitare.

Cum autem motus plurima sint gene-

ra, conditiones autem etiam pro cuiusvis natura admodum diversæ; illud cumpri-
mis explorandum jam nobis incumbit,
ad quodnam horum pulsus pertineat, &
quo modo peragatur. Igitur si omnia,
quæ ad hunc concurrunt, satis expendi-
mus diligenter, varia illa esse, multumque
inter se diversa, nec unum motus genus
nobis exhibere deprehendemus. Alius
fane est cordis motus, alius sanguinis, alius
denique cedentis arteriæ: Quæ cum vul-
go negligentur, & confundantur, non po-
tuit non pulsus cognitio eo admodum
obscurari.

Cordis scilicet motus, cum cor sit mus-
culus, non potest esse alius, quam vete-
res optime systoles & diastoles nomini-
bus inditis significarunt. Hic cum ab
HARVEO, LOWERO, aliisque doctis
viris quam clarissime sit expositus, actum
egerim, si de eo verbum amplius addam.
Neque illud enarrare attinet, ut contrac-
tione stringi cor, & parietibus invicem
accedentibus, sanguinem excludi omnem
contingat, jam tum enim in Propos. 6. id
monuimus.

De sanguinis vero motu paulo magis oportet nos esse sollicitos, quod haut pari diligentia ejus ratio hactenus quidem fuit perquisita. Id tantum constitit, a corde per arterias propelli, singulisque pulsibus ejus respondere pulsum subsultantis arteriæ, quali autem motus generi hic sit accensendus, nondum patuit: vario nimirum artificio ut solida, sic etiam fluida de loco moveri constat, & vel trudi, vel exprimi, vel projici, vel denique percussione pelli; quorum ut extrusio est omnium placidissima, sic percussione vehementissimam esse, in aperto est, quæ, præterquam quod protrudit, cum impetu etiam ejicit & vere pellit. Quis igitur ex his in præsentī negotio motus locum habeat, expediendum est: Qua in re non opus est anxia sollicitudine; res patet, & distinctio abhibenda est. Is enim, quem cor includit, sanguis ab eodem contracto exprimitur, idque impetuosa celeritate, qua eum, qui in arteria est, non leviter ferit, sed percutit plane, & cum impetu semovet e loco. Patet ergo ultimum illudque omnium fortissimum movendi genus naturam sibi elegisse, nec multum

abludere hoc ab eo, quo clavus malleo adigitur, aut in arundine, aut sambuci trunco hærens medulla admoto cuneo ejicitur. Id tamen intercedit differentia, quod illic solidum solido, hic fluidum fluido tunditur; quæ cum essentiam rei non attingat, recte & convenienter hunc sanguinis motum percussione nominari arbitror, vel quia pulsum constituit: id enim dicitur a pello, nihil autem percussione promptius fortiusque pellit. Cum enim sursum deorsumve, idque per canalem coniformem multiplicem, in minima vascula ex amplo principio desinentem, adigendus esset sanguis, non placide, sed cum vi ac magno robore agendum hic erat, ideoque motus ille eligendus, qui & commodissimus erat fluidis pellen- dis, pariterque fortissimus. Est autem talis percussio, quod partim ex se jam patet, partim ex dicendis magis conspicuum fiet. Neque alia ratione movetur arteria, iteratur enim ad eam sanguinis appulsus, & ipsam vicissim percutit, ni forte quis, trudi eandem potius, quam percuti, velit contendere, cum sanguis movens illi sit maneatve contiguus, qua-
de

de re cum nemine litigabimus. Ex percussione igitur principiis omne hoc negotium, saltem quousque sanguinis motum spectat, explicari potest: sicque de pulsu multo apertius constabit. Ante tamen, quam id moliamur, præmittenda sunt bina adhuc axiomata de fluidorum percussione, cujus longe alia est ratio, quam solidorum, quæ & magis resistunt, adeoque difficilius moventur, & in unum, quo impelluntur, feruntur locum: Illa vero ictum non sustinent, sed diffuunt percussa & dissipantur. Et vero de vi ac natura percussione, cum generatim omnium, tum & solidorum maxime, doctissimum habemus JOHANNIS ALPHONSI BORELLI, quem suo de motu animalium insigni operi præmisit, commentarium, de fluidorum vero seorsim percussione qui aliquid ediderit, mihi quidem adhuc innotuit nemo. Et vero id omne pro dignitate nunc exequi, & longum foret, & a præsentis instituto est alienum: erit autem alterius fortassis aliquando operæ, nunc id tantum notabimus, quod ad rem facit: nempe

AXIO-

AXIOMA II.

*Fluidum vel impulsum, vel percussum,
ubi cedere libere non potest, solidi
rationem induit.*

Hoc ut ostendamus, supponendum est, quod omnino ita esse constat, fluida corpora a solidis eo differre, quod non tam arcte sibi particulae, ex quibus constant, cohæreant; sunt enim non continuæ, sed contiguæ. Quod si iam impleas vas quoddam minimis corporibus solidis, sitque talis vasi figura, ut tacta externa quadam vi, cedere eidem haut possint, manifestum est, futurum, ut percussa dissiliant illico, & spargantur in orbem. Idem vero in fluidis videmus evenire: Quod si ne id quidem possint, solidi unius corporis vices agent, ictumque excipient omnes illæ particulae immotæ. Quod fluidis quoque contingere necessum est, dum in se cogi percussione quidem nequeant. Hinc videmus, lapillos fluidis oblique immisos non findere ea, sed celerissimo impetu reflecti, & elegantissimis subsultationibus super ea incedere, donec

nec vi impressa privati, proprio pondere mergantur; idemque de globulis ferreis ex bombardis ejaculatis contingere compertum est. Id quod non ita accideret, si adstantes proxime fluidi partes tanta celeritate, quanta est opus, cedere percussis & admittere corpus immissum quirent. Constat etiam, latiores gladios in aquæ superficiem fortius illisos non minus in frustra dissilire, ac si solidis impingantur. Quin & ossa animalibus, si non caute in aquam desiliant, frangi, non est novum: patet ergo solidi tum rationem habere, quod erat demonstrandum.

AXIOMA III.

Si fluidum, cedere nescium, in superficiei parte aliqua percutiatur, impetus impressus statim imminuitur, & fere eliditur. Si vero tota superficies recipiat impetum, & cedere id fluidum possit, pro varia continentis conditione varie se habet. Æquali enim illud si sit amplitudine, uti cylindrica, impetum per omnes sui partes a principio ad finem æqualem conser-

servabit, si turbinatum sit spatium, non sustinebit, si vero conica sit figura, non sustinebit tantum, sed & augetur, viresque addet, non obstante, quam in eum habet, renitentia.

Hoc axioma partim proxime præcedenti, partim priori illi innititur. In eo enim differt a solido fluidum percussum, quod, si ejusdem generis fluidum circumstet, quod cedere possit, impetum non totum ut solidum sustineat, sed recedendo expellat proximum, quod dum propter gravitatem reactionem & renitentiam habet, multum imminuit receptum impetum, ut a principio ad finem fluidi non pertingat, sed dispersus ad latera, pereat sensim. Vide JO. A. BORELLUM (m). Et hoc quidem & vulgo notum est. Si vero certo inclusum spatium tota ejus tangatur superficies, illudve spatium a principio ad finem æqualis sit amplitudinis, æqualiter etiam impetus toti fluido communicabitur, quoniam ex axioma prioris solidi cylindri tunc habet rationem. Omne autem solidum in se totum

(m) Prop. XXIV. cit. loc.

tum æqualiter ictum seu impulsum recipit, nulla per partes reactione ; adeoque nec fluidum, in solidum quasi mutatum, renititur in qualibet parte, sed in toto solum & eodem momento temporis. Quod sic demonstro : Sint solida corpora ejusdem molis ejusdemque figuræ plurima, quorum superficies exacte invicem non respondeant modo, sed etiam se tangant, arteque sibi jungantur, ita ut nec quicquam sit intermedii, sed recta linea per satis longum spatium idque vacuum protendantur. Certum est, primo eorum percusso, omnia reliqua cum ipso simul pulsam iri, nec plus habitura resistentiæ, quam si unum esset corpus solidum, omnia in universum mole æquans. Eadem autem prorsus ratio est fluidorum, quippe quæ ex ejusmodi plurimis corporibus composito solido prorsus respondent, ea tamen cautione, si solido inclusa æqualis amplitudinis, integram superficiem percutiantur. Si enim turbinis in modum ex angusto in amplitudinem desinat, diffluent, & se diffundent partes posticæ, nec sustinebunt, aut recipient impetum, quod nulla eget probatione, cum cuivis sit in
pro-

propatulo. Tertium quod attinet membrum, si per conicum spatium propellatur fluidum, quod sensim in angustum definit, videtur quidem frangi sensim impetus: & omnino etiam patet, multo plus resistere fluidum, tali figuræ inclusum, quam si in cylindro teneretur, ubi resistentia prorsus est nulla, nisi quam habet ipsa moles; verum enim, si penitius rem inspiciamus, deprehendemus, rem non ita esse certam, ut primo intuitu apparet. Cum enim contrariorum contrariæ sint rationes, contraria primum nascetur suspicio ex iis, quæ de turbinata figura diximus. Deinde, etsi negari non possit, primo illo impetu vim percutientis non nihil retundi, cum illa fluidi pars, quæ cedere non potest, & hic solidi rationem induat. Neque tamen sensim id fit, ac continuo, sed uno illo momento, quo eam sustinet, postea vero, quam retinuit, potius augebitur crescetque eundo, quia ad parietes appressæ atque allisæ particulæ agitati pressive humoris resiliunt, & in eum, qui est in medio, accedit, novo impetu incurrunt, magisque urgent sponte ad exitum properantem. Fit enim, ut una illa
pars,

pars, quæ expellitur, totum impetum propulsionis a reliquis partibus simul urgentibus in se una recipiat. Sed & experimenta fidem huic asserto faciunt: nam per siphonem in angustum desinentem pulsus humor non debilius projicitur, sed potius fortissime erumpit, & quo angustius est foramen, seu osculum, eo longius majoriue cum impetu excurrit: quod non fieret, si vis impulsiva, fluido communicata, sensim minueretur, uti fit in figura, huic opposita.

AXIOMA IV.

Fluida, spatio idoneo inclusa, & percussa, non solum eo feruntur, quo pelluntur, sed etiam in latera vasis incurrunt, illaque urgent.

Constat nempe, & a Cl. BELLINIO peropportune est notatum, liquida pressa quaquaversum niti, trusa autem (quod nos addimus) fluere, & quidem majorem habere impetum eo versum, quo pelluntur; maxime, ubi spatio circumscripto inclusa sunt, quod in tractatu de Auditu
h ante

ante aliquot annos uberius declaravimus, sed tamen etiam in orbem diffundi, & quantum licet, diffluere. Est autem percussio extrudendi conatu, & pressionis vi compositus motus: duplicem igitur habebit impetum, antrorsum versus, & ad latera; quod erat demonstrandum.

AXIOMA V.

*Tale spatium idoneum est concavum, conicum. Huic igitur inclusa, & feruntur versus extrema ejus, perque aperta oscula cum impetu exeunt, & in latera non minori impetu incur-
runt.*

Hoc quoque ex dictis perspicuum est. Quia enim liquidi pressi rationem habet, in latera vasis impetum facit, eademque ratione per repertum exitum propellitur, quod minus in cylindrico, minime omnium in turbinato fiet, ubi pressione remota, simplex tantum expulsio deprehenditur.

Hæc sunt, quæ præmittenda putavimus. Quæ, etsi ex immediatis non sint, quo-

quoniam tamen ad prima illa quam proxime accedunt, & pari certitudine esse deprehenduntur, ut reliqua ex iis demonstraritulo possint, eorum loco esse & haberi tantisper posse existimamus.

PROBLEMA I.

Pulsus rationem omnem ex dictis demonstrare, & in aprico constituere.

Constituimus antea, pulsum cum ratione sanguinis propellendi, tum vero etiam arteriæ eum constituentis ad percussioneis genus esse referendum; quod nunc plenius dabimus expeditum. Scilicet ut fiat percussio, & corpore potentia instructo opus est, quæ in propellendum derivetur, & instrumento, quod percutiat, & hanc de se in illud fundat, tum vero & tertio, quod impetum in se recipiat; quamvis enim duo illa, quæ primo memoravimus loco, in uno corpore non infrequenter juncta reperiantur, non tamen id perpetuum est, quod vel ipsomet nostro patet exemplo, & ubi ita esse deprehenditur, ere tamen est, seorsim illa

contemplari. Apparet autem, hic potentiam istam in corde esse collocatam, instrumenti loco esse sanguinem inde ejectum, percuti illum, qui in universo & multiplici arteriæ tubo continetur, & hujus denique ictum arteriam ipsam excipere: ut hic non simplex aut una percussio, sed composita fiat aut multiplex. Res autem omnis aperta magis erit, si locum, per quem pellitur, hac percussione sanguis, & continentis arteriæ, ipsius denique sanguinis naturam ad allata axiomata conferamus. Habet enim se fluxus sanguinis eo modo, quo per siphonem liquor quilibet ex angusto foramine seu orificio expellitur, cum arteria nihil aliud sit, quam maximæ longitudinis siphon, cujus tubus ex ampla latitudine multis divaricationibus in plurimos semper magis magisque angustatos ramosos siphunculos abiens, tandem in minima oscula eaque innumerable terminatur. Per hunc tubum pellendus erat sanguis, idque perpetuo fluxu: cui rei opus erat instrumento, quo pelleretur, quod in siphonibus arte factis solidum esse solet, capite accurate æquans tubi amplitudinem: pilus appellatur.

Quale

Quale in corpore locum habere non poterat. Hic igitur, Lector benevole, subsiste mecum paulisper, ut æternam sapientiam Supremi Conditoris nostri dignis laudibus celebremus: En tibi summum, quod quidem humanæ mentis imbecillitas complecti possit, artificium, ex quo vita hæc mortalis tanquam ex filo suspensa est. Invenit enim huic siphoni pilum Auctor omnium non ex ossibus aut cartilaginibus, sed maximo rerum compendio jussit sanguinem solidi corporis vices sumere, & sanguinem ipsum pellere, mox eodem sibi simili pellendum, simulque efficit, ut hic liquidus pilus, etsi evanescat singulis ictibus, nunquam tamen deficiat. Cor enim tanquam carnosum sacculum, membrana intus munitum, siphoni huic appendit, in quo, ne unquam humor desit, quantum sinister sinus in aortam sanguinis ejicit, tantundem dexter in pulmones, mox illi subministrandum emittit: ut hic existat veluti perpetui cujusdam fontis scaturigo, qua subinde, iteratis vicibus vitalem liquorem eructet, & pilum hunc liquidum, sed solidi viribus instructum in pellendum hinc

sanguinem emittat: nullo morborum maleficio frangendum, nullo vacui metu, aut inani eum retrahendi labore, in vulgatae fabricae siphonibus inevitabili. Hic ergo annon æquum putas, ut cum Davide in sanctam rapti & operis, & Fabricatoris admirationem, venerabundi exclaimemus: *Glorificor Te, Domine! quod mirifice me fabricatus es, & hoc probe agnoscit anima mea.*

Equidem, ut jam innuimus, cum non unus isque perpetuus hic sit pilus, sed alius atque alius singulis momentis e corde depromatur, & in sanguinem excurrat, nullo cum artificio humano comparandum hoc est. Etsi quis enim cogitet corpus unum vel plura in siphonem quendam manu subinde repetitis ictibus adacta, valde tamen hæc rudis similitudo est, nec opus totum exhaurit, aut animum explet, imo cogitari quidem potest, perfici autem & in usum perducere nequit.

Et sic quidem eo sanguinis promotionem unice explicandam puto: Quod si
quis

quis tamen & percuti simul, & trudi sic sanguinem contendat, adeoque motum hunc velit esse compositum, per me licebit id quoque. Simplicem vero trusatilem hunc motum, quod repetitis ictibus incurrat, adeoque vera etiam fiat percussio, vocari nolim; præsertim cum trudens trudendo contiguum non sit, sed e corde, tanquam e caverna in eam irruat & effundatur.

Dictum est hætenus, quo modo se habeat principium & fons mirandi huius motus: nunc & reliqua detegere conabor, & per fistulam hanc membranaceam incedentem sanguinem prosequar, in ea ipsa quid accadat lustraturus. Non erit autem nobis in hoc deprehendendo multum adeo laborandum: ex propositionibus enim axiomaticum loco positis antea, potest constare, quomodo se gerat, ubi novi sanguinis excepit impetum. Recipit nempe ictum non sine notabili quidem resistantia, ob figuram conicæ & varia ramificatione flexurave gaudentis fistulæ, ex Ax. III. (quod non fieret in cylindr. c. ejus, si talis contingere potuisset

figura, ex qua fane citra ullam resistentiam, nisi quantam ipsa haberet moles, prout ibi ostensum est, expelleretur,) vincitur tamen & cedit, tantoque hinc majore cum impetu & postice & per latera pressus erumpit ex osculis. Et quoniam tota hæc sanguinis massa, ubi percutitur, rationem solidi induit, vi axiomatis secundi, fit ut illa ejus pars, quæ in medio ad centrum canalis est, dum is, qui in peripheria ipsi incumbit, fertur extrorsum, a principio ad finem versus oscula omnia uno eodemque momento moveatur, eove ipso temporis puncto, quo ex corde irruit nova sanguinis portio, & in aortæ principio adstantem ferit, extremis inhians eructetur, ac versus venas iter cogatur ingredi: haut aliter ac si totus hic sanguis esset ex ligno, aut cera, aut quovis corpore duro fabrefactus, cujus acuta pars ibi extrusa prorumperet.

Cum autem, ex Axiomate IV. non eo tantum verti percussa liquida constet, quo diriguntur impresso impetu, sed quaquavertum niti, & in orbem, quantum licet, se diffundere, itemque ex conico cana-

canali inclusa & impetuose per extrema exeant, & in latera ejus incurrant, id etiam in sanguine accidere ex V. manifestum est. Unde, diximus eum, qui in peripheria reliquo accumbit, ferri extrorsum, & in arteriæ parietes incurrere, impetus parte in eos translata. Quapropter, cum corpus arteriæ non sit corpus durum, quod illum impune suscipiat, sed molle & flexile & dilatari aptum, ex Defin. seu Prop. IV. cedit urgenti sanguini, & attollitur, digitorumque admotorum apices ferit. Neque per partes hoc, ut forte undosa fiat arteriæ superficiei linea, sed simul undique, & eodem momento, a principio ad finem tubulorum omnium æqualiter. Indeque est, quod ubicunque digitos applies, subsultantem arteriam pariter sit deprehendere, eodemque temporis puncto ubique per totum corpus pulsantem percipi contingat, modo non vel minor sit, quam ut carnis pulpam possit attollere, vel altius abdita sensum eludat: nam & minores pulsare arterias contra, quam arbitrati sunt adhuc circulationis sanguinis assertores plerique, & cum his noſter, mox fiet apertum. Qui

ut in eorum plerisque, quæ hætenus exposita fuerunt, satis præclare se gessit, ita non est in his sua defraudandus laude, quam prolixam sane promeruit. Sed & recte fecerimus forte, si ea quoque protrahamus in lucem, quæ ejus diligentiam fefellerunt: Ex quibus forte primum est, quod putat, eodem puncto temporis, quo constringitur cor, seriem quoque universam arteriarum resilire & pelli extrorsum. Si enim quam accuratissime rem ponderamus, paulo tardius hæc arteriarum fiet, quam cordis pulsatio, etsi tantillum hoc sit, ut percipi vix possit: quantum sc. sanguis sinistro sinu erumpens opus habet, ut in sanguinem in arteria contentum incurrat, illumque pellat e loco, ad quod omnino aliquantum temporis, paululum licet, requiritur. Omnis enim motus cum fiat in tempore, aliquid etiam temporis hic consumi certum est, & tantum fortassis, ut arteria attolli incipiat, ubi cordis contractio absolvitur: sed minutia sunt istæ, usumve habent in arte nullum. Alterum paulo majoris est momenti: Apparuit nempe, ex quarta definitione, arteriam

riam esse ex eo corporum genere, quæ cum mollia sint ac tensa, si inflectantur, resiliunt, id quod etiam agnovit ex parte Doctissimus scriptor, ad distracta enim, ut loqui amat, & rigida inflexa arterias refert. Non autem expendit, hoc admissio, vibrantem arteriam ubi recurrit, non in centro vibrationis consistere, nec in eum, quo erat ante sanguinis incurfionem, locum simpliciter restitui, sed in oppositum eam reciproce excurrere, & spatii interioris partem occupare. Ea enim est conditio omnis vibrationis, ut corpora tremenda vi eadem qua inflexa sunt, resilient, nec prius subsistant quam reciproca vibratione utrinque punctum naturalis suæ stationis aliquoties sint supergressa. Sic igitur etiam arterias uti extrorsum, ita etiam introrsum ultra centrum vibrationis se extendere necessum est. Non erat autem negligendus hic excedens centrum resilientis arteriæ impetus. Fit enim hoc, ut non tantum per immissum ex corde sanguinem in iis jam existens expellatur, sed etiam ab ipsa recurrente arteria: hanc enim vibrationem non esse multo minorem in altera sui parte

te

te quam erat in prima, ex legibus flexilium & elasticis fibris gaudentium corporum patet. In illo igitur recessu haut parum etiam sanguinis ex eorum osculis ejici novo hoc impetu cognoscitur, adeoque duplex est principium motus sanguinis in arteriis, unus enim fit a cordis contractione, alter ab arteriæ resultorio motu pendet. Et sane fatetur auctor noster, eousque universam seriem arteriarum in motu extrorsum persistere, quousque recens intrusus sanguis intra easdem continetur. Ergo extrusa hoc pacto parte sanguinis, arteriæ in diastole constitutæ adhuc subsistunt, ac præter naturam suam dilatatæ sunt, & tamen impletæ: necessum est autem subsidere & in naturalem statum reverti. Id igitur, dum fit illico post sublationem, cedere oportet sanguinem, qui sustulerat easdem, & locum dare subsidenti arteriæ: quoniam autem in seipsum cogi non potest, fatente id BELLINIO, qui inde *incompressibilem* nominat, subducet se ergo & cedit loco: non poterit autem cedere, si non aliquid ejus vicissim cedat locum huic, & cum spatium, quo abeat, in ipsa arteria non sit,

sit, utpote quam totam repletam adhuc
 esse ostensum sit, necessum est, illum
 exire & versus venas capillares effluere.
 Neque vero perexiguum hoc esse, existi-
 mandum est: nam cum eodem puncto
 temporis attollantur omnes arteriæ, ne-
 cessum etiam est, eodem temporis pun-
 cto omnes subsidere. Quod ubi accidit,
 partem sanguinis satis notabilem quoque,
 minorem tamen quam antea, ex se ex-
 pellent. Eo vero jam posito, atque satis,
 ni fallor, aperte ostenso, primum hoc
 nobis nascitur conspectarium: sanguinem
 in arteriis non minus atque in venis per-
 petuo, inæquali licet motu moveri.
 Etiam si enim aliquod inter subsidentiam
 arteriæ & insequentem expansionem, seu
 systolen & diastolen temporis spatium
 concedamus, (uti quidem omnino con-
 cedendum videtur) non tamen plane
 quiescere sanguis post receptum adeo re-
 center impetum potest, sed lente & pla-
 cide saltem fluet. Neque verendum est,
 ne hoc concesso, cum aliquid spatii in-
 veniat ex corde irrumpens sanguis, mi-
 nus inde arteriam sublatum iri, cum con-
 stet, nonnihil laxa ejusmodi corpora,
 mollia

mollia & tensa, facto impetu facilius cedere, & longius projici, quam si nimis adstricta sint. Porro autem ex his jam æstimare licet, quantum sanguinis singulis pulsibus ex arteriis effluat. In quo docendo sibi vix constat BELLINIUS, qui etsi fateatur, perparum esse, quod ex corde influat, insignem tamen ejus quantitatem in venas putat derivari, quod est ἀδύνατον. Non enim tantum non plus extrudi potest, quam succedit, sed ne æqualis quidem portio. Aliqua enim sanguinis pars locum occupat, quem relinquit arteria, ab ipso extrorsum pulsa, donec, ea recurrente, reliquum ejiciatur: & tum demum extrusi sanguinis copia molem impulsi exacte potest æquare: cujus nec plus exire potest, nec minus. Si enim minus, ad singulos cordis pulsus augescendo, tandem rumperet arteriam, aut dilataret in immensum; si vero plus, plus etiam in dextrum ventriculum influeret; si hoc, plus itidem per *pulmones* in sinistrum mandaretur, & sic plus etiam ab eo reciperetur, alias enim stagnaret: plus ergo reciperet, quam recipere posset, quod est absurdum. Unum adhuc monen-

monendum restat, huius generis, quod pulsum ipsum spectat, scilicet, dum vir eximius existimavit, frangi sensim receptum a sanguine impetum reactione liquoris, indeque lentius eum versus extremas arterias, segniusve moveri, pulsumque ipsum adeo magis magisque imminui, ac postremo tandem deficere, in eo insignem industriam suam eum fefellisse: in solidis enim, atque iis, quæ eorum naturam imitantur, renitentiam per partes non invenire locum, Axiomate IV. liquido a nobis est ostensum; quin in canalibus conicis, quales sunt arteriæ, potius augeri patuit. Quod de iis, quæ in se non recedunt, & comprimuntur, affirmare potissimum licet. Talem autem esse sanguinem, & non solidi tantum rationem habere, sed etiam esse ex *incompressibilibus*, ipse BELLINIUS fatetur. Manifestum est igitur, reactionem non nisi unam fieri, dum impetum in se accipit sanguis. Et vero contrarium mihi potius videtur constare ipso sensuum testimonio: si enim ita esset, multo sane minorem oporteret in carpo pulsum reperiri, quod remotissimis partibus sit pro-

proximus, & fortassis adeo debilem, ut percipi vix posset: nunc vero non minor est, quantum æstimare licet, quam aliarum arteriarum. Sed in digitorum extremis non sentitur pulsus arteriæ: id vero non ex eo est, quod ibi nullus sit, sed partim quod minimæ, partim quod intra carnes abditæ delitecant, non potest autem minimus ab his editus motus illam incumbentium fibrarum congeriem attollere. Non ignoro quid ea de re doctissimus WALÆUS, ipseque auctor circulationis HARVEUS senserint, meque ab eorum hic doctrina discrepare, quippe qui in infantibus febricitantibus tantummodo illum percipi perhibuere: quod quidem fieri est verum, non autem propterea naturæ lege in valentibus & adultis non pulsant, licet non satis fortiter pulsant, ut percipi possint. Si enim ex sensu statim argumentum sumere liceret, ne in metacarpo quidem eas pulsare esset statuendum, sed mox post ipsum carpum omnem suppressi motum arteriæ. Equidem quid tantis viris imposuerit nescio, ego vero in adultis quoque rectissime valentibus, (turgeant modo venæ) pulsum

sum vel in extremis digitorum apicibus non semel observavi, & potest quilibet in se ipso, quoties turgent, iisdem fortiter ad solidum corpus appositis, ejus rei experimentum capere.

Et sic jam putamus problemati abunde esse satisfactum, cum, quod ad pulsum pertineat, nihil superesse videatur. Quod si ita est, recteque omnia a nobis fuere expensa, reliqua etiam phaenomena, quæ in pulsu nonnihil immutato sunt obvia, explicari ex his poterunt, ea enim est conditio veræ demonstrationis: hoc igitur jam a nobis præstandum est. Prius tamen, quam id aggrediar, veram pulsus ex dictis definitionem struere, non erit ab re nostra alienum. Est enim hoc problematis explicati veluti

CONSECTARIUM.

Omnis scilicet definitio est oratio, quæ a demonstratione non nisi positione terminorum differt: ea igitur desiderata, nullam strui posse definitionem, inventa vero, sponte ex eadem nasci, in aprico
i
est.

est. In ea vero tradenda multiplici BEL-
LINIUS errore lapsus est, etsi vulgatas
definitiones tum obscuritatis, tum falsi-
tatis accusans, magnam de se spem fece-
rit meliorum. Dabis veniam, Vir do-
ctissime, in gratiam juventutis nostræ,
cujus jam omnis manibus liber ejus ver-
satur, paulo uberius ostendenti, quomo-
do circa illam se gesserit præclarus alias
Auctor. Duas nempe exhibet definitio-
nes hac usus excusatione. *Quia, inquit,*
usus obtinuit, ut nomine pulsus non so-
lum motus vere percutiens, sed etiam
alter, subductionis simul intelligatur, ma-
nifestum est, pulsum ita sumptum, ita nem-
pe, ut utrumque motum, incursum & sub-
ductionis comprehendat, dupliciter defini-
ri posse, & respectu digitorum, ipsum
percipientium, & respectu solius arteriæ,
quæ movetur. Quibus fane verbis male
inter se convenit: nulla enim est ratio,
quia usu obtinuit, pulsus nomine utrum-
que, attollentis se & recedentis arteriæ
motum comprehendendi, definiri posse du-
plici modo, respectu ad digitos perci-
pientes, & ad arterias pulsantes: potius
illud inde sequitur, quia sic pulsus nomen
acci-

accipitur, non nisi respectu arteriæ defini-
 niri posse, cum digiti nihil ad hoc confe-
 rant, quos sive admoveas, sive retrahas,
 pulsus semper eodem modo perficietur,
 nec forte, cui aliter esset visum, unquam
 repertus est, excepto uno BELLINIO.
 Ni fallor tamen, aliud in animo fuit no-
 stro, quam in verbis est: id nempe vo-
 luit dicere: quoniam a digitis non nisi
 incursus arteriæ in exterâs partes perci-
 pitur, respectu digitorum alio esse eum
 definiendum modo, quam si in se specte-
 tur. Sed neque hoc tueri assertum po-
 terit. Primum enim id longe est certis-
 simum, cum unius rei non nisi una sit,
 ut Philosophi loqui amant, essentia, ejus-
 dem non nisi unicam esse definitionem:
 cujus indoles non patitur, ut alio respi-
 cias, quicquid imperitum hic doctorum
 vulgus contra exemplis audeat pugnare.
 Deinde respectus ille ad digitos non est
 nisi modus perceptionis, qui sane a re
 percipienda plurimum est diversus. Por-
 ro autem nemo medicorum sollicitus est
 de perceptione digitorum, sed in eo uno
 occupatur, ut ipsius arteriæ agnoscat
 motum. Ergo & superflua est talis con-
 i 2 fide-

fideratio, nec ullius utilitatis: qualia perperam coacervare, non est boni doctoris, cujus est officii inutilia omnia rescindere, ne confundat discentium animos, & inanibus rerum formis larvisque impleat. Et sane eadem opera quis contendat sonum duplici modo definiri posse, respectu collisorum corporum, & respectu auris, itemque colores respectu refractionis radiorum luminis & oculorum, saponem respectu linguæ, & sic in cæteris. Quod quis unquam ausus est dicere?

Videamus jam alteram definitionem, quæ ad arteriarum pulsationem attinet. Eam vero nihilo forte quis dixerit iis, quas falsitatis accusat, meliorem, cum dilatationem & constrictionem arteriæ esse contendat, quam ad vibrationem pertinere, nisi fallor, satis luculenter a nobis est ostensum. Qui cum bene satis convenit quidem dilatationi, at constrictionem cum eadem conciliare, fuerit perquam difficile, quum admitti non possit, nisi positis fibris motricibus, quarum tamen hætenus auctor nullam fecerat mentionem.

Re-

Rectius multo fecisset vir clarissimus, postquam omnino animo insederat duplex illa definitio, si aliam pulsus cordis, aliam dedisset arteriarum, quæ duo sane maxime invicem distant.

Est enim pulsus cordis motus ejusdem muscularis, seu constrictivus & relaxativus, (verbis uti liceat Philosophis concessis) sanguinis & caloris per corpus dispensandi gratia a natura institutus, a liquoris nervei (admittamus tantisper Bellinianam hypothesein) cum sanguine concursu, perpetua vicissitudine redintegrandus.

At pulsus arteriarum, qui hic maxime spectatur, & cujus nunc unius ratio nobis habetur, est motus earundem reciprocus, extrorsum & introrsum factus, seu expansivus & recurrens ad dispensationem sanguinis perpetuam rectius conservandam & promovendam, ab impetu ejus, in eam irruentis, proveniens.

PROBLEMA II.

Attributa & affectiones pulsus omnes invenire & demonstrare.

Postquam ex principiis primis, iisque, ut spero, veris ac propriis, quid sit pulsus, accurate indagatum detectumque est, non amplius erit difficile, si modo vera & genuina illa fuere, omnes ejus affectiones & proprietates quam clarissima in luce ponere. Hoc itaque nunc tentandum quoque nobis erit.

Attributa autem & affectiones voco, quas vulgo differentias solent nominare, persuasus, pulsum esse unius generis, nec veras differentias admittere, etsi varie possit affici, & per gradus augeri minui: quamvis de nomine lites cum quoquam suscipiendas minime existimem.

Apparet vero illico, cum pulsus ad motum referatur, varias eum subire mutationes. Quandoquidem enim omnis motus intendi potest & remitti, de pulsu etiam recte id affirmari existimandum est:
hoc

hoc ipsum verò etiam cum pro diversis motus generibus varie possit accidere, præcipue cum simplex ille non est, sed compositus ac multiplex, qualem esse hunc nostrum ex antea dictis jam patet, singulas ejus partes excuti, si plene rem cognoscere est animus, erit necessarium.

Ad percussione[m] verò & motum liquoris per fistulam pulsum pertinere, non licet forte post ea, quæ attulimus hætenus, dubitare. Cor enim ubi contrahitur, sanguinemque excludit, percutit is, pilique in modum urget eum, qui in arteria continetur: is pellitur rursus, & partim quidem erumpit foras, partim in arteriam incurrit, quæ dum dilatatur, assurgit in digitos, eosque ferit, mox retrocedit, vicesque reddit sanguini. In his vero omnibus peragendis cor primus est motor, huic sanguis obsecundat, illique arteria.

Recte igitur facturum me arbitror, si tria isthæc, cum diversissima sint indole, sigillatim pervestigando, quibus muta-

tionibus singulorum motus sint obnoxii, porro exquiram. Primas autem hic sibi cor jure suo vendicat, quod & primum moveatur, & sit omnium præcipuum. Hujus spectari possunt, vel ictus singuli, vel iterati. In singulis occurrit robur & celeritas. Potest enim omnis musculus & celerius tardiusve moveri, & fortius ac languidius. In iteratis frequentia est attendenda, sæpius enim vel raro iterari contractio cordis potest. Veruntamen, si recte calculum ponimus, fortassis omnis cordis pulsatio est celeris, nulla tarda. Sana enim si exempta ex vivacibus animalibus corda intuemur, vel aperto in aliis pectore ea spectamus, tam celeriter moveri deprehendimus, ut vix oculorum acies assequi, imo ne quidem assequi motum fatis possit. Neque vero non & carpo admota manus redarguet id negantem, vix enim discerni tempus illud potest, quo se arteria attollit, tam est exiguum. Et vero est musculus, de quo agimus, isque vigore & numero fibrarum instructissimus, antagonista carens, nulli levando ponderi, sed modico, imo pauxillo sanguinis ejiciendo dicatus, cujus utique

que resistentia est non magna: quæ simul omnia miram celeritatem musculis conciliare idonea sunt. Qui ergo aliter fieri posset, quam ut cor celeriter admodum moveatur?

Verum enimvero, quantumvis nullum tardum esse pulsum, ex his facile colligatur, certoque constet, celeritatem tamen illam intendi posse, & majorem fieri, neutiquam est dubitandum. Præterquam enim, quod motus ea sit naturalis indoles, ut augeri possit & minui in infinitum, vehementia etiam pulsus ejus rei præbet documentum. Quoties enim cordis pulsus vehementior fit, (fieri autem, nemo adhuc usque dubitavit) toties etiam augeri velocitatem necesse est, quum vehementia nihil aliud sit, quam energia celeritatis, seu mensura velocitatis ejus, prout JOH. AL. BORELLI, vir perspicacissimus, erudito illo opere, quod antea laudavimus, præclare docet, & res etiam ipsa id satis aperte loquitur. Nullus igitur impetus velocitate carere, neque ulla ratione, nisi eadem aucta, augeri potest. Patet ergo, vehementiorem

reddi pulsum non posse, quin etiam fiat velocior, intendi ergo nonnunquam pulsus celeritatem, quod erat demonstrandum.

Ratum igitur esto, cor & fortius contrahi posse, & languidius, itemque celerius; an vero etiam tardius possit moveri, considerandum. Quamvis enim id fieri non repugnet, imo ex natura motus ipsius videatur omnino concedendum, experientia tamen si consulatur, alia omnia reperiri arbitror, nec quenquam medicorum facile asserturum (modo a præiudicio sit liber) notabilem quandam pulsus tarditatem se unquam deprehendisse: aut ergo nulla erit, aut si est, sensum tamen fallit. Non autem esse, persuadere videtur, quod ubi magnitudo ejus & robur decrescat, celeritatem intendi observetur, id quod in acutis nunquam non est obuium. In chronicis forte aliter se res habet, & in extrema virium dejectione languidius cor se contrahit: verum tum demum, cum sanguine deficiente, ad extremam parvitatem pulsus reductus est, ubi cum diastole integre percipi nequeat, multo

multo minus de cordis ipsius contractione inde potest constare, & tarditas a languore discerni: ut etiam tum percipi ac dijudicari vix ac ne vix quidem posse videatur.

Quæritur etiam, an pulsus fortis & vehemens cordis differant, & qua in re illa diversitas constituenda sit? Puto sane omnino differre; aliud enim est fortiter aliquid agere, aliud vehementer. Ad illud enim robur & magnitudinem instrumenti, quod percutit, sufficere apparet: robur enim a mole est; hic contentio etiam accedat oportet, & ut modo ostendimus, celeritas: potest enim quid tarde moveri & tamen fortiter, ut ingentes solent in æquore fluctus, non item tarde & vehementer. Quod nostro idiomate percommode exprimunt, dum discernunt ista: *Der Puls schlägt starck, und der Puls schlägt heftig.* Fit igitur vehemens omnis motus, si ad robur addatur celeritas, & quia illa ipsa reduplicatur, cum e longinquo fit, requiritur ad pulsum vehementem & hoc, ut cor totum sit expansum, tamque fortiter quam velociter mucro
ejus

ejus basi admoveatur. Unde elucescit, vehementem hanc contractionem non esse simplicem motus affectionem, sed ex pulsu forti & celeri compositam, adeoque ad simplices pulsum differentias minus accurate a nostratibus referri. Debilem vero pulsum, qui vehementi opponitur, eundem & tardum esse, non est opus: fracto enim robore, nihil ad vehementiam confert celeritas, imo vel ipsa cessat: ad omnem enim motum celerem magna potentia opus est. A languida itaque debilis cordis pulsatio diversa non est: uti quidem uno verbo populares nostri utrumque denotant: *Er schlägt schwach*, nec aliud, quod suo *heftig* opponant, occurrit.

De frequenti & tardo non opus est agere prolixius. Cum enim pulsus sit iterata percussio, & inter unum atque alterum motum aliquod temporis spatium interponatur, hujus utique etiam ratio habenda erit. Quod cum longius & brevius esse queat, hinc pulsus illi, vel rarius, vel frequentius recurrent & iterabuntur. Cui etiam placito experientia respon-

spondet, ut unicuique in his non hospiti
perspicuum est.

Ex his omnibus constituuntur tandem
hæc genera: Motus vel contractio cor-
dis

- 1) Fortior ac debilior, vel languidior ;
- 2) Celeris,] opposita ratione
- 3) Vehemens,] carentes ;
- 4) Frequens ac rarior.

Eaque sunt attributa, quæ in se & simpli-
citer ipsi competere possunt, omnia; quod
patet ex inductione: quicquid enim exco-
gitaveris reliqui, ad horum aliquid nulla
opera reducetur, languido, debili & tar-
do, si quis est, nihil inter se diversis.

Expenso cordis motu, de sanguine sol-
licitos nos esse convenit, qui a corde, ex-
clusa illa ejus particula, quam sinister mo-
do acceperat ventriculus, veluti telo ex
arcu excusso percutitur. Quod enim
alias fieri est notum, ut primimotoris po-
tentia, instrumento impulso communica-
ta, pro ejus, in quod incidit, corporis con-
ditio-

ditione mutetur, indeque accipiat motum, id etiam hic esse expectandum apparet, cum cordis energia illi sanguinis particulæ commissa transferatur in reliquum sanguinem, illumque dirigat, quo motus natura viæque ratio ire eum permittit. Qua de re ut constet, & ipse, quem diximus, sanguis, & arteria est examinanda.

Sanguis igitur, si nimius est, ut arteriæ admodum sint repletæ, difficilius dimovebitur, & impetum irruentis liquidi illius pili haut paulum retundet, arteria vero jam tum distenta cum difficultate amplius extolletur; & quia insuper cor onerabitur, celerem ejus contractionem, adeoque & vehementem haut dubie impediet. Idem vero eveniet, si, paucior licet, sit crassior tamen, quippe quem ex capillaribus osculis non tam facile ac tenuem expelli, manifestum est; fracto igitur cordis impetu, segnius etiam arteria subsultet necesse est. Quod si mediocris satisque fluidi sanguinis copia venas implebit, tum vero & cor pulsare alacrius, & facilius ipse poterit cedere, arteria ve-

ro

ro promptius altiusve exurget: fin vero exigua fit quantitas, jam neceffum eſt, & celerem fieri cordis contractionem, non exiſtente, quod illi reſiſtat ſatis, ponatque modum, & debilius feriri arteriam, tanto magis, quod cor non extendetur in priſtinam juſtamve amplitudinem, quoniam totum non impletur, adeoque brevior via muſculofiſ fibriſ conficienda eſt. Quod ſi tenuiſ valde præterea fit ſanguis, celerrima ejus reddetur contractio. Et hæc de ſanguine, cujuſ in craſſitie & copia varietas omniſ videtur quærenda, nec quicquam amplius ſupereſſe.

Reſtat, ut arteriam quoque contemplemur, etſi jam tum aliqua attigiffe videri poſſimus, quæ ad eam attinent. An vero aliquod hic diſcrimen occurrat, merito dubites: ut enim uni homini præ altero craſſior & robuſtior contigerit, (quod in omniſ corporiſ partiſ accideſe ſolet) æque tamen omniſ fuerit flexiliſ, & impulſum ſanguiniſ in ſe accipere & repellere apta, quamdiu naturæ præſcripto conveniens deprehenditur. Credibile etiam, naturam æquabili ratione

ne viscerum, nominatim cordis, & horum canalium robur dispertiri: minime vero putandum est, ejusdem corporis arterias ex morbis mutari, duriores, mollioresve effici. Meminisse etiam oportet, nos attributa pulsuum sectantes, singulorum, non universæ naturæ varietatem inquirere. Nulla igitur pulsui diversitas ex arteria potest evenire. Illud prætereundum silentio non est, in aliis magis apertas jacere arterias, tactuique patere, in aliis profundius esse abditas: itemque in emaciatis morbove consumptis, evanescente sensim pinguedine, fibrisque carneis collapsis, in aperto magis positas, in benignitatis vero contactas absconditasve. Hinc utrinque cautio est, ne vel profundius jacens arteria specie debilitatis imponat, magnusve qui est, exilis videatur, vel contra magnus nimis habeatur, qui carniū iusta obductus copia mediocritatem forte non multo excederet.

Et nunc tandem, his omnibus pensatis probe, de pulsu certi quid statuere licebit, quod, vel uno horum neglecto, fieri commode non poterat. Neque enim
suffi-

sufficiebat cordis motum habere perspectum: quantumvis enim in ejus notitiam venire desideremus maxime, neque tamen hunc solum expetimus discere, & pulsum arteriæ, non cordis exploramus, quod tangere est nefas. Qualem igitur percipiunt digiti in arteria micare, talis nobis describendus, nominandusve veniet, nec cum cordis pulsu, quod vulgo fieri consuevit, erit confundendus; ut recte monuit primus, qui pulsum curatius exploravit, Auctor HEROPHILUS, de quo (*) ita scribit GALENUS: *Videtur omnem vir ille motum arteriarum, quem habere nos a primis vitæ temporibus ad mortem usque percipimus, pulsum appellare, ex quo præsentem statum cognoscimus, præscimus venientem, nec pulsum, qui in corde est, vel in cerebro, vel in membranis ejus, requirimus. Cujus exemplum utinam ipse GALENUS esset secutus. Talis autem pulsus arteriarum deprehenditur:*

k

I. For-

(*) IV. de diff. Puls.

I.

*Fortior cordis contractio cum sanguinis
abundantia pulsum constituit, quem
magnum appellamus.*

Magnum scilicet, quia & arteria altius extollitur, & plenius spissiusve pulsatur, manifestoque, & leniter in digitos impellitur. Ut autem, qui istuc fiat, aperiamus, ex iis, quæ diximus, hæc recolenda sunt: insigne cordis robur, ubi magna simul existit in corpore sanguinis copia, & in ejusdem sinus hinc plurimus influit, illosve distendit, vehementem molietur contractionem, sed mole sanguinis expellendi laborans, vix perficiet gnaviter, impetu igitur ejus nonnihil retuso, celeritatem non assequetur. Sed parum hoc tamen fortassis conatum ejus remorabitur: at ubi ejectus hinc liquidus pilus multum adeo sanguinem offendit, presumque arctius in distenta arteria, difficilius amovebit, fortiter licet incurrens, arteria altius quidem affurget, sed nec celeriter, nec sine difficultate: nascetur ergo pulsus, qualem in plethoricis & febrium
initiis

initiis observare est, qui Magnus appellatur.

II.

*Fortiter se movente corde cum sanguinis
justa, id est magna quidem, sed quæ
intra mediocritatem stet, copia, na-
turalis; at ubi celeritas accedit,
vehemens nascetur pulsus.*

Jam tum innuimus, pulsum vehemen-
tem cordis non ex simplicibus esse, sed
compositis ejus generibus: quod nunc
clarius etiam de illo, quem edit arteria,
elucescit. Componitur enim manifesto
ex magno & celeri. Paradoxon forte
proferre videor: contra omnium enim
hoc videtur esse medicorum sententiam,
nisi quod *Magnum*, nescio quem, idem
sensisse olim, disco ex GALENO (*), ubi
Archigenes adversus eum disputans ci-
tatur. Sed ita fert causa veritatis, & res
est nimis manifesta, quam ut negari que-
at, quicquid etiam de medicorum aucto-
ritate sit futurum. Fefellit enim eos,
k 2 quod

(*) Lib. III. de differ. Puls. cap. 1.

quod solus hic, compositus cum sit, nomine gaudeat simplici, cujus fallaciæ quanta sit vis, qui ARISTOTELIS de Sophisticis elenchis primum caput inspexit, non potest ignorare, ubi incomparabilis vir præclare de ea re monuit. Quod tamen non omni ex parte fefellit Galenum, utpote quem, ne ab illis discederet, solus retinuit usus loquendi, sic enim legitur libro laudato tertio: *Quam ob rem, si mihi nomen sit instituere liberum, simplicem pulsuum renitentium qualitatem & evertentium tactum, vim vel robur, vel contentionem appellem, vel quid tale aliud, quæ vero ex hac est & celeritate conflata, vocem vehementiam.* Hæc ille. Sed rem ita esse, ut diximus, inde est liquidum, quod cor, sua potentia instructum, ubi iusta sanguinis parte impletur, & quantum sat est, extenditur, nec nimis ab eo oneratur tamen, expeditius se movebit, & naturæ convenienter aget. Concitatum vero forte a causa morbofa, velocius motum, majore cum impetu sanguinem ejiciet, qui in proximum eodem impetu incurret, is vero hinc in arteriam: non potest enim, quia non
ni-

nimius est, frangere impetum propulsoris. Eam igitur & celerius attollet, & inde etiam altius, unde nascetur pulsus vehemens: qualem in febribus intermittentibus, vel primo statim initio, vel paroxysmis aliquot præterlapsis semper observari, itemque in animo commotis. Sed non admodum crassum ac ponderosum oportet esse sanguinem: talem enim celeritatem non admittere, jam antea monuimus. Sed quoniam hic pulsus celeris facta est mentio, tempus est, eum descriptum dare.

III.

Quoties brevior, atque assolet, temporis spatio cordis mucro ad basin admoveatur, si sanguinis sit homini non nimium, neque is crassitie & ponderositate laboret, edetur pulsus celer.

Iam hæc innuimus, & in aperto res est collocata; opportune tamen hic moneri poterit, quod ad copiam sanguinis, in triplici esse eam differentia; vel enim abundabit, & tum celeritas locum non invenit, vel mediocris est, & cum magno

jungetur, vehementemque arteriæ sub-
sultationem efficiet, vel denique exiguum
ejus superest, tum vero & celer, modo
cordi suum constet robur, & simul parvus
fiet pulsus, qui, cum non minus quam ve-
hemens sit compositus, nomine vero sin-
gulari careat, pulsus interim celer & par-
vus appellatur: unde robur accipiunt,
quæ de vehementi supra attulimus. Tum
vero notandum & hoc: quo minus in
venis est sanguinis, eo celeriores pul-
sum edi posse, neque enim solum thala-
mi cordis non expandentur, adeoque bre-
vior erit fibrarum decursus, sed etiam
minus invenient resistentiæ. Idem et-
iam de attenuato valdeque fluido sangui-
ne tenendum est: ut opposito modo se
habet crassus, lentus, ponderosus, qui
dum difficiliter amovetur & excedit ex
osculis, plus renitentia habebit, & vel
cum celeri cordis motu pulsum tamen ar-
teriæ celerem fieri prohibebit.

IV.

*Quandocunque exigua in venis est sangui-
nis copia, parvus fiet pulsus.*

Parvi pulsus alia nonnihil est ratio,
quam

quam magni, qui non fit sine cordis robore & contractione plenaria, hic vero a solo sanguine pendet. Quanto enim cor tandem vigore se contrahat, ubi sanguis deficit, non poterit fieri magnus pulsus. Exigua enim pars sanguinis, cum arteriam ne impleat quidem, multo minus potest attollere: utrumque autem horum oportet fieri, ut magnus edatur, stante eo, quod asseruimus: arteriæ, non cordis pulsum nos metiri. At enim, si omnia recte expendamus, forte cum exigua sanguinis quantitate magnum cordis robur neutiquam adesse simul potest, ut nec cum parvo pulsu copia sanguinis. Etsi enim debilem etiam pulsum cum mediocri ejusdem quantitate sit nonnunquam observare, id tamen fere in solis oppressionibus vel malignis, vel hysteri- cis contingere solet, ubi non deest robur cordi, sed opprimitur, prout a spirituosissimis particulis oppressis fieri, non obscure mihi videor observasse: id quod etiam lipothymia confirmant, sæpe obruentes, quos cætera omnia pulchre valere constat. Sed de hac re deinceps ad problema postremum uberius agere est animus:

nunc id interea supponemus. Parvus pulsus in declinantibus ad finem febribus, aliisque morbis observatur: parvus vero & celer in intermittentium diuturniorum paroxysmis occurrit.

V.

Ut primum a cordis contractione celeritas abest, parum autem sanguinis restat in venis, fit pulsus debilis.

Non opus est, ut lente cor contrahatur, modo non celeriter id fiat, ad languidum hoc pulsum edendum sufficit. Dubitari quidem posset, an non cum copia sanguinis satis magna debilis fieri pulsus queat? Verum hoc rectæ rationi puto adversari. Ut enim vehementem non nisi magnum esse, ex iis constat, quæ modo in medium sunt allata; ita nec debilis potest concipi, nisi simul sit parvus, contrariorum enim, quod docent Philosophiæ magistri, eadem est ratio. At porro etiam, cum vehementem ex magno faciat sola celeritas, ex parvo, simul ac contractio cordis eadem destituitur, fieri debilem necesse est.

est. Debilis post parvum, in magis inclinato, mortique proximo febrium & aliorum omnium morborum statu deprehenditur.

VI.

Tardus autem fit pulsus, cum notabilis est sanguinis resistentia, a cordis autem contractione celeritas semota.

Dum cordis pulsum unquam tardum fieri in antecedentibus ivimus negatum, neutiquam & arteriæ pulsum tardum esse non posse, assertum volumus. Potest enim ab intermedio sanguine plurimum ille mutari, quemadmodum ex modo allatis exemplis deprehendere est. Si enim robur cordis sit imbecille, ut admodum velociter non moveatur, sed naturali celeritate solummodo se contrahat, sanguis autem aliqua valeat renitendi vi, non totum egesti in se sanguinis impetum recipiet, sed nonnihil tractum: lentius ergo movebitur, quam movebatur in ipsum sanguis, & cum ipsum etiam ejectum sanguinem paulo placidius quam cor move-

ri credibile sit, (resistentiam enim habet) tertiumque frangatur hæc communicata energia ad arteriam, tardiolem postremo hujus pulsum fieri concedendum erit, etiam si cor non sine celeritate aliqua moveatur. Et hinc etiam magnum pulsum tum demum fieri asseruimus, si robur cordis sit constantissimum. Si igitur fractum hoc est robur, cum parvo & tenui sanguine, mollius arteriam feriente, pulsus erit debilis, non enim nisi pars diastoles sentiatur; cum multo vero aut crassiore tardus evadet. Ut enim ille a corde communicatam potentiam in arteriam exserere & transferre nequit; sic eandem franget hujus ponderositas, & supprimet. Hæc de pulsu singulari, reliquum est, ut de intercurrente spatio notemus.

VII.

Frequens cordis & rara pulsatio nullam a sanguine aut arteria mutationem subit, sed qualis inde prodit, talis ad hanc incorrupta de-volvitur.

Ratio omnibus patet: cuncta enim, quæ ex mobilium sunt censu, percussa

in spatio idoneo, cedere assolent, idque ut plurimum, & quotiescunque a percutiente impelluntur: sanguis autem & arteria his accensenda sunt. Frequens in omni febrium genere nunquam non offert sese, & cum calore earum est pathognomonicum: rarus autem in suppressionibus uterinis, hypochondriacis & talibus; sed nec in his perpetuo, verum per vi-ces regnat.

Et tot quidem modis a naturali illa mediocritate, quæ recte valentibus est propria, desciscere pulsus potest, cujus inde exurgunt, remoto ex simplicium numero vehementi & debili, diversitates simplices omnino tres:

1. Magnus & parvus;
2. Celer & tardus;
3. Frequens & rarus.

Ex quibus vulgo nescio quot genera compositorum tradunt oriri: ego vero reducenda arbitror ad sequentia:

1. Cum magno combinari potest frequens & rarus, sed uterque nullo excessu notabilis, celeritatem autem sanguinis copia, tarditatem vero cordis robur vix admittunt: servabit igitur in his mediocritatem.
2. Celer cum mediocriter magno vehementem constituit. Inter hunc autem & tardum medius cum parvo erit debilis. Nam tardum ipsum cum parvo stare non posse, supra est ostensum. Idem cum parvo etiam facillime & frequentissime conjungitur.
3. Frequens cum omnibus generibus subsistit, præterquam cum tardo.
4. Parvus celer esse potest, non tardus, frequens etiam potius, quam rarus, non tamen hic nunquam cum illo occurrit.
5. Tardus mediocri magnitudini jungitur, itemque frequentia mediocri.

6. Rarus cum magno, parvo, debili,
tardo concurrere observatur.

Confurgent igitur Compositi VIII:

1. Magnus & frequens.
2. Magnus & rarus.
3. Magnus & celer, vehemens.
4. Magnus & tardus.
5. Parvus & frequens.
6. Parvus & rarus.
7. Parvus & celer.
8. Parvus & mediocriter tardus componunt Debilem.

Decompositi vero, seu tergemini IV.

1. Vehemens (seu magnus, celer) & frequens.
2. Vehemens (seu magnus, celer) & rarus.
3. Debilis (seu parvus, nonnihil tardior) & frequens.
4. Debilis (seu parvus, nonnihil tardus) & rarus.

Tot

Tot nempe, nec plures ratio admittit, confirmat experientia; a qua duplici cynosura vel latum unguem declinare nefas est. Qui id faciunt, vel ingenii lusu decepti, vel vulgatis opinionibus, aut auctoritate inducti censendi. Unde non possumus in reliquis BELLINIO nostro subscribere, qui non cordis modo & sanguinis, sed arteriæ quoque causa pulsum censet immutari, & pro varia ejus tum amplitudine, tum duritie alium fieri. Notandum enim, pulsum conferri posse & ad pulsum alterius, & ad se ipsum: & hoc quidem, prout vel ætate, vel ex morbo fit alius: quæ duo neutiquam sunt confundenda. Sic pro ratione totius generis humani non est dubitandum, in corporibus grandioribus etiam ampliores esse arterias, imo forte & cordis amplitudini ac moli arterias accommodari. Neque est, qui non videat, pueris & minores eas esse & molliores: sed hoc non jam inquiritur. Cum enim ars versetur circa singularia, illud dubium est, an ex morbis etiam talis arteriis accidere possit mutatio. Ubi quidem causam nullam video, cur amplitudinem ex iis augeri statu-

tua-

tuamus. Neque enim experientia id constat, nec credere ulla cogit ratio: cum ne quidem in Aneurismate arterias, ut nonnulli existimarunt fieri, amplientur. Alia ratio est duritiei: nam arterias, aquæ ferventi commissas, statim indurescere, experimento licet discere, ut non sine ratione Galenus videatur pulsum durum introduxisse. Attamen si penitus rem inspicias, neque is videtur facile admittendus. Primum enim, an in humano corpore idem evenire queat, merito dubites: eo enim admissio nemo amplius, qui semel calido aliquo morbo, aut vel intermittente laboraverit febre, pulsum naturalem reciperet, cum ex molli quidem dura reddi arteria possit, sed a duritie ad mollitiem non sit regressus: alia autem omnia docet experientia. Sed & in aquam tepidam, vel ejus caloris, qualis sanguis æstuans in febribus esse possit, si arteriam mittas, non æque succedit experimentum. Concedamus autem, & hoc fieri: non tamen ideo pulsus durus ac mollis poterit inde appellari, cum motum quendam durum mollemve dicere absurdum sit, at vero pulsus est motus, ergo ex
 Axioma-

Axiomatis I. virtute durus dici non potest. Verum hoc forte Galenus aliquis dixerit esse litigationem de nomine: arteriæ enim duritiem sentiri. Primum itaque loquatur is perspicue, ut illum videam, nec pulsum, seu distensionem arteriæ duram vocet, sed arteriam ipsam: deinde faciat periculum, ut certo illi constet, duritiæ sensum in pulpam digitorum per integumenta corporis transmeare: quod ubi exploratum habebit, circumspiciat de tam exquisitæ disquisitionis usu, & dicat mihi, an aliud præter calidæ intemperiei excessum adaperiat? Quod si non invenitur, valeant cum suo pulsu duro, quicunque eum hætenus asseruerunt, cum de illa satis superque aliunde & ex ipsiusmet pulsus reliquis differentiis queat constare. Et quid tandem fiet de pulsu arteriæ induratae? profecto nil aliud, quam quod pulsus erit minor. Cum enim tam promte ut antea neque extolli, neque dilatari amplius durior arteria possit, parvus erit pulsus: quod si ita est, ego demiror in diuturnis febribus, & quartanis biennialibus eum non plane deficere, quibus tamen superatis pulsus a naturali nulla sentitur

titur diversitas. Et vero pulsum nondurum, sed parvum fieri, agnoscit hic, & cogitur BELLINIUS fateri, levius digitos pressurum tunc pulsum inquires: ergo sane parvus erit, non durus, quippe qui fortius erat pressurus. Quomodo autem sui oblitum, diversum adeo deinde sentire eum contigerit, non patet: si quid tamen perspicio, abripuit illum vulgata, sed erronea Galenicorum doctrina: qua a Magistro docti, inter pleuritidis pathognomonica etiam pulsum durum referunt, metuentes, ne forte illo amisso eam non possent amplius agnoscere. Sed enim vereor, ne in universum doctissimo huic viro contigerit, quod magno accidisse novimus Galeno, qui cum alibi, tum in doctrina de pulsu maxime, magis speculationibus, quam veris rei momentis animum intendisse videtur, nec pauca inania & superflua congeffisse, quæ excogitari quidem facilius, quam ipso opere deinde deprehendi potuerunt. Quamvis, si legas cum cura ejus libros de pulsibus, non tam ipsummet nobis finxisse isthæc, quam ex ingenti multitudine ab aliis ante ipsum effictorum reliquisse eum

appareat, cum in quam multis eorum refutandis haut parum consumat operæ. Quicquid autem huius sit, certe ex rejectaneis etiam est illa distinctio, qua pulsus plenus aut vacuus esse existimatur, quem a magno & parvo non alia ratione differre constat, quam qua causa ab effectu. Si enim plenæ sint arteriæ, magnus erit, si inanes, parvum esse convenit: causa autem pulsus non potest esse pulsus ipse, nec nomen ita simpliciter eidem impertire suum, multo vero minus novam differentiam constituere: Ut taceam, motum plenum & vacuum dici citra absurditatem non posse: adeoque nec pulsum; quod ostenditur ex eodem axiomate modo citato. Quapropter et ipse *Galenus* eum eliminat, & examinatum rejicit, libro *de Differ. pulsuum* & *tertio* & *ultimo*. Quo magis miror, etiam illos, qui eum ubique habent alias in oculis, hunc pulsum post ipsum ausos fuisse ex orco reducere.

Sequitur pulsus celer ac tardus; de quo quam sibi non constet noster, quilibet videt. Nam de hoc ultimo mecum equidem facit, & in statu naturali eum non
occur-

occurrere satis probe perspexit, mox tamen in universali arteriarum obstructione eum fieri posse ait: quæ ipsa arteriarum obstructio cum per naturæ leges accidere nunquam possit, facile apparet, quid de eo sit sentiendum; uti etiam de arteriis, prorsus exhaustis, ex quibus non celerem, sed parvum fieri, manifestum est.

Postremo advertendum est, doctissimum virum in eo non parum recedere a doctrina vulgata, quod compositas pulsuum differentias cum respectivis confundit. Verum id cum ex Institutionibus sit notum, tyronum causa uno verbo monuisse sufficiet. Respectivas autem differentias vocari constat, cum vel pulsus ipsius, vel intercurrentis quietis tempora invicem conferuntur.

Pulsus autem ad pulsus conferri posse, ex se elucet, cum unus altero queat esse celerior, major ac vehementior; nec minus de quiete id verum est, cum inter duos pulsus modo plus temporis intercedere queat, modo vero minus: unde utrinque inæqualitas pulsus nascitur. Nihil autem a vero aberraverit, si neque

1 2

cum

cum magno, neque cum vehementi inæqualitatem frequenter observari afferam. In tertianis tamen una alterave vice eam memini me reperisse: nec dubito, vel multitudinem sanguinis, vel aliquid malignitatis ejus rei fuisse causam. Ubi enim pulsus magnus est, multum esse sanguinem plane oportet, quocum debilitatem cordis stare non posse, ex antea dictis constat: relinquitur ergo, ut vel oppressa ejus potentia motiva, vel onerata deficiat. Cum magno celeritas etiam inæqualis potest occurrere. Quæ si per vices augetur, vehementem magno intercurrentem constituet. Duplici igitur ratione pulsus ad pulsum collatus inæqualis erit: in magnitudine & vehementia. Quod si cum parvo celeritas varia se exferat, debilis huic vel vehemens dicetur itidem interponi. Sed in frequentia & raritate quoque spectari potest varietas; quæ si tanta sit, ut spatium intercedentis quietis duplicetur, erit pulsus intermittens, si tam exiguum, ut bis feriat eo, quo semel attolli solebat, momento arteria, intercurrentes poterit appellari: si cum extrema exilitate intermittat,

de-

deficiens, qui parvi seu debilis quidam veluti excessus habendus est.

His in unum collectis in inæqualitate ista emergit pulsuum varietas:

1. In magnitudine simpliciter tali.
2. In magnitudine & celeritate, unde vehemens nascitur, magno per vi-
ces interpositus.
3. Quod si celeritas cum parvo con-
currat, simpliciter celer interpone-
tur; si vero simul & in magnitudi-
ne variet, vehemens quoque fue-
rit.
4. Frequentia ipsa vero etiam incon-
stans, cum magnus esse potest, tum
vehemens, itemque debilis & par-
vus. Hanc enim affectionem omni-
bus pariter pulsibus convenire, supra
jam docui.

Et in his, ut ego quidem arbitror, possumus acquiescere. Nam reliquas omnes minutias & miras tricas, quibus excarnificantur ingenia discientium, tem-
pusque illis ediscendis inutili consumitur diligentia, ne hilum quidem æstimanda puto, maxime vero illam, quæ in singu-
lari pulsu perhibetur observari inæquali-

tas. Myurum hinc, Impar citatum, dicrotum, caprizantem, undosum, vermiculantem, formicantem, ferratum, & si quæ sunt febriculosa commenta ac pulsum portenta alia, rejicienda opinor omnia, quibus otiosa ingenia oblectamentum & pabulum quærant; illi autem, qui vita brevi artem longam exercere cupiunt, nullum certe capient fructum. Qui enim hæc nasci, aut quibus cordis afflictionibus excitari unquam, imo qui percipi possint non patet, cum sensus tactus homini omnium sit crassissimus & obtusus maxime, neque alias etiam motus iudex adæquatus, utpote qui ad qualitates tactiles non referatur. Quod si quis tam se esse felicem prædicet, ut internoscere hæc possit naturæ an artis ludibria, illum ego tam egregia de se concepta existimatione frui non tantum lubens permittam, sed etiam optabo, ut publico artis & ægrotantium bono hic prorsus decipiatur mea stupiditas; interea tamen eundem obtestor per Genium suum, per suam fidem, quam inde utilitatem speret, edisserat. Cum enim omnes isti pulsus, paucis saltem exceptis, ægro exitium porten-

tendant, & in extremum locum redactum esse, faciant fidem, reliqui cum nihil certi significant, cui usui obsecro hæc tam sollicitè jubentur discerni, aut tanto cum labore ediscuntur? Sed quid opus est verbis, in hanc rem inutiliter profusis, cum in promptu sint clarissimorum virorum testimonia, qui percipi aut usum habere neutiquam posse, fatentur ultro: quale est illud JOANNIS BAPTISTÆ MONTANI qui etsi tam acris ac diligens GALENI fuerit sectator, ut ejus genius quibusdam visus sit, & anima illius in eum transisse dicatur, non tamen dubitavit aperte fateri, *se minutias illas pulsuum cognoscere non potuisse, seque credere GALENUM in his aliquid Græci* (Græcam fidem innuit) *habuisse, cumque ista scriberet, & pulsuum genera ad minima divideret, risisse.* Cui accedat alterum HERC. SAXONIÆ, * *eas differentias, quæ ad artem nihil conferunt, inquit, plurimi proponunt, non quod ipsi sensu eas cognoverint, sed ut GALENI mentem, obscuris verbis involutam, quoad fieri possit, plenius aperiant, aut*

nihil,

nihil, quod a GALENO aliquando propositum fuerit, neglexisse videantur. Quod si viri illi, in quibus summum studium, ingenium vero maximum ac felicissimum viguit, qui in arte facienda consequere, ejusque usu omnes sui temporis medicos æquarunt, si non etiam supergressi sunt, illeque ipse GALENI Genius hæc capere non potuit, quid de aliis sperem, facile Lector eruditus conjecturabit. Jactet se, qui velit, se his esse sagacior, ego hic non modo plus non sapere, sed cum his etiam desipere videri non renuam.

Supereſt ut de Rhythmo etiam paucis agamus, ne quid omiſſiſſe aut neglexiſſe videamur, quod ad pulſuum doctrinam pertineret. Idque tanto lubentius facio, quod video, nullibi hanc doctrinam recte proponi, ſed vel imperſecte tradi, vel plane a ſcopo aberrari, quod Rhythmi naturam præ ignorantia Muſicæ artis ignorent plerique Medicorum, adeoque hic micent in tenebris, & Andabatarum more aërem fruſtra flagellent. Ut ut autem a teneris huic ſtudio deditus fuerim, ejusque principiis ac ſcientia nonnihil imbutus;

tus ; sic eo facilius præ ceteris mihi erit, istam artis partem clarius percipere, & pro tenuitate ingenii emendare. Veniam autem merentur nostrates, cum erroribus atque incertitudine sua iis præiverit dux gregis Galenus, qui dum in solo dilatationis & contractionis tempore inter se collato rhythmum posuit, duplici nomine meretur reprehensionem. Primum enim falsum plane est, hæc tempora posse unquam inæqualia fieri : cum enim non proprio motu arteriam contrahi, sed inflexorum rigidorum more resilire ostenderim, certa naturæ lege reciprocum hunc motum inæqualiter edere prohibetur. Deinde, etiamsi concedatur ipsi spontanea arteriæ per fibras contractio, tamen hoc solo spectato, vix minutam rhythmici portionem tetigerit, quem multo latius patere, & per omnem pulsus inæqualitatem ordinatam se diffundere patefcet ; in qua cum multus, imo nimius sit Galenus, turpe ipsi profecto est hoc ignorasse, cum propter solam istam ignorantiam imperfectam illam doctrinam suam relinquere sit coactus. Multo rectius autem adjunxisset

subfidentiae quietis tempus ad rhythmum istum suum constituendum, in quo faciendo praeluserat HEROPHILUS, quem ille in hoc genere doctrinae principem vocare solet, nescio vero quo genio in transversum actus, hic sine ulla ratione ab eo defecit, pariter atque ab ipsis Musicis, quod tertio ejus de dignoscendis pulsibus fatetur, quem locum, cum parum vulgo sit notus, operae pretium arbitror tibi integrum exhibere. Talis ille est: *Verum quid interpretetur rhythmum (HEROPHILUS) difficile est inventu, temporisne distensionis solius ad tempus contractionis solius proportionem, an ipsum etiam quietis tempus, quae comitatur utrumque motum, iis attribuat: neutrum enim ejus oratio plane ostendit, neque confirmare rerum natura potest. Quod si jam alteram sententiam tueamur instituto musicorum, tempora quietum praecedentibus motibus adjiciemus; sin, quod facit ad praesagiendum, motum cum motu comparantes, separatim quietum tempus aestimabimus. Cum igitur alterutrum sit necesse, aut notionem nominis labefactare, aut pervertere usum, utrum*
fa-

faciamus potius, implicati tenemur. Ta-
men, quandoquidem alterum eligendum
est, repudiato musicorum nomine, quod
conducit ad præsagiendum, potius ducam.
 Ex quo apparet, & HEROPHILUM, &
 Musicos alium iniisse computum in rhyth-
 mo, quam Galenum, qui de eo agentem,
 quia non arrisit, non potuit HEROPHI-
 LUM capere. Nulla autem erat ratio,
 cur perverteret nominum usum, præsa-
 giendi gratia, quod multo commodius
 fiet retentis HEROPHILI placitis: nam
 quietem nisi adjungas, nullam in rhythmo
 fieri diversitatem posse, nimis est perspi-
 cuum. Quod ut fiat apertum, quo pa-
 cto sibi ulterius constet, pergamus ad
 rem, & nostram sententiam tibi expona-
 mus. Cum autem ipsum Rhythmi voca-
 bulum ex illa arte ad nostram traductum
 sit, nullam esse existimandum est viam
 aliam, qua devitemus hic errores, quam
 si a Musicis doceri nos patiamur, quid sit
 rhythmus. Neque tamen ab hodiernis e-
 trivio hoc petendum aut exquirendum
 est Musicis, qui id plerumque non ma-
 gis perspectum habent, quam Thebarum
 portas, aut septem ostia Nili, sed ab anti-
 quis

quis illis Græcis, qui hoc regere animos
 poterant, imperare affectibus, & flectere
 illos, quo vellent: quo artificio nostri
 pene toto destituuntur. Si fateri enim
 volumus, quod res est, in Germanorum
 cantu nullus prope rhythmus observatus
 hactenus fuit, pauca modo scenica, quæ
 Hamburgensium conatus nuper, Itali-
 cum imitati idioma, nobis dedere, &
 unum alterumque genus a Latinis imita-
 tum excipias. Quamvis & Italicum
 rhythmum omni destitui, vir stupendæ eru-
 ditionis, & qui unicus hac in parte sapere
 mihi videtur, IS. VOSSIUS existimet:
 quod, si artem ipsam spectes, omnino ita
 esse deprehenditur, quamvis casus ali-
 quem nonnunquam finxerit & usus diu-
 turnior, inscio forte artifice. Quo au-
 tem securior incedam, liceat mihi hunc
 optimum hujus artis magistrum, & ge-
 nuinum veteris Musicæ interpretem in
 societatem assumere, testemque laudare.
 Ipse igitur, postquam tria in cantu no-
 tanda esse, advertit, harmoniam, sermo-
 nem, & rhythmum; hunc tandem esse
 docet concinnum cantici motum, ali-
 quid significantem, qui cantum animet &
 affe-

affectibus movendis, vel solus sine ver-
 bis sit aptus. Constare autem ex pedi-
 bus metricis apte inter se ordinatis. Et
 sane ita est: quod in soluta oratione est
 numerus, id pedum symmetriæ in Poëti-
 ca, & in Musica rythmo adscribendum ve-
 nit, nisi quod hujus multo major vis est,
 & plane ἐλαφυστόν τι, imo rapiens. Hoc
 igitur si ad pulsum jam transferre animus
 est, facile apparebit, quam varie hic a no-
 stris fuerit peccatum. Quod tamen mi-
 rum videri non debet: cum enim ad
 numeros quidem olim pulsus fuisse exa-
 ctos constet, qui autem hanc artem ex
 veteribus docuerit, superfit nemo, atque
 interim ita illa interciderit, ut ne quidem
 rythmi ulla notitia nobis restet: qui po-
 tuerunt, quotquot tandem id opus ag-
 gressi sunt, non abduci in errores, post-
 quam ipsum etiam, qui unus servare eam
 poterat nobis, Galenum Musices imperi-
 tia ab his sacris arcuit? Sed ad rem ac-
 cedamus: ubi, quo rectius aliquid de
 rythmo pulsus dici possit, ipsa illa pedum
 metricorum historia ad memoriam revo-
 canda est. Cum enim hi rythmo sint or-
 dine priores, nisi illi in pulsibus spectari
 que-

queant, nihil spei est reliquum, ad rhythmum perveniri posse. Sunt autem pedes, vel accentus, vel temporis inæqualitas; quod ita, invitis licet omnibus nostri ævi scriptoribus poëticis (non tamen forte VOSSIO, ut qui pag. II. opusculi nitidissimi non temporis solum, sed & elationis & positionis habendam esse rationem monet, ubi si per elationis verbum non intelligit accentum, ego eum non capio) asserere cogor, aut veritatem prodere: nisi accentum ad rhythmum quis referre malit, quod tamen satis commode fieri posse non video cum rhythmus sit ex pluribus pedibus compositus, accentus vero, vel in bisyllabo observari possit. Testantur hoc vernacula nostra poemata, in quibus nihil frequentius est, quam integros versus ex meris syllabis longis constantes legere, quibus tamen sola recitatio verum conciliat rhythmum, sublata alterne syllaba, ut vel jambus, vel trochæus videatur. Idem testantur tympana, in quorum pulsu rhythmum unice superesse, doctissimus VOSSIVS contendit, quorum sæpenumero non tam ictus acceleratus tardiorve, quam altius immisus

missus conciliat illam diversitatem soni, quæ tanta cum efficacia concitat animos, accendit & percellit. Verum idem apertius multo testatur pulsus inæqualis arteriarum, qui, ut patet ex dictis, duplici modo spectari potest: vel enim in magnitudine, quam accentui comparare; vel in frequentia varius occurrit, quod temporis, & syllabarum productioni aut brevitati convenire existimandum est. De frequentia recte observatum est hætenus, in naturali pulsus constitutione systolem diastolæ æqualem esse oportere, (de quiete post subsidentiam arteriæ controversia nunc exulet) id quod etsi observari non possit, (neque enim systole digitorum sensui submittitur) nunquam non accidere existimandum, quia natura reciproci motus ita fieri postulat. Pendulum enim tantum in una, quantum in altera vibratione, tantumque in recurso, quantum in primo excursu consumit temporis, nec ad aliam normam lex omnium ex flexu motum reciprocantium exigenda venit. Quod si itaque æqualia sint pulsationis & quietis tempora, spondæum, qui e duabus longis constat syllabis,

bis, pulsus imitabitur. At si ab ista perfectissima ratione corde diutius feriente, eundem vero pulsus modum servante, recesserit, iambus nascetur, vel trochæus, cujus altera brevis, altera longa est, & productior temporis mensura: hicque in simplici ex pulsationis & quietis tempore oriunda differentia numerus occurrit. Quod si eandem attendamus diversitatem in magnitudine, eosdem pedes referri videbis ad accentum inita ratione. Si enim parvum pulsum magnus semper insequitur, iambum imitabitur, adverso vero modo si se habeat, trochæum referet. Sic enim trisyllabos pedes repræsentare potest: intercurrentibus enim perpetuo binis brevibus, inter duos longos, anapæstum appellaveris, vel dactylum, si longi totidem duobus parvis interponantur, Baccius aut hyperbacchius erit; quemadmodum quidem pulsus frequentissimus æqualis meros Pyrrhichios aut tribrachyn continuatum constituit, & sic in ceteris. Quemadmodum vero, ut modo ostendimus, rhythmus ex pedibus his metricis inter se compositis constituitur, ita tum clemum, si quid simile

in pulsu contingeret, verus rhythmus posset appellari. Quoniam vero varia vocis acceptio est, ut probatissimis etiam scriptoribus pes, metrum, & rhythmus idem prorsus sint, hinc vel soli ad pedes modo enarrato exacti pulsus numeri, rythmi nomine venire queunt, et sic pulsuum inæqualium varietates in justam redigi possent scientiam, si inde sperari aliquid aut pervenire ad nos commodi existimari posset. Verum ego quidem valde vereor, ut ejusmodi conatus illi sint, in quibus, quod operæ pretium sit, fiat. Ad id enim opus esset, ut non tantum de τὸ ὄν, & tales pulsus reapse in morbis observari, certa & indubitata constet veritas, verum etiam τὸ δὲ εἶναι minime esset ignorandum, ut ex eo, quid singuli ejusmodi pulsus rythmici sibi velint, constitui possit. Haut immerito vero tam prius, quam posterius humano ingenio patere, quis dubitaverit: non enim qui spiritus hos regit artus, in morbis ita sibi relictus est, ut liberrime & ex lege certa agere possit, multo minus morbi id præstare idonei sunt, qui toto genere præternaturam, nihil certi, nihil ordinati habent,

m

quod

quod. possit tales pulsationes efficere, adeoque hæc omnia tandem exhaustisse, inutilis foret labor, ac nudum ingenii exercitamentum. Quapropter illis inhærere non est pretium operæ; quæ vero a me allata sunt, in id dicta velim existimes, ut tandem de ea rectius constet, & SENNERTII aliorumque in iis erroneæ opiniones pariter & lubricum rei totius fundamentum apertius conspiciatur, quo desinant tandem rei medicæ scriptores rebus incongruis ac vanis implere chartas, & eorum, quibus hæc ex præscripto addiscenda proponuntur, memoriam excruciare.

Restat ultima & præcipua huius doctrinæ pars mihi excutienda, de significationibus pulsuum. Ut enim quæ hætenus disseruimus, ad naturam pulsus & causas pertinent, & ad Physiologicam partem referenda sunt, licet in illa adhuc comparere nondum sint visa, ita in iis inquirendis Philosophum egi: medicam utilitatem ad has ultimas pagellas reservavi; quod nisi istis probe perspectis, plena hæc & absoluta dari non possint. Sit igitur secundi Problematis

CON-

CONSECTARIUM.

De pulsum significationibus.

Hoc postremum vero, etsi satis arduum videri possit, non tamen adeo magni, si modo hactenus non ducti sumus in errores, erit res laboris, ut non possit facile superari. Cum enim arteriarum motus, quem pulsum dicimus, ex impulsu sanguinis oriatur, hic autem ex cordis contractione musculari, tanquam prima origine proveniat, in aprico est, aliqua horum ex pulsu posse cognosci; minime tamen omnia: multo vero minus illa, quæ huc non pertinent. Quæritur ergo, quænam pulsus manifestet, quæ vero non? Ad quod responsio in facili est: cum enim pulsus sit motus, ea tantum cognosci per illum possunt, quæ a corde & sanguine fiunt, qua instrumenta sunt hujus motus. Ea autem esse in sanguine quidem tum quantitatem, tum ex parte etiam tenuitatem & crassitiam, in corde autem ipsum ejus motum, & a quo hic peragitur, robur, quilibet videt: ulterius autem, cum in corde ac sanguine

m 2

prin-

principium vitæ sit potissimum & unico
 collocatum, & hujus circulatio cum ea
 pari ambulet passu, undecunque tandem
 cordis ille motus tanquam a primo prin-
 cipio oriatur, certe principium vitæ, to-
 taque facultas vitalis per illum dijudicari
 poterit: adeoque universum naturæ ro-
 bur. Non autem nec sanguinis propria
 constitutio, nec spirituum animalium, nec
 viscerum reliquorum vitia, multo minus
 artuum, quæcunque tandem illa sint, ex
 pulsu fieri poterunt manifesta, nec reli-
 quæ affectiones, quæ in sanguine nidum
 suum habent, tanquam in subiecto cau-
 sæ, ut quidem loquimur. Nam quod
 Galenus putavit, & cordis ipsius intempe-
 riam, & aliorum quoque viscerum, quia
 cor his affectis trahatur in consensum, ex
 pulsu etiam manifestari, in eo haut pa-
 rum deceptus est: nam utrumque ho-
 rum suppositorum falsum est, & intem-
 peries illa æque ac consensus prorsus
 nullus. Unde etiam in enarrandis pul-
 sibus illis admodum friget ipsius oratio,
 quod librum III. & IV. de Præfag. ex
 Puls. expendentem non latebit. His po-
 sitis primo statim intuitu apparet, inane
 esse

esse commentum, & rerum naturæ e diametro adversum, quod de Sinensium medicis nonnulli, qui ejus regionis descriptionem dedere, narrare solent. Ajunt isti, ubi ad ægrum vocati accedunt, lecto assidentes, per horæ dimidium nil agere quam ut pulsum explorent: quo facto, totius morbi initia, causas, singularumve dierum accidentia ac symptomata omnia ad illam usque horam quæ contigerint, quam accuratissime enarrare. Quod sane nisi magicis artibus ab ipsis peragatur, aut fraude, quam sit *αδύνατον*, cum nulla horum omnium cum pulsu possit esse cognatio, nemo est, qui non queat cerne-
re: maxime quoniam ubi ad curationem accedendum est, (quod iidem scriptores testantur) nihilo sint nostratibus feliciores. Quod sane secus fieri fas erat, si ista omnia ex arte callerent: sine causarum enim cognitione id fieri non posset, quas qui novit, nisi in methodo aut facultatibus medicamentorum pernos-
cendis sit plane rudis, facile is sane morbum quemcunque e medio sustulerit.

Sed neque ex altera parte Bellinio nostro fides habenda est, dum pulsum om-

nino fallacem & incertum indicem esse, it persuasum: nihili enim sunt rationes, quas affert in medium, & fallaces ipsæ. Dum enim ait per ætates, temperamenta, animi & corporis motum, somnum & vigiliam, anni tempora, regiones, & tempora post partum diversa, etiam in naturali statu omnes pulsum differentias in diversis hominibus reperiri, (quod ex Galeno videtur primum fluxisse, qui Libello ad Tyrones has omnes differentias tradit) in eo sane prorsus est falsus. Neque enim tanta est, quam hæc inferunt, pulsum diversitas, (quod ipse videtur supponere) aut ad omne pulsum genus ita conformata, ut isti recessus discerni non possint, aut peritum medicum fallere. Solus animi corporisque motus videtur ad febrilem pulsum propius accedentem producere; ex quo tamen nulla pulsus nascitur incertitudo, cum corporis motus ex respiratione, animi vero ex aliis manifestissimis signis statim in oculos incurrat. Neque excusationi locus est, quod dixerit *ex se, & ex pulsu solo*. Nihil enim causæ erat, cur ob tam leuem & puerilem, si quis eam afferret, obiectiunculam, quæ merum est sophisma,

ma,

ma, totam pulsum rationem suspectam redderet, quippe cum hinc neutiquam sequatur, quod mox subjungit, non posse cognosci, sitne in hoc, vel illo homine pulsus non naturalis necne. Quis enim nescit a medicis exigi, ut in carpi tentatione non quodlibet tempus aut quævis occasio imprudenter arripiatur, sed observentur leges artis: quod sane in omnibus rebus atque artibus fieri necessum est, nisi quis falli amet: non tamen propterea licet de omnium artium earumve axiomatum veritate statim dubitare, illaque pronunciare incerta. Et vero quid Bellinio acciderit nescio, me pulsus per integros duodecim annos medicinam facientem nunquam adhuc fefellit, sed sæpe tantam peperit mihi animi certitudinem, ut diem ipsamque horam mortis, ei soli confisus, sim ausus prædicere, & in illo quidem vix unquam temere, in hoc vero non raro etiam eventum expectationi geminum habuerim. Ejusmodi sane crude adeo prolatae sententiæ plurimum discentium animos turbant & quidem injuria, ansumque porrigunt cavillandi artem nostram obrectatoribus non

levem, itaque omnino reprehensione dignae sunt. Sed quid opus est pluribus? ad ipsam accedamus rem, & ostendamus reapse asserti huius vanitatem, pulsumque ab hac injuria per sui ipsius dignitatem vindicemus.

Ut vero ea, quae diximus, ex pulsu dijudicari nunquam non posse, modo absit occulta malignitas, (de qua tamen aliunde potest nobis constare) est longe certissimum, sic fortassis etiam plura licet ex eo conjicere. Ista enim, vel solus magnus ac parvus nobis indicant: est autem pulsus insuper adhuc & celer & frequens. Et vero optandum esset, non tantum cordis motum, sed etiam varii illius motus primas causas nobis magis esse apertas. At causam primam motus cordis nemo adhuc, vel (Medicorum, vel Philosophorum ex coetu repertus est qui nobis manifestaverit. Quamdiu vero istam ignoramus, a quo quid pati aptum sit, sciri non potest. Valde autem vereor, ut ejus exactam notitiam unquam acquiramus: sufficere ergo nobis debet ad eam quam proxime si possimus huriolando accedere. Qua de re, quid mihi sit com-

per-

pertum, & in quo opitem esse acquiescen-
 dum iis, qui cum moderate & mode-
 stia sapere cupiunt, libere edisseram: ea
 tamen lege, ne quisquam ulterius pro-
 grediendi spem sibi his præclusam autu-
 met. Pro mei enim exilitate ingenii, cu-
 jus mihi satis sum conscius, hæc a me
 prolata esse, velim intelligi.

Primum itaque facultatem illam in-
 signem, quo cor se movet tam strenue,
 tam ordinate, tam constanter, ita ut nul-
 lum remittat tempus, quamdiu sumus in-
 vivis, id est per annos in grandævis pro-
 pe centum, & insitam illi esse arbitror &
 connatam: eo potissimum persuasus Pe-
 ripathetico, quod antequam cerebri, vel
 nervorum corpora perficiantur (suppo-
 namus enim jam, simul rudimenta om-
 nium partium in ovulo adesse) punctum
 saliens se movere, vitæque choream inci-
 pere videatur; nam sanguinem hoc esse
 merum, cum celeberrimo HARVEO
 non autumo. Et hanc quidem pulsandi
 vim unde habeat, ignoramus, nec licet
 ulterius progredi. Facultatem Galenus
 vocavit, non quod nudam qualitatem es-
 se crediderit, uti quidem improbi ejus ob-

tractatores, qui ubique eum sugillant, legunt nunquam, ex ignorantia assertum eunt, sed quia deerat verbum, quod melius rem declararet. Ita enim l. *de causis pulsuum*, scribit: *Quam quidem licet ejus essentia nos fugiat, quod facultatem tamen habeat faciendi pulsus, illam facultatem vocavimus.* Sed in id inquirere neque nostrum est, neque ad rem attinet, sed ad Philosophos: Nos contenti esse possumus, si sciamus, quæ pulsus alterent: uti id quidem peregregie citato loco ostendit Galenus, estque dignus, qui illis, vel invitis, consulatur. Ut autem primam eam pulsus originem nec sciam, nec cognoscere multum laborem; illud tamen & ad præsens negotium puto esse utile, & mihi videor sic satis habere perspectum, cor omne suum robur sanguinis copiae & qualitati ferre acceptum, maxime vero copiae, & prout hæc sese habet, vel alacrius moveri, vel languidius, nec unquam cum multo sanguine debilem, vel cum parvo fortiores ejus motum conjungi posse. Quod non experientia duntaxat me docuit, sed ipsamet etiam ratio confirmat, si a posteriori rem

in-

intueamur: Quo enim major est sanguinis copia, eo maiorem esse illius, qui in arteriis est, resistantiam necesse est: quo major vero hæc resistantia, eo maiore opus est robore ad eum propellendum, alias enim stagnaret; robur autem illud in corde est. At nunquam stagnare deprehenditur, sensim enim in arteriis auctus cor tandem opprimeret. Concedendum itaque omnino est, magnam sanguinis copiam cum cordis debilitate consistere non posse: & cum eadem sit ratio contrarii, idque iterum experimento respondeat, nec cum parua robur jungi.

Quod tamen si ita se habeat, non tamen & hoc asseruerim, quotiescunque tandem vehemens cordis pulsatio deprehenditur, ibi magnam etiam adesse sanguinis copiam: aliud enim ostendit motus ejus convulsivus, & cordis palpitatio, hysteriis ac hypochondriacis ex sanguibus etiam superveniens crebro. Nondum præterit mensis alter, quod epilepsia laborantem puellam novemdecim circiter annorum, nunc restitutam, curavi in hoc ipso oppido, quæ diebus quindecim, quibus decubuerat, vix tantum cibi,

bi, vel potus assumerat, quantum alia fo-
 leret in una levicula coena, adeoque non
 poterat jam esse instructa multo sangui-
 ne, vehementissimas tamen quovis paro-
 xysmo cordis patiebatur palpitationes.
 Verum hæc nihil me movent: cum a
 nervorum fluido plurimum quidem cor-
 dis naturalem motum posse turbari, mul-
 tumque sibi id in eum vindicare potesta-
 tis, inde elucescat quidem, non autem to-
 tum hoc, quantumcunque est, ex eo cor-
 di communicari, iusta sequela deduci pos-
 sit: plane enim alterius generis hic mo-
 tus est, quam est naturalis cordis mo-
 tus, unde nec pulsus cognomen ipsi jure
 tribuitur, sed qui ejusmodi nobis experi-
 menta naturæ opponet, committet *ut a-*
Bariv is a Mo 2° 10; quod Logices peri-
 ti fieri vetant.

Firmo igitur stat talo assertio mea, nas-
 citurque nobis iterum hoc de principio
 motus cordis assertum, seu

CONCLUSIO I.
Cordis robur omne ad pulsum edendum a
sanguinis copia primo, dein ab ejus
qua-

*qualitate, primum id secundo loco,
omnino dependet.*

Utinam vero de celeritatis & frequentia causa æque certa afferre possem, quorum prorsus aliud videtur constituendum principium. Experientiam enim si consulimus, non modo hæc ut plurimum conjungi reperimus, quare & junctim de iis ago, verum etiam variis de causis accidere, maxime tamen in recte valentibus ab animi commotione; in ægris a calore interno. Et celeritas quidem vel robur cordis, vel inopiam sanguinis videtur supponere ut conditiones necessarias, frequentia vero neutrum horum, quin potius ista, utroque deficiente magis ac magis augeri cognoscitur, ut in eo videntur quam longissime diffidere. Suspicio autem ex his, nervorum fluidum spirituosum multo plus quam ipsum sanguinem ad utrumque conferre. Eius enim, vel si vis, animalis spiritus potissimum opus est cogitatio, quæ nihil aliud est, quam motus horum spirituum in cerebro, adeoque & animi commotio, quæ citra cogitationem nunquam accidit, eos
auto-

autores habet. Nihil tamen adhuc ea
 de re certi statuere licet: experimentis
 enim pluribus destitutus nondum rem
 omnem habeo exploratam; intra termi-
 nos igitur angustiores includam senten-
 tiam, & dicam, quod certum esse autu-
 mo, nempe utramque hanc motus affe-
 ctionem ab irritamento esse, vel agita-
 tione & contentione naturæ. Alteram
 tamen magis ad ipsum cor pertinere ar-
 bitror, alterius vero in sanguine potius
 hæerere causam. Celeritas enim etiam
 nulla sanguinis labe, sed vel a calculo, vel
 polypo, vel alio impedimento propius
 cor afficiente efficitur quam frequentis-
 sime: creber autem pulsus vix nisi cum
 ista, maxime in febribus omnibus obser-
 vatur. Commoveri tum igitur sangui-
 nem ab interno principio, & ad frequen-
 tem pulsum edendum concitari credibile
 est, sive illud jam fermentationem, seu
 intestini motus vitium cum quibusdam
 appellare malis, quibus nominibus, diver-
 sis licet, idem tamen negotium designari
 existimo, idque sic satis commode, mul-
 toque commodius, quam per primi ele-
 menti Cartesiani transitum impeditum, in
 quo

quo nonnulli mire adeo hodie sibi placet, explicari arbitror, quicquid de eo etiam denique statuatur. Irritat autem tunc sine dubio cor ipse sanguis, uti alias, dum in corde est motus celerioris principium, animalis nuncupatus spiritus concurrat.

Hæc habui de causis horum, quæ afferrem, plura de iis perspecta habere dæmones, experimento certior sum factus, quod horum aliquem Patavii, in obseſſo sub altari celebrati illius Antonii detento, qui Patavini cognomento hinc notus est, quoties divinus Antistes nomine sanctissimi Salvatoris injungebat, ut febrim in ipso excitaret, pulsum talem frequentem & celerem concitasse illico, ejusdem vero nomine interminante sacerdote, jubenteque ut febrim faceret cessare, in momento stitisse iterum naturalem, compertum habeo. Eum igitur, ut suum genium CARDANUS, aliquis super hac re consuleret fortassis: quamvis an vera extorquere ex eo possit, adhuc dum foret meo quidem iudicio incertus. Interea & plura de his aliquando, illucente mentibus nostris divina gratia, reperiri posse,

posse, ex eo spem esse reor. Quod dum fiat, ratum interim esto :

CONCLUSIO II.

Celerem pulsum a contentione cordis ab aliqua re irritati provenire.

CONCLUSIO III.

Frequentem ab eadem, sed sanguinis interna commotione conspirante suscitari.

Quibus ita admissis, rectius forte & plenius nunc de significationibus ex pulsum diversitatibus petendis poterimus differere.

Sponte autem elucescit, pulsum ad naturalem quam proxime accedentem semper esse maxime securum: qui autem ab eo nonnihil recedit, modo absit malignitas, non admodum eum esse damnandum; uti quidem vel in sanis etiam, quod concedendum utique est, ejus turbare rationem, non est insolens, & jam a nobis ostensum. Est enim cor nostrum res valde mobilis, & quæ a levissima re potest affici, a nulla tamen facilius, quam animi

animi motibus. Quod elucet etiam ex
 obſervatione GALENI, quam habet.*
Qui expergiscuntur, ait ibi, e vestigio
pulsus magnos, vehementes, celeres, cre-
bros, & cum quadam vibratione habent,
qui mox mediocritatem assequuntur. Id
 quod certissimum est. Neque tamen,
 ut de facultate vitali hæc testantur, ita
 etiam de universa valetudine inde con-
 stare potest. Utpote cum in omnibus
 illis morbis, qui vel in aliis visceribus,
 vel corporis extremis extant, ut quidem
 ostendimus, nisi cum sanguine commu-
 nicetur malum, nihil ex pulsu colligi
 possit. At ubi mutatio fit satis notabilis,
 quod peritus Medicus admota manu faci-
 le dijudicat, tum vero a statu naturali re-
 cedere eum putandum est, quod tot ac-
 cidit modis, quot eorum a nobis supra
 enumerati sunt.

Prima autem circa simplices, altera cir-
 ca reliquas, simplicibus suis subnectendas
 sollicitudo nostra occupabitur.

I. Pulsus igitur *Magnus* cum cordis
 robur & sanguinis copiam easdem habeat,

* Lib. de Puls. ad Tyr.

ambasve requirat, primum inde de naturæ constabit viribus, quas maximas prodit, sed simul eandem sanguinis abundantia onerari, constare potest ex iis, quæ supra ad Problema II. dicta fuerunt. Circumspectione tamen opus est: cum enim secundum definitionem V. sanguis sit liquor, a calore expandi aptus, fieri potest, ut ab ejus etiam excessu pulsus magnus oriatur: quod ad cognoscendum tactus in subsidium vocandus est. Et vero in febrium omnium initio hinc potius, quam a nimia copia turgere venas, pulsuve magno insignes esse, est in aperto, etsi simul & plethoram adesse non repugnet, quæ duplicatam constituit magnitudinem.

II. *Parvus* cum is sit, quo parum attollitur arteria, a solo sanguinis ad eam allisu ortus, jam non potest cum multo sanguine unquam fieri. Ab hoc autem, quoniam cordi robur omne accedit, simul & hujus debilitatem, & illius paucitatem, adeoque vitalis facultatis fractam firmitudinem notare eum necesse est.

III. *Celer* cum ex varia oriatur causa, non unum significat. Ut enim alias etiam
motus

motus celeritas nulla esse potest, si robur deficiat, ita & cordis velox motus & prompta contractio non potest esse sine viribus contrahentium te fibrarum, sed absque illis omnino languesceret. At vero & sanguinis tenuitas ac inopia, cum nulla renitentia ei obsistat, in causa esse poterit. Ergo vel robur cordis, vel sanguinis inopiam, vel tenuitatem ejus facit manifestam: quodnam vero ex his, ex eo patebit pulsus modo, cum quo componitur, ex quo etiam, quando ab incitatione quadam velocitatem cordi conciliari putandum sit, patefiet.

IV. *Tardus* contrario se habet modo. Vel igitur copiam sanguinis nimiam, (quod etiam in Problematis II. resolutione ostendimus) vel crassitiem ejus, vel cordis debilitatem denotat. Semper autem ab incitamenti istius, de quo modo, formidine liberat.

V. *Frequens* ex allata Conclusionem III. nunquam non ab agitatione aliqua & contentione totius naturæ inducitur, quo minus enim cordi soli competat & adcri-

batur irritato, facit experientia, qua constat, nunquam alias (nisi oriatur a spirituofo illo fluido, de cujus potentia in cor ex supra allatis reddimur certiores,) quam cum intestino sanguinis motu eam esse obviam.

VI. *Rarus* calore & febre vacantem ægritudinem, & sanguinis fermentationem omnem, spirituumve tumultum abesse; quia circa hæc tranquilla omnia significat.

Habes simplices pulsum affectiones, nunc compositorum significatis eruendis operam dabo.

I. *Magnus & celer* vehementem constituit. Hic cum & ratione magnitudinis, & celeritatis de viribus cordis & liquoris vitalis iusta testetur copia, omnium securissimus est, etsi adjuncta celeritas citatum cordis motum simul, neque eum sine irritamento malo fieri denunciet. Quotiescunque scilicet cum magno juncta est celeritas, prodit causam suam primam, quam Concl. II. protulimus: non igitur frustra a natura concitator editur, sed ut vicissim Medici vigilantiam excitet,
mo-

moneatque, sit animo præfenti, & intento in rem: latere enim hic aliquid mali. Et quidem si simul calor adfit, & pulsus frequentia, febrim non instare, sed jam adesse & urgere, absente vero febre & calore, cor irritari a quodam insito & occulto malo, nunciat.

II. *Magnus & tardus* robur cordis integrum, sanguinisve magnam satis copiam, at simul pondere vel crassitie sua molestant, gravantemve reddit manifestam, ut jam tum num. 17. Probl. II. ostendimus.

III. *Magnus & frequens* vix citra celeritatem unquam observatur. Hinc febris præsentiam certo indicio prodit, quoties calor simul adesse deprehenditur. Ubi vero is abest, nervoso fluido turbari cor, adeoque convulsivos pati motus, signo esse solet.

IV. *Magnus & rarus* certum indicium præbet, calorem abesse a morbo, & viribus valere ægrotum, sed opprimi fortassis, aut in angustiis esse virtutem vitalem, tantoque magis, si simul sit celer.

V. *Parvus & celer* sanguinis inopia licet non magna laborare venas, cor autem robustum esse fidem facit. Hinc in febribus intermittentibus, immuni ab insultu intercurrentibus diebus ægro, si diuturniores sint, observatur, itemque in continuis post statum, ubi tandem in parvum & tardum consumto reliquo sanguine terminatur. Non enim diu hic potest consistere, sed vel in melius, vel in deterius cito mutari solet.

VI. *Parvus & tardus* non occurrit in gradu notabili, sufficit si celeritas a parvo absit: tum vero debilis nascitur. Hic ex defectu cruoris cor debilitatum, naturamve prostratam, & spem in angusto esse nunquam non tristis obfirmat nuntius; nisi tamen ab oppressione est maligna, vel hysterica, aut similis notæ infesta naturæ causa, aut post multum laborem anxietatesve superveniat, sensim enim iste ad pristinum redit vigorem.

VII. *Parvus & frequens* non citra celeritatem esse solet, qui enim subito recurrit, cito etiam decurrat spatium necesse est. Itaque fere & febrim, & dejectionem
etas

Etas vires monstrat, citatove ac præcipiti gradu ad inferos ægrum tendere. Est enim ex his, qui vel in myuros, id est vix sensibiles desinunt, vel debilem proxime præcedunt. Nunquam sane vidi ego cum tali quenquam ad pristinum statum rediisse, & est frequentia cum parvitate quidam motus, quem ubi pulsus excessit, spem omnem præcisam certo certius indicat: me quidem usque adhuc nunquam fefellit. Verum istum depingere aut scripto tradere non licet, sed crebra in praxi clinica observatione addiscendus est.

VIII. *Parvus & rarus* & ipse rarus est, itidemque collapsas naturæ vires & abitum meditantem spiritum solet indicare, estque plerumque occulte intermittens, cum natura a solita frequentia, cum paucus sanguis pellendus est, desciscere vix consueverit.

Et hæc habui, quæ de absolutis pulsuum diversitatibus in medium afferrem. Quæ uti & solidis antea allatis fundamentis innituntur, & experientiæ respondent; sic multo certiora illis, ut spes est, esse

deprehendes, (np. WEDELIUS, ad quem hæc olim perscripta erant) quæ alias solent de his perhiberi. Utrum augeri emendarive possint, Tuum, Vir expertissime, erit iudicium, a quo ut dudum, ita deinceps etiam pendere atque instrui non recusabo, imo ut id facias, etiam atque etiam rogo. In malignis febribus nihil certi ex pulsu colligi posse, vulgi opinio est: Ego vix ambigo, illud ipsum, quod naturalem imitetur, aut oppressus sit maxime, esse a coagulatione & crassitie sanguinis.

Ex respectivis pulsum sic dictis differentiis vix duas servavi, repudiatis reliquis omnibus; inæqualitatem scilicet in magnitudine & crebritate. Has enim sufficere prudenti rerum aestumatori existimo, posteaquam nullum in his naturam aut morbum servare ordinem & rhythmum, ostensum est. De his autem constat, utramque sine periculo præsentaneo non raro apprehendi. Cujus egregie observationis Te, ni fallor, auctorem habemus. GALENUS enim cum * in senibus & imbecillibus observavit, servari eos posse, sed

* Lib. IV. de Prasag. ex Puls.

sed non sine difficultate maxima, eo ipso periculosos esse, declaravit, addens etiam, inæqualium perniciosissimos esse intermittentes, cum quibus juvenis ne quidem ullus evaserit: Tu, ni fallor, in juvenibus etiam omnino facillime servatis vidisti. Et vero in tertianis ego quoque idem sum expertus, & possem geminus ejus rei tecum testis assurgere. Sic autem arbitror: Quoties cum pulsu magno & vehementi juncta deprehenditur inæqualitas, & malignitatis suspicio sit procul, nihil discriminis habere; & si hæc adsit, non tamen esse tales pulsationes lethales, sed laborantem tantum sub morbi onere naturam indicare; ubi vero pulsus parvus est, ac imbecillis, vel simul magnitudine inæqualis, quocum uno & solo eum observari, mihi videtur supponere GALENUS, cum tali vix quenquam servari, utique illi concedendum existimo. An ac rem tetigerim, & in quibus omnino morbis se exhibeant, a Tua exspecto insigni peritia. Sane equidem nondum explorata hæc esse atque comperta artificibus arbitror, & vellem diligentius annotari, quid suus quemque

n 5

usus,

usus, docuerit, eum in modum, quo videmus fecisse GALENUM (*), ubi si omnia ex rei veritate essent tradita, res foret mire proficua. Et hic quidem venit mihi in mentem diligentissimi ac celeberrimi MALPIGHII observatio, qui (†) pulsus inæqualitatem (de ea, quæ in magnitudine est, loqui videtur) esse ex obstructis pulmonum vasis asseruit. Quod si ita est, uti quidem mihi per videtur verosimile, non tantum ob viri summam auctoritatem, sed etiam quia rectæ rationi cumprimis consentaneum est, crassitiem, & coagulationem sanguinis inde licebit certo colligere.

Atque ex hoc rursus firmitudinem accipit ac fidem eorum placitum, qui malignitati coagulationem sanguinis comitem perpetuum esse mecum existimant. Pulsus enim intermittentem non minus quam inæqualem, aut naturali proximum, aut in principio statim præter rationem exilem malignitatis notam

(*) *Libr. de Puls. ad Tyron. & de Causis Puls. Libr. IV.*

(†) *Epist. de Pulmonibus.*

tam esse, experientia docti Medicinæ antistites omnes consentiunt. Quandoquidem igitur & hic, ubi periculo vacat affectio, adeoque malignitas abest, coagulatio pulsum cogit intermittere, hinc ejus in universum causæ datur existimandi copia, quam illam esse conjicitur. Malignitatis enim documentum fieri intermittentem non alia gratia apparet, quam quia coagulatio ei adjuncta est. Idem vero mirifice confirmant illæ nunquam non simul occurrentes angustia, respirandique difficultas, quæ febres ejusmodi malignas tam individue comitantur, ut etiam ad pathognomonica ejus constituenda concurrant.

De pulsu autem intercurrente recte dixisse GALENUM arbitror, naturæ laborantis, sed cum morbo pugnantis signum esse, adeoque sæpe judicationem attulisse. Cæterum de pulsu inæquali idem, quod MALPIGHIUS, & ipsum sensisse deprehendēs, si evolvere non grave fuerit (*).

Et

(*) *Libr. IV. de Prasag. & Puls.*

Et vero quid vetat, quo minus illa ipsa verba apponam, Teque B. L. ab hac aliunde ista petendi molestia liberem? præsertim cum obscuriora sint paulo, & desiderant fortean illustrari. Sunt autem ista, CRUSERIO interprete: *Ad aliud propero genus, quod ex fluxione dixi oriri. Communem habet hoc omnium inæqualitatem pulsum. Obstruuntur enim facile, & constringuntur, atque compri-muntur per eas fluxiones principes arteriæ. Nec minus ob humorum copiam majorem facultate: quod scilicet tam conjunctim pulmoni cor sit, & confluxum habeat per magna ostia. Ac inæqualitas quidem communis est omnium fluxionum, quæ impingunt in pulmonem, eaque nunc major, nunc minor est, pro crassitudine & abundantia. Vides ipsum arguentem obstructionem vasorum pulmonalium, quod inæqualitatem pulsus efficiat, & quidem fluxionem pulmoni incumbentem hujus rei causam esse, quam duplicem recenset: unam desuper in ipsos pulmones, serosam vel quæcunque tandem opplere pulmonem possit, de qua*

qua dicit *comprimi & constringi* principes arterias ; alteram ipsius sanguinis ex corde influentis nimia copia, quo pertinent reliqua : *Humorum copia major facultate* , & quod tam prope conjunctus cum corde sit pulmo, & confluxum habeat per magna ostia.

Quibus nihil poterat dici aptius ad illam inæqualitatem intermittentis pulsus significandam, quæ in juvenibus robustis citra periculum deprehenditur : utpote quos summe plethoricos esse, vel crasso sanguine laborare non est dubitandum. Haut paulo latius vero extendit GALENUS inæqualitatis causam, ad omnes fluxiones eam pertinere asserens, de quo dubito, & expendendum accuratius esse arbitror. Saltem in tussi & phthisicis, qui inter initia cum defluxionibus perpetuis sæpe satis diu colluctantur, intermittentem pulsum nunquam videor observasse.

Et hic jam possem acquiescere, nisi ad novam disquisitionem me invitaret clarissimi BELLINI assertum, quo HIPPOCRATES

CRATEM fuisse perquam diligentem pulsus observatorem vult nobis persuasum. Quod an veritati sit conveniens, non arbitror Tibi ingratum fore, si paulo diligentius indagem. Non autem nudius tertius demum hæc res in quæstionem venit, sed jam olim doctissimis viris varie est disputata atque ventilata. THEOPHILUS *Græcus Medicus*, in libro de pulsibus in hunc ferme sensum scribit: HIPPOCRATES, *divinus Medicus*, *pulsuum notitiam non habuit, sed latera & frontem manu contingebat.* Cui concinnens GALENUS (*) eodemque ultimo, HIPPOCRATEM *nihil de pulsibus tradidisse*, inquit; quanquam sibi non constans (**). HIPPOCRATEM *omnium primum, quod ipse sci-verit, nomen pulsus scripsisse, neque eam, quæ in eo est, artem videri ignorasse.* Taceo alios, quibus, prout videntur amoris divini senis plus aut minus dedisse aut indulsisse, modo hoc, modo aliud visum est asserere. Interea loci non sine causa opinor GALENUS

(*) *Libr. de Crisib. III. cap. 21.*

(**) *Libr. de Gener. & Diff. Puls. cap. 1. scribit.*

NUS usus est ambigua loquendi formula, dixitve eum artem illam *non videri* ignorasse: ostendit enim hoc ipso, non satis se fuisse certum, ut absolute assereret. Quibus si addas loca, ab ipso BELLINIO adducta, quam in partem inclinaverit potius, clarissime apparebit. Quæ profecto ejus dubitatio haut parum rem omnem reddit suspectam. Si enim is, qui HIPPOCRATEM tam legit diligenter, ut nullus alius, & summo cum judicio, quin & permultos ejus libros commentario dilucidavit, certa doctrinæ de pulsu vestigia non potuit deprehendere tum temporis, non fit verosimile, reperitum iri, qui hodie id possit. Sed videamus tamen illa, quæ doctissimus BELLINUS nobis offert loca, quo ea de re securius pronunciemus. Quæ sane omnia sunt talia, ut pulsum quidem aliquando fuisse HIPPOCRATI animadversum ostendant, doctrinæ vero de pulsibus, hujus quidem, de qua hætenus egi, aliquam eum notitiam habuisse, longissime abest, ut ullum faciant indicium. Quæcunque enim adducuntur, non de pulsu
natu.

naturali & a Medicis observari solito lo-
 quuntur, sed illo, qui prorsus præter na-
 turam se exhibet. Nam quod ad pri-
 mum attinet, ex *Prognostico* allatum, qui
 alias, *Liber aureus*, omnibus reliquis ejus
 argumenti longe præferendus est, quis
 non videt, quoniam *perturbationem*
animi aut delirium indicare dicitur, *si*
in præcordiis observetur, præternatura-
 lem eum designare, cum ibi nullo non
 tempore continuo cor sese exerceat, &
 indefesso palpitet motu? Dicat aliquis,
 eum hic velle intellectum pulsum vehe-
 mentius concitatum: Ergo primum est
 falsa illa assertio. Non enim omnis pul-
 sus vehemens delirium portendit. De-
 inde cur non addidit: Majorem quam
 esse solet, vel magnum, vel elatum, aut
 aliquid ejusmodi? Denique cur in præ-
 cordiis eum vult observari, & non po-
 tius in carpo, aut in temporibus, nisi
 hæc invicem commercium alere, & esse
 unum eundemque ignoravit: aut po-
 tius, nisi longe aliud quid voluit sibi,
 quam pulsum vehementem cordis descri-
 bere, cum alias longe facilius in modo
 nominatis partibus sentiretur: in præ-
 cordiis

cordiis igitur quod dixit, satis ostendit, aliquid plane inusitatum ibi eum observasse. Sane ex his apparet, aut HIPPOCRATEM non nisi in deliriis cor pulsare autumasse, aut aliud quid in præcordiis deprehendisse, palpitationem nimirum quandam toto genere præter naturam, ubi delirium institit: utrumque autem æque facit ad ostendendum, veram pulsus rationem ipsi fuisse ignoratam.

Idem plane sentiendum de eo, quod *ex Coacis* quarto adducit loco, *num. 282.* utpote quod plane cum hoc consentit, & ex uno in alterum librum videtur transcriptum, uti quidem pleræque in *Coacis* extantes sententiæ alibi etiam in *Scriptis HIPPOCRATICIS* leguntur. Verum etiam quod tertio loco legitur *ex iisdem, num. 128.* *Si venæ temporum pulsant in febribus, longum fore morbum, &c.* ejusdem est ordinis: Quis enim nescit, in omnibus febribus, imo & extra eas omni vitæ tempore venas temporum pulsare? Quod si scivisset HIPPOCRATES, non in quibusdam
 o tan-

tantum, longis videlicet febribus id fieri pronunciaffet : ut nihil dicam de ipso, quod inde format, prognostico. Nam neque hoc fecisset, si vel leviter perspectam habuisset rationem pulsus naturalis in corpore.

Quod quintum adducit, ex *II. Epid.* *Qui venæ in cubito conspicuum pulsum habet, is furibundus, in acerbam iracundiam facile præceps est, iterum præter omne naturæ institutum fieri, neque ad pulsum nostrum pertinere, sed plane esse præternaturale quid, perspicuum est.* Et quid dicam de his: *Vena quæ ad splenem est, in cubito distendebatur:* quæ ex eodem libro attulit: quod HIPPOCRATIS non in his tantum, sed anatomicis in univèrsam ignorantiam prorsus ostendit. Quænam enim in splene vena est, ad cubitum extensa? Ecquis sequentium seculorum decursu unquam, non dicam hoc observavit fieri, sed omnino in cubito aliquam venam pulsasse? Sed forte eam intellexit, quæ in carpo micat: quid ergo vult illud distendi? an pulsasse innuit?

nuit? quid opus erat monere, si non ignorabat, ex perpetua id naturæ lege fieri. An aliud? quid ergo ad nostram id facit controversiam? an ex talibus colligere licet eum pulsus notitiam habuisse?

Porro ex *V. Epid.* quæ profert: *Tempora non admodum pulsabant*, nihil minus mihi videntur velle, quam quod vult clarissimus vir. Non scilicet pulsus imminutum depingit HIPPOCRATES, sed auctum, verum id leviter. Præmittit enim: *Febris parva*. Ubique vero febris adest, ibi nunquam pulsus imminuitur, sed fit major, præsertim initio. Accessit autem febris tertia die, ut solet in ejusmodi. Sed neque unquam observatur pulsus minui a compressione cerebri cum febre: quod experientiam consulentem non potuisset latere. Ex eo igitur nimis manifesto licet colligere, HIPPOCRATEM non nisi auctam p. n. pulsationem temporum & hic intelligere, atque alibi spectasse.

Longe vero nos certiores reddit ejus rei alterum illud *ex VI. Temporum venæ non consistentes*. Quas non aliter accipi posse quam pro pulsantibus arteriis cum agnoscat ipsemet BELLINIUS, quid multis est opus? Putavit ergo HIPPOCRATES, easdem non pulsare, sed consistere, si non futurus sit in articulos decubitus, adeoque quoties pulsarent, invitata natura id fieri censuit. Quibus sane non video quid possit esse magis apertum.

Librum de Humoribus potius esse collectoris cujusdam HIPPOCRATICI, quam ipsius HIPPOCRATIS, cum aliis viris doctis plane persuasus sum; sed demus clariss. BELLINIO, eum non mentiri auctorem suum, non tamen, quum dicit pulsum observandum, constat, eum naturalem pulsum intellexisse. In tam obscura enim scriptoris brevitate id non licet dijudicare, præsertim cum eodem loco multa alia prorsus præter naturam contingentia observare jubeat, ipsosque etiam vermes. Potuissent & plura ejus-

ejusmodi testimonia acervari, ut *VII. Epid.* σφυγμὸς ἐν κροτάφοισιν ὡς λεπτῆς
 Δερμῆς, & *VII. Aph.* 21. ἐπὶ ἰχυρῷ σφυγμῷ
 ἐν τοῖσιν ἔλκυσιν αἰμορραγίαν, κακὸν; sed quæ
 nihilo plus ad rem facere videantur, cum
 plane sint ex eorum numero, de quibus
 prudenter pronunciavit GALENUS. (*)
*Hoc modo quando legimus apud veterem
 aliquem Medicum, solam pulsare inflam-*
matam partem, aut motum tantum in-
flammatione arteriarum eos pulsum appel-
lare, in corpore autem sano hoc vocabu-
lo uti nunquam, non omnem motum arte-
riarum colligimus, sed aut magnum, aut
vehementem, aut quem ipse potest ægro-
tus animadvertere, pulsum vocari.
 Quibus utique HIPPOCRATEM adnu-
 merandum esse, ex dictis patet. Quare
 causa nulla erat, quod his talibus fisis
 testimoniis noster, contra viros pereru-
 ditos quamplurimos non assereret tan-
 tum, *Hippocratem* pulsus doctrinam co-
 gnovisse, sed & illos blaterasse ajat, ubi
 contrarium statuere: quod sane verbum
 posset æquos animos non leviter offen-
 dere.

dere. Equidem ex eo, quod de pulsibus nulla nobis reliquit *Hippocrates* praecepta, & cum de febribus alias tam prolixè, tam frequenter, & in innumeris locis agat, omniaque, vel rarissime contingentia tam sollicitè prosequatur ac pene superstitiosè, nihil tamen unquam de pulsibus ne verbulo quidem ullo tetigit, firmiter satis, ni fallor, colligitur, eum omnem hanc rationem ignorasse: cum ex nulla alia re certiora non in his tantum, sed omnibus omnino morbis salutis aut mortis indicia petere liceat.

Qua in sententia etiam fuit *Ludov. Mercatus*, & socer meus, *Herm. Conringius*, vir, si ullus alius, in antiquorum libris versatissimus, veterumque sententiarum verus & unicus promus condus. Uterque enim horum *Herophilum* primum doctrinam de pulsibus accuratorem in artem introduxisse ait, quamvis ille etiam *Praxagoram* nominet. (*) Alios celeberrimos auctores, &

- - Qui

(*) *Liber de Puls. initio.*

• • *Quibus Phœbi chorus assure-*
xerit omnis,

nunc jam prætereo.

Maneat igitur laus illa *Hippocrati*, non omnino nunquam eum pulsum observasse, sed pro symptomate præternaturali eundem ipsum habuisse fateamur: id enim ex dictis, ni fallor, abunde patet: de naturali vero, de quo nunc egimus, pulsu, ejusque attributis ac conditionibus ipsi constituisse, nemo adhuc fuit, qui firmo ejus rei allato argumento evicerit. Quamvis enim ex illo loco, quem ex *Prorrhēt. II.* affert *Belinius*: *Deinde manibus tum ventrem, tum venas attrectantem minus falli convenit quam qui non attrectavit*: conjicere aliquis posset, saltem hic pulsum naturalem intellexisse *Hippocratem*: mihi tamen secus videtur. Agit enim ibi de cognoscendis erroribus in diæta commissis, quos dicit vix ulla arte posse certo deprehendi, quamvis manibus ventrem & venas attrectantem minus falli

contingat. Ubi an non venas vere sic dictas intelligat, dubium esse potest, ex earum enim intumescencia & duritie multo certius forte quam ex arteriarum pulsu nimiae cibationis argumentum quis petat.

Quæ omnia non in eum finem affero, ut vel *Hippocratis*, vel *Bellinii* laudibus quicquam detraham: cui utrique lubens assurgo & ego; quin & pietatem hujus, & propensum in istum animum probo. Omnino enim dedisse hoc affectui videtur vir doctissimus, quo *Hippocratem* more, bene multis nunc in reliquæ vetustatis omnis contemptu & odio usitato, unice prosequitur.

Et quidem ipse ego artis parentem magni quoque facio, non tamen cum quibusdam eum & omnia perspecta habuisse, & nunquam fefellisse, patior mihi persuaderi, cum aliter se rem habere, assidua ejus lectio me doceat. Scripta sane ejus saluberrimis præceptis &

& observationibus refertissima, quemvis æquum lectorem in admirationem trahunt, sed vicissim etiam, si fateri volumus, quod res est, in anatomicis eum fuisse maxime rudem, & ex physiologicis parum ipsi constitisse, nemo poterit negare. Cum autem pulsus doctrina ad hanc classem pertineat, quis miretur, eum hic quoque aliquid latuisse? omitto Pathologica, quæ, etsi observationibus consent, quam tamen sæpe sint imperfecta & levia, alias ostendetur.

De cetero postquam tanta diligentia in *Hippocratis* aliorumque notitiam pulsuum inquisivi, operæ pretium fore iudico, pauca quædam commemorare de Anglo quodam *David* *Abercrombio*, cujus de *variatione & varietate pulsus observationes* anno MDCLXXXV. Londini prodire. Hunc perexiguum libellum ex propriis potissimum observationibus natum esse, persuasum cupit. Duplex autem tractatio est, prima de variatione pulsus secundum clima, tempus, temperamentum, ætatem, diætam, passionibus

siones animi & morbos. Altera de varietate pulsus inscribitur, agitque de inæquali ejus micatione, cum celerioris, tum fortioris, aut languidioris in digitos incursus ratione: de interrupto pulsu: de intenso & remisso; quæ ipsi loquendi formula est, (id vero est frequenti & raro) profundo porro & superficiali, subsultorio, tremulo, erratico. Quæ nomina ut medicis scholis fere ignota sunt, ita difficultatis plurimum adferunt. Id vero ipsi evenit nimio studio latinitatis, quod ut non quidem damnandum, potior tamen est rerum & doctrinæ, facilitatisque habenda ratio. Etenim stylo utitur perquam eleganti, & fere *Celsi* æmulo, ad ipsa vero, quæ tradit, præcepta si respicias, maxima diversitas occurrit. Vereor enim, quantamcunque etiam experientiam jactitet, non tamen expectationi & eventui responsuram, sive inscitia, sive præsumptio nimia fuerit errandi occasio. Quis enim ei adhærenti credat, in Gallia atque alibi senibus sævientibus ventis trepidare quodammodo pulsum, aut a somno quidem liberiores, interdum vero adeo

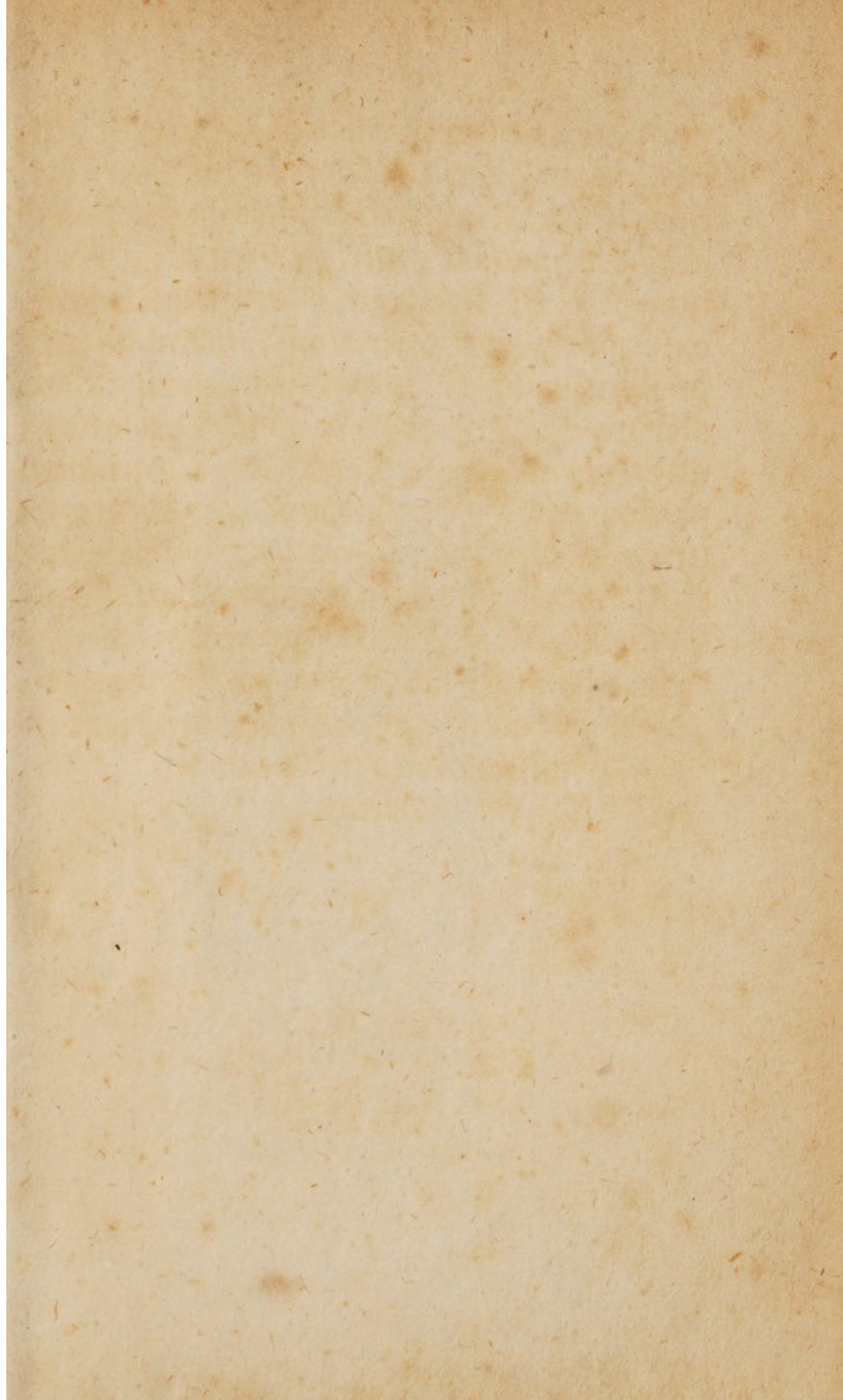
adeo mutabilem esse, ut alia sit lucente sole, alia nubium objectu oculis subtrahito, *Diaстоles ac Syстоles reciprocatio.*

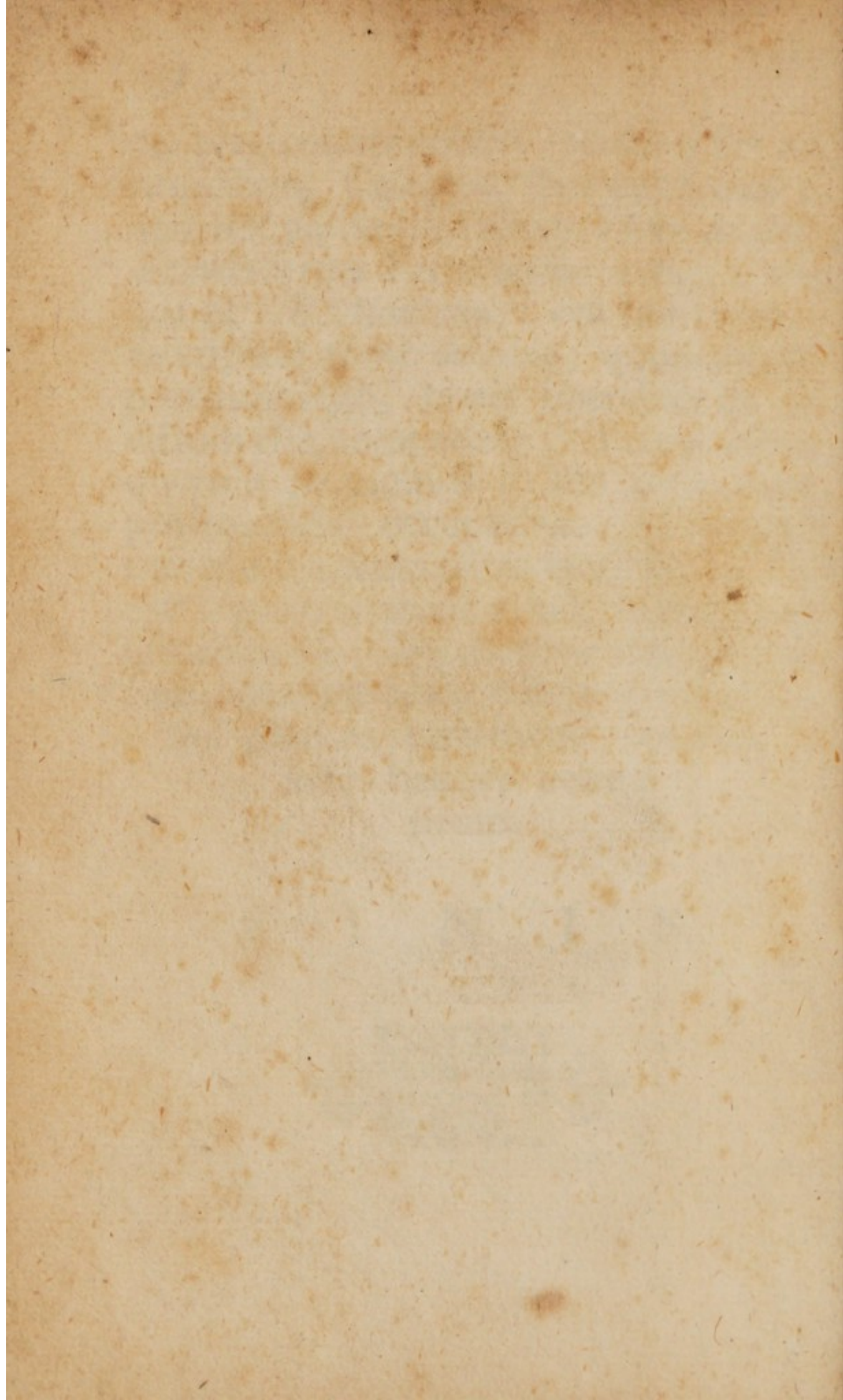
Idem prope *de Nova Medicinæ Clavi*, seu arte explorandi ex solo sapore *Medicas plantarum ac corporum quorumcunque facultates*, quam huic opusculo subjunxit, judicaverim: nimirum ipsa etiam elegantius quam verius congesta atque descripta esse. Decipit etiam lectorem suum, cum in præfatione novam hanc methodum esse, nullumque ejusdem apud ullum auctorem, vel leve vestigium se reperisse ait. Etenim de saporibus non pauci, nec paucis ante eum egerunt, ut ipse in præfatione fatetur, quia primordia, & ea ipsa, quæ adfert, artis hujus nova fundamenta iam ante *Galenus* ipse tradiderat, opere illo ingeniosissimo *de Facultatibus Medicamentorum*. Cui Successores ejus assidue inhæserunt, & ut signa, e quibus virtutes Medicamentorum cognoscerentur, plantarum maxime, eadem, ubicunque fuit occasio, diligenter tradiderunt. Quæ causa fuit,
cur

cur plagii noster publice accusatus sit, ut
 jam dicam. *Cæsalpinus* sane ex his multa,
 quæ huc plurimum faciunt, Libro *de Me-*
dicamentorum Facultatibus tetigit: ali-
 qua & *I. B. Montanus*: etsi hunc totum
 exscripsisse *Abercrombium*, quod alicubi
 proditum lego, nimis liberaliter de eo
 dictum esse, comperiam. Taceo alios,
 quorum permulti se in isto argumento
 prosequendo occuparunt. Præterea
 utroque opusculo nimis succincte de his
 egit, quam ut amplius inde fructus quis
 sperari possit: itaque tyronibus pauca-
 rum horarum labor erit proponendus,
 sed plenam certamque notitiam
 inde haurire poterit
 nemo.

F I N I S.

Ph *i*

